

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU
IZMANTOŠANA PRET AUSTRUMU PARTNERĪBAS
VALSTĪM**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Elza Arkle**

Studenta apliecības Nr.: ea10014

Darba vadītājs: Asoc. prof. Dr.sc.pol. Toms

Rostoks

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Maģistra darbs “Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Austrumu partnerības valstīm” analizē pozitīvo un negatīvo ekonomisko instrumentu ietekmi uz Austrumu partnerības valstu reformu ieviešanas procesu periodā no 2004. līdz 2016. gadam. Teorētiskajā daļā tiek definēts ekonomisko rīku jēdziens, kā arī raksturota pozitīvo un negatīvo instrumentu izmantošana. Empīriskajā daļā tiek veikta katras valsts gadījuma strukturēta analīze, pamatojoties uz ES Kaimiņpolitikas ietvaros noslēgtajos Rīcības plānos ietvertajām prasībām un to ieviešanu. Tā kā Baltkrievija nav noslēgusi Rīcības plānu, šis gadījums tiek analizēts, raksturojot piemērotos negatīvos un pozitīvos instrumentus un analizējot to ietekmi uz valsts uzvedību. Darba beigās tiek secināts, ka ES ekonomiskie instrumenti ir sekmīgāki politiskās neitrālās jomās, kas piedāvā papildus ieguvumus, taču, lai motivētu politiskās sistēmas reformas, ir nepieciešama papildus instrumentu izmantošana.

Atslēgas vārdi: ekonomiskie instrumenti, Eiropas Savienība, Austrumu partnerības valstis, Eiropas Savienības Kaimiņpolitika

ANNOTATION

Master's thesis "The Use of European Union's economic tools against Eastern Partnership countries" analyses the influence of positive and negative economic tools on the reform process in Eastern Partnership countries from 2004 to 2016. In theoretical part, concept of economic tools is defined and the use of positive and negative tools is described. In empirical part, a structured analysis of each case is performed, based on the progress of introduction of recommendations defined in Action Plans, that are concluded with each country within Neighbourhood Policy. As Belarus hasn't concluded such an agreement, this case is analysed by describing the positive and negative instruments applied and by analysing their impact on state's behaviour. It is concluded that EU economic tools are more effective in politically neutral domains, especially the ones that are offering additional incentives. But to motivate comprehensive reforms of political system, use of additional tools is recommended.

Key words: economic tools, European Union, Eastern Partnership countries, European Union's Neighbourhood policy

SATURS

Ievads.....	6
1. Ekonomiskie instrumenti ārpolitikā	10
2. Negatīvo ekonomisko sankciju koncepts	17
3. Pozitīvo ekonomisko sankciju koncepts.....	23
4. Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Moldovu.....	28
4.1. Eiropas Savienības un Moldovas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība	28
4.2. Moldovas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem	31
4.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu	35
5. Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Ukrainu	39
5.1. Eiropas Savienības un Ukrainas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība.....	39
5.2. Ukrainas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem	42
5.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu	47
6. Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Gruziju	50
6.1. Eiropas Savienības un Gruzijas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība.....	50
6.2. Gruzijas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem	52
6.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu	57
7. Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Armēniju	60
7.1. Eiropas Savienības un Armēnijas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība.....	60
7.2. Armēnijas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem	62
7.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu	67
8. Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Azerbaidžānu	71
8.1. Eiropas Savienības un Azerbaidžānas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība.....	71

8.2. Azerbaidžānas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem	73
8.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu	78
9. Eiropas Savienības Ekonomisko rīku izmantošana pret Baltkrieviju.....	82
9.1. Eiropas Savienības un Baltkrievijas attiecību attīstības raksturojums	82
9.2. Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti pret Baltkrieviju.....	84
9.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz Baltkrievijas uzvedību	88
Nobeigums.....	92
Izmantotās literatūras saraksts	98
Pielikumi.....	116
1.Pielikums.Moldovas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām	117
2.Pielikums.Ukrainas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām	144
3.Pielikums.Gruzijas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām	183
4. Pielikums.Armēnijas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām	213
5.Pielikums.Azerbaidžānas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām.	240

IEVADS

Mūsdienās, attīstoties Eiropas Savienībai (ES), tās funkcijām un darbības laukam, palielinās arī tās loma un ietekme kā reģionālam un globālam spēlētājam. Eiropas Savienība vairs nav tikai uz iekšējo darbību un attīstību vērsta reģionāla organizācija, bet tā kā vienots spēlētājs iesaistās starptautisku jautājumu risināšanā, attīstot noteiktu ārpolitiku. Piemēram, 2009. gadā pēc Lisabonas līguma tika izveidots Eiropas Savienības Ārējās darbības dienests (ESĀDD), kas atbild par ārpolitikas veidošanu. Taču pamati Eiropas Savienības ārpolitikai ar dažādiem instrumentiem tika ielikti jau pirms Lisabonas līguma pieņemšanas. Kā viens no šādiem salīdzinoši neseni instrumentiem, kura mērķis ir stabilitātes nodrošināšana ES kaimiņu reģionos, ir minama arī Eiropas Kaimiņu politika.

Eiropas Kaimiņu politikas instruments tika izveidots jau 2004. gadā, pēc Eiropas Savienības robežu paplašināšanās Austrumu-Centrāleiropas virzienā. Tā uzdevums bija mazināt atšķirību un robežas starp Eiropas Savienību un tās kaimiņvalstīm, tādējādi veicinot visa reģiona ekonomisko izaugsmi, drošību un stabilitāti.¹ Aptverot gan kaimiņu reģionus uz dienvidiem, gan austrumiem no ES robežām, izveidojās divas kaimiņu politikas dimensijas. Sekojoši 2009. gadā tika arī izveidoti atsevišķi instrumenti, kas tiek vērsti atsevišķi uz dienvidiem un austrumiem esošajām kaimiņvalstīm, dibinot Eiropas-Vidusjūras un Austrumu partnerību.

Kā jau minēts, šie instrumenti tiek īstenoti ar mērķi mazināt atšķirības starp ES un tās kaimiņvalstīm. Tas ietver dažādu reformu veicināšanu, kas saistās ar demokrātijas, likuma varas un cilvēktiesību stiprināšanu attiecīgajās valstīs. Lai valstis motivētu ieviest dažādas politiskās, sociālās un ekonomiskās reformas, kaimiņpolitikas instruments sevī ietver noteikta finansējuma piešķiršanu iesaistītajām valstīm. Piemēram, 2007-2013. gadam Eiropas Kaimiņu politikas instrumenta kopējais finansējums bija 12 miljardi eiro, kas tika novirzīts, lai stimulētu reformu ieviešanu attiecīgajās valstīs.² Noteiktu nosacījumu izpildes gadījumā valstīm tiek dota tālāka iespēja tuvināt savu ekonomisko integrāciju, piemēram, piemēram, noslēdzot arī brīvās tirdzniecības līgumus, vienkāršojot valstu piekļuvi Eiropas Savienības tirgum.

Vairāki autori, runājot par kaimiņpolitikas instrumenta potenciālo sekmīgumu, min vairākas problēmas, kas ietekmē valstu motivāciju ieviest reformas. Piemēram, pētnieki Toms

---

¹ *What is the European Neighbourhood Policy?* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm European External Action Service home page, viewed on 08.02.2016.

² Ibid.

Keisers (*Tom Casier*)³ un Tanja Borzela (*Tanja A. Börzel*)⁴ norāda uz vairākiem aspektiem, kas būtu jāņem vērā, domājot par kaimiņpolitiku. Abi autori, kā nozīmīgu faktoru min to, ka, lai valstis būtu motivētas ieviest reformas, iekšpolitiskajām izmaksām ir jābūt zemākām par piedāvāto labumu. Ņemot vērā to, ka šis instruments neietver solījumu par iespēju, izpildot noteiktās prasības, nākotnē kļūt par Eiropas Savienības dalībvalsti, rodas jautājums par to, cik lielā mērā valstis būs gatavas ieviest reformas, pretī saņemot galvenokārt ekonomiskās priekšrocības, taču ne iespēju nākotnē kļūt par pilnvērtīgu ES dalībvalsti.

Šī maģistra darba iecere ir aplūkot to, kā Eiropas Savienība izmanto ekonomiskos instrumentus, lai veicinātu dažādu reformu ieviešanu kaimiņvalstīs. Darba ietvaros tiks aplūkotas visas sešas Austrumu partnerības valstis – Ukraina, Gruzija, Moldova, Armēnija, Azerbaidžāna un Baltkrievija laika posmā no 2004-2016. gadam. Darba gaitā tiks analizēti Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti attiecībā pret uzstādīto prasību izpildi. Austrumu partnerības valstis analīzei tika izvēlēti vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, šo valstu vidū pastāv dažāds integrācijas līmenis attiecībā ar Eiropas Savienību - Ukraina, Gruzija un Moldova jau ir noslēgušas asociācijas līgumus ar ES, kamēr Baltkrievija sava režīma dēļ joprojām nav parakstījusi Kaimiņpolitikas Rīcības plānu. Otrkārt, šo valstu vidū ir atrodami piemēri gan pozitīvo, gan negatīvo instrumentu izmantošanai, kas ļauj izvērtēt ekonomisko instrumentu ietekmi arī, salīdzinot sankciju un ekonomisko stimulu rezultātus. Treškārt, šī reģiona valstīm ir līdzīgs vēsturiskais un politiskais fons, tai skaitā arī Krievija kā konkurējoša reģionālā lielvara, kas padara šīs valsts līdzvērtīgāk salīdzināmas.

Pamatojoties uz to, tiek izvirzīts maģistra darba izpētes jautājums: Vai Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti Austrumu partnerības valstīs ir motivējuši valstis ieviest visaptverošas politiskās, ekonomiskās un sociālās reformas? Atbildot uz izpētes jautājumu, tiek izvirzīta hipotēze, ka "Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti attiecībā uz Austrumu partnerības valstīm laika periodā no 2004-2016. gadam ir spējuši veicināt ekonomiskās un sociālās reformas, taču nav ietekmējuši visaptverošu politisko reformu ieviešanu". Attiecīgi darba pamatā ir pieņēmums, ka ekonomisko instrumentu izmantošana sniedz pietiekamu motivāciju, lai mudinātu valstis reformēt nozares, kurās reformu ieviešanas process ir vienkāršāks un kuras sniedz papildus priekšrocības, kā piemēram, ekonomisko reformu rezultātā potenciāli tiek iegūta plašāka piekļuve ES tirgiem. Taču reformām, kas saistās ar politiskās sistēmas pārmaiņām, ekonomiskie instrumenti nav uzskatāmi par pietiekamu

---

³ Casier, T., (2008) *The New Neighbours of the European Union: The Compelling Logic of Enlargement?* In: Kanet, E.R., (ed.) *The boundaries of EU enlargement. Finding a place for neighbours*. Palgrave Macmillan, pp. 19-33

⁴ Börzel, T.A. (2011) *When Europe hits... beyond its borders*. *Comparative European Politics*, Vol 9 (4/5), pp. 394-413.

motivējošo faktoru. Analīzes ietvaros tiks izpētīta arī Eiropas Savienības kopējā pieeja sešām Austrumu partnerības valstīm, izvērtējot to, kādi instrumenti tiek galvenokārt izmantoti (pozitīvie vai negatīvie), kā arī tas, vai Eiropas Savienība izmanto ekonomiskos instrumentus, lai mudinātu kādu darbību vai arī atalgotu/sodītu par jau paveikto. Lai apstiprinātu vai noraidītu hipotēzi, darbs tiks strukturēts sekojoši:

Pētījuma pirmā daļa tiks veltīta teorētiskās daļas attīstīšanai, kurā tiks attīstīts ekonomisko instrumentu jēdziens. Tiks definēts ekonomisko instrumentu jēdziens, raksturota to izmantošana un iedalījums pozitīvajos un negatīvajos rīkos. Tālāk atbilstoši instrumentu veidam tiks raksturotas to izmantošanas iespējas, lai varētu identificēt to ieviešanu Eiropas Savienības kontekstā.

Pētījuma praktiskajā jeb empīriskajā daļā tiks veikta katras attiecīgās valsts gadījuma analīze un strukturēta valstu gadījumu salīdzināšana. To ir plānots veikt, izpētot Eiropas Savienības divpusējās sadarbības līgumus ar katru no valstīm, Rīcības plānus un citus noslēgtos dokumentus un pieņemtus Eiropas Savienības lēmumus, kuros tiek identificēti galvenie veicamie uzdevumi un ieviešamās reformas. Attiecīgi tas tiks salīdzināts ar dzīvē reāli ieviestajiem likumprojektiem, reformām pārvaldē, tiesvedībā u.c. dokumentos identificētajās jomās. Tiks ne vien izvērtēts, kas ir ticis ieviests, bet arī, kurās jomās, kuros laika posmos un, atbildot uz kādiem ekonomiskajiem rīkiem, reformas ir ieviestas.

Lai izdarītu secinājumus par ieviesto reformu ietekmi, tiks aplūkoti tādi demokrātijas indikatori, kā piemēram, *Freedom House* un *Bertelsmann Transformation Index*. Tā kā šie indikatori piedāvā savu vērtējumu, ne tikai par kopējo demokrātijas līmeni, bet arī atsevišķiem demokrātijas rādītājiem (piemēram, tiesu varu vai vēlēšanu procesu) un, tā kā tie vērtējumu ziņā izmanto diezgan detalizētus skaitliskos novērtējumus, tad būs iespējams secināt, kāda ir attiecīgajā sektorā ieviesto reformu ietekme demokrātijas rādītāju kontekstā. Respektīvi, būs iespējams secināt, vai kopējā situācija ir uzlabojusies, vai tieši otrādi – pasliktinājusies. Tādējādi būs iespējams izvērtēt to, cik nozīmīga ietekme ir bijusi ieviestajām reformām attiecīgajā sektorā.

Darba nobeigumā tiks izdarīti vairāki secinājumi par darbā aplūkoto. Pirmkārt, tiks izdarīti secinājumi par ES ekonomisko instrumentu izmantošanu attiecībā pret to spēju veicināt reformu ieviešanu procesus reģiona valstīs. Otrkārt, tiks izvērtēta un salīdzināta pozitīvo un negatīvo ekonomisko instrumentu loma. Treškārt, analīzes rezultātā tiks arī pievērsta uzmanība tām jomām, kuras valstis ir vairāk gatavas reformēt un tām, kurās progress ir novērojams lēnāk vai nav redzams nemaz.

Tēmas aktualitāte ir saistīta, gan ar pieaugošo Eiropas Savienības lomu globālajā politikā, gan arī nemieriem Ukrainā, gan Asociācijas līgumu parakstīšanu ar Moldovu un

Gruziju, un Ukrainu, valstīm ieņemot virzību uz ciešāku integrāciju ar ES. Šo procesu dēļ ir svarīgi noskaidrot, vai instrumenti, kurus šobrīd izmanto Eiropas Savienība, ir pietiekami, lai veicinātu demokrātijas kvalitātes un stabilitātes attīstību tās pierobežas reģiona valstīs, vai tomēr būtu nepieciešams iesaistīt arī citus instrumentus un papildus motivāciju, kā piemēram, noteiktāku pievienošanās perspektīvu, kas stimulētu iesaistītās valstis aktīvāk ieviest vēlamās reformas.

Izpētot un veicot detalizētu analīzi par Eiropas Kaimiņu politikas instrumenta efektivitāti attiecībā pret Austrumu partnerības valstīm, ir sagaidāms, ka pētījums sniegs pozitīvu ieguldījumu zināšanu attīstībā vairākos veidos. Pirmkārt, tiks vispārīgi novērtēts, vai Kaimiņu politikas instruments sniedz valstīm pietiekamu motivāciju, lai tās ieviestu prasītās reformas. Otrkārt, tiks identificēts, kurās no jomām vai nozarēm šis instruments strādā efektīvāk un valstis ir gatavākas ieviest reformas un kurās motivācija nav pietiekama, lai pakļautos izvirzītajām prasībām. Treškārt, tiks arī izdarīti secinājumi par pašu reformu efektivitāti valsts kopējās demokrātijas kvalitātes uzlabošanai. Respektīvi, vai ieviestajām reformām ir reāla ietekme uz valstu attīstību. Attiecīgi varēs izdarīt gala secinājumu par kopējo Eiropas Kaimiņu politikas instrumenta izmantošanas efektivitāti, kā rezultātā būs iespējams noteikt, vai valstu motivēšanai ir nepieciešami papildus instrumenti, vai arī Eiropas Savienības mērķu sasniegšanai ir pietiekami ar jau šobrīd izmantojamajiem instrumentiem.

1. EKONOMISKIE INSTRUMENTI ĀRPOLITIKĀ

Valstu rīcībā to ārpolitikas īstenošanai ir virkne instrumentu, ko tās var izmantot savu mērķu sasniegšanai. Īpaši attiecībā uz mēģinājumiem ietekmēt citus starptautiskos aktierus rīkoties atbilstoši savām interesēm ir pieejami gan militārie, gan diplomātiskie, gan arī ekonomiskie instrumenti. Tieši pēdējie mūsdienu politikā ir kļuvuši arvien biežāk un plašāk izmantoti, lai ietekmētu otras valsts politisko rīcību. Ekonomisko instrumentu izmantošanai ir gan savas priekšrocības, gan trūkumi. Pētnieki ir diezgan daudz pievērsušies šī jautājuma analīzei, īpaši negatīvo sankciju kontekstā, pētot gan efektivitātes rādītājus, gan ietekmi un rezultātus. Lai arī rezultāti sniedz dažādus vērtējumus par ekonomisko instrumentu izmantošanu, tomēr tie ir nostiprinājuši savu vietu starptautiskās politikas rīku vidū.

Literatūrā attiecībā uz aplūkojamo tēmu pastāv divi koncepti, kurus izmanto – ekonomiskās sankcijas un ekonomisko instrumentu izmantošana ārpolitikā (*economic statecraft*). Kā raksta autors Deivids A. Baldvins (*David A. Baldwin*) ekonomiskajām sankcijām literatūrā ir trīs nozīmes. Pirmā ir koncepta šaurā izpratne, kas nozīmē, ka ekonomiskie rīki tiek izmantoti tikai, lai piemērotu un ieviestu starptautiskos likumus un normas. Otrā nozīme savukārt attiecas uz mērķa valsts vērtību sistēmas ietekmēšanu, kas attiecīgi vairāk attiecas uz ekonomisko instrumentu izmantošanas rezultātiem, nevis līdzekļiem to sasniegšanai. Bet trešā nozīme sakrīt ar ekonomisko līdzekļu izmantošanu ārpolitikā.⁵ Tādēļ arī šī darba ietvaros, attīstot teorētisko daļu, tiks izmantota gan literatūra, kas pievēršas ekonomisko instrumentu izmantošanai ārpolitikā, gan tai atbilstošā literatūra, kas runā par ekonomiskajām sankcijām.

Ja mēģina atrast piemērotāko definīciju ekonomisko instrumentu izmantošanai, tad piedāvātās definīcijas savā starpā ir visai līdzīgas, viena no otras atšķiroties vien ar dažām niansēm. Piemēram, K. Holsti (*K. Holsti*) ekonomisko instrumentu izmantošanas mērķi definē kā, “sankciju mērķa valsts valdības iekšpolitiskas un/vai ārpolitikas attieksmju un uzvedības mainīšana”.⁶ Savukārt M. Mastanduno (*M. Mastanduno*) šo pašu ekonomisko rīku izmantošanu definē vēl plašāk - “ekonomisko rīku un attiecību izmantošana, lai sasniegtu ārpolitikas mērķus”⁷. Jau pieminētais D. Baldvins piedāvā definīciju, kas savukārt uzsver instrumentu materiālo vērtību un saistību ar kopējo ekonomikas sistēmu, definējot ekonomiskos instrumentus kā “valsts mēģinājumus ietekmēt, galvenokārt izmantojot resursus, kuriem ir samērojama līdzība ar tirgus cenu naudas izteiksmē”⁸. Visas šīs definīcijas, lai arī savā starpā

⁵ Baldwin, D. A. (1985) *Economic Statecraft*. Princeton University Press, pp.36

⁶ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.167

⁷ Mastanduno, M. (2012) *Economic Statecraft*. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp.204

⁸ Baldwin, D. A. (1985) *Economic Statecraft*. Princeton University Press, pp.30

līdzīgas, tomēr katra no tām piedāvā savas nianšes – Mastanduno uzsver to lomu vispārēju ārpolitikas mērķu sasniegšanā, kamēr Holsti fokusējas tieši uz citas valsts ietekmēšanu, turklāt ne vien rīcības, bet arī attieksmju maiņas panākšanai. Baldvins savukārt akcentu liek uz ietekmēšanu un instrumentu vērtības izmērāmo ekonomisko raksturu.

Attiecīgi no šī izriet arī galveni komponenti, ko šis koncepts ietver. Ekonomisko instrumentu izmantošana ārpolitikā iekļauj trīs pamatkomponentus: instrumenta veidu, kas tiek izmantots, lai mēģinātu ietekmēt, ietekmes mēģinājuma domēnu, piemēram, cits starptautiskais aktieris, un ietekmes mēģinājuma sfēru – vienu vai vairākas mērķa uzvedības dimensijas, ko vēlas mainīt.⁹ Analizējot ekonomisko instrumentu izmantošanu, jāspēj definēt šos visus trīs elementus, lai spētu noteikt, ka ekonomiskie rīki tiek izmantoti ārpolitisko mērķu sasniegšanai. Tas palīdz izslēgt, piemēram, politiku, kas ir vērsta tieši uz ekonomisko saišu stiprināšanu un tirdzniecības attīstīšanu, jo tai iztrūkst mērķa uzvedības dimensijas.

Runājot par uzvedības dimensiju, ekonomiskos instrumentus valstis var izmantot dažādiem mērķiem. Pirmkārt, ekonomiskie instrumenti var tikt izmantoti, lai mēģinātu ietekmēt attiecīgās valsts iekšpolitiku. Tas var būt saistīts gan ar politisko iekārtu kopumā, gan arī ar kādu noteiktas uzvedības vai īstenotās politikas maiņu. Tāpat sankcijas var tikt vērstas uz to, lai veicinātu pilnīgu pastāvošā režīma maiņu noteiktā valstī. Treškārt, sankcijas var tikt vērstas arī ar mērķi ietekmēt valsts ārpolitisko uzvedību. Tāpat sankcijas var arī būt mērķētas uz ekonomisko vai militāro spēju ietekmēšanu.¹⁰ Tomēr nevar izslēgt, ka valsts var mērķēt ne vien uz vienas dimensijas ietekmēšanu, bet ar sankciju palīdzību vēlas sasniegt vairākus mērķus, piemēram, režīma maiņu, kas nozīmētu arī ārpolitiskās uzvedības modifikāciju.

To, kāpēc valstis tiecas izmantot ekonomiskos instrumentus un uzskata tos par piemērotiem savu mērķu sasniegšanai, skaidro vairāki iemesli. Pirmkārt, jau mūsdienu ekonomiskās sistēmas uzbūve un ekonomikas nozīme nacionālās drošības kontekstā padara valstis jūtīgākas pret ekonomisko instrumentu izmantošanu. Respektīvi, ekonomiskā izaugsme valstīm ir nozīmīga, un tas tā ir vairāku iemeslu dēļ. Tas ir saistīts ne tikai ar drošību, prestižu un autonomiju, bet arī ar iekšpolitisko ekonomisko stabilitāti, kuras pamatu veido tirdzniecības iespējas ar ārējiem spēlētājiem. Tā kā pasaulē ir ļoti maz valstu, kuras ir pietiekami nodrošinātas ar nepieciešamajiem resursiem, lai uzturētu vai attīstītu ekonomikas infrastruktūru, tad īpaši nozīmīgu lomu spēlē ārējā tirdzniecība un investīciju finanšu plūsma.¹¹ Attiecīgi valstij, kurai ir pieejami rīki, lai spētu manipulētu ar šiem resursiem pozitīvā vai negatīvā ietvarā, ir potenciālas iespējas panākt otras puses uzvedības maiņu. No šī arī izriet, ka mūsdienu pasaulē,

⁹ Baldwin, D. A. (1985) *Economic Statecraft*. Princeton University Press, pp.32

¹⁰ Mastanduno, M. (2012) *Economic Statecraft*. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp.207-208.

¹¹ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.166

pateicoties tam, kā ir izveidojušās ekonomiskās attiecības, attīstības valstis ir daudz vārīgākas un atkarīgākas, nekā attīstītās industriālās nācijas. Tādējādi arī ekonomisko instrumentu izmantošana ir vairāk novērojama no attīstīto valstu puses attiecībā pret attīstības valstīm.¹² Līdz ar to, var secināt, ka ekonomisko instrumentu piemērošanas kontekstā, daudz lielāka loma ir lielajām un spēcīgajām ekonomikām, jo to rokās ir plašāki resursi un vairāk instrumentu, kurus izmantot kā ietekmes līdzekļus. Tomēr tas nav viennozīmīgi, jo ekonomiskie instrumenti balstās ne vien uz to, cik liela ir otras valsts ekonomika, bet arī tajā, cik valstis ir ekonomiski saistītas viena ar otru. Ja sankciju saņēmējs nav tik vārīgs pret īstenotajām sankcijām, tad pastāv iespēja, ka tās cietīs neveiksmi un nepanāks gaidīto rezultātu. Taču arī šajā gadījumā, lai arī nerasniedz cerēto mērķi, sankcijām ir citas funkcijas, kā piemēram, apņemšanās demonstrēšana, simboliska rīcība vai arī redzama protesta izrādīšana.

Ekonomisko rīku izmantošana ārpolitikā var būt gan pozitīva, piedāvājot atlīdzību vai priekšrocības, kā arī negatīvas – draudot īstenot vai īstenojot ekonomiskas piespiešanas un sodīšanas sankcijas. Ekonomisko instrumentu izmantošana, lai atalgotu vai atbalstītu kādu noteiktu valdības rīcību var izpausties dažādos veidos. Atlīdzība var būt gan ekonomiskās palīdzības formā, gan arī labvēlīgu tirdzniecības tarifu pieņemšana vai arī kvotu palielināšana noteiktiem importa produktiem. Ar pozitīvajiem ekonomiskajiem instrumentiem tiek demonstrēta pozitīva attieksme starp valdībām. Arī militārā inventāra piegāde par subsidētām cenām var tikt uzskatīta par pozitīvo ekonomisko instrumentu.¹³ Gan pozitīvie, gan negatīvie instrumenti var būt viens otru papildinoši – pozitīvo sankciju ceļā var tikt izveidota ekonomiskā atkarība, kas var padarīt negatīvo ekonomisko sankciju draudus efektīvākus. Tāpat arī negatīvās sankcijas var attīstīt pozitīvo instrumentu izmantošanas iespējas.¹⁴ Respektīvi, lai sasniegtu ārpolitikas mērķus, valstis, ne vien var mēģināt iebiedēt un sodīt otru pusi, bet ir iespējams pakļaušanos panākt arī, piedāvājot ekonomiskās priekšrocības un ieguvumus, kas kalpo kā motivācija politikas maiņai.

Pielietojot ekonomiskos instrumentus, gan lai sodītu vai lai atalgotu mērķa valsts valdību, ir pieejams plašs iespējamo rīku klāsts, kuru pielāgot specifiskajiem apstākļiem un situācijai, lai, pirmkārt, sasniegtu mērķi un, otrkārt, nodarītu pēc iespējas mazāku ļaunumu pats sev. Izvēloties instrumentu, jāņem vērā saņemošās valsts vārīgās vietas, salīdzinošās izmaksas, kā arī potenciālie riski.¹⁵ Mastanduno ekonomiskos instrumentus, ko īstenot sankciju veidā, iedala trīs grupās. Pirmkārt, tie ir tirdzniecības ierobežojumi, kurus atbilstoši situācijai atvieglot

---

¹² Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.167

¹³ *Ibid.*, pp.167

¹⁴ Mastanduno, M. (2012) *Economic Statecraft*. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp.219

¹⁵ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.170

vai padarīt stingrākus. Otrkārt, runa ir par finanšu sankcijām, kuras bieži tiek apvienotas ar tirdzniecības ierobežojumiem. Attiecībā pret attīstības valstīm vissvarīgākais elements finanšu sankcijām ir tieši investīciju ierobežojumi, kas negatīvi ietekmē valsts ekonomiskās izaugsmes un attīstības iespējas, tādējādi arī šajā gadījumā ir iespējamās manipulācijas ar to, vai finanšu plūsmas procesi uz noteikto valsti tiek stimulēti vai tieši pretēji – ierobežoti. Treškārt, tiek minētas arī monetārās sankcijas, kas ir saistītas ar valsts valūtas iepirkšanu un pārdošanu lielos daudzumos, tādējādi manipulējot ar tās vērtību.¹⁶ Arī šie instrumenti var tikt izmantoti atsevišķi vai kombinēti, lai panāktu lielāku potenciālo efektu. Tomēr jāparedz, ka, apvienojot dažādus instrumentus, ir paredzamas arī lielākas izmaksas pašai sankciju ieviesējvalstij.

K.J. Holsti ir nedaudz sīkāk definējis galvenos un visbiežāk izmantotos ekonomiskos instrumentus, kuri tiek pielietoti gan pozitīvā, gan negatīvā nozīmē. Pirmkārt, jāmin tarifu piemērošana, kurus atbilstoši apstākļiem var gan paaugstināt, gan pazemināt atsevišķām precēm vai kopējai tirdzniecības plūsmai. Otrkārt, ir iespējams manipulēt arī ar importa kvotām noteiktām precēm un produktiem. Ir iespējams arī izmantot boikotu kā negatīvo sankciju instrumentu, aizliedzot noteiktas preces vai visu preču importa aizliegumu no attiecīgas valsts. Līdzīgs, bet apgriezta veida instruments ir embargo, kas tieši pretēji – aizliedz vietējo uzņēmumu sadarbību ar sankcionēto valsti. Arī šajā gadījumā sankcijas var būt mērķētas uz specifisku preču grupu vai uz ekonomisko sadarbību ar otru valsti kopumā. Tāpat vēl var izmantoti arī melnie saraksti, kuros, piemēram, tiek iekļauti tie uzņēmumi, kas sadarbojas ar sankcionētās valsts uzņēmumiem – pret šiem uzņēmumiem arī attiecīgi var tikt piemēroti darbību ierobežojoši instrumenti. Ar importu un eksportu saistīts instruments ir arī licenču izsniegšana preču importam un eksportam, ko attiecīgi var izmantot, lai atļautu vai aizliegtu kādu noteiktu preču ieviešanu valstī. Vēl viens potenciāli izmantojamais instruments ir kredītu, aizdevumu un valūtas maiņas kursu manipulāciju izmantošana, lai atalgotu kādu valsti. Savukārt, kā negatīvo instrumentu var izmantot ārzemēs esošo aktīvu (investīcijas, bankas konti, nekustamie īpašumi) iesaldēšanu, liedzot tiem piekļuvi uz kādu laiku. Ar šo saistīta arī ekspropriācija jeb sankcijas saņemošās valsts citā valstī esošo īpašumu pārņemšana. Kā pozitīvu vai negatīvu rīku atšķirībā no izmantošanas veida vēl var minēt finansiālās palīdzības sniegšanu vai apturēšanu (t.sk. arī militārā inventāra tirdzniecību).¹⁷ Visi šie instrumenti var tikt izmantoti, lai ietekmētu kādas valsts uzvedību, vai arī, ja nav iespējams sasniegt izvirzīto mērķi, tad demonstrēt savu nostāju un pozīciju attiecībā pret īstenoto politiku, kuru potenciāli vēlas mainīt vai novērst.

---

¹⁶ Mastanduno, M. (2012) Economic Statecraft. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press., pp 206-207

¹⁷ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.168-170.

D.Baldvins izdala vēl trīs instrumentus, kurus būtu jāmin šajā kontekstā, un kuru izmantošana ne vienmēr ir acīmredzama un ne vienmēr tiek sasaistīta ar ekonomisko rīku izmantošanu. Pirmkārt, tiek minēta pirkšana (šajā gadījumā ar to tiek saprasts vienas valsts iepirkums no otras valsts, piemēram, Luiziānas gadījums, kad Savienotās Valstis pārpirka šo teritoriju no Francijas) kā viena no ietekmes tehnikām, kuru būtu, jāņem vērē ekonomisko rīku izmantošanas pētniekiem. Tas tiek pamatots ar to, pirkšana/pārdošana starp divām valstīm ir varas izpausmes veids, jo ietver tiešus naudas maksājumus, ar kuru palīdzību ir iespējams motivēt uz tādu lietu darīšanu, ko citos apstākļos nedarītu.¹⁸ Vēl viens instruments, ko daudzkreiz nepieskaita pie ekonomisko instrumentu izmantošanas ārpolitikā, ir brīvā tirdzniecība. Šajā gadījumā, lai arī brīvā tirdzniecība balstās uz privātajiem uzņēmumiem, tomēr likumiskais ietvars un noteikumi, kuros tie darbojas, ir valstu un valdību noteikti, tādējādi tas arī var tikt izmantots no lēmumu pieņēmēju puses kā manipulācijas rīks, lai ietekmētu citas valstis. Trešais instruments, par kuru runā arī Holsti, ir tarifu piemērošana. Šeit Baldvins norāda uz to, ka par to var būt strīdīga izpratne, jo rīka pielīdzināšana ārpolitikas instrumentiem ir atkarīga no specifiskā gadījuma. Ir iespējams, ka tarifi tiek piemēroti tika iekšējā tirgus aizsardzībai, taču tikpat labi tarifus var arī izmantot, lai ietekmētu citus ārējos aktierus.¹⁹ Attiecīgi var secināt, ka ekonomisko instrumentu izmantošana ne vien ir ļoti daudzveidīga un paver plašas rīcības iespējas, bet arī ne vienmēr ir acīmredzama un vienkārši pamanāma – katrs attiecīgais gadījums ir jāaplūko tā specifiskajā kontekstā, lai spriestu par piemērotajiem līdzekļiem un to efektivitāti mērķu sasniegšanai.

Piemēram, papildinot iepriekš minēto, runājot par specifiskiem ekonomiskajiem instrumentiem, nevar nepieminēt arī tiešās ārvalstu investīcijas. Saskaņā ar Kim Dong-Hunu (*Kim Dong-Hun*) sankciju ieviešējvalsts tiešo ārvalstu investīciju apjoms un veids sankciju saņēmējvalstī ietekmē sankciju ticamības iespēju. Ja valstij, kura plāno ieviest sankcijas, pastāv savstarpējā ekonomiskā atkarība, kas balstās uz valstī esošajiem uzņēmumiem pilnībā piederošām investīcijām, tad augstākas izmaksas būs pašas valsts uzņēmējiem, kas attiecīgi izraisīs lielāku pretestību sankciju ieviešanai. Savukārt, ja investīcijas balstās uz kopējiem investīciju projektiem, tad lielāki zaudējumi būs sankcionētās valsts uzņēmumiem un pretestība būs mazāka.²⁰ Respektīvi, instrumentu izvēlē ietekme ir ne vien politiskajai gribai un potenciāli sagaidāmo ietekmi, bet arī paredzamajām izmaksām pašai ieviešējvalstij. Kā jau minēts, ekonomisko instrumentu ieviešanas pamatā ir arī jau esošās ekonomiskās saites. Tas nozīmē, ka, izvēloties ekonomiskos rīkus, ir jāņem vērā arī tas, lai pēc iespējas mazāk tiktu kaitēts pašas

¹⁸ Baldwin, D. A. (1985) *Economic Statecraft*. Princeton University Press, pp.42-44.

¹⁹ Ibid., pp.44-50.

²⁰ Dong-Hun, K. (2013) *Coercive Assets? Foreign Direct Investment and the Use of Economic Sanctions*. International Interactions, Vol.39, pp.114

valsts ekonomikai, jo tas mazinās iekšpolitisko atbalstu sankciju ieviešanai un tādējādi arī potenciālo sankciju ilgtspēju.

Šajā kontekstā ir jārunā arī par ekonomisko instrumentu lietošanas motivāciju un to, kādēļ tieši tie tiek izvēlēti kā atbilstošākie. Baldvins, piemēram, uzsver, ka sankciju izmantošanu ārpolitikā nosaka nevis vienkārši paredzamā sankciju efektivitāte un lietderīgums, bet gan to salīdzinājums ar citām pieejamajām alternatīvām. Līdzīgi ir ar ekonomisko sankciju izmaksām. Būtiski ir ne vien tas, cik attiecīgā ekonomiskā instrumenta izmantošana izmaksās ieviesēja valstij, bet arī tas, kādas ir tās izmaksas, salīdzinot ar citiem rīcībā esošajiem instrumentiem.²¹ Attiecīgi šajā kontekstā ir skaidrojams, kādēļ priekšroka bieži tiek dota tieši ekonomisko sankciju piemērošanai, ja tās tiek salīdzinātas ar citu pieejamo alternatīvu, kā piemēram diplomātijas vai militāro instrumentu, izmaksām un paredzamo lietderību.

Ekonomiskos instrumentus kopumā var izmantot gan stratēģiski, gan taktiski. Stratēģiski izmantojot ekonomiskos rīkus, tiek manipulēts ar savstarpējo tirdzniecību un finansēm, lai noregulētu spēku līdzsvaru un attiecības starp valstīm. Tiek mēģināts veicināt uz sadarbību balstītas attiecības, lai attīstītu valsts ekonomiku un varu vai arī tieši pretēji – lai izolētu attiecīgo valsti un vājinātu tās spēku un attīstības potenciālu. Taktiskie rīki savukārt ir vērsti uz specifisku lēmumu ietekmēšanu, lai mudinātu valstis veikt izmaiņas specifiskos lēmumos vai rīkotos atbilstoši vēlamajai rīcībai.²² Respektīvi, stratēģiskā izmantošana paredz ilgtermiņa politiku, lai ietekmētu kopējo situāciju otrā valstī un abu valstu savstarpējās attiecības. Bet taktiskā izmantošana paredz konkrētu izmaiņu ieviešanu bez ilgtermiņa ekonomisko instrumentu izmantošanas.

To, kad sankcijas tiek izbeigtas, nosaka vairāki faktori. Viens iemesls sankciju izbeigšanai ir tas, ka sankcijas ir sasniegušas savu mērķi un panākušas izmaiņas attiecīgajā politikā vai politiskajā elitē. Tomēr, ja tas nenotiek, tad sankcijas saglabājās vēl ilgi, neskatoties uz to, ka ir skaidrs par to neefektivitāti rezultāta sasniegšanā. Potenciāli sankciju atcelšana var notikt, kad nomainās politiskā elite sankcionējošajā valstī. Tomēr tas ne vienmēr to nozīmē. Tas, kādu politisko kursu ieņems jaunais līderis, ir cieši saistīts ar iekšpolitisko institūciju darbību valstī, kuras pārstāv attiecīgais līderis.²³ Pētījumi pierāda, ka, salīdzinot demokrātiskas un nedemokrātiskas valstis, pēdējās ir tās, kurās, nomainoties politiskajam līderim, var izraisīt sankciju atcelšanu. Taču demokrātiskās valstīs līderu nomainīšanas un sankciju ilguma savstarpējā saistība nav novērojama, ko saista tieši ar demokrātijās pastāvošajām politiskajām institūcijām,

---

²¹ Baldwin, D. A. (1999/2000) *The Sanctions Debate and the Logic of Choice*. International Security, Vol. 24 (3), pp. 80-106

²² Freeman, C.W. (2010) *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*. United States Institute of Peace, pp.47

²³ McGillivray, F., Stam, A.C. (2004) *Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions*. Journal Of Conflict Resolution, Vol. 48 (2), pp.154-155

kas nosaka to, kādas politiskās intereses tiek virzītas.²⁴ Tādējādi sankcijas, lai arī var nesniegt gaidītos rezultātus, ne vienmēr tiek izbeigtas, bet paliek spēkā.

Tas, ka ekonomiskās sankcijas ir bijušas veiksmīgas un to rezultātā ir sasniegt mērķis, saskaņā ar Robertu Peipu (*Robert Pape*) var pieņemt, ja klātesoši ir vairāki faktori. Pirmkārt, mērķa valsts ir piekāpusies nozīmīgai daļai izvirzīto prasību. Otrkārt, draudi par ekonomisko sankciju ieviešanu vai pašas sankcijas tika piemērotas pirms mērķa valsts mainīja savu politisko uzvedību. Treškārt, nepastāv citu ticamāku skaidrojumu tam, kāpēc valsts ir mainījusi uzvedību, kā piemēram, militāri draudi.²⁵ Šie elementi ir tie, kuri nosaka to, ka tieši sankcijas ir tās, kuru dēļ valsts ir mainījusi un pielāgojusi savu uzvedību. Attiecīgi, veicot ekonomisko instrumentu analīzi, ir jāņem vērā gan laika ietvars, gan arī apkārtējie apstākļi, lai spriestu par ekonomisko instrumentu izmantošanas efektivitāti.

Runājot par sankciju efektivitātes rādītājiem, jāmin arī daudzpusējas sankcijas, kas šķietami izraisa lielāku ekonomisko spiedienu un tādējādi potenciāli ir veiksmīgākas, tomēr nepierādās kā efektīvākas. A. Miersas (*A. Miers*) un T. Morgana (*T. Morgan*) veiktais pētījums parāda, ka daudzpusējas sankcijas būs efektīvākas par vienuspusējām, ja to centrā atradīsies viens konkrēts jautājums. Taču, ja sankciju ieviešanas pamatā būs vairāki problēmjautājumi, tad sankciju efektivitāte būs zemāka.²⁶ Tādējādi, lai arī teorētiski daudzpusējas koalīcijas ieviestas sankcijas sniedz lielākus ekonomiskos zaudējumus, tomēr jautājumu daudzveidība mazina koalīcijas stabilitāti un tādējādi arī sankciju noturību un spēju sasniegt gaidītos rezultātus. Tas ir nozīmīgs elements tieši Eiropas Savienības kontekstā, jo, lai arī tā starptautiskajā politikā uzstājas kā vienots spēlētājs, tomēr iekšējā lēmumu pieņemšanas procesā saduras vairākas intereses, kas attiecīgi ietekmē to, kā un kādi gala lēmumi tiks pieņemti.

Kopumā par ekonomiskajiem instrumentiem ārpolitikas mērķu sasniegšanā ir jāsaka, ka tie piedāvā ļoti plašu iespējamo rīcības scenāriju klāstu. Taču ne vienmēr ir viennozīmīga to iespēja sasniegt izvirzītos mērķus un bieži tie kalpo kā "labākā no sliktākajām alternatīvām". Tomēr, neskatoties uz to, mūsdienu starptautiskajā politikā tie tiek plaši izmantoti un ir bieži sastopami. Ņemot vērā, ka instrumentus var izmantot gan, lai atalgotu, gan lai sodītu kādu valsti, turpmākajā daļā uzmanība tiks pievērsta tieši negatīvo un pozitīvo sankciju definēšanai un izvērtēšanai.

---

²⁴ McGillivray, F., Stam, A.C. (2004) *Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions*. Journal Of Conflict Resolution, Vol. 48 (2), pp.170

²⁵ Pape, R.A. (1997) *Why Economic Sanctions Do Not Work*. International Security, Vol 22 (2), pp. 97.

²⁶ Miers, A., Morgan T. (2002) *Multilateral Sanctions and Foreign Policy Success: Can Too Many Cooks Spoil the Broth?* International Interactions, Vol. 28 (2), pp. 131

2. NEGATĪVO EKONOMISKO SANKCIJU KONCEPTS

Gadījumos, kad ekonomiski attīstītām valstīm ir nepieciešams vērsties pret saviem pretiniekiem, negatīvās ekonomiskās sankcijas ir uzskatāmas par biežāk sastopamo metodi, kura tiek izmantota.²⁷ Par negatīvo sankciju izmantošanu ir pieejami diezgan daudz pētījumu, kuros ir analizēta gan to efektivitāte, gan to ietekme uz dažādiem valsts un režīma elementiem. Kopumā, lai arī pētījumi uzrāda rezultātus, kas liek apšaubīt gan negatīvo sankciju efektivitāti, gan to ietekmi uz mērķa valsts politisko darbību, negatīvās sankcijas tiek visai plaši izmantotas valstu ārpolitikā.

Ekonomiskās sankcijas mērķē uz kopējās ekonomiskās labklājības pazemināšanu mērķa valstī, samazinot tās starptautisko tirdzniecību, ar mērķi piespiest valdību mainīt tās politisko uzvedību. Tās var gan tiešā veidā piespiest valdību, pārlicinot, ka jautājumi, kuru dēļ ieviestas sankcijas nav potenciālo izmaksu vērtas, gan netiešā veidā – izraisot sabiedrības sacelšanos un spiedienu uz mērķa valdību, kas liktu tai piekāpties prasībām.²⁸ Attiecīgi negatīvo sankciju pamata loģika balstās tajā, ka, radot ekonomiska rakstura sāpes valstij, tās līderi būs spiesti pieņemt lēmumu par politiskā kursa maiņu. Par iemesliem tam tiek uzskatīts vai nu pašu līderu vēlme izvairīties no ekonomiskās lejupslīdes valstī, vai arī sabiedrības spiediena rezultātā, kas rodas sankciju radīto seku dēļ.

Ekonomiskās piespiešanas pievilcība mūsdienās ir pieaugusi, pateicoties spēcīgākām ekonomiskajām saitēm starp valstīm un globalizācijas procesiem. Tieši ekonomiskās saites, kas pastāv starp valstīm padara ekonomisko instrumentu izmantošanu, kā arī paver plašāku līdzekļu un iespēju loku sankciju ieviešanai. Tajā pašā laikā savstarpējā ekonomiskā atkarība mazina valstu vēlmi iesaistīties militāros konfliktos, kas padara ekonomisko līdzekļu izmantošanu pievilcīgāku, jo tā sevī ietver mazākas izmaksas.²⁹ Attiecīgi priekšnoteikums sekmīgākai ekonomisko negatīvo sankciju ieviešanai ir pastāvošās ekonomiskās saites. Pēc veiktajiem novērojumiem, sankciju nosūtītāj valstis lielākoties ir lielas ekonomikas, turklāt parasti sankcionētās valsts ārējā tirdzniecība ar sankciju ieviesēju sastāda vismaz 10%.³⁰ Un tas, protams, ir loģiski, jo, nepastāvot aktīvām ekonomiskajām attiecībām, nav arī īsti iespējams radīt ekonomiskos zaudējumus, pārtraucot kādu attiecību daļu.

---

²⁷ Nincic, M. (2011) *The Logic of Positive Engagement*. Cornell University Press, pp.16

²⁸ Pape, R.A. (1997) *Why Economic Sanctions Do Not Work*. International Security, Vol 22 (2), pp. 93-94

²⁹ Dong-Hun, K. (2013) *Coercive Assets? Foreign Direct Investment and the Use of Economic Sanctions*. International Interactions, Vol.39, pp.100

³⁰ Hufbauer, G.C. (2007) *Economic Sanctions Reconsidered*. 3rd ed. Peterson Institute for International Economics, pp.90

Ir vairāki izaicinājumi, ar kuriem sankcijas izmantojošajai valstij ir jāsaskaras, izmantojot negatīvos ekonomiskos instrumentus. Pirmkārt, ir jāmeģina atrast veidu, kā maksimizēt radītos ekonomiskos zaudējumus mērķa valstij. Ir jāņem vērā, ka valstis, pret kurām tiek ieviestas sankcijas, var arī pievērsties negaidītiem alternatīviem partneriem, neskatoties uz potenciālajām politiskajām un ekonomiskajām izmaksām. Turklāt, ir gandrīz neiespējami radīt apstākļus, kad valstij nebūs citu iespēju, kā pārorientēt savus tirgus, pat, ja starptautiskā sabiedrība atbalsta sankciju piemērošanu. Otrkārt, ieviešot sankcijas ar mērķi veicināt neapmierinātību sabiedrībā, kas radītu spiedienu esošajai politiskajai elitei, var panākt pretēju efektu – veicināt politisko integrāciju, kas balstīta uz ārējā ienaidnieka un draudu pamata. Tāpat sankciju ieviešana var būt dārga arī pašai sankcijas nosūtošajai valstij, kas apgrūtina ilglaicīgu politiskā atbalsta uzturēšanu gan iekšēji, gan arī valstu koalīcijā. Papildus tam, ekonomiskās sankcijas var atstāt negatīvu iespaidu uz pašas valsts tēlu, ja to rezultātā cieš nevainīgā sabiedrības daļa.³¹ Šis ir viens no iemesliem, kāpēc tika ieviests gudro jeb mērķa sankciju mehānisms – lai mazinātu sankciju negatīvo ietekmi uz sabiedrību kopumā, pārorientējoties tieši uz valstu elitēm.

Attiecīgi mūsdienās gudro jeb mērķa sankciju koncepts arvien vairāk tiek izmantots valstu ārpolitikā. Tā rezultātā, tā vietā, lai tēmētu uz sabiedrību kopumā, galvenais mērķis ir sabiedrības vadošā elite un tai piederošie aktīvi. Idejas pamatā ir nomainīt visaptverošu tirdzniecības sankciju piemērošanu, kas atstāj negatīvu ietekmi uz visu valsts ekonomiku, ar instrumentiem, kas tiešā veidā ietekmē autoritāro režīmu un tā turīgākos atbalstītājus. Attiecīgi, kā gudro sankciju instrumenti galvenokārt tiek izmantota bankas kontu iesaldēšana un ceļošanas ierobežojumu piemērošana.³² Lai arī teorētiski šīs sankcijas tiek uzskatītas par humānākām, tomēr pētījumi dalās divās grupās – vieni norāda uz negatīvajām vispārējo sankciju sekām un norāda, ka ir nepieciešams vairāk izmantot mērķa sankcijas, bet otri norāda uz mērķa sankciju zemo efektivitāti.

Piemēram, pētnieki D. Peksens (*D. Peksens*) un K. Drurijs (*C. Drury*) ir veikuši pētījumu par sankciju ietekmi uz sankcionētās valsts demokrātijas rādītājiem. Viņu secinājums arī ir par sliktu visaptverošajām sankcijām - ka tieši tās, piemēram, attiecībā uz demokrātijām pasliktina demokrātiskās brīvības attiecīgajā valstī. Sankcijas bieži vien kaitē opozīcijā esošo grupu ekonomiskajam stāvoklim, kas tādējādi apgrūtina viņu iespēju izdarīt spiedienu uz valdību, lai

---

³¹ Mastanduno, M. (2012) Economic Statecraft. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp. 210-211.

³² Mastanduno, M. (2012) Economic Statecraft. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp. 211-212

mainītu esošo situāciju.³³ Autori piedāvā divas alternatīvas politikas šim stāvoklim – pirmkārt, tiek piedāvāta gudro jeb mērķa sankciju izmantošana, kas samazinātu negatīvo ietekmi uz demokrātisko brīvību, jo, ieviešot noteiktus sodīšanas mehānismus pret eliti, netiks kaitēts politiskajai opozīcijai un ir iespējams, ka to rezultātā elite būs motivēta pārskatīt piemērotās prasības. Kā otra alternatīva tiek piedāvāta pozitīvo sankciju izmantošana, kas arī var kalpot kā motivējošs mehānisms politikas maiņai. Tās ne vien potenciāli motivētu valdību sadarboties, bet arī mazinātu negatīvos blakusefektus attiecībā uz demokrātijas rādītājiem.³⁴ Tādējādi gan gudrās, gan arī pozitīvās sankcijas tiek piedāvāts kā mazāk kaitīgs veids un potenciāli ar labākiem rezultātiem, nekā visaptverošas negatīvās sankcijas.

Līdzīgus secinājumus var atrast, arī aplūkojot pētījumus, par autoritāru valstu reakciju. Ir pierādīts, ka vispārējas sankcijas autoritārās valstīs tieši palielina represijas pret sabiedrību, nevis tās samazina. Pētījumi rāda, ka sankciju ieviešana samazina gan demokrātijas, gan cilvēktiesību rādītājus, gan arī indivīdu brīvību. Taču, ja aplūko mērķa sankcijas, tad tās neizraisa tik lielu kritumu rādītājos, kā visaptverošās sankcijas. Tomēr, neskatoties uz to, sankciju piemērošanas kontekstā nozīme ir arī sankciju mērķim – ja mērķis ir režīma maiņa, tad efektīvākas ir sankcijas, kuras ietver lielākas izmaksas. Tāpat visaptverošas sankcijas ir pierādījušās efektīvākas, lai ātrāk izbeigtu pilsoņu karus un iekšējos konfliktus.³⁵ Līdz ar to, lai arī visaptverošas sankcijas atstāj negatīvāku ietekmi, tomēr atsevišķos gadījumos to efektivitāte var būt augstāka.

Daniels Drezners (*Daniel Drezner*) ir pētījis mērķa sankciju efektivitāti un izdarījis vispārējo situāciju apkopojošus secinājumus par kopējo mērķa sankciju izmantošanas lietderību. Lai arī autors ir secinājis, ka tās neuzrāda augstākus efektivitātes rādītājus par visaptverošām sankcijām, tomēr to izmantošana palīdz sankciju ieviesējvalstīm atrisināt dažas politiskās problēmas, piemēram, starptautiskās sabiedrības nosodījumu, jo netiek kaitēts sabiedrībai un negatīvi ietekmētas cilvēktiesības. Tāpat, tā kā nav nozīmīgi ietekmēta savstarpējā tirdzniecība, mērķa sankcijas ietver mazākas izmaksas arī pašai sankciju ieviesējai. Turklāt, lai arī, mērķa sankcijas neuzrāda augstus efektivitātes rādītājus, tās tomēr atrisina problēmu, kad ir nepieciešama kaut kāda atbildes reakcija uz citas valsts darbību.³⁶ Tādējādi, neskatoties uz to, ka mērķa sankcijas bieži nespēj sasniegt izvirzīto mērķi, tomēr to izmantošana ļauj atrisināt jautājumu par to, ka ir nepieciešams rīkoties un atbildēt uz situāciju, bet valsts nav

---

³³ Drury, C., Peksen, D. (2010) *Coercive or Corrosive: The Negative Impact of Economic Sanctions on Democracy*. International Interactions, Vol. 36, pp.258.

³⁴ Drury, C., Peksen, D. (2010) *Coercive or Corrosive: The Negative Impact of Economic Sanctions on Democracy*. International Interactions, Vol. 36, pp.258-259.

³⁵ Drezner D. W. (2011) *Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice*. International Studies Review, Vol. 13, pp. 102

³⁶ Ibid., pp. 104

motivēta ieviest sankcijas ar augstām izmaksām, kā arī saskarties ar nosodījumu, kas saistās ar kaitējumu sabiedrībai sankcionētajā valstī.

Tomēr ne tikai jautājums par mērķa sankciju efektivitāti ir nozīmīgs, bet par to, cik sekmīgi ir negatīvie instrumenti kopumā. Ir vairāki elementi, kuri nosaka to, vai negatīvie instrumenti būs efektīvi un vai sasniegs savi mērķi. Lai tā būtu ir klātesošiem šādiem elementiem: pirmkārt, būtu jāpastāv asimetrijai attiecībā uz ekonomisko vārīgumu starp valsti, kura īsteno sankcijas un valsti, kuras tās saņem. Tāpat arī izmaksām, ko nākas maksāt sankciju sūtītājvalstij ir jābūt ievērojami mazākām nekā tām, ko cieš sankciju saņēmējvalsts. Treškārt, sankciju saņēmējvalstij nedrīkst būt tūlītēji pieejami alternatīvi piegādes tirgi. Ceturtkārt, gadījumā, ja tiek apturēta kādu preču tirdzniecība, sankciju saņēmējvalstij nedrīkst būt pieejamas tehnoloģijas vai resursi, lai spētu izgatavot alternatīvas preces. Tāpat sankcijas potenciāli būs efektīvākas un sasniegs mērķi, ja mērķa valstī ir liela neapmierināta sabiedrības daļa, kuras ietekmi uz politiskajiem procesiem palielina ekonomiskā lejupslīde. Šo elementu pastiprina arī tas, ja valsts ekonomika jau ir vāja, ar augstiem bezdarba rādītājiem un zemām investīcijām. Bez šiem elementiem kā negatīvo sankciju efektivitāti veicinoši elementi būtu arī jāmin to apvienošana ar citiem ārpolitikas rīkiem, kā arī starptautiskās sabiedrības atbalsta trūkums pret sankcionēto valsti.³⁷ Ņemot vērā visus šos elementus, var secināt, ka situāciju, kurā būs klātesoši visi elementi, ir visnotaļ sarežģīti sasniegt. Tas attiecīgi liek domāt par to, ka negatīvo ekonomisko sankciju efektivitātes rādītāji nesniedz tik augstus rezultātus, kā tas var sākotnēji šķist.

Gerijs Hufbauers (*Gary Clyde Hufbauer*) ekonomiskos sankciju efektivitātes kontekstā ir minams kā viens no galvenajiem pētniekiem, jo ir veicis plašu pētījumu par to, cik bieži sankcijām ir izdevies sasniegt savu mērķi. Izpētot 174 sankciju gadījumus, pētnieks ir secinājis, ka sankcijas vismaz daļēji ir bijušas veiksmīgas 34% gadījumos. Tomēr šis procents ir nedaudz atšķirīgs, ja aplūko sankcijas pēc to mērķa- gadījumos, kad tiek mēģināts sasniegt vidējas un ierobežotas izmaiņas, puse no sankcijām ir bijušas veiksmīgas, taču mēģinājumi panākt režīma maiņu vai demokratizāciju valstīs, bijuši veiksmīgi vien 30% gadījumos, bet attiecībā uz militāru aktivitāšu pārtraukšanu efektivitāte ir vien ap 20%.³⁸ Attiecīgi – kopumā vien aptuveni trešdaļa no visām negatīvajām sankcijām ir uzskatāma par veiksmīgām. Turklāt jāmin, ka pētnieks šo skaitli ir balstījis arī uz sankciju gadījumiem, kas daļēji piekāpās izvirzītajām prasībām.

Savukārt, ja aplūko to, kurš ir efektīvāks sankciju ieviesējs un salīdzina demokrātijas un nedemokrātiskas valstis, tad pirmajām efektivitātes rādītāji ir augstāki. To var skaidrot ar to, ka

³⁷ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.178.

³⁸ Hufbauer. G.C. (2007) *Economic Sanctions Reconsidered*. 3rd ed. Peterson Institute for International Economics, pp.158-160

demokrātiskās valstīs vēlēšanu ceļā sabiedrība var sodīt lēmumu pieņēmējus par neatbilstošu lēmumu pieņemšanu. Attiecīgi, pirms sankciju ieviešanas demokrātiju līderiem ir nepieciešams detalizēti pārdomāt, kad un kādā apmērā pret kādu valsti ieviest sankcijas. Tas attiecīgi noved pie tā, ka demokrātisku valstu sankciju efektivitāte ir augstāka.³⁹ Tomēr, lai arī demokrātisku valstu ieviestās sankcijas potenciāli sasniedz labākus rezultātus, nav skaidrs, kādiem tieši elementiem ir jābūt klātesošiem, lai pašas sankcijas labāk spētu sasniegt izvirzītos mērķus.

Sankciju efektivitāte pētnieku vidū ir daudz pētīta. Ir izdalīti vairāki faktori, kas ietekmē sankciju efektivitāti. Pirmkārt, tas ir lielā mērā atkarīgs no sankciju izmaksām – cik lielu ekonomisko kaitējumu tas nodara saņēmējvalstij. Tāpat nozīmīgs elements ir to jautājumu vērtība, kuru dēļ sankcijas ir ieviestas – jo svarīgāks jautājums, jo valstis būs gatavākas ieviest stingrākus mērus pret otru valsti. Treškārt, efektivitāte atkarīga arī no sankcijas saņemošās valsts iekšpolitiskās situācijas – cik tā ir spējīga nepieļaut sabiedrības šķelšanos un tieši pretēji – vienot to uz kopēja ārēja ienaidnieka pamata. Ne tikai šie elementi ir svarīgi, bet arī nākotnes ekspektācijas par abu valstu attiecību attīstību ir faktors tam, vai valsts pakļausies izdarītajam spiedienam.⁴⁰ Tādējādi var secināt, ka sankciju efektivitātes pamatā galvenokārt ir trīs elementi – zaudējumu smagums, iekšpolitiskā situācija un jautājuma svarīgums, kas ir saistīts gan ar sankciju apmēru, gan noturību. Tomēr, ja aplūko pētījumus par sankciju ieviešanas praksi, tad jāsecina, ka līderi prot izmantot instrumentus, lai mazinātu radīto spiedienu.

Pirmkārt, attiecībā pret zaudējumu smagumu, sankciju saņēmējvalstu līderi visbiežāk ir spējīgi manipulēt ar nacionālo ekonomikas politiku, un, izmantojot savu autoritāti, spēj palielināt tirdzniecības apjomus un piesaistīt ārvalstu investīcijas pat tad, ja pret šo valsti ir ieviestas sankcijas. Tādēļ īpaša nozīme ir tieši tam, lai mērķa valdības rīcībā nav rīku, lai spētu atrast veidu kā līdzsvarot radīto ekonomisko spiedienu. Sankcionētās valstis var, piemēram, izmantot nodokļu atvieglojumus dažādām ar uzņēmējdarbību saistītām nozarēm, lai, neskatoties uz sankcijām, tiktu piesaistītas investīcijas. Šāda veida rīcībpolitikas izmaiņas kalpo par iemeslu sankciju efektivitātes kritumam. Uz sankciju politiku ietekme ir arī, piemēram, starptautiskām un reģionālām tirdzniecības organizācijām, kurās valstis ir dalībnieces. Saskaroties ar sankcijām no ārējās valsts, visticamāk politiskie līderi griezīsies pēc palīdzības pie sava bloka valstīm, tādējādi samazinot sankciju ietekmi uz pašas valsts ekonomiku un nodrošinoties ar alternatīvām. Ne tikai kopēju reģionālu organizāciju valstis var nodrošināt ar alternatīvām, bet arī starptautiskas korporācijas var būt ar mieru investēt attiecīgajā valstī,

---

³⁹ Hart, R. A. (2000) *Democracy and the Successful Use of Economic Sanctions*. Political Research Quarterly, Vol. 53 (2), pp. 269

⁴⁰ Miers, A., Morgan T. (2002) *Multilateral Sanctions and Foreign Policy Success: Can Too Many Cooks Spoil the Broth?* International Interactions, Vol. 28 (2), pp. 118

ņemot vērā, ka tās ir vērstas uz ekonomisko labumu gūšanu un nav politiski orientētas.⁴¹ Tādējādi, ieslēdzot šos mehānismus ir iespējams novērst ekonomisko kaitējumu un pārorientēt savu tirgu uz alternatīviem piegādātājiem un patērētājiem.

Runājot par iekšpolitisko situāciju, Sūzena Alena (*Susan Allen*) ir pētījusi to, kā sankcijas ietekmē valstu iekšpolitisko situāciju. Pētījuma rezultātā tika secināts, ka sankcijas potenciāli var palielināt sabiedrības mobilizāciju, taču, ja salīdzina demokrātijas ar autoritārajiem režīmiem, tad pēdējos šie procesi ir visnotaļ ierobežoti. Sankcijas palielina sabiedrības vēlmi vērsties pret valdošo valdību tikai tajās valstīs, kur kaut kādā mērā pastāv politiskā atvērtība un iespējas to darīt. Attiecīgi, ieviešot sankcijas, jāņem vērā tas, ka, gadījumā, ja autoritārajiem līderiem sankcijas nerada iekšpolitiskus zaudējumus, tad potenciāli ir jāmeklē alternatīvs ceļš, lai radītu ārpolitiskas izmaksas un nepieciešamo spiedienu pakļauties sankcijām. Jo, nepastāvot nekādiem politiskajiem zaudējumiem, līderi nav motivēti mainīt savu politisko kursu.⁴² Un, ņemot vērā, ka sankcijas vairāk tiek vērstas pret nedemokrātiskiem režīmiem, tad šis ir nozīmīgs punkts, izvērtējot to, kā pareizāk ieviest sankcijas, kā arī domājot par to efektivitāti. Ņemot vērā politisko režīmu attiecīgajā valstī, ir iespējams izteikt prognozes par to, kāda ir potenciālā iespēja, ka politiskais kurss tiks mainīts sabiedrības spiediena rezultātā. Attiecīgi šeit var atkal atgriezties pie gudro sankciju koncepta, jo, zinot, ka visaptverošas sankcijas nesasnies savu mērķi un nodarīs kaitējumu sabiedrībai, bet nedarīt neko nevar, tad ir skaidrs, kāpēc tiek pieņemts lēmums par mērķa sankciju piemērošanu.

Apkopojot iepriekš minēto, jāsecina, ka negatīvās ekonomiskās sankcijas ir visnotaļ strīdīgs koncepts. No vienas puses tās tiek uzskatītas par piemērotu alternatīvu citiem ārpolitikas instrumentiem. Taču tajā pašā laikā to efektivitātes rādītāji nesniedz augstus rezultātus, kā arī to ieviešana potenciāli rada negatīvus blakusefektus, piemēram, negatīvi ietekmējot sabiedrības stāvokli sankcionētajā valstī gan ekonomiski, gan netiešā veidā atsaucoties arī uz demokrātiskajām brīvībām. Viens risinājums, protams, ir mērķa sankciju ieviešana, kas palīdz vērsties pret nevēlamajiem blakus efektiem, taču šī veida sankcijas arī nepalīdz sasniegt izvirzītos mērķus. Alternatīvi ir pieejams vēl viens instruments- pozitīvo instrumentu izmantošana.

---

⁴¹ Shin, G., Choi, S. W. (2015) *Do economic sanctions impair target economies?* International Political Science Review, pp.1-15.

⁴² Allen, S. H. (2008) *The Domestic Political Costs of Economic Sanctions.* Journal of Conflict Resolution, Vol 52 (6), pp. 939

3. POZITĪVO EKONOMISKO SANKCIJU KONCEPTS

Pozitīvās ekonomiskās sankcijas ir daudz mazāk pētītas, salīdzinot ar negatīvajām ekonomiskajām sankcijām. Literatūrā galvenais akcents ir uz to, kas saistās ar pozitīvo ekonomisko instrumentu definēšanu, pazīmēm un salīdzināšanu ar negatīvo sankciju izmantošanu. Taču tas, kas attiecās uz efektivitātes rādītājiem un ar sankciju ieviešanu saistītajiem blakus efektiem, kas balstās vairāku gadījumu analīzē, salīdzinoši ir ļoti nedaudz. Tādējādi arī šis maģistra darbs sniegs savu pienesumu šā brīža zināšanu pienesumam.

Pozitīvās ekonomiskās sankcijas var tikt definētas kā “ekonomisko priekšrocību piešķiršana vai solījums tās nodrošināt, lai veicinātu izmaiņas mērķa valsts uzvedībā”⁴³ vai arī pavisam vienkārši – “reāla vai apsolīta atlīdzība aktierim B”.⁴⁴ Attiecīgi ekonomiskie instrumenti, kas tiek izmantoti, lai mudinātu valstis uz pakļaušanos, tiek piemēroti, lai uzlabotu to ekonomisko stāvokli, nevis kaitētu tam. Valstu motivācija uz piekāpšanos prasībām ir balstīta tieši uz kārdinājumu un vēlmi iegūt no sadarbšanās, nevis bailēs no potenciālā soda.

Pozitīvo instrumentu izmantošanai ir iespējami vairāki mērķi. Viens no tādiem ir piekāpšanās parādīšana, cerot pretī saņemt vēlamo piekāpšanos arī no otras puses. Pamatmērķis ir tirdzniecības realizācija, kas attiecīgi novestu pie pretinieka uzvedības maiņas. Otrs mērķis, ko var izdalīt, ir ar pilnīgu attiecību pārmainīšanas palīdzību mainīt otras puses galvenos pamudinājumus. Respektīvi, mainot attiecību struktūru, uzpirkšana un sodīšana kļūst nevajadzīga. Autors M.Ninčičs (*M. Nincic*), balstoties uz šiem mērķiem iedala divus modeļus – apmaiņas (*exchange*) un katalītisko (*catalytic*).⁴⁵ Lai arī abi modeļi ietver citas metodes un īstenoto darbību apmērus, tomēr tie nav viens otru izslēdzoši – drīzāk ir iespējami gadījumi, kad tie ir viens otru papildinoši.

Apmaiņas modelis balstās viens pret vienu principā jeb par vienu piekāpšanās soli tiek sagaidīts viens līdzvērtīgs solis no otras puses. Modeļa pamatdoma ir piedāvāt noteiktu pamudinājumu, kuru valsts ņemtu vērā, domājot par īstenoto uzvedību. Piedāvātie pamudinājumi var būt gan simboliski žesti, gan politiska piekāpšanās vai arī ekonomisku labumu sniegšana. Ekonomisko pamudinājumu izmantošanai priekšrocība slēpjas tajā, ka ekonomiskā vērtība dažādās valstīs tiek interpretēta līdzīgi, kamēr, piemēram, simboliskā žesta nozīmība var tikt uztverta dažādi. Domājot par šīs pieejas izmantošanu, ir jāapsver divas problēmas. Pirmkārt, piemērojot pozitīvos instrumentus pret pretinieka valsti, ne vienmēr ir

---

⁴³ Mastanduno, M. (2012) *Economic Statecraft*. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp.217

⁴⁴ Baldwin, D.A. (1971) *The Power of Positive Sanctions*. World Politics, Vol. 24 (1), pp.23

⁴⁵ Nincic, M. (2011) *The Logic of Positive Engagement*. Cornell University Press, pp.58-59

garantija, ka otra valsts arī spers līdzvērtīgu soli. Attiecīgi var gadīties nonākt situācijā, kad pretinieks ir kļuvis spēcīgāks, bet nav izrādījis nekādu piekāpšanos piemērotā instrumenta dēļ. Otrkārt, domājot, par to, kādu instrumentu piedāvāt, ir jāapsver tas, kāda prioritāte pretinieka valstij ir tai politikai, ko vēlas mainīt. Respektīvi, jo svarīgāka ir politiskā darbība, jo lielāks un ietekmīgāks instruments ir jāpiedāvā, lai valsts būtu ar mieru to mainīt.⁴⁶ No minētā var secināt, ka apmaiņas modelis tiek biežāk izmantots ļoti konkrēta mērķa sasniegšanai – tā izmantošanas pamatideja nav saistīta ar visaptverošu iekšpolitisko izmaiņu ieviešanu, lai arī tas var būt kā blakus efekts noteiktos gadījumos.

Katalītiskais modelis savukārt mērķē uz plašākām pārmaiņām, vēloties stimulēt iekšpolitiskas pārmaiņas. Pozitīvie instrumenti tiek piedāvāti konstruktīvas iesaistes veidā un to pamatmērķis ir sabiedrība un sabiedrības grupas, kuras, radot attiecīgus apstākļus, sāktu izdarīt spiedienu uz valdību par noteiktu pārmaiņu ieviešanu. Pirmkārt, katalītiskais modelis saistās ar ekonomisko interešu stiprināšanu attiecībā uz tām grupām, kuras iegūst no normālas komerciālas darbības, piemēram, atvieglējot piekļuvi tirgiem u.c. Otrs veids ir ietekmēt valdošās normas un vērtības, pieņemot, ka valdība parasti atspoguļo nozīmīgu sabiedrības segmentu pieņemtās normatīvās vērtības. Attiecīgi, iesaistot iekšpolitiskos aktierus starptautiskajos tīklošanās procesos, ir sagaidāms, ka ar socializācijas procesa palīdzību, normatīvie pieņēmumi sāks atspoguļoties arī politiskajā sistēmā. Trešais veids savukārt saistās ar varas stiprināšanu tām sabiedrības grupām, kuru interešu un vērtību virzībai ir nepieciešama valdības kursa maiņa. Tomēr, lai šis paņēmieni būtu veiksmīgi, ir jāņem vērā, cik nozīmīga attiecīgā grupa ir kopējai sabiedrības funkcionēšanai (piemēram, labklājības nodrošināšanai) vai cik plaši viņu pārstāvētās intereses izplatās plašākos sabiedrības segmentos.⁴⁷ Tādējādi var secināt, ka, atšķirībā no apmaiņas modeļa, šis modelis ir tēmēts ne tik daudz uz dialogu ar valdību, bet darbībām sadarbības veicināšanai ar attiecīgo valsti. Un tas prasa konstruktīvu iesaisti, kas ietver plašāku laika ietvaru un izmantojamo instrumentu klāstu.

Pozitīvo sankciju ieviešanai ir pieejama vesela virkne ekonomisko instrumentu, kas tika definēti jau iepriekš – gan tirdzniecības atvieglojumi, gan investīciju plūsmas veicināšana, gan citi mehānismi. Taču, piemēram, Holsti kā vienu no galvenajām ekonomiskā atbalsta formām īpaši izceļ ārvalstu palīdzību. Ar ārvalstu palīdzību tiek saprasts “naudas, preču, tehnoloģiju un tehniskās palīdzības sniegšana no donorvalsts saņēmējam”.⁴⁸ Ārvalstu palīdzība var izpausties dažādos veidos, kā piemēram, tehniskais atbalsts jeb dažādu apmācību organizēšana un pieredzes nodošana, īstenojot dažādus projektus, granti un preču importa programmas,

---

⁴⁶ Nincic, M. (2011) *The Logic of Positive Engagement*. Cornell University Press, pp.60-68

⁴⁷ Ibid. Pp. 73-87.

⁴⁸ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.180.

aizdevumi attīstībai, kā arī ārkārtas humanitārā palīdzība. Ārvalstu palīdzības programmas var būt dažādas gan pēc termiņa (tūlītēji, vidēja termiņa vai ilgtermiņa), gan arī pēc to mērķiem. Tūlītēja rakstura programmas parasti ir vērstas vai nu uz valsts politikas maiņu, režīma saglabāšanu vai arī ārkārtas humanitāro palīdzību. Vidēja termiņa palīdzības plūsma savukārt ir vēsta uz klātbūtnes un pieejas uzturēšanu un saglabāšanu valstī, kā rezultātā var arī uzlaboties divpusējās attiecības. Ilgtermiņa programmas savukārt ir mērķētas uz to, lai valsts ekonomiski attīstītos un eventuāli spētu pati sevi uzturēt. Tā rezultātā ir sagaidāms, ka valstī nostiprināsies politiskā stabilitāte, kā arī attīstītos demokratizācijas procesi.⁴⁹ Attiecīgi pozitīvās sankcijas saistās ne vien ar konkrētu un specifisku izmaiņu panākšanu otra aktiera rīcībā, bet arī ar ilgtermiņa stratēģiju, kuras rezultātā tiek panākta otras valsts stabilitātes veicināšana un abu valstu savstarpējās sadarbības nostiprināšana.

Ja aplūko no šīs perspektīvas, tad var iedalīt starp taktiskajām un strukturālajām pozitīvajām sankcijām. Taktiskās saiknes pozitīvās sankcijas ietver sevī solījumu nodrošināt skaidri definētas ekonomiskās priekšrocības apmaiņā pret noteiktu ārpolitikas vai iekšpolitikas lēmumu maiņu. Tā darbojas vairāk tūlītēji – aprēķinot, ka noteikta labuma piedāvāšana potenciāli liks valstij pārdomāt savu uzvedību un pieņemt lēmumu par politikas maiņu. Strukturālā saiknes pozitīvās sankcijas savukārt ietver pastāvīgu ekonomisko labumu plūsmu ar mērķi pārveidot valsts politiskās intereses. Strukturālās saiknes ietvaros parasti netiek izvirzīti konkrētas prasības vai noteikumi, kurus izpildot tiek nodrošināti labumi. Tās pamatideja ir, ka ilgtermiņa ekonomiskā sadarbība ar laiku radīs politiskās pārmaiņas un vēlamās pārmaiņas valsts uzvedībā.⁵⁰ Attiecīgi atkarībā no pozitīvo sankciju ieviešanas mērķa tiek arī izvēlēti noteikti instrumenti un labumi, kuri tiek apsoltīti, kā arī sistēma, kādā veidā tie tiek piešķirti.

Ir vairāki iemesli, kas ļauj domāt, kas liek domāt, ka pozitīvās ekonomiskās sankcijas būs efektīvākas izvirzīto mērķu sasniegšanā. Ņemot vērā to, ka draudi bieži izsauc pretestību un pretreakciju, pozitīvas ekonomiskās sankcijas ir tieši pretējas, jo apsoltītais atalgojums izraisa ekspektācijas. Attiecīgi, pozitīvās sankcijas mudina uz sadarbošanos ar sankcijas īstenojošo valsti, turklāt tas potenciāli pāraug arī sadarbībā attiecībā pret citiem jautājumiem. Tāpat pozitīvo sankciju efektivitāte nav atkarīga no plašas valstu koalīcijas, kā arī vienotības šo valstu starpā. Tāpat arī uzņēmēji sankcionētās valsts iekšienē visticamāk būs ieinteresēti saņemt pozitīvos labumus, kā rezultātā izdarīs spiedienu uz valdību, mudinot uz sadarbību.⁵¹ Līdz ar to, pozitīvās sankcijas kopumā veido labvēlīgu vidi, jo piedāvāts tiek tieši potenciāls

---

⁴⁹ Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.182-186.

⁵⁰ Mastanduno, M. (2012) Economic Statecraft. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp 217-218

⁵¹ Ibid., 219

ekonomiskajai izaugsmei, kas attiecīgi norāda uz sadarbību, nevis pārākuma demonstrēšanu, ieviešot soda mērus.

Salīdzinot ar negatīvajām sankcijām, pozitīvo sankciju izmantošana paredz citādāku atbildes reakciju no sankcionētās valsts un paredzamās sankciju ieviešējvalsts darbības. Pirmkārt, solījums sniegt atalgojumu prasību izpildes gadījumā paredz to, ka, ja nekas netiks izpildīts, nekāda darbības no sankcionējošās valsts nebūs – tātad pašai sankciju ieviešējai, salīdzinot ar negatīvajām sankcijām, nav nepieciešama plānošana, ko darīt ja valsts izpilda vai neizpilda prasības. Otrkārt, pozitīvās sankcijas izmaksā vairāk, ja tās ir veiksmīgas, taču negatīvās izmaksa vairāk, ja tās cieš neveiksmi. Tādējādi var secināt, ka pozitīvo sankciju kontekstā pastāv sakarība – jo lielāks solījums, jo lielāka iespēja, ka tas vainagosies panākumiem, jo dārgākas izmaksas. Treškārt, var pieņemt, ka valsts izšķirsies par pozitīvajām sankcijām gadījumos, kad izdošanās iespēja tiks uzskatīta par zemu. Ceturtkārt, ja pastāv augsta integrācijas pakāpe starp abām valstīm un iespēja, ka valsts piekāpsies prasībām, ir augsta, solījumu par atalgojumu ir pamanāmāki un efektīvāki, nekā draudi. Piektkārt, valsts reakcija uz pozitīvajiem instrumentiem parasti ir cerība un pievilcība, kas veicina labdabīgu attieksmi. Papildinot šo punktu, arī blakusparādības pozitīvo instrumentu izmantošana ietver potenciālu “*spillover*” efektu, piekāpjoties vienam jautājumam, attīstot sadarbību arī attiecībā uz citiem. Tāpat arī pozitīvo sankciju izmantošanai ir augstāka un vieglāk pamatojama leģitimitāte. Tomēr jāņem vērā arī simboliskā nozīme – ja negatīvās sankcijas tiek uztvertas kā spēka un spēcīgas gribas žests, tad pozitīvo sankciju piemērošana var drīzāk tikt uztverta kā vājuma izpausme. Tāpat pozitīvo sankciju negatīvais risks ir arī tas, ka var palielināties korupcijas riski- ja par kādu aktieri rodas priekšstats, ka, lai atrisinātu konfliktus, viņš mēdz atpirkties, tad arvien vairāk aktieriem būs motivācija radīt konfliktsituācijas, lai potenciāli saņemtu materiālu labumu.⁵² Visi šie D. Baldvina definētie hipotētiskie pieņēmumi veido pozitīvo sankciju kopainu ar tās plusiem un mīnusiem, kas ietekmē gan to, vai un kad valsts izvēlēsies piemērot pozitīvos instrumentus, gan arī to, kāds ir paredzamais efekts, kas tiks panākts to rezultātā.

Vēl viens elements, kas var tikt attiecināts arī uz pozitīvo instrumentu piemērošanu, ir, ka, lai valstis piekāptos sankcijām, tām ir arī jāspēj novērtēt ieguvumi, ko tās iegūs, pakļaujoties prasībām. Attiecīgi ieguvumiem ir jābūt lielākiem nekā tās darbības turpināšanai, kuras dēļ sankcijas ir tikušas ieviestas. Pamatojoties uz šo loģiku, sankcijas var tikt uzskatītas arī kā kaulēšanās rīks – ieviešot sankcijas pret kādu citu aktieri, valsts cer palielināt savas priekšrocības sarunās, tādējādi cerot uz to, ka izdosies sasniegt izvirzīto mērķi. Efektīvu

---

⁵² Baldwin, D.A. (1971) *The Power of Positive Sanctions*. World Politics, Vol. 24 (1), pp.28-36.

sankciju pazīme ir tā, ka tiek veidots dialogs starp divām pusēm, nevis veicināta izolācija.⁵³ Šis punkts ir nozīmīgs arī, domājot par Eiropas Savienību un tās valstu motivāciju ieviest reformas. Ja ieguvumi nebūs augstāki par politiskajām izmaksām, tad valstīm būs mazāka motivācija pakļauties prasībām.

Saistībā ar šo punktu parādās izaicinājumi pozitīvo sankciju pētniecībai. Kā norāda Baldvins, pozitīvo sankciju konceptuālā un empīriskā analīze nebūt nav vienkārša, jo ir grūtības viennozīmīgi definēt, kad ekonomiskais instruments var tikt uztverts kā pozitīvās sankcijas. Šajā kontekstā nozīmīgi ir uzmanību pievērst sankciju mērķa valsts pamata ekspektācijām – vai valsts savas nākotnes pozīcijas attiecībā pret piedāvāto labumu redz augstāk vai zemāk.⁵⁴ Respektīvi, sagaidot lielāku labumu, bet realitātē saņemot mazāku, tā var netikt uztverta kā pozitīvo sankciju izpausme. Toties, ja solītais ieguvums ir lielāks nekā aktiera ekspektācijas, tad tas var tikt uzskatāms par pozitīvo sankciju piemēru.

Lai atšķirtu negatīvās no pozitīvajām sankcijām, ir jāuzmanās no vairākiem faktoriem, kas var apgrūtināt analīzes drošticamību. Pirmkārt, jāpievērš uzmanība tam, no kura spēlētāja skatu punkta instruments tiek novērtēts. Piemēram, no sankcionējošās valsts puses instruments var tikt uztverts kā “burkāns”, taču mērķa valsts, salīdzinot ar tās ekspektācijām, to var arī uztvert kā sodīšanas rīku. Otrkārt, saistībā ar šo pašu, ir jāskatās arī uz laika ietvaru. Tajā brīdī, kad valsts ir iekļāvusi noteiktā labumu savā ekspektāciju sarakstā, tad tā neiegūšana nepakļaušanās dēļ jau var tikt interpretēta kā zaudējums - tātad negatīvs instruments. Treškārt, noteikta labuma apsolīšana apmaiņā pret konkrētu rīcību no otras puses var tikt uztverts arī kā draudu elementu – nepiešķirt labumu, ja tas netiks pildīts. Tādēļ šajos gadījumos autors piedāvā izvēlēties draudu vai solījumu vietā izvēlēties garantijas - solījumu, ka nepakļaušanās rezultātā valsts netiks ne sodīta, ne atalgota.⁵⁵ Tādējādi, analizējot pozitīvo sankciju izmantošanu, uzmanību ir jāpievērš arī sankcionētās valsts pozīcijai attiecībā pret piedāvāto labumu un to, kā tas tiek uztverts.

Apkopojot iepriekš minēto par pozitīvo ekonomisko instrumentu izmantošanu, ir jāsecina, ka tie kopumā sniedz vairākas priekšrocības, salīdzinot ar negatīvajiem instrumentiem. Taču to identificēšana un analīze ietver vairākus izaicinājumus, kas saistās gan ar sankcionētās puses uztveres definēšanu, lai nošķirtu pozitīvos no negatīvajiem instrumentiem.

---

⁵³ Allen, S. H. (2008) *The Domestic Political Costs of Economic Sanctions*. Journal of Conflict Resolution, Vol 52 (6), pp. 919

⁵⁴ Baldwin, D.A. (1971) *The Power of Positive Sanctions*. World Politics, Vol. 24 (1), pp.23

⁵⁵ Ibid., pp.24-26

4. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET MOLDOVU

Darba turpmākajā empīriskajā daļā sekos katrass valsts strukturēta analīze. Moldovas, Ukrainas, Gruzijas, Armēnijas un Azerbaidžānas gadījumā analīze tiks balstīta uz noslēgtajos divpusējos Rīcības plānos iekļautajām prasībām un rekomendācijām. To ieviešana tiks analizēta, izmantojot ikgadējos Progresa ziņojumus, kurus publicē Eiropas Savienība, apkopojot ieviestās un vēl nepieciešamās darbības. Lai gūtu pārskatu par kopējo attīstību pa dažādām politiskas nozarēm vairāku gadu garumā, informācija un progress par katru valsti tiks apkopoti tabulas veidā, kas atrodami 1.-5. Pielikumā (117-266.lpp). Tabulas ir tikušas sastādītas atbilstoši Rīcības plānā definētajām sadaļām. Tabulās iekļautā informācija ir iezīmēta zaļā, sarkanā vai dzeltenā krāsā. Zaļā krāsa apzīmē pozitīvi novērtētās darbības, sarkanā negatīvās, bet dzeltenā apzīmē tās, kas nav ne pozitīvas, ne negatīvas. Tā kā Baltkrievija nav parakstījusi Rīcības plānu ar Eiropas Savienību, un attiecībā pret šo valsti pārsvarā tiek izmantoti negatīvie ekonomiskie instrumenti, tad Baltkrievijas analīze tiks strukturēta citādāk. Pamatojoties uz pieejamo informāciju, tiks raksturota negatīvo un pozitīvo instrumentu izmantošana, ar to saistītās prasības un ieviešanas dinamika, kas tiks salīdzināta ar dažādu attiecīgo demokrātijas rādītāju attīstību, izvērtējot ekonomisko instrumentu lomu to ietekmēšanā.

Veiktais katras valsts situācijas apkopojums un tālākā analīze kalpos par pamatu secinājumu daļai veicamajam salīdzinājumam un secinājumu izdarīšanai par kopējo situāciju ar Eiropas Savienības ekonomisko instrumentu iespējām motivēt visaptverošu reformu ieviešanu.

4.1. Eiropas Savienības un Moldovas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība

Aizsākumi Moldovas un Eiropas Savienības savstarpējām attiecībām meklējami jau kopš Moldovas neatkarības iegūšanas pēc Padomju Savienības sabrukuma. ES ar dažādu mehānismu palīdzību ne tikai mēģināja rast ciešākas attiecības ar Moldovu un citām postpadomju telpas valstīm, bet arī uzsāka dažāda veida finansiālas un tehniskas palīdzības sniegšanu jauno valstu attīstības un stabilitātes nodrošināšanai. Tādējādi Eiropas Savienības atbalsts Moldovai ekonomisko instrumentu veidā meklējams vēl pirms Kaimiņpolitikas instrumenta izveides.

Bez tā, ka Moldovai tika piešķirts Vislielākās labvēlības režīms, lai atvieglotu tās preču plūsmu uz Eiropas Savienību, ES arī ar dažādu programmu palīdzību novirzīja ekonomisko

palīdzību Moldovas atbalstam. Periodā no 1991-2003. gadam Eiropas Savienība sniedza palīdzību 253,3 miljonu eiro apmērā.⁵⁶ Lielāko daļu no šīs summas sastāda makro-finansiālā palīdzība un TACIS programmas ietvaros sniegtais atbalsts. TACIS jeb Tehniskās palīdzības programma Neatkarīgo Valstu savienības valstīm un Gruzijai ir programma, kura darbojās no 1991-2006. gadam. Programmas pamatmērķis bija sniegt dažāda veida praktisku palīdzību un ekspertīzi, lai palīdzētu valstīm ieviest funkcionējošo tirgus ekonomiku un attīstīt demokrātisku sabiedrību.⁵⁷ Taču pēc tam, kad tika izveidota Eiropas Savienības kaimiņpolitika un uzsākta instrumenta darbība, TACIS programmas darbība tika pārtraukta. Tomēr ekonomisko instrumentu izmantošanas kontekstā, jāsecina, ka Eiropas Savienība jau pirms Kaimiņpolitikas ieviešanas attiecībā uz Moldovu piemēroja diezgan ievērojama apmēra pozitīvos ekonomiskos instrumentus, ar kuru palīdzību tika īstenoti mēģinājumi ne tikai, atbalstīt Moldovas attīstības procesu un stabilitāti, bet arī palīdzēt tuvināties funkcionējošas demokrātijas un tirgus ekonomikas standartiem.

Domājot par ES un Moldovas attiecību formālo pusi, arī tām aizsākumi meklējami pirms Kaimiņpolitikas instrumenta izveidošanas. Jau 1994. gadā tika noslēgts Partnerības un Sadarbības līgums starp ES un Moldovu, kurš stājās spēkā 1998. gadā.⁵⁸ Līgumā iekļauta vienošanās par abu pušu sadarbības principiem un galvenokārt Moldovai veicamajiem uzdevumiem veselā virknē politikas jomu. Līgums aptver plašu politikas loku, sākot ar politisko dimensiju, uzņēmējdarbības vidi un tirdzniecību, turpinot ar pārrobežu sadarbību, kapitāla plūsmu un ekonomisko un finansiālo sadarbību, un beidzot ar transportu, enerģētiku, sociālo jomu un kultūru.⁵⁹ Šajā līgumā ietvertā informācija un principi kalpo par pamatu tālāko sadarbības formātu attīstīšanai, t.sk. ES Kaimiņpolitikas realizācijai.

2005. gadā tika parakstīts ES/Moldovas Rīcības plāns, kas ietvēra Kaimiņpolitikas ietvaros ieviešamās reformas un paveicamos uzdevumus. Tajā noteikts, ka “tā ieviešana palīdzēs izpildīt Partnerības un Sadarbības līgumā ietvertos nosacījumus, kā arī iedrošinās un atbalstīs Moldovas mērķi ciešāk integrēties Eiropas ekonomikas un sociālajās struktūrās. Rīcības plāna ieviešana ievērojami tuvinās Moldovas likumdošanu, normas un standartus

---

⁵⁶ Commission Of The European Communities (2004) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Moldova*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 09.04.2016

⁵⁷ TACIS. Available in: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-92-54_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm). European Commission Home Page; viewed on 12.04.2016.

⁵⁸ Commission Of The European Communities (2004) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Moldova*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 09.04.2016

⁵⁹ *PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States and the Republic of Moldova* (1998). Official Journal L 181 , 24/06/1998 P. 0003 - 0048. Available in: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460710344679&uri=CELEX:21998A0624\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460710344679&uri=CELEX:21998A0624(01)) EurLex home page; viewed on 10.04.2016

Eiropas Savienības pieņemtajiem.”⁶⁰ Sākotnēji bija paredzēts, ka Rīcības plāns būs spēkā trīs gadu periodu, taču tā termiņš tika pagarināts, un tas bija spēkā līdz 2014. gadam, kad tika noslēgta Asociācijas dienaskārtība starp Eiropas Savienību un Moldovu, aizstājot iepriekšējo dokumentu.⁶¹ Tādējādi šī darba ietvaros ES/Moldovas Rīcības plāns ir viens no galvenajiem dokumentiem, kurš tiek izmantots tālākajā analīzē, lai izvērtētu to, cik aktīvi Moldova ievieš ES prasības.

ES-Moldovas Rīcības plāns ietver 7 pamata sadaļas – demokrātija un likuma vara, sadarbība Piedņestras konflikta risināšanā, ekonomiskās un sociālās reformas un attīstība, ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un regulējošas reformas, sadarbība tieslietās un iekšlietās, transports, enerģētika, telekomunikācijas, vide, pētniecība, attīstība un inovācijas, cilvēku savstarpējie kontakti.⁶² Katra no sadaļām iedalās apakšnozarēs, kurās attiecīgi tiek definētas specifiskākas un mazāk specifiskas prasības, kuras Moldovai būtu ieteicams ieviest, lai veicinātu savu attīstību un tuvinātos Eiropas Savienības standartam.

Runājot par finansiālo atbalstu, Moldova reformu ieviešanai un valsts attīstības stiprināšanai saņem atbalstu no vairākiem avotiem. Viens no tiem, protams, ir Eiropas Kaimiņpolitikas instruments, kas ir tieši virzīts ar Rīcības plānu saistītu reformu programmu īstenošanai.⁶³ Tomēr papildus tam, Moldovai ir bijusi piekļuve arī dažādiem citiem ES instrumentiem. Piemēram, tai ir bijusi iespēja līdzdarboties Eiropas Reģionālā Attīstības fondu pārrobežu projektos, tehniskās palīdzības un dubultošanas (*Twinning*) fondu projektos, kam papildus nāk vēl atbalsts dažādiem projektiem Kaimiņvalstu investīciju instrumenta (*Neighborhood investment facility*) ietvaros.⁶⁴ Turklāt ne tikai tieša dalība projektos ir ES piedāvātie ekonomiskie labumi Moldovai, bet arī sniegta makro-finansiālā palīdzība, sniegti aizdevumi sadarbojoties ar Eiropas Investīciju banku⁶⁵, kā arī noslēgti vairāki tirdzniecību atvieglojoši līgumi, kā pēdējo minot Dziļās un Visaptverošas Brīvās tirdzniecības zonas izveidi 2014. gadā⁶⁶, kas likvidēja atlikušās savstarpējās tirdzniecības barjeras un atviegloja piekļuvi ES tirgum. Tādējādi Moldovai ir gan potenciāla piekļuve vairākiem simtiem miljoniem eiro

---

⁶⁰ *EU/Moldova Action Plan* (2005). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁶¹ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁶² *EU/Moldova Action Plan* (2005). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Countries and regions. Moldova (N/A). Available in: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/moldova/> European Commission Home Page; viewed on 11.04.2016.

gadā, ko iegūst gan caur Kaimiņpolitikas instrumentu, gan piedāvātajiem projektiem, kā arī tai tiek piedāvāti citi netieši ieguvumi caur tirdzniecības atvieglojumiem. Tas attiecīgi liek uzdot jautājumu par to, cik Moldova ir bijusi motivēta un cik efektīvi ir ieviesusi Eiropas Savienības rekomendācijas, lai tuvotos tās normām un standartiem.

Eiropas Savienība katru gadu kopš 2008. gada par Moldovu ir publicējusi progresa ziņojumus, kurā apkopotas iepriekšējā gadā ieviestās reformas vai tieši otrādi - joprojām problemātiskie jautājumi. 1.Pielikums (117-144.lpp) apkopo Moldovas progresu šajā laika periodā. Darba tālākā analīze koncentrēsies uz Moldovas progresa analīzi, izvērtējot ne vien to, cik aktīvi Moldova ievieš paredzētās reformas, bet arī to, ko, kāda tam ir ietekme demokrātijas kontekstā.

4.2. Moldovas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem

Aplūkojot kopējo ainu, var secināt, ka Moldova kopumā ir spērusi diezgan daudz soļu, lai izpildītu Eiropas Savienības prasības. Gandrīz visās nozarēs tiek ziņots par darbībām situācijas uzlabošanai un dažās pat tiek novērots vienmērīgs progress gadu no gada (skat.1.pielikumu). Tomēr, lai arī katru gadu tiek novērotas aktīvas darbības, tuvinoties ES uzstādītajām prasībām, rodas arī jautājums par šo darbību saturu un ieviešanu praksē. Vesela virkne no ieviestajām darbībām, kas tiek raksturotas kā solis reformu virzienā, saistās ar dažādu stratēģiju pieņemšanu vai sastādīšanu un pakāpenisku ieviešanu. Lai arī stratēģijas pieņemšana liecina par nākotnes darbības plāniem un ietvaru, tas tomēr automātiski nenozīmē substantīvas pārmaiņas, ja tai neseko mērķtiecīgu reformu ieviešana. Attiecīgi, lai arī sākotnēji šķiet, ka Moldova ir spērusi nozīmīgus soļus, lai tuvinātos Eiropas Savienībai, ir nepieciešama dziļāka analīze, lai spētu izvērtēt to ietekmi uz kopējo valsts attīstību.

Politiskā dialoga un reformu sadaļa ir tā, kurā ir novērojams visdažādākais progress. Attiecībā uz demokrātisko institūciju efektīvu darbību un likuma varas nostiprināšanu, ir novērojams gan progress, gan lejupslīde (skat. 1.pielikumu; 118-119.lpp). Ņemot vērā Moldovas politisko vidi, ir bijušas vairākas politiskās krīzes 2009. gadā un 2013. gadā, sekojot parlamenta vēlēšanām. Tāpat problemātisks ir Vēlēšanu kodekss, kurā labojumi ir tikuši veikti vismaz piecas reizes, dažas no tām atbilstot ES un EDSO rekomendācijām, bet dažas reizes pieņemot lēmumus, kas ir pretrunā tām. Līdzīga situācija ir arī ar tieslietu sistēmas reformu un cīņu ar korupciju. Praksē ir izstrādātas stratēģijas, pieņemti vairāki jauni likumi, izveidotas jaunas institūcijas un reformētas esošās, taču tajā pašā laikā, runājot par ieviešanu, tiek galvenokārt minēts gan resursu trūkums, gan arī korupcija (tiesu sistēmas kontekstā) kā šķērslis efektīvai reformu ieviešanai. Tāpat arī pieņemto likumu ieviešanā ir novērojami trūkumi,

piemēram, 2011. gadā tika ziņots par to, ka, izskatot lietas, kas saistītas ar vārda brīvību, tiesas piemēroja veco nevis jauno Civillikumu.⁶⁷ Tādējādi, aplūkojot šo pārvaldības sadaļu demokrātijas rādītāju kontekstā, nav jā brīnās par visnotaļ limitētu progresu attīstības ziņā.

Aplūkojot *Freedom House "Nations in Transit"* datus periodā no 2006. gada līdz 2016. gadam nav novērojams vienmērīgs progress vai būtiskas pārmaiņas attiecīgajos rādītājos. Ņemot vērā, ka vērtējumi tiek piešķirti skalā no 1 līdz 7, kur 7 atbilst vissliktākajam rādītājam, Moldovas korupcijas rādītājs kā 2006., tā 2016. gadā bija 6,00.⁶⁸ Neliels progress novērojams periodā 2013-2015. gadam, kad rādītājs uzlabojās līdz 5,75, taču 2016. gadā tas ir atgriezies iepriekšējā pozīcijā. Līdzīga situācija ir ar valsts pārvaldes kvalitāti, kur arī rādītājs ir konstanti saglabājies 5,75 līmenī, nedaudz pasliktinoties 2010. gadā (sasniedzot 6,00) un uzlabojoties 2013-2015. gadā (pakāpjoties līdz 5,50).⁶⁹ Savukārt attiecībā uz tiesu varu situācija ir nedaudz citādāka, jo kopš 2006.gada rādītājs ir saglabājies 4,50, bet kopš 2014.gada noslīdējis uz 4,75.⁷⁰ Attiecīgi no šiem rādītājiem var secināt, ka, lai arī ir veikti reformu mēģinājumi, tomēr tas nav spējis būtiski un ilgtermiņā uzlabot esošo pārvaldības vidi Moldovā. Lai arī ir bijuši periodi ar nelielu rādītāju uzlabošanu, tomēr 2016.gadā publicētais ziņojums par 2015.gadu parāda atkārtotu rādītāju lejupslīdi.

Kopumā līdzīga situācija ir novērojama arī cilvēktiesību jomā. Ir pieņemti dažādi likumi, stratēģijas, rīcības plāni, kā arī ratificētas dažādas starptautiskās konvencijas. Taču, neskatoties uz to, paralēli tam tiek novērotas problēmas ar šo jauno normu un likumu ieviešanu praksē – Moldova tiek kritizēta gan par to, ka kopumā jautājumu risināšana notiek ļoti lēni, kā arī, ka realitātē joprojām pastāv dažādu sociālo grupu diskriminācija, vai normu ieviešanu praksē (skat. 1. Pielikumu; 119-122.lpp). Tāpat, runājot par mediju un vārda brīvību, Moldova formāli ir pieņēmusi vairākus jaunus likumus, lai nodrošinātu demokrātijas standartiem atbilstošu situāciju. Turklāt vairumā ziņojumu Moldovas mediju brīvības situācija ir vērtēta kā laba.⁷¹ Tomēr visā aplūkotajā periodā tiek vērsta kritika gan par to, ka tiek īstenotas ierobežojošas darbības pret opozīciju pārstāvošiem medijiem, kā arī pastāv problēmas ar plašsaziņas līdzekļu īpašuma tiesību caurspīdīgumu. Ja aplūko *Freedom House* datus par šo periodu, tad mediju jomā arī situācija nav uzlabojusies, salīdzinājumā ar 2006. gadu. Patiesībā,

---

⁶⁷ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁶⁸ *Moldova. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/moldova>. Freedom House home page; viewed on 12.04.2016

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Piemēram: European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

mediju brīvības rādītājs no 2006. līdz 2010. gadam pasliktinājās no 5,00 līdz 5,75, bet 2011. gadā sāka uzlaboties atkal sasniedzot 5,00.⁷² Attiecīgi arī mediju brīvības ziņā, lai arī ir veiktas izmaiņas likumdošanā, nav sasniegts vērā ņemams progress, lai stiprinātu to atbilstību demokrātijas normām.

Pretēja situācija savukārt ir vērojama starptautiskajā sadarbībā un Piedņestras konflikta risināšanā. Moldova gadu no gadu sadarbojas ar ES ārpolitikas jautājumos un atbalsta ES ārpolitikas deklarācijas (skat. 1.pielikumu, 123.lp). Līdzīgi ir ar sadarbību Piedņestras konflikta risināšanā, kurā Moldova ir aktīvi iesaistījusies. Izņēmums ir 2013. un 2014. gads, kad jautājuma risināšanā bija novērojams ļoti neliels progress (skat. 1.pielikumu, 123.lp). Bet citādi, sadarbība ārlietās ir bijusi viena no tām sfērām, kurā Moldova ir īstenojusi vienmērīgu politiku, kas atbilst Eiropas Savienības prasībām.

Runājot par ekonomikas attīstību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem, situāciju arī var raksturot kā progresējošu. Par ekonomiku ziņojumos iekļautā informācija vairāk aptvēra makroekonomisko indikatoru raksturošanu, nekā informāciju par ieviestajām reformām. Tādēļ par to, kā un vai Moldova reformē savas ekonomikas funkcionēšanu atbilstoši Rīcības plānā noteiktajam daudz detalizētas informācijas no ES puses nav pieejamas. Taču tirdzniecības reformu kontekstā situācija ir citādāka. Gandrīz visās pozīcijās, kas saistītas ar muitas darbību, tirdzniecību un citiem ar preču plūsmu saistītiem jautājumiem ir novērojams vienmērīgs progress (skat. 1.pielikumu; 126-132.lpp). Sākotnēji tika novērotas problēmas ar Moldovas nespēju diversificēt savu eksportu un ieviest fitosanitāro prasību ievērošanai nepieciešamos mehānismus, taču pēdējos gados Moldova ir ieviesusi jaunu likumdošanu, tai skaitā pārņemot un piemērojoties Eiropas Savienības pieņemtajām likuma normām, reformējusi institucionālo ietvaru, kā arī modernizējusi muitas darbības (skat. 1.pielikumu; 126-132.lpp).

Progress tieši šajā jomā no vienas puses var būt arī skaidrojams arī ar to, ka jau 2009. gadā tika atkārtoti apstiprināta abu valstu vēlme virzīt Dziļas un Visaptverošas Brīvās tirdzniecības zonas izveidošanu.⁷³ Jau iepriekš tika sperti soļi tirdzniecības atvieglošanai, sākotnēji ieviešot Vislielākās labvēlības režīmu, bet pēcāk garantējot priekšrocības caur Vispārēju priekšrocību shēmu (*Generalised scheme of preferences (GSP)*) režīma palīdzību un kopš 2008. gada ar Autonomo tirdzniecības priekšrocību palīdzību.⁷⁴ Ar šo mehānismu

---

⁷² Moldova. *Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/moldova>. Freedom House home page; viewed on 12.04.2016

⁷³ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

⁷⁴ N/A (2009) *Feasibility, impact and implications of free trade area between the European Union and the Republic of Moldova. Executive Summary and Conclusions*. Available in: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/october/tradoc_145005.pdf, European Commission home page; viewed on 12.04.2016

palīdzību tika veicināta Moldovas ekonomiskā attīstība un palielināti ārējās tirdzniecības apjomi uz Eiropas Savienību, kas attiecīgi deva tieša veida ekonomiskos labumus, piemēram pēc GSP stāšanās spēkā, Moldovas eksporta apjomi ilglaicīgi un vienmērīgi palielinājās.⁷⁵ Attiecīgi solījums par Brīvās Tirdzniecības zonas izveidi un tam sekojošajai sagaidāmajai ekonomikas izaugsmei var tikt uzskatīts par motivējošu faktoru, lai ieviestu izvirzītās rekomendācijas tirgus vides sakārtošanai, kas arī palīdz izskaidrot to, kāpēc šī nozare izceļas, salīdzinot ar pārējām.

Runājot par to, kā ekonomiskās reformas ir ietekmējušas Moldovas demokrātijas rādītājus, *Bertelsman Transformation Index* reizi divos gados veic pētījumus par attīstību dažādās valstīs, tai skaitā, pievēršot uzmanību arī Tirgus ekonomikas kvalitātei, vērtējot dažādus indikatorus skalā no 1-10, 10 esot labākajam rādītājam. Posmā no 2006.-2016. gadam Moldovas tirgus ekonomikas rādītājs ir kāpis no 4,7 – 5,8.⁷⁶ Rādītāju kāpums ir piedzīvots visās kategorijās, t.sk. tirgus organizācijai, cenu stabilitātei, ilgtspējīgumam un labklājībai.⁷⁷ Attiecīgi šajā nozarē var apgalvot, ka Eiropas Savienībai ir bijusi ietekme uz pozitīvu Moldovas ekonomikas vides attīstību, ieviešot visaptverošas prasības ekonomikas un tirdzniecības vides reformēšanai.

Runājot par sadarbību tieslietu un iekšlietu jomā ar Eiropas Savienību, arī šeit lielākoties novērojams vienmērīgs progress (skat 1.pielikumu; 132-136.lpp). Moldova ir aktīvi iesaistījies migrācijas jautājumu risināšanā, kas attiecīgi palīdzēja tai nonākt līdz bezvīzu režīma ar Šengenas zonas valstīm noslēgšanai 2014. gadā.⁷⁸ Arī šajā kontekstā var runāt par konkrēta un paredzama labuma iegūšanu apmaiņā pret ieviešamajām reformām un ciešāku sadarbību ar Eiropas Savienību robežkontroles un citos jautājumos. Vienīgais problemātiskais punkts ir attiecībā uz juridiskā ietvara un sadarbības attīstīšanu, jo Moldova kavējās ar Hāgas konvenciju juridiskā regulējuma jomā ratificēšanas procesu. Taču kopumā gan, runājot par noziedzības apkarošanu, gan migrācijas kontroli, gan robežkontroles jautājumiem, Moldova ir spērusi soli uz priekšu attīstībā.

Transporta, vides un enerģētikas jomā arī ir novērojams zināms progress. Daļa no tā ir saistīta ar dažādu stratēģiju un likumu pieņemšana, bet daļa, kā piemēram, aviācijas joma un enerģētikas joma, ir tās, kurās ir novērojama tuvināšanās ES standartiem, pievienojoties gan

---

⁷⁵ N/A (2009) *Feasibility, impact and implications of free trade area between the European Union and the Republic of Moldova. Executive Summary and Conclusions.* Available in: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/october/tradoc_145005.pdf, European Commission home page; viewed on 12.04.2016

⁷⁶ *BTI 2016. Moldova Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/MDA/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 13.04.2016

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ N/A (2014) *Moldovans to travel visa-free to the EU.* Available in: <http://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/moldovans-to-travel-visa-free-to-the-eu/>. Euractiv home page; viewed on 12.04.2016

Enerģētikas Savienībai, gan arī integrējoties ES aviācijas sistēmā (skat. 1. pielikumu; 136-140). Turklāt vairākas no reformām, kas ir tikušas ieviestas, ir notikušas ar papildus ES finansiālo atbalstu, piemēram, ceļu reforma, enerģētikas reforma, saņemot līdzfinansējumu no Eiropas Kaimiņvalstu investīciju instrumenta⁷⁹, vai arī atbalsts pētniecībai ar 7.letvara programmas vai Apvārsnis 2020 programmas projektu pieteikumu īstenošanu.⁸⁰ Attiecīgi arī šajā nozarē iezīmējas tas, ka progress novērojams vairāk tajās nozarēs, kurās ir klātesoši un uzskatāmi papildus labumi un priekšrocības – vai tā būtu ES-Moldovas kopējas aviācijas zonas izveide vai arī tieša finansiāla atbalsta saņemšana noteiktu nozaru attīstīšanai, tieši šajās jomās ir novērojams aktīvāks progress. Protams, var arī runāt par to, ka ceļu uzlabošana ir vienkāršāka nekā politiskās sistēmas pārveidošana. Taču arī tas šī darba kontekstā ir zīmīgi, domājot par sfērām, kuras valstis ir gatavas reformēt un kurām progress ir vien limitēts.

Pēdējā no jomām, kas ir iekļauta Rīcības plānā, ir cilvēku savstarpējie kontakti. Līdzīgi kā transporta un enerģētikas jomai, arī šai jomai nav tieša veida ietekme uz demokrātijas funkcionēšanu. Šeit tiek ietverta veselības aprūpe, izglītība, kultūra. Arī šeit tiek novērots vienmērīgs progress, tomēr jāņem vērā, ka tas nav noticis bez Eiropas Savienības papildus atbalsta šo nozaru reformēšanai. Moldova ir ieviesusi diezgan plašu veselības un izglītības sistēmas reformu, kā arī iesaistījusi ES studentu un skolēnu apmaiņas programmas, veicinot iedzīvotāju mobilitāti un pieredzes apmaiņu. Šīs jomas ir daļēji attīstītas, izmantojot tieši novirzītu finansējumu no Eiropas Savienības, piemēram, Veselības aprūpei tika novirzīti gandrīz 50 miljoni EUR.⁸¹ Tādējādi arī šajā gadījumā var secināt, ka Eiropas Savienībai ne vien ir bijusi pozitīva ietekme uz nozaru attīstību, bet tā arī ir tiešā veidā veicinājusi šo nozaru progresu, gan ar sniegto finansiālo, gan cita veida atbalstu.

4.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu

Moldova periodā no 2007-2014.gadam, par kuru bija pieejami progressa ziņojumi Kaimiņpolitikas ietvaros, ir īstenojusi virkni reformu. Kopumā, lai motivētu Moldovas reformu procesu, Eiropas Savienība izmantoja pozitīvos ekonomiskos instrumentus, kas ietvēra gan palīdzības sniegšanu, aizdevumus, tiešu finansiālu atbalstu, kā arī pakāpenisku Tirdzniecības ierobežojumu atcelšanu.

---

⁷⁹ European Commission (2013) *Neighbourhood Investment Facility. Activity Report 2008-2012*. Available in: <http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/20150731-nif-activity-report-overview-2008-2012.pdf> European Commission home page; viewed on 12.04.2016

⁸⁰ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

⁸¹ EU-Moldova Relations: Deliverables. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/eu_moldova/political_relations/eu_moldova_relations_deliverables/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 11.04.2016

Periodā no 2007. gada līdz 2014.gadam Eiropas Savienības Kaimiņpolitikas ieviešanai atvēlētais finansējums gadu no gada ir pakāpeniski pieaudzis. 2007.gadā tam bija atvēlēti 40 miljoni eiro⁸², bet kopš 2013.gada tas jau pārsniedz 100 miljonus eiro gadā.⁸³ Kopējā summa, ko Eiropas Savienība 2007-2014.gadam ir atvēlējusi Moldovai Kaimiņpolitikas ietvaros, ir mērojama aptuveni 625 miljonu eiro apmērā (skat 1.pielikumu; 117.lp). Turklāt provizoriskā summa, ko novirzīs Moldovas attīstībai 2014-2020. gada periodā ir aptuveni no 610 līdz 746 miljoniem eiro.⁸⁴ Turklāt, papildus šīm summām Moldova saņem arī papildus finansiālo palīdzību caur Kaimiņvalstu Investīciju Instrumentu, kurš 2008-2013 sniedza savu ieguldījumu dažādu projektu realizācijā 103,47 miljonu eiro apmērā⁸⁵, kā arī Eiropas Demokrātijas un Cilvēktiesību instruments, Nevalstisko aktieru un vietējo pašvaldību programma u.c. Eiropas instrumenti ir bijuši pieejami Moldovas rīcībā. Līdz ar to, Eiropas Savienība pilnīgi noteikti ir novirzījusi vērā ņemamu pozitīvo ekonomisko instrumentu plūsmu Moldovas virzienā, pat neskaitot ieguvumus, ko tā potenciāli saņem no Brīvās tirdzniecības zonas izveides.

Ņemot vērā ekonomisko instrumentu plūsmu, attiecīgi rodas jautājums par to, cik efektīvi tie ir spējuši veicināt Moldovas reformu procesu un demokrātijas attīstību. Kopumā Moldova vismaz formāli ir ieviesusi virkni reformu un nodrošinājusi to, ka vairums problēmjautājumu tiek adresēti vismaz ar atbilstošas rīcības stratēģijas pieņemšanu. Ja aplūko laika ietvaru, kurā reformu process ir noticis aktīvāk, tad var novērot nedaudz lielāku progresu atsevišķās jomās, piemēram, tirdzniecībā, sākot ar 2010. gadu, kad pēc 2009. gada politiskās krīzes un atkārtotām vēlēšanām vairākumu parlamentā ieguva pro-rietumnieciskā koalīcija.⁸⁶ Taču galvenajās jomās, kas saistās ar pārvaldību, likuma varu, korupciju u.c. jautājumiem progress joprojām saglabājās jaukts.

Tas, ko pētnieks H. Kostanjans (*H. Kostanyan*) min kā vienu no iemesliem, kādēļ progress nav bijis tik vienmērīgs, neskatoties uz pie varas esošo Eiropas integrācijas virzienā vērsto politisko koalīciju un Eiropas Savienības vēlmi tuvināt Moldovu sev, ir Moldovas

---

⁸² Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 11.04.2016

⁸³ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 5.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of the Republic of Moldova to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

⁸⁴ *Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to the Republic of Moldova (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 12.04.2016

⁸⁵ European Commission (2014) *Neighbourhood at the Crossroads: Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2013*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2014/stats/statistical_annex_2014.pdf. European Union External Action home page; viewed on 12.04.2016

⁸⁶ *General Information on the 2009 Early Parliamentary Elections*. Available in: <http://www.e-democracy.md/en/elections/parliamentary/20092/info/> Association for Participatory Democracy "ADEPT" Home page; viewed on 14.04.2016

politiskajā vidē dominējošā korupcija un oligarhu interešu ietekme uz politiskajiem procesiem. Apvienojot to ar vājām pārvaldes institūcijām un neefektīvu tiesu varu, ir apgrūtinātas iespējas ieviest plašas pārmaiņas, īpaši ņemot vērā politisko nestabilitāti, vienam politiskajam spēkam cīnoties pret otru.⁸⁷ Līdz ar to, pat neskatoties uz to, ka Eiropas Savienība velta Moldovas ekonomikas apmēriem ievērojamus finansiālos resursus, lai mudinātu ieviest pārmaiņas un uzlabotu valsts pārvaldi, demokrātijas efektivitātes uzlabošanas dimensija ir tā, kur ekonomiskie instrumenti vien nav pietiekami vismaz vidējā termiņā, lai stimulētu nozīmīgu demokrātijas līmeņa celšanos.

To parāda arī kopējie demokrātijas indeksi. *Freedom House* indekss ir uzrādījis nelielu demokrātijas līmeņa celšanos, bet tas nav bijis vienmērīgs. 2006.gadā Moldovas kopējais demokrātijas rādītājs pēc *Freedom House* datiem tika novērtēts kā 4,96 (7 esot vissliktākajam rezultātam, bet 1 kā vislabākajam), savukārt 2008-2010.gadā tas noslīdēja līdz 5,14, un Moldova tika klasificēta kā daļēji konsolidēts autoritārs režīms. Demokrātijas rādītāji uzlabojās periodā no 2011-2013. gadam, kad sasniedza 4,82, klasificējoties kā Pārejas valdība jeb hibrīdrežīms. Taču pēdējos trīs gados Moldovas demokrātijas rādītāji nedaudz krītas un 2016. gadā publicētajā ziņojumā ir novērtēti as 4,89.⁸⁸ Līdzīgu situāciju uzrāda arī *Bertelsmann Transformation Index*. Periodā par 2005-2007. gadu rādītājs ir 6,9 (10 kā visaugstākais, bet 1 kā viszemākais), uzrādot nelielu kritumu līdz 2010. gadam. Demokrātijas rādītāji ir kāpuši 2010-2013.gadam, sasniedzot 7,2 vērtējumu, bet līdz 2016.gadam tas ir nokrities līdz 6,7, atgriežoties 2010.gada stāvoklī.⁸⁹ Attiecīgi var secināt, ka demokrātijas rādītāju kāpums ir bijis novērojams pirmajos Pro-Eiropiskās koalīcijas gados, taču šobrīd situācija ir sākusi regresēt, neskatoties uz to, ka valdības ārpolitiskā orientācija nav izmainījusies.

Lai arī demokrātijas rādītāju kritums nav bijis nozīmīgs, tomēr tas parāda to, ka, neskatoties uz to, ka Eiropas Savienības pozitīvo ekonomisko instrumentu izmantošanai attiecībā pret Moldovu ir tendence palielināties, tam nav bijusi vienmērīga pozitīva ietekme uz Moldovas demokrātijas rādītājiem. Var novērot, ka zināms progress ir vērojams pro-Eiropiskās koalīcijas pirmajos gados, kas parādās arī ES Progresā ziņojumos par ieviestajām politiskajām reformām. Taču gan resursu sadales trūkumu dēļ, ko min ES ziņojumos, gan arī politiskās vides dēļ, reformu process, lai arī formāli notiekošs, tomēr praksē nav līdz šim spējis

---

⁸⁷ Kostanyan, H. (2006) *Why Moldova's European integration is failing*. Available in: <https://www.ceps.eu/publications/why-moldova%E2%80%99s-european-integration-failing>, Centre for European politics studies home page; viewed on 15.04.2016.

⁸⁸ *Moldova. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/moldova>. Freedom House home page; viewed on 13.04.2016

⁸⁹ *BTI 2016. Moldova Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/MDA/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 13.04.2016

ieviest vēlamos uzlabojumus demokrātijas funkcionēšanā. Tomēr tajā pašā laikā ir ieviestas veiksmīgas reformas citās jomās, par kuru izpildi Moldovai ir tikuši piešķirti papildus labumi – tirdzniecības noteikumu liberalizācija un bezvīzu režīma ieviešana. Tirdzniecības un muitas darbības reformas, kā arī sadarbība ar ES ārpolitikas jautājumu risināšanā ir tās jomas, kurās Moldova ir uzrādījusi visaugstāko spēju sadarboties. Tomēr jāpiebilst, ka šajos gadījumos nepieciešamajām reformām bija zināms skaidrs rezultāts – piemēram, ja tiks ieviesti konkrēti nosacījumi, tad varēs nodibināt Brīvās tirdzniecības zonu. Ņemot vērā, ka ne Rīcības plāns, ne jaunais Asociācijas līgums šobrīd neparedz nekādu konkrētu gala iznākumu un sekojošos ieguvums gadījumā, ja Moldova ieviestu reformas, arī tas var tikt uzskatīts par vienu no ietekmējošajiem faktoriem tam, kāpēc ir zems politiskās sistēmas reformēšanas progress.

5. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET UKRAINU

5.1. Eiropas Savienības un Ukrainas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība

Līdzīgi kā Moldovas gadījumā, arī Ukrainas un Eiropas Savienības savstarpējo attiecību aizsākumi meklējami līdz ar Padomju Savienības sabrukumu un valsts neatkarības iegūšanu. Eiropas Savienība ir izmantojusi dažāda veida instrumentus, lai uzlabotu gan ekonomiskos, gan politiskās saites ar Ukrainu. Tādējādi aizsākumi ES ekonomisko instrumentu izmantošanai pret Ukrainu ir meklējami vēl pirms Kaimiņpolitikas ietvara iedibināšanas. Turklāt arī Kaimiņpolitikas ietvarā Ukrainas stabilitāte arī ģeogrāfiskā kontekstā ieņem būtisku lomu, jo pēc 2004. gada tā robežojās ar trīs ES dalībvalstīm, bet pēc 2007. gada tām pievienojās arī Rumānija. Tādējādi, ja salīdzina ar Moldovu, kurai vienīgā robeža ar Eiropas Savienību ir ar Rumāniju, tad Ukrainai lielu satricinājumu gadījumos potenciāli ir lielāka ietekme arī uz Eiropas Savienību.

Ukraina no ES saņēma vairāku veidu palīdzību. Tā, pirmkārt, ietvēra, vislielākā labvēlības režīma piešķiršanu preču importam un eksportam, paredzot iespēju nākotnē apspriesta arī brīvā tirgus ieviešanu starp abām pusēm. Tomēr bez potenciālām priekšrocībām, atvieglojot tirdzniecības plūsmu uz ES dalībvalstīm, Ukraina saņēma arī tieša veida palīdzību, kas posmā no 1991-2004. gadam pārsniedza 1 miljardu eiro.⁹⁰ Sniegtais atbalsts ietvēra gan dažāda veida tehnisko atbalstu jau Moldovas gadījuma analīzē pieminētās TACIS programmas ietvaros, gan dažādu projektu realizāciju, kas saistīti ar demokrātijas, likuma varas un cilvēktiesību ieviešanu, pārrobežu sadarbību, kā arī kodoldrošības un Černobiļas avārijas seku novēršanas atbalstu. Papildus tam, Eiropas Savienība piešķīra arī makro-finansiālo palīdzību aizdevumu veidā, piemēram 2002. gadā lemjot par 110 miljonu eiro aizdevumu, bet 2003. gadā paredzot vēl 500 miljonu eiro aizdevumu Eiropas Investīciju bankas budžetā Ukrainas, Moldovas, Krievijas un Baltkrievijas noteiktu sektoru atbalstīšanai.⁹¹ Attiecīgi var secināt, ka jau pirms Eiropas Savienības kaimiņpolitikas instrumenta ieviešanas Eiropas Savienības sniegtais atbalsts Ukrainai tās politiskajai un ekonomiskajai attīstībai ir visai ievērojams.

Domājot par attiecību formālo pusi, Ukraina ar Eiropas Savienību noslēdza Partnerības un Sadarbības līgumu jau 1994. gadā, bet spēkā tas stājās 1998. gada martā.⁹² Līdz Asociācijas

⁹⁰ Commission Of The European Communities (2004) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 20.04.2016

⁹¹ Ibid.

⁹² *PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States and Ukraine* (1998). Official Journal L 49, 19.2.1998, p. 3–46. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal->

līguma parakstīšanai ar Eiropas Savienību 2014. gada 27. jūnijā⁹³ tas bija galvenais dokuments, kas noteica ES un Ukrainas attiecību pamatprincipus. Līgumā atrunāta abu pušu sadarbība dažādās sfērās, sākot ar politisko un ekonomisko un beidzot ar kultūru un zinātni.⁹⁴ Attiecīgi uz šī līguma pamata arī ir tikuši attīstīti pārējie instrumenti, kas ir būtiski aplūkotā laika posma ietvaros ES-Ukrainas attiecību analīzē.

Atšķirībā no Moldovas, Ukrainas un Eiropas Savienības attiecības un sadarbība reformu jomā balstījās uz vairākiem dokumentiem. Jau 2001. gadā vēl pirms Kaimiņpolitikas instrumenta ieviešanas, tika parakstīts ES-Ukrainas Rīcības plāns Tieslietās un Iekšlietās, kas tika pārskatīts un atjaunots 2007. gadā.⁹⁵ Abi plāni tika inkorporēti 2005. gadā parakstītajā ES/Ukrainas Rīcības plānā, kas ietvēra Kaimiņpolitikas ietvaros īstenojamus uzdevumus un ieviešamās reforma. Ņemot vērā to, ka Ukrainas sarunas par potenciālo Asociācijas līgumu sākās agrāk nekā citām valstīm, tad papildus Rīcības plānam 2009. gada novembrī tika pieņemta arī Asociācijas dienaskārtība, kas tika pārskatīta un papildināta 2013. gadā.⁹⁶ Turklāt papildus tam 2005. gadā Ukraina un ES noslēdza arī Saprašanās memorandu par sadarbību enerģētikas jomā.⁹⁷ Attiecīgi var secināt, ka, piemēram, salīdzinot ar Moldovu, Eiropas Savienība un Ukraina ir attīstījušas divpusējo sadarbību arī ārpus Kaimiņpolitikas ietvara. Turklāt arī Kaimiņpolitikas ietvaros sarunas par potenciāli ciešāku sadarbību, parakstot Asociācijas līgumu, tika uzsāktas jau pirms 2009. gada. Tomēr tas arī liek uzdot jautājumu par to, vai Ukrainas gadījumā reformu ieviešana dažādās rīcībpolitikas sfērās bija straujāka un visaptverošāka.

ES-Ukrainas Rīcības plāns ietver 6 pamata sadaļas – politiskais dialogs un reformas, ekonomiskās un sociālās reformas un attīstība, tirdzniecība, tirgus un regulējošas reformas,

---

[content/EN/TXT/?qid=1461314419857&uri=CELEX:21998A0219\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/content/EN/TXT/?qid=1461314419857&uri=CELEX:21998A0219(02)) EurLex home page; viewed on 20.04.2016

⁹³ *Delegation of the European Union to Ukraine* (NA). *Association Agreement*. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/association_agreement/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016

⁹⁴ *Partnership And Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States and Ukraine* (1998). Official Journal L 49, 19.2.1998, p. 3–46. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>. EurLex home page; viewed on 20.04.2016

⁹⁵ *EU Action Plan On Justice And Home Affairs In Ukraine* (2001). Official Journal C 077 , 29/03/2003 P. 0001 - 0005. Available in <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> . EurLex home page; viewed on 18.04.2016 and *Revised EU-Ukraine Action Plan on Freedom, Security and Justice* (2007). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/action_plans/ukraine_enp_ap_jls-rev_en.pdf European Union External Action home page; viewed on 18.04.2016

⁹⁶ *EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement*. (2009). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016 and *EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement* (2013) Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016

⁹⁷ *Memorandum Of Understanding on co-operation in the field of energy between the European Union and Ukraine* (2005) Available in: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2010_ukraine_mou.pdf. European Commission Home Page; viewed on 20.04.2016

sadarbība tieslietās un iekšlietās, kas balstās uz iepriekš parakstīto Rīcības plānu šajā jomā, transports, enerģētika, informācijas sabiedrība un vide, kā arī cilvēku savstarpējie kontakti.⁹⁸ Katra no sadaļām attiecīgi tiek iedalīta apakšsadaļās, definējot veicamos uzdevumus un ieviešamās reformas. Arī, pieņemot Asociācijas dienaskārtību, formāts saglabājās līdzīgs un galvenās sadaļas ir saglabājušās tādas pašas, bet ir nākuši papildinājumi apakšpunktos un specifiskajos uzdevumos, pielāgojot attiecīgajai situācijai.

Ukraina reformu ieviešanai un valsts attīstības veicināšanai dažādās rīcībpolitikas nozarēs finansiālo atbalstu saņem no vairākiem avotiem. Pirmkārt, protams, ir jāmin Eiropas Kaimiņpolitikas instruments, kas tāpat kā pārējām Kaimiņpolitikas valstīm ir tieši vērsts uz ar Rīcības plānu saistītu reformu programmu ieviešanu.⁹⁹ Tomēr papildus tam, arī periodā pēc Kaimiņpolitikas instrumenta izveidošanas, Ukrainai ir bijusi pieeja virknei citu finanšu instrumentu. Pirmkārt, Ukraina ir līdzdarbojusies virknē mērķsadarbības (*Twinning*) projektu realizācijā, lai uzlabotu dažādas pārvaldības nozares. Tāpat Ukraina ir arī saņēmusi atbalstu no Pārvaldības instrumenta (*Governance facility*), Kaimiņvalstu Investīcijas instrumenta un Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta ietvaros, kā arī līdzdarbojusies Reģionālās sadarbības projektos.¹⁰⁰ Ukrainas kontekstā ir nozīmīgi minēt arī, piemēram, Kodoldrošības sadarbības instrumentu, kura ietvaros periodā no 2011-2013. gadam vien, Ukraina saņēma vairāk nekā 120 miljonus eiro.¹⁰¹ Šim sarakstam vēl var arī pievienot atbalstu, kas ir ticis sniegts zinātnes un pētniecības programmu ietvaros, kā arī mobilitātes programmu īstenošanai.

Bez atbalsta projektu un reformu ieviešanai ar dažādu instrumentu palīdzību, Eiropas Savienība Ukrainai vairākas reizes ir sniegusi arī makro-finansiālo palīdzību aizdevumu veidā Ukrainai – 2009. gadā, pieņemot lēmumu par 610 miljonu eiro lielu aizdevumu¹⁰², bet pēc 2014.gadā pieņemtā lēmuma no dažādām Eiropas institūcijām virzītā palīdzība potenciāli var sasniegt pat 12,8 miljardus eiro.¹⁰³ Attiecīgi var secināt, ka Ukrainai ir bijusi piekļuve ievērojamiem Eiropas Savienības atbalsta līdzekļiem, lai atbalstītu reformu procesu un veicinātu valsts attīstību. Tādējādi tas liek uzdot jautājumu par to, vai pieejamais finansiālais

---

⁹⁸ *EU/Ukraine Action Plan* (2005). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 22.04.2016

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Joint Evaluation Report Eu-Ukraine Action Plan* (2008). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 22.04.2016

¹⁰¹ European Commission (2014) *Neighbourhood at the Crossroads: Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2013* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 22.04.2016

¹⁰² European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

¹⁰³ European Union External Action, (2015). *FACT SHEET. EU-Ukraine relations*. Available in: http://eeas.europa.eu/factsheets/docs/eu-ukraine-relations_factsheet_en.pdf. European Union External Action home page; viewed on 18.04.2016

atbalsts Ukrainai ir bijusi pietiekami liela motivācija, lai ieviestu visaptverošu reformu procesu dažādās politikas nozarēs.

Eiropas Savienība katru gadu kopš 2008. gada par Ukrainu ir publicējusi progresa ziņojumus, kurā apkopotas iepriekšējā gadā ieviestās reformas vai tieši otrādi - joprojām problemātiskie jautājumi. 2.Pielikums (144-183.lpp) apkopo Ukrainas ieviesto reformu progresu attiecībā pret izvirzītajām prasībām šajā laika periodā. Darba tālākā analīze koncentrēsies uz Ukrainas progresa analīzi, izvērtējot to, cik aktīvi Ukraina ievieš paredzētās reformas, kādās jomās un kāda tam ir ietekme arī uz valsts demokrātiskās attīstības rādītājiem.

5.2. Ukrainas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem

Aplūkojot Ukrainas reformu ieviešanas procesu kopumā, jāmin, ka tas ir bijis ļoti nevienmērīgs (skat. 2. Pielikumu). Pozitīvi soļi reformu virzienā mijās ar negatīviem blakusefektiem vai arī nepilnvērtīgi ieviestām prasībām un rekomendācijām. Atšķirībā no Moldovas Ukrainas gadījumā nav gandrīz neviena nozare, kurā būtu novērojams vienmērīgs reformu process. Pozitīvās lietas lielākoties saistās ar jaunu likumdošanas aktu pieņemšanu vai jau esošo grozījumiem. Taču vairākos gadījumos ieviestie jauninājumi vai nu nesakrīt ar Eiropas Savienības rekomendācijām vai arī atbilst tām tikai daļēji. Tāpat, ir arī nozares, kā piemēram, tiesu varas reforma vai konstitucionālā reforma, kur Ukraina gadu no gada tiek kritizēta par neesošo reformu progresu (skat. 2.Pielikumu; 145-148.lpp). Aplūkojot katru no sadaļām detalizētāk, ir iespējams gūt pilnīgāku priekšstatu par tām nozarēm, kurās progress ir veiksmīgāks un tām, kurās progress tikpat kā nav novērojams.

Politiskā dialoga un reformu pozīcija Ukrainas kontekstā ir bijusi ļoti problemātiska. Progresa ziņojumos iekļautajā posmā no 2007-2014.gadam Ukraina ir vairāk tikusi kritizēta par bezdarbību vai demokrātijai apdraudošām darbībām, nekā par veiktajiem uzlabojumiem un reformām. Lielākie trūkumi saistāmi ar Ukrainas vēlēšanu likumdošanu, kas vairākas reizes tikusi grozīta, lielākoties neatbilstot EDSO un Eiropas Padomes Venēcijas komisijas rekomendācijām. Problemātiska ir arī konstitucionālā reforma, ko Eiropas Savienība ir norādījusi kā nepieciešamu, lai ieviestu funkcionējošu varas dalīšanas principu.¹⁰⁴ Tomēr visās jomās Ukraina ir mēģinājusi spert vismaz simboliskus soļus, sagatavojot darbības stratēģijas, izveidojot jaunas atbildīgās institūcijas vai darba grupas, vai arī labojot esošo likumdošanu. Vislielākais progress politisko reformu jomā ir novērojams pēc 2013. gada, kad pēc masu

---

¹⁰⁴ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 22.04.2016

protestiem, mainījās Ukrainas valdība un pie varas nāca Rietumnieciski noskaņotie politiskie spēki.

Aplūkojot *Freedom House* “*Nations in Transit*” datus periodā no 2006. gada līdz 2016. gadam ir novērojams diezgan krass regress visos rādītājos, situācijai nedaudz uzlabojoties tikai 2015. gada periodā. Indeksa vērtējumi tiek piešķirti skalā no 1 līdz 7, kur 7 atbilst vissliktākajam rādītājam. Ukraina kopš 2006. gadā ir uzrādījusi regresu gan valsts pārvaldes kvalitātes, gan korupcijas, gan tiesu varas novērtējumā. Valsts pārvaldes kvalitāte 2006. gadā (par progresu 2005.gadā) tika novērtēta ar 4,5, bet līdz 2014.gadam šis rādītājs nokritās līdz 4,93, pēdējos divos gados uzlabojoties un 2016.gadā uzrādot 4,68.¹⁰⁵ Korupcijas novērtējumā situācija ir līdzīga – 2006.gadā korupcijas rādītājs bija 5,75, bet zemākais punkts tika sasniegts 2014.gadā ar rādītāju 6,25 un šobrīd ir nedaudz nokritis uz 6,00.¹⁰⁶ Savukārt saistībā ar tiesu varu, tā demokrātiskajā kvalitātē ir piedzīvojusi lielāku kritumu. 2006.gadā tiesu vara tika novērtēta ar 4,25, bet kopš 2012.gada rādītājs ir konstanti saglabājies ar vērtējumu 6,00 un arī pēdējos gados situācija nav uzlabojusies.¹⁰⁷ No šī var secināt, ka, līdzīgi kā var spriest arī pēc Eiropas Savienības publicētajiem progresa ziņojumiem, Ukrainas demokrātiskās pārvaldes kvalitāte ir nevis uzlabojusies, bet pasliktinājusies, pietuvojoties arī zemākajam iespējamajam novērtējumam. Situācijas uzlabošanās ir nedaudz novērojama pēdējos gados, taču ir vēl nepieciešams daudz darba, lai atbilstu izvirzītajām Eiropas Savienības prasībām.

Līdzīga situācija ir novērojama arī cilvēktiesību jomā. Lai arī ir pieņemti dažādi likumdošanas akti un ratificēti vairākas starptautiskās tiesību normas, tomēr tādās jomās kā vārda, mediju un pulcēšanās brīvība situācijai bija tendence pasliktināties, nevis uzlaboties, īpaši periodā no 2010-2013. gadam (skat. 2.Pielikumu; 148-152.lpp). Ukrainai tika pārņemta gan nepamatota vēršanās un tiesu procesa izvirzīšana opozīcijas un bijušās valdības pārstāvjiem, gan pieaugošs uzbrukumu skaits žurnālistiem un pulcēšanās brīvības ierobežojumi, neatļaujot demonstrācijas vai aizturot to dalībniekus. Tāpat Ukraina netika ieviesusi pietiekamas darbības, lai vērstos pret visa veida sociālo grupu diskrimināciju, kā arī pastāvēja nozīmīgas problēmas ar izturēšanos pret indivīdiem aizturēšanas iestādēs (skat.2.Pielikumu; 150-151.lpp). 2014.gadā jau tika ieviestas vairākas izmaiņas likumdošanā, lai uzlabotu situāciju, taču problēmas joprojām ir klātesošas. To parāda arī *Freedom House* “*Nations in Transit*” dati attiecībā uz mediju brīvību. Mediju brīvība kopš 2006.gada noslīdējusi no 3,75 uz 4,25 2014.gadā, bet kopš 2015.gada uzrādot rezultātu 4,00.¹⁰⁸ Tādējādi situācija ir

---

¹⁰⁵ *Ukraine. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/ukraine> . Freedom House home page; viewed on 22.04.2016

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

līdzīga kā ar demokrātisko institūciju attīstību – kopējā aina ietver vairāk regresa, nekā progresa, taču ar politiskās elites maiņu 2014.gadā ir iezīmējušās pozitīvas pārmaiņas reformu virzienā.

Salīdzinoši vienmērīgs progress savukārt ir vērojams ārpolitikas sadarbības jomā. Ukraina visus gadus ir atbalstījusi Eiropas Savienības ārpolitikas deklarācijas un līdzdarbojusies dažādās ES īstenotajās misijās un sadarbības projektos (skat.2.Pielikumu; 153.lp). Taču, arī šajā jomā ir vērojams regress, 2012. gadā secinot, ka Ukrainas atbalstīto ārpolitikas deklarāciju procentuālais skaits pēdējos trīs gados ir sarucis.¹⁰⁹ Attiecīgi arī šajā nozarē, kur šķietami izskatās, ka Ukraina ir centusies sadarboties ar Eiropas Savienību, tomēr ir bijusi novērojama lejupslīde periodā no 2009-2012. gadam.

Runājot par ekonomiskajām un sociālajām reformām, ES publicētie progresa ziņojumi ieviestajiem pasākumiem salīdzinoši pievēršas mazāk kā citās sadaļās un vairāk koncentrējas uz situācijas vispārējo raksturojumu. Ukrainas kontekstā jāmin, ka ekonomisko situāciju ietekmē ne vien ekonomiskās reformas, bet to arī smagi skāra 2008. gada finanšu krīze¹¹⁰, kā arī smaga ekonomiskā lejupslīde sekoja pēc 2013. gada masu protestiem un tam sekojošās kara darbības daļā Ukrainas teritorijas¹¹¹. Tomēr, neskatoties uz to, Ukrainai ir bijušas problēmas ar ekonomikas reformēšanas procesu. Piemēram, panākot vienošanos par aizdevuma piešķiršanu no SVF, Ukraina nespēja izpildīt un ieviest izvirzītās prasības, atsakoties pielāgot gāzes tirgus cenas.¹¹² Tā rezultātā arī Eiropas Savienība aizkavēja makro-finansiālās palīdzības piešķiršanu, kamēr netiks pielāgotas SVF prasības, ko šajā gadījumā var arī pielīdzināt negatīvā instrumenta izmantošanai, ņemot vērā, ka “burkāns” jau bija ticis apsolišs.¹¹³ Taču, neskatoties uz to, Ukrainas makroekonomikas sakārtošanas process ir bijis lēns un nav ievērojami uzlabojies, pat ņemot vērā to, ka ES Ukrainai jau 2007. gadā piedāvāja uzsākt sarunas par Brīvā tirgus zonu.¹¹⁴ Vienīgā nozare, kurā Ukraina tiešām ir mēģinājusi samērā vienmērīgi ieviest reformas un

---

¹⁰⁹ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

¹¹⁰ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

¹¹¹ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

¹¹² European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

¹¹³ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

¹¹⁴ *EU, Ukraine agree to launch ambitious Free Trade Agreement* (2007) Available in: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/january/tradoc_137630.pdf. European Commission Home Page; viewed on 20.04.2016

uzlabot situāciju, ir nodarbinātības un sociālā politika (skat. 2.Pielikumu; 154-158.lpp). No šī var secināt, ka Ukrainas makroekonomiskās stabilitātes sakārtošanai un reformēšanai daļēji pietrūka arī politiskās gribas, jo, piemēram, kā problemātiskie elementi tika minēti tādi iemesli, kā nevēlēšanās pielāgot gāzes tarifus vai izdevumu pieaugums pirms vēlēšanām (skat. 2. Pielikumu; 155.lp). Un arī ES makro-finansiālās palīdzības aizturēšana nemainīja pārmaiņu ieviešanu.

Tirdzniecības politikas jomā situācija ir salīdzinoši līdzīga. Ja runā par specifiskām nozarēm, kā piemēram, konkurences politika, statistikas sistēmas ieviešana vai uzņēmējdarbības dialoga ieviešana, tad šajās nozarēs ir novērojams gandrīz vienmērīgs progress ar atsevišķiem trūkumiem (skat. 2. Pielikumu; 158-167.lpp). Līdzīgi ir arī ar muitas reformu procesu, fitosanitārajām prasībām un tehniskajiem regulējumiem – šajās nozarēs Ukraina ir mēģinājusi ieviest zināmas reformas, lai arī brīžiem ar būtiskiem trūkumiem (skat. 2.Pielikumu; 159-161.lpp). Tomēr, runājot par kopējo tirdzniecības un uzņēmējdarbības vidi, situācija ir negatīvāka. Piemēram, Ukraina, lai arī 2008. gadā kļūst par Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) dalībvalsti, tai tomēr ir novērojami vairāki gadījumi, kad tā nav ievērojusi PTO prasības (skat. 2.Pielikumu; 158-167.lpp). Savukārt uzņēmējdarbības vide tiek gadu no gadu raksturota kā negatīva, kas ir tieši saistīts ar demokrātijas un likuma varas problēmām – korupciju un necaurspīdīgo tiesu varas lēmumu pieņemšanas procesu. Papildinot šo, jāmin arī, ka, līdzīgi kā makroekonomisko reformu jomā, arī šajā gadījumā novērojama “sodīšanas” izmantošana no ES puses jeb budžeta maksājumu aizkavēšana publisko finanšu sektora reformu trūkuma dēļ.¹¹⁵ Attiecīgi jāsecina, ka arī tirdzniecības jomā, neskatoties uz to, ka tika virzītas sarunas par Dziļu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu, kuras tika noslēgtas 2011. gadā¹¹⁶ un ir ticis piedāvāts cita veida atbalsts, tas nav bijis pietiekami motivējošs faktors, lai vispārīgi reformētu tirdzniecības vidi. Lai arī ir bijušas ieviestas reformas, tās tomēr nav raksturojamas kā vienmērīgas, turklāt kopējā tirgus vide saglabājusies negatīva.

Ja aplūko arī *Bertelsman Transformation Index* datus par tirgus ekonomikas kvalitāti, tad kopējais tirgus ekonomikas rādītājs kopš 2006. gada ir nokrities no 6,8 līdz 5,4 2016. gadā (1 kā viszemākais, bet 10 kā visaugstākais rādītājs)¹¹⁷. Rādītāju kritums ir novērojams gandrīz visās kategorijās: sociālekonomiskajā līmenī, tirgus organizācijā, valūtas un cenu stabilitātē un ilgtspējā, bet visdramatiskākais kritums ir novērojams ekonomikas sniegunā – no 8,0 līdz 2,0

---

¹¹⁵ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ *BTI 2016. Ukraine Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/de/4579/laenderberichte/detail/itc/ukr/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 23.04.2016

2016. gadā.¹¹⁸ Tomēr, kā jau minēts, šis kritums nav tikai saistīts ar to, ka Ukrainas valdība nav spējusi uzņemt visaptverošu ekonomisko reformu procesu, bet arī tāpēc, ka Ukrainu ir smagi skārusi gan ekonomiskā krīze, gan arī 2013. gada nemieru un to turpinājuma sekas. Tomēr, ja salīdzina ar to, kāds bija Moldovas reformu ieviešanas process šajā jomā, tad Ukrainas progress viennozīmīgi ir bijis lēnāks un pieticīgāks.

Runājot par sadarbību tieslietu un iekšlietu jomā, šeit ir arī novērojams dalīts progress. Ukrainai problemātiska ir bijusi rīcībpolitikas ieviešana, saistībā ar migrācijas plūsmas kontroli un likumdošanas pieņemšanu attiecībā uz bēgļiem un patvēruma meklētājiem (skat. 2.Pielikumu; 167-173.lpp). Lai arī Ukraina ir veikusi dažas izmaiņas likumdošanā, tomēr reālā likumu piemērošana ir bijusi problemātiska un selektīva. Tomēr, kas attiecas uz vīzu režīmu, sadarbību organizētās noziedzības jomā un muitas reformu un pārvaldības uzlabošanu, tad Ukraina ir demonstrējusi diezgan vienmērīgu progresu (lai arī ar dažiem trūkumiem). Ieviestās reformas saistās gan ar stratēģijas plānu izstrādi, gan to ieviešanu, gan arī izmaiņām likumdošanā un institucionālajā ietvarā (skat. 2.Pielikumu; 167-173.lpp). Tādējādi, salīdzinot ar citām nozarēm, Ukraina šeit ir demonstrējusi samērā vienmērīgu progresu, ja neņem vērā neapmierinošo situāciju attiecībā pret bēgļiem un patvēruma meklētājiem.

Ļoti līdzīga situācija ir novērojama arī attiecībā uz reformām transporta, enerģētikas un vides sektora jomā. Kopumā visās nozarēs ir vērojams progress – transporta sektora reforma ir tikusi uzsākta un realizēta, enerģijas sektors ir tuvinājies Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, kā arī vides jautājumos ir pieņemti dažādi likumi un rīcības plāni (skat. 2.pielikumu; 173-179.lpp). Tomēr, tajā pašā laikā, ir novērojamas arī zināmas problēmas. Enerģijas sektorā tas ir saistīts ar to, ka Ukraina nav spējusi ieviest Enerģijas Savienības līguma prasības, kurām tā pievienojās 2010.gadā¹¹⁹, kā rezultātā pret Ukrainu tika ierosinātas arī lietu izskatīšanas¹²⁰. Tāpat būtiski pieminēt arī to, ka Ukraina vairākus gadus pēc kārtas nepieņēma transporta apakšsektora programmas, neskatoties uz to, ka tās bija būtiskas, lai saņemtu atbalsta finansējumu reformu ieviešanai (skat. 2.pielikumu; 173-174.lpp). Arī nespēja reformēt valstij piederošo gāzes kompāniju *Neftogaz* ir bijusi problemātiska, jo atsaucās gan uz energosektoru, gan uz makroekonomisko situāciju, novedot pie sankcijām gan no Enerģijas Savienības, kas ierosināja lietas pret Ukrainu, gan arī problēmām ar SVF un Eiropas Savienības aizdevuma saņemšanu (skat. 2.Pielikumu; 175-176.lpp). Attiecīgi arī šajā gadījumā parādās tas, ka, lai arī

---

¹¹⁸Ibid.

¹¹⁹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

¹²⁰European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

ir ieviestas zināmas reformas attiecīgajos sektoros, tomēr noteiktās situācijās arī papildus pieejamais finansējums nav pietiekams motivātors, lai spertu konkrētus soļus sektora reformām.

Cilvēku savstarpējo kontaktu jomā savukārt ir novērojams tikpat kā vienmērīgs progress. Gan līdzdalība Zinātnes un pētniecības jomā un politikas ietvara izstrāde, gan izglītības reformu ieviešana un dalība mobilitātes programmās, gan arī kultūras sadarbības attīstīšana un veselības reformu ieviešana (Skat.2.Pielikumu; 179-182.lpp). Šajā nozarē, lai arī ir bijušas dažas kritiskas piezīmes par progresu vai izvēlēto politikas kursu, tomēr kopumā reformu process šeit ir bijis visnotaļ vienmērīgs.

5.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu

Ukraina periodā no 2007-2014. gadam, par kuru bija pieejami progressa ziņojumi Kaimiņpolitikas ietvaros, ir īstenojusi virkni reformu. Kopumā, lai motivētu Ukrainas reformu procesu, Eiropas Savienība izmantoja pozitīvos ekonomiskos instrumentus, kas ietvēra gan palīdzības sniegšanu, aizdevumus, tiešu finansiālu atbalstu, kā arī pakāpenisku Tirdzniecības ierobežojumu atcelšanu. Tomēr bija novērojama arī negatīvo instrumentu izmantošanas elementi, piemēram, aizkavējot palīdzības sniegšanu reformu trūkuma dēļ vai aizkavējot budžeta atbalsta maksājumu.

Periodā no 2007-2014.gadam kopējais Ukrainai paredzētais finansējums Eiropas Savienības Kaimiņpolitikas ietvaros paredzētais finansējums ir vairāk nekā 1,3 miljardi eiro (skat. 2.Pielikumu; 144.lp). Un, neskatoties uz to, ka reformu process nav bijis vienmērīgs, finansējums tomēr ir kāpis no 142 miljoniem eiro 2007. gadā¹²¹ uz 186 miljoniem eiro 2013. gadā¹²² un dubultojoties uz 365 miljoniem eiro 2014. gadā¹²³. Lai arī 2009. gadā finansējums bija nokrities līdz 116 miljoniem eiro¹²⁴, tomēr pēc tam ik gadu atvēlētais budžets ir kāpis. Turklāt provizoriskā summa, ko Eiropas Savienība ir paredzējusi atvēlēt Ukrainai 2014-2020. gada periodā ir vēl augstāka- Eiropas Savienības Kaimiņpolitikas ietvarā tiks novirzīts līdz 1

---

¹²¹ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

¹²² European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 20.11.201 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.

¹²³ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 16.04.2016

¹²⁴ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

miljardam eiro, bet papildus tam ES atbalsta paka Ukrainai ir mērojama 11 miljardu eiro apmērā, kam papildus vēl tiks piesaistīti citi instrumenti, kuru kopsumma arī pārsniedz 100 miljonus eiro.¹²⁵ Turklāt, līdzīgi kā Moldovai un arī citām valstīm Ukrainai ir pieeja arī citiem atbalsta instrumentiem dažādu reformu attīstīšanai, kā piemēram Kaimiņvalstu investīciju instruments, līdz ar to gan saņemtais finansiālais atbalsts, gan arī potenciāli pieejamais ir diezgan ievērojams.

Taču, neskatoties uz to, Ukrainas reformu process ir bijis lēns, un kopējā politiskā situācija piedzīvoja salīdzinošu regresu. To parāda arī demokrātijas indeksi, kas ņem vērā dažādus politiskās sistēmas aspektus, lai novērtētu kopējās situācijas atbilstību demokrātijas standartiem. Pēc *Freedom House* vērtējuma Ukrainas demokrātijas vērtējums pakāpeniski kritās no 4,21 (2006. gada ziņojums) uz 4,93 (2014. gada ziņojums), bet 2014. un 2015. gada periodā ir pakāpies līdz 4,68.¹²⁶ *Bertelsmann Transformation Index* uzrāda līdzīgu ainu, ņemot vērā, ka 1 ir zemākais un 10 ir augstākais rādītājs, tad posmā no 2006. gada līdz 2014. gadam rādītājs nokritās no 7,1 uz 6,1 bet 2016. gadā ir pakāpies uz 6,8.¹²⁷ Attiecīgi, neskatoties uz to, ka situācija Ukrainā neuzlabojās un nebija novērojams straujš reformu process, Eiropas Savienības sniegtais atbalsts Ukrainai ne tikai nesamazinājās, bet turpināja pieaugt.

Kopumā vērtējot situāciju, jāsecina, ka ekonomisko rīku izmantošana Ukrainas gadījumā nav sniegusi cerētos rezultātus reformu procesā. Gan izmantojot instrumentus pozitīvā gultnē, gan piemērojot sankcionējošus mehānismus un aizkavējot maksājumus, netika panākta politiskā darbība visaptverošām politiskās sistēmas reformām. Ir bijis progress dažās no tām, piemēram, nodarbinātības politikā vai attiecībā uz muitas reformām vai fitosanitārajām prasībām, taču kopumā ne politiskā sistēma, ne ekonomikas funkcionēšana ievērojamus uzlabojumus nav piedzīvojuši.

To var skaidrot ar to, ka laikā pēc 2010. gada prezidenta krēslu ieņēma Viktors Janukovičs, kurš tika uztverts kā pro-Krieviski noskaņots politiskais spēlētājs, attiecīgi īstenojot politiku, kas būtu tuvāka Krievijai. Un Krievijas faktors arī bija nozīmīgs tajā, ka Ukraina neparakstīja Asociācijas līgumu jau 2013. gadā, jo Krievija izdarīja ekonomisku un politisku spiedienu uz Ukrainas politisko eliti, lai nepieļautu ciešāku tuvināšanos ar Eiropas Savienību.¹²⁸

---

¹²⁵European Commission (N/A) *Ukraine*. Available in: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/ukraine/index_en.htm European Commission home page; viewed on 23.04.2016

¹²⁶*Ukraine. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/ukraine>. Freedom House home page; viewed on 22.04.2016

¹²⁷*BTI 2016. Ukraine Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/de/4579/laenderberichte/detail/itc/ukr/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 23.04.2016

¹²⁸Popescu N., (2014) *Eurasian Union: The Real, The Imaginary And The Likely*. EU Institute for Security Studies: pp.28-29.

Tādējādi gan pie varas esošās politiskās elites ārpolitiskais kurss apvienojumā ar to, ka uz Ukrainu tika izdarīts papildus spiediens no Krievijas puses, bija viens no faktoriem, kas ietekmēja lēno Eiropas Savienības prasību un rekomendāciju ieviešanas procesu. Šobrīd pie varas esošā politiskā elite savukārt ir demonstrējusi apņēmīgāku reformu procesu un parakstījusi gan Asociācijas līgumu, gan Dziļas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveides līgumu. Tomēr politiskā situācija Ukrainā joprojām ir sarežģīta un to raksturo politiskā nestabilitāte ne tikai konflikta Austrumukrainā dēļ, bet arī politisko nesaskaņu dēļ. To demonstrēja, piemēram, 2016. gada aprīlī notikušī premjerministra A.Jaceņuka atkāpšanās no premjerministra amata, kuram pārmeta pārāk lēno reformu procesu.¹²⁹ Tādējādi arī šobrīd notiekošais Ukrainā nebūt neliecina par vienmērīgu tuvināšanos Eiropas Savienības standartiem.

Ukrainas gadījums diezgan uzskatāmi parāda to, ka Eiropas Savienības pozitīvo (un pāris gadījumos arī negatīvo) instrumentu izmantošana nav efektīva bez mērķa valstij atbilstoša ārpolitiskā kursa. Turklāt, neskatoties uz to, ka Ukrainas demokrātiskā režīma kvalitāte patiesībā regresēja, ES novirzītais finansējums Ukrainai turpināja pieaugt. Turklāt šobrīd, piedzīvojot krīzi un nomainoties arī politiskajai elitei, tas ir vairāk nekā dubultojies, salīdzinot ar 2007. gadu. Jā, ir uzsākts reformu process, taču vēl ir par agru spriest, vai tas būs ilgtspējīgs un spēs ieviest būtiskas pārmaiņas, ņemot vērā vēl joprojām esošo nestabilitāti valstī. Šajā gadījumā Eiropas Savienība ir pret Ukrainu izmantojusi virkni pozitīvo instrumentu, kuriem ir tendence arvien pieaugt, taču atgriezeniskā saite līdz šim ir bijusi samērā pieticīga. Ir ieviestas dažādas reformas, tomēr, kā jau iepriekš minēts, tās ir vairāk saistītas ar noteiktiem sektoriem, kā piemēram, veselības aprūpe, izglītība, muitas pārvalde, kas ir salīdzinoši vienkāršāk reformējamas nozares. Taču politiskā sistēma, tiesu vara, makroekonomiskā situācija kopumā – tās ir lielās nozares, kurām līdz šim ir bijis ļoti vājš progress un acīmredzami ekonomiskie instrumenti nav bijuši pietiekams motivātors, lai to mainītu. Pēc Ukrainas gadījuma analīzes var secināt, ka pie varas esoša eiropiski noskaņotai politiskajai elite ir viens no priekšnoteikumiem, lai valsts būtu motivēta reformēties atbilstoši ES prasībām, kā tas ir novērojams pēc 2014. gada. Taču, lai noteiktu, vai ievērojami pieaugošie pozitīvie ekonomiskie instrumenti būs pietiekami (bez konkrēta “burkāna”, kā piemēram, pievienošanās perspektīvas), lai nodrošinātu visaptverošas reformas Ukrainā, ir nepieciešams vēl pāriet noteiktam laika periodam.

---

¹²⁹ Hudson, J., Standish, R. (2016) *Ukraine's Prime Minister Arseniy Yatsenyuk Resigns*. Available in: <http://foreignpolicy.com/2016/04/10/ukraines-prime-minister-arseniy-yatsenyuk-resigns/>. Foreign Policy Magazine Home page; Viewed on 23.04.2016

6. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET GRUZIJU

6.1. Eiropas Savienības un Gruzijas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība

Gluži kā Ukrainas un Moldovas gadījumā, arī ar Gruziju Eiropas Savienība ir uzsākusi attīstīt divpusējo dialogu pēc Gruzijas neatkarības atjaunošanas. Tomēr jāmin, ka Gruzija, kura ģeogrāfiski atradās tālāk no Eiropas Savienības robežām un arī šobrīd tai nav nevienas sauszemes robežas ar kādu no Eiropas Savienības dalībvalstīm, attiecības ar Eiropas Savienību ir formalizējusi nedaudz vēlāk nekā iepriekš analizētās valstis. Taču, neskatoties uz to, arī Gruzijas gadījumā ir novērojama plaša ES ekonomisko instrumentu izmantošana jau pirms Kaimiņpolitikas instrumenta ieviešanas, īpaši līdz 2000. gadam, atbalstot Gruzijas attīstību ar dažādu instrumentu palīdzību.

Gruzija no Eiropas Savienības periodā līdz 2004. gadam ir saņēmusi dažāda veida palīdzību. Pirmkārt, līdzīgi kā Ukrainai un Moldovai, arī Gruzijas gadījumā ir jāmin tirdzniecības plūsmas atvieglojumi, ne tikai, ieviešot vislielākās labvēlības režīmu, bet arī piemērojot Vispārējo priekšrocību sistēmu (*Generalized System of Preferences*), tādējādi atvieglojot Gruzijas eksportu uz ES. Papildus tam Eiropas Savienība Gruzijai ir sniegusi dažāda veida finansiālo palīdzību, kas periodā no 1992-2004. gadam ir sasniegusi gandrīz 420 miljonus eiro.¹³⁰ Lielāko daļu sniegtā atbalsta sastāda Tehniskās palīdzības sniegšana TACIS programmas ietvaros, humanitārā palīdzība un maksājumi Eiropas lauksaimniecības padomu garantiju fonda ietvaros.¹³¹ Papildus tam, Eiropas Savienība 2004. gadā arī piedāvāja 125 miljonu eiro palīdzību Pasaules Bankas Gruzijas donoru konferences ietvaros, dubultojot iepriekš sniegto palīdzību.¹³² Attiecīgi, lai arī šķietami Gruzija atrodas ģeogrāfiski tālāk no Eiropas Savienības robežām, arī šī valsts ir saņēmusi ievērojamu atbalstu valsts attīstības veicināšanai.

Runājot par attiecību formalizēšanu, Gruzija Partnerības un Sadarbības līgumu ar Eiropas Savienību noslēdza vēlāk, nekā Gruzija un Moldova – 1996. gadā, bet līgums stājās spēkā 1999. gadā.¹³³ Līdz 2014.gada 27.jūnijam, kad tika sperts nākamais solis attiecībās un

---

¹³⁰ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

¹³³ *Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part* (1999). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=188>. European Commission home page; viewed 30.04.2016.

parakstīts Asociācijas līgums ar Eiropas Savienību¹³⁴, Partnerības un Sadarbības līgums kalpoja par pamatu abu pušu attiecību veidošanā, t.sk. arī Kaimiņpolitikas ietvaros. Papildus tam, uz līguma pamata tika izveidotas vairākas kopējas institūcijas, kā piemēram Sadarbības padome, Sadarbības komiteja, Tirdzniecības, Ekonomikas un ar to saistīto juridisko jautājumu apakškomiteja u.c.¹³⁵ Tādējādi tika ieviests regulāras divpusējās sadarbības formās starp abām pusēm.

Tomēr, neskatoties uz to, Gruzijai līdzdalība Kaimiņpolitikas ietvarā tika piedāvāta vēlāk nekā Moldovai un Ukrainai. Pirmkārt, Eiropas Komisija tikai 2004. gada vidū lēma par iespēju arī Gruzijai, Armēnijai un Azerbaidžānai pievienoties jau izveidotajai Eiropas Savienības Kaimiņpolitikai.¹³⁶ Otrkārt, arī Gruzijā valdošais režīms un drošības līmeņa pazemināšanās pirms instrumenta izveides, īpaši 2000/2001.gadā, kad tika ziņots par vairākiem negadījumiem ar Eiropas pārstāvjiem, arī ir uzskatāms par vienu no faktoriem, kādēļ ciešākas sadarbības iespējas Gruzijai tika piedāvātas vēlāk. Situācija mainījās pēc 2003. gada Rožu revolūcijas, kad mainījās valdošā vara un tika uzsākts reformu process, kuru, protams, labvēlīgi uztvēra arī Eiropas Savienība.¹³⁷ Tādējādi abi šie faktori spēlēja lomu kā Kaimiņpolitikas ieviešanā, gan arī tajā, cik apņēmīga ir Gruzijas elite reformu ieviešanas procesā.

Ņemot vērā to, ka Gruzijai līdzdalība Kaimiņpolitikas ietvarā tika piedāvāta vēlāk, tad arī ES-Gruzijas Rīcības plāns tika noslēgts tikai 2006. gadā. Tas ietver 7 pamata sadaļas – politiskais dialogs un reformas, sadarbība Gruzijas iekšējo konfliktu atrisināšanā, sadarbība taisnīguma, brīvības un drošības jautājumos, ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības samazināšana un ilgtspējīga attīstība, tirdzniecība, tirgus un regulējošas reformas, sadarbība specifiskos sektoros: ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi, komunikācijas, pētniecību un inovācijas, kā arī cilvēku savstarpējie kontakti.¹³⁸ Katra no sadaļām attiecīgi tiek iedalīta apakšsadaļās, definējot veicamos uzdevumus un ieviešamās reformas. Arī, sastādot Asociācijas dienaskārtību, gan formāts, gan galvenās sadaļas ir saglabājušās līdzīgi, bet ir nākuši papildinājumi apakšpunktos un specifiskajos uzdevumos, pielāgojot esošajai situācijai.

Gruzija reformu ieviešanai un valsts attīstībai ir saņēmusi Eiropas Savienības atbalstu caur dažādiem palīdzības kanāliem. Pirmkārt, Eiropas Kaimiņpolitikas instruments ir tiešā

---

¹³⁴ Georgia (N/A) Available in: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/georgia/> . European Commission home page; viewed on 30.04.2016.

¹³⁵ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

¹³⁶ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Recommendations for Armenia, Azerbaijan, Georgia and for Egypt and Lebanon*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

¹³⁷ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

¹³⁸ *EU/Georgia Action Plan (2006)*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016

veidā saistīts ar atbalstu reformu procesam saskaņā ar pieņemto Rīcības plānu. Taču paralēli tam Gruzija ir saņēmusi atbalstu no citām programmām un finanšu mehānismiem. Piemēram, Gruzija ir izmantojusi iespēju līdzdarboties Visaptverošu Institūciju attīstīšanas programmā, tā ir saņēmusi humanitāro palīdzību un atbalstu no Tehniskās palīdzības instrumenta, Kaimiņvalstu investīcijas instrumenta un Eiropas Demokrātijas un Cilvēktiesību instrumenta. Turklāt Gruzija ir iesaistījusies arī Pārrobežu sadarbības programmās, kā piemēram, programmā Melnās jūras baseinam.¹³⁹ Papildus tam, atbildot uz Gruzijas un Krievijas militāro konfliktu separātiskajos reģionos, Eiropas Savienība sniedza 500 miljonu eiro palīdzības paku konflikta seku risināšanai.¹⁴⁰ Attiecīgi var secināt, ka arī Gruzijas gadījumā Eiropas Savienība ir atvēlējusi ievērojamus atbalsta līdzekļus, lai palīdzētu reformu ieviešanas procesam. Tādēļ ir vērts noskaidrot, vai pieejamie pozitīvie ekonomiskie instrumenti ir spējuši motivēt Gruziju visaptverošam reformu procesam.

Eiropas Savienība katru gadu kopš 2008. gada par Gruziju ir publicējusi progresa ziņojumus, kurā apkopotas iepriekšējā gadā ieviestās reformas vai tieši otrādi - joprojām problemātiskie jautājumi. 3.Pielikums (183-212.lpp) apkopo Gruzijas ieviesto reformu progresu attiecībā pret izvirzītajām prasībām šajā laika periodā. Darba tālākā analīze koncentrēsies uz Gruzijas progresa analīzi, izvērtējot to, cik aktīvi Gruzija ievieš paredzētās reformas, kādās jomās un kāda tam ir ietekme arī uz valsts demokrātiskās attīstības rādītājiem.

6.2. Gruzijas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem

Aplūkojot Gruzijas reformu ieviešanas procesu, kopumā jāsecina, ka tas, lai arī ar vairākiem trūkumiem un neveiksmīgiem lēmumiem, tomēr ir raksturojams kā progresīvs (skat. 3. Pielikumu). Lielākoties var novērot Gruzijas apņemšanos ieviest reformas gandrīz visos sektoros. Labs un samērā vienmērīgs progress ir novērojams ar tirdzniecību saistītajos jautājumos, kas ietver dažādu tehnisko regulējumu un sanitāro prasību ieviešanu, kā arī cilvēku savstarpējo kontaktu jomā, kur Gruzija ir centusies ieviest gan izglītības, gan veselības sektora reformas. Arī pārējās jomās, t.sk. politiskās stabilitātes stiprināšanā Gruzija ir ieviesusi dažādas reformas, lai arī process ne vienmēr ir bijis viennozīmīgs, tomēr visos gados ir iekļauti centieni virzīt reformu procesu un tuvināties ES standartiem. Ieviestās reformas galvenokārt ir saistītas ar virkni likumdošanas izmaiņu, stratēģiju pieņemšanu, kā arī institucionālo ietvaru, izveidojot

---

¹³⁹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

¹⁴⁰ European Commission (2009) *Report on European Commission (EC) assistance to Georgia December 2009*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

jaunas vai pārorganizējot jau esošās. Aplūkojot katru no sadaļām detalizētāk, ir iespējams gūt pilnīgāku priekšstatu par tām nozarēm, kurās progress ir veiksmīgāks un kuras ir grūtāk reformējamas.

Politiskā dialoga un reformu pozīcija demonstrē zināmu progresu dažādu reformu procesu ieviešanā. Gruzija ir ieviesusi gan konstitucionālo reformu, gan izmaiņas vēlēšanu likumos, kā arī uzsākusi tiesu varas reformu un ieviesusi dažādus instrumentus cīņai ar korupciju (skat. 3.Pielikumu; 184-187.lpp). Visas šīs darbības ir lielākoties pozitīvi novērtētas no Eiropas Savienības puses, dažos gadījumos norādot vēl uz trūkumiem vai nepieciešamajiem papildinājumiem un veicamajām darbībām. Tas, kas Gruzijai ir sagādājis problēmas, ir, pirmkārt, tiesu varas neatkarības stiprināšana, un, otrkārt, pie varas esošās valdības dažādu resursu izmantošana, lai ierobežotu opozīciju. Tas ir novērojams gan vēlēšanu kontekstā, ierobežojot piekļuvi medijiem vai izmantojot valsts resursus vēlēšanu kampaņās, gan arī, piemēram, 2013-2014.gadā novērotajā procesā, gan dažādu pašvaldību ierēdņi masveidā bija spiesti atkāpties no amata (skat 3. Pielikumu; 184-187.lpp). Tāpat arī tika īstenoti tiesu procesi pret bijušās valdības ierēdņiem, par ko ES arī puda uztraukumu saistībā ar godīgas tiesas nodrošināšanu (skat 3.Pielikumu; 184.lp). Tādējādi, lai arī politiskā dimensija demonstrē reformu procesu tieslietu sektora, korupcijas un arī politiskajā dimensijā, joprojām ir novērojami trūkumi un pārkāpumi gan tiesu varas, gan pārvaldes kontekstā.

Analizējot *Freedom House "Nations in Transit"* datus periodā no 2006. gada līdz 2016. gadam ir novērojams samērā lēns un neviennozīmīgs progress visos rādītājos. Indeksa vērtējumi tiek piešķirti skalā no 1 līdz 7, kur 7 atbilst vissliktākajam rādītājam. Valsts pārvaldes kvalitātes rādītājs ir vienīgais, kurš no 5,50 2006. gadā nokritās uz 6,00 2009/2010.gadā, taču kopš 2013.gada, tas ir atgriezies 5,50 vērtējumā.¹⁴¹ Korupcijas rādītājs savukārt ir uzlabojies, no 2006.gada, kad tas tika novērtēts ar 5,50, bet kopš 2012.gada, uzrādot vērtējumu 4,50.¹⁴² Savukārt tiesu varas novērtējums ir bijis samērā konstants – no 2006. līdz 2010.gadam tas bija 4,75, bet jau 2011.gadā tas nokritās uz 5,00, tikai 2016.gadā pakāpjoties atpakaļ uz 4,75.¹⁴³ Rādītāji lielā mērā saskan ar ainu, kas parādās Gruzijas politisko reformu procesā (3.Pielikums;184-187.lpp). Korupcija ir vienīgā nozare, kur ir novērojams vienmērīgs progress un attiecīgi tas atspoguļojas arī demokrātijas rādītājos. Savukārt pārvalde un tiesu vara ir raksturojama ar miksētu progresu, kurā reformas mijās ar sistemātiskiem pārkāpumiem. Tādējādi arī rādītāji saglabā samērā konstantu vērtējumu ar vien nelielām izmaiņām 10 gadu periodā.

---

¹⁴¹ *Georgia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/georgia> . Freedom House home page; viewed on 30.04.2016

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Ibid.

Samērā līdzīga situācija ir novērojama arī cilvēktiesību jomā. Ir novērojams progress dažās no cilvēktiesību dimensijām, taču tajā pašā laikā ir novērojami arī vairāki trūkumi un pārkāpumi. Gruzija ir ieviesusi dažādas reformas, cenšoties uzlabot dzimumu līdztiesību, bērnu tiesības, kā arī aizturēto uzturēšanās apstākļus. Tāpat Gruzijas cilvēktiesību sektoru raksturo samērā efektīvi funkcionējošs Tiesībsarga birojs (skat 3. Pielikumu;187-188.lpp). Tomēr, tajā pašā laikā ir minami vairāki pārkāpumi, kas saistās ar mediju brīvību un pulcēšanās brīvību. Gruzija vairākus gadus pēc kārtas ir tikusi kritizēta par polarizētu mediju vidi un nepietiekamu ētera laiku opozīcijas pārstāvjiem. Lai arī kopš 2013.gada situācija ir nedaudz uzlabojusies, tomēr mediju neatkarība joprojām saglabājas problemātiska. To parāda arī *Freedom House* “*Nations in Transit*” dati attiecībā uz mediju brīvību. Mediju brīvība kopš 2006.gada līdz 2013.gadam ir saglabājusi rādītāju 4,25, 2014.gadā pakāpjoties uz 4,00.¹⁴⁴ Līdzīgi ir ar pulcēšanās brīvību, kur ir problēmas gan saistībā ar opozīcijas demonstrācijām, kuras tiek izklīdinātas un dalībnieki aizturēti, bet arī ar cita veida pulcēšanās brīvību, ko ierobežo valstī pastāvošā islamofobija un homofobija.¹⁴⁵ Tādējādi, lai arī ir noticis darbs pie kopējā cilvēktiesību līmeņa uzlabošanas un ieviesti dažādi instrumenti ar mērķi pozitīvi attīstīt esošo situāciju, arī cilvēktiesību jomā nav novērojams vienmērīgs reformu process un joprojām ir novērojami vairāki starpgadījumi, kuros ir būtiski pamatbrīvību ierobežojumi.

Viena no veiksmīgajām politikas nozarēm, kur Gruzija tiešām ir demonstrējusi vienmērīgu progresu, ir ārpolitikas sadarbība. Gruzija pastāvīgi ir atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas, iesaistījies politiskajā dialogā, reģionālās sadarbības programmās (skat.3.Pielikumu; 188-189.lpp). Papildus tam, Gruzija un Eiropas Savienība ir attīstījušas arī sarunas par Kopējas drošības un aizsardzības politikas ietvaru, kas ir solis vēl ciešākas sadarbības virzienā.¹⁴⁶ Tādējādi ārpolitikas ietvarā ir novērojami Gruzijas centieni un reālas darbības ciešākas sadarbības attīstīšanai ar Eiropas Savienību.

Runājot par sadarbību Gruzijas iekšējo konfliktu atrisināšanā, ir novērojama pozitīva attīstība, vismaz Gruzijas centienu kontekstā. Pēc Krievijas militārā iebrukuma Eiropas Savienība ir nosodījusi tās darbības un atbalstījusi Gruzijas teritoriālo integritāti.¹⁴⁷ Tādējādi, piemēram, kritika, kas ir vērsta uz separātisko reģionu vēlēšanu nelegitimitāti, nav tiešā veidā

---

¹⁴⁴ *Georgia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/georgia> . Freedom House home page; viewed on 30.04.2016

¹⁴⁵ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

¹⁴⁶ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

¹⁴⁷ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

saistīta ar Gruzijas valdības darbībām. Eiropas Savienība lielākoties pozitīvi ir novērtējusi Gruzijas iesaisti konfliktu atrisināšanas procesā. Galvenā kritika ir saistīta ar politiku pret iekšēji pārvietotajām personām un Okupēto teritoriju likumu, kas potenciāli apdraud humanitārās palīdzības nogādāšanu reģionu iedzīvotājiem (skat. 3.Pielikumu; 190-191.lpp). Taču, attiecībā uz to, kā Gruzija mēģina risināt konfliktu no politiskās puses, Eiropas Savienība līdz šim ir novērtējusi atzinīgi, ņemot vērā esošos apstākļus.

Attiecībā uz sadarbību taisnīguma, brīvības un drošības jautājumos, šī joma lielākoties ir raksturojama pozitīvi. Attiecībā uz robežu pārvaldību un reformu ir novērojams vienmērīgs progress (skat. 3. Pielikumu; 191-196.lpp). Līdzīgi ir arī ar migrācijas politiku – Gruzija ir sadarbojusies ar Eiropas Savienību, gan parakstot migrācijas partnerību 2009. gadā, kas gadu no gada tiek pakāpeniski ieviesta, gan arī, virzot vīzu dialogu, parakstot Vīzu atvieglojumu līgumu 2010. gadā un jau nākamajā gadā uzsākot sarunas par iespējamo vīzu liberalizāciju (skat.3.Pielikumu;192-194.lpp). Līdzīgs progress ir arī cīņā ar organizēto noziedzību, kur ir ieviesta virkne likumdošanas izmaiņu un pieņemtas dažādas stratēģijas. Tas, kur savukārt Gruzija nav demonstrējusi nozīmīgu progresu, ir policijas un tiesu varas sadarbībā, kur nav parakstīti sadarbības līgumi ne ar Europolu, ne Eurojustu (skat.3.Pielikumu; 196.lp). Daļēji pie tā vainojama arī ar personas datu aizsardzību saistītu konvenciju neratificēšana un likumdošanas neieviešana, kas ir viens no priekšnoteikumiem sarunu uzsākšanai.¹⁴⁸ Taču, neskatoties uz to, taisnīguma un drošības jautājumos Gruzija ir demonstrējusi progresu un tendenci uz ciešāku sadarbību ar Eiropas Savienību.

Ekonomisko un sociālo reformu nozare ES/Gruzijas Rīcības plānā nebija plaši izvērstā. Tā galvenokārt fokusējās uz 4 sadaļām – makroekonomisko stabilitāti, sociālo politiku, lauksaimniecību un reformu ieviešanu tirgus ekonomikas funkcionēšanai (skat. 3. Pielikumu; 196-198.lpp). Attiecīgi progress šajā jomā arī ir bijis jaukts. Makroekonomiskā stabilitāte nav uzrādījusi būtiskas reformas un uzlabojumus – ir raksturojami gan kāpumi, gan kritumi, atbilstoši esošajai situācijai (skat 3.Pielikumu; 196-197.lpp). Jāmin, ka arī politiskajai situācijai ir bijusi negatīva ietekme uz makroekonomisko stabilitāti.¹⁴⁹ Savukārt nabadzības mazināšanai Gruzija ir ieviesusi virkni instrumentus un centusies uzlabot situāciju, taču problēmas galvenokārt saistās ar nodarbinātības politiku (skat. 3.Pielikumu; 197.lp). Lauksaimniecības politikas attīstībā ir novērojams zināms progress, izstrādājot stratēģijas un rīcības plānus, taču

---

¹⁴⁸ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

¹⁴⁹ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

to ieviešanā saņemot finansiālo palīdzību arī no Eiropas Savienības.¹⁵⁰ Tirdzniecības jomā savukārt Gruzijas valdība ir demonstrējusi progresu, ieviešot strukturālās reformas un izstrādājot attīstības stratēģijas (skat.3.Pielikumu; 198.lp). Tādēļ, ja aplūko reformu progresu ekonomikas sadarbības jomā, tad jāsecina, ka tas ir dalīts. Gruzija ir centusies ieviest reformas visās apakšnozarēs, taču līdz šim process nav bijis pilnvērtīgs un vēl ir iespējami plaši uzlabojumi.

Tirdzniecības politikas joma savukārt ir tā joma, kur ir principā vienmērīgs reformu progress ar dažām retām nepilnībām un trūkumiem (skat. 3.Pielikumu; 198-205.lpp). Gruzija ir uzlabojusi gan muitas darbības pārvaldību, gan ieviesusi dažādus noteikumus, lai tuvinātos Eiropas Savienības prasībām attiecībā uz tehniskajiem regulējumiem un fitosanitārajiem jautājumiem. Tāpat ir īstenota nodokļu reforma, uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumi un finanšu sektora attīstīšana. Attiecīgi Gruzija tika arī uzaicināta uz sarunām par Dziļas un Visaptverošas Brīvās tirdzniecības zonu, kas tika izveidota, noslēdzot Asociācijas līgumu 2014. gadā.¹⁵¹ Tādējādi šī nozare reformu procesa ziņā ir raksturojama ar samērā vienmērīgu progresu, kas attiecīgi tika atlīdzināts, piešķirot brīvu piekļuvi Eiropas Savienības tirgum.

Ja aplūko arī *Bertelsman Transformation Index* datus par tirgus ekonomikas kvalitāti, tad kopējais tirgus ekonomikas rādītājs kopš 2006. gada ir nedaudz svārstījies, bet uzrādījis kāpumu. No 2006. gada ziņojuma (par 2004. un 2005. gadu) Gruzijas tirgus ekonomikas rādītājs pakāpās no 5,4 uz 6,4 (1 kā viszemākais, bet 10 kā visaugstākais rādītājs) 2008. gadā, bet tad 2010. gadā un 2012. gadā nokritās līdz 5,6.¹⁵² Kritums tirgus ekonomikas rādītājos var būt saistīts arī ar globālo ekonomisko krīzi un tās radītajām sekām, kā arī kara darbību ar Krieviju, kas iedragāja Gruzijas ekonomikas stāvokli. Tomēr kopš 2012. gada tirgus ekonomikas rādītāji ir kāpuši, 2016. gadā sasniedzot 5,9.¹⁵³ Ja aplūko citus rādītājus, tad kopumā kāpums ir novērojams tirgus organizācijas rādītājā, kurš 2006. gadā tika novērtēts ar 4,5, bet 2016. gadā ir 7,00, kā arī labklājības rādītājā, kas bija 4,0 2006. gadā, bet 2016. gadā jau sasniedzis 6,5.¹⁵⁴ Pārējie rādītāji demonstrē nelielas svārstības 2008-2012. gadam, bet neviens no viņiem nav pasliktinājies, salīdzinājumā ar 2006. gadu. Tādējādi var secināt, ka Gruzijas ekonomikas sniegums šajā laika periodā kopumā ir demonstrējis uzlabojumus.

---

¹⁵⁰ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

¹⁵¹ *Georgia* (N/A) Available in: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/georgia/> . European Commission home page; viewed on 30.04.2016.

¹⁵² *BTI 2016. Georgia Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/GEO/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 30.04.2016

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid.

Līdzīga aina paveras arī sadarbībā specifiskos jautājumos. Kopumā visas ietvertās jomas ir vērtējamas pozitīvi, taču ar atsevišķām nepilnībām (Skat. 3.Pielikumu; 205-211.lpp). Transporta sektora jomā Gruzija ir ieviesusi dažādas reformas gan attiecībā uz ceļu, gan dzelzceļa, gan aviācijas un jūras sektoru attīstību. Līdzīgi arī enerģētikas jomā Gruzija ir uzsākusi sarunas un dažādu projektu attīstību saistībā ar gāzes tranzītu, elektroenerģijas starpsavienojumiem ar dažādām kaimiņvalstīm, kā arī plāniem par šķidrās gāzes termināļa būvniecību (skat 3.Pielikumu; 207-208.lpp). Ņemot vērā Gruzijas sākotnējo atkarību no Krievijas energoresursiem, pasliktinoties valstu savstarpējām attiecībām, ir saprotama Gruzijas vēlme attīstīt sadarbību ar alternatīviem piegādes tirgiem. Arī attiecībā uz informācijas sabiedrības un pētniecības attīstību ir novērojams gandrīz vienmērīgs progress ar dažiem trūkumiem, kas saistās ar investīciju trūkumu inovāciju attīstībai, kā arī likumdošanas atbilstību ES standartiem (skat. 3. Pielikumu; 210.lp). Taču, analizējot situāciju kopumā, jāsecina, ka arī šajā jomā Gruzija ir visnotaļ aktīvi ieviesusi dažādas reformas un tuvinājusies ES standartiem, t.sk. uzsākot sarunas par pievienošanos Enerģētikas Savienībai.

Cilvēku savstarpējo kontaktu jomā savukārt ir pilnīgi vienmērīgs progress. Gruzija ir konstanti strādājusi gan pie izglītības reformām, gan veselības aprūpes reformām, kā arī attīstījusi sadarbību kultūras jomā. Tāpat arī ir tikusi novērota aktīva līdzdalība Eiropas Savienības mobilitātes programmā (Skat.3.Pielikumu; 211-212.lp). Tādējādi var secināt, ka reformu process šajā nozarē ir norisinājies vienmērīgi un ir ieviestas reformas attiecīgo apakšsektoru attīstībai.

6.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu

Gruzija periodā no 2007-2014.gadam, kurā bija pieejami progresa ziņojumi par Kaimiņpolitikas ietvaros īstenoto, ir demonstrējusi visai apņēmīgu reformu ieviešanas procesu. Lai motivētu Gruziju ieviest pārmaiņas, Eiropas Savienība ir izmantojusi pozitīvos ekonomiskos instrumentus, kas ietvēra gan tiešu finansiālu atbalstu, gan arī tirdzniecības ierobežojumu atcelšanu.

Periodā no 2007-2014.gadam kopējais Gruzijai paredzētais finansējums Eiropas Savienības Kaimiņpolitikas ietvaros ir vairāk nekā 400 miljoni eiro (skat. 3.Pielikumu; 183.lp). Līdzīgi kā tas ir novērojams arī Ukrainas un Moldovas gadījumā, finansējumam ir bijusi tendence vienmērīgi pieaugt – 2007. gadā tas bija vien 25 miljoni eiro¹⁵⁵, bet 2014. gadā jau

---

¹⁵⁵ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

sasniedz 131 miljoni eiro¹⁵⁶. Turklāt periodā no 2014-2017. gadam Gruzijas reformu procesam Kaimiņpolitikas ietvaros ir paredzēts novirzīti 355-410 miljoni eiro¹⁵⁷, kas trīs gadu periodā sniedz to summu, kas iepriekš izmaksāta astoņos gados. Turklāt, līdzīgi kā Moldovai un Ukrainai arī Gruzijai ir pieejā arī citiem atbalsta instrumentiem dažādu reformu attīstīšanai, kā piemēram, Kaimiņvalstu investīciju instruments, reģionālās sadarbības instrumenti, makrofinansiālā palīdzība u.c. fondi.¹⁵⁸ Tomēr, neskatoties uz to, Gruzijai piešķirtie ekonomiskie stimuli ir mazāki gan kā Ukrainai, gan kā Moldovai.

Tomēr, atšķirībā no Ukrainas, Gruzijas reformu process ir bijis vērā ņemams. Protams, ja aplūko nozares, kurās ir bijis vienkāršāk vai sarežģītāk ieviest reformas, tad jāsecina, ka vispozitīvāk ir vērtējamas tādas nozares, kā veselības aprūpe, izglītības reformas un kultūra, kurās gadu no gada novērojams progress. Bet tajā pašā laikā Gruzija ir demonstrējusi apņēmīgu politiku, ieviešot arī dažādas ar ekonomiku, tirdzniecību, transportu un enerģētiku saistītas reformas, paredzot arī ciešāku sadarbību ar Eiropas Savienību katrā no tām. Savukārt politiskās sistēmas reformas, lai arī klātesošas, tomēr nav spējušas novērst nozīmīgus trūkumus, kas saistās ar opozīcijas ierobežošanu, tiesu neatkarību un pilnīgas vārda brīvības nodrošināšanu.

Situācija labi atspoguļojas arī demokrātijas indeksi, kas, izvērtējot dažādus aspektus, sniedz kopējo vērtējumu par sistēmas atbilstību demokrātijas standartiem. Pēc *Freedom House* vērtējuma Gruzijas demokrātijas rādītājs, lēnām ir uzlabojies, nedaudz pasliktinoties periodā 2008-2010. gadam. 2006. gadā tas bija 4,86, bet 2009/2010.gadā bija nokritis līdz 4,93, bet līdz 2016.gadam jau ir uzlabojies līdz 4,61.¹⁵⁹ *Bertelsmann Transformation Index* uzrāda ļoti līdzīgu ainu, ņemot vērā, ka 1 ir zemākais un 10 ir augstākais rādītājs, tad 2006-2008.gadam rādītājs bija kāpis no 6,1 uz 6,9, bet tad 2010.gadā nokritis atpakaļ uz 6,1 (kas saistīts arī ar militārā konflikta ar Krieviju ietekmi), lēnām vienmērīgi kāpjot līdz 6,7 2016.gadā.¹⁶⁰ Tādējādi var secināt, ka šajā periodā ir novērojami uzlabojumi kopējos demokrātijas rādītājos, taču tie vēl nav sasnieguši tādu līmeni, lai Gruzija tiktu uzskatīta par pilnvērtīgu un konsolidētu demokrātiju.

---

¹⁵⁶ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016

¹⁵⁷ *Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to Georgia (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016

¹⁵⁸ European Union External Action (2015) *Fact Sheet. EU- Georgia Relations*. Available in: http://eeas.europa.eu/factsheets/docs/eu-georgia_factsheet_en.pdf European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016

¹⁵⁹ *Georgia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/georgia>. Freedom House home page; viewed on 30.04.2016

¹⁶⁰ *BTI 2016. Georgia Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/GEO/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 30.04.2016

Kopumā izvērtējot situāciju, jāsecina, ka ieviestās reformas ir palīdzējušas Gruzijas attīstības un stabilitātes veicināšanai. Taču līdzīgi kā tas bija arī Ukrainas un Moldovas gadījumos, reformu ietekme ir visierobežotākā politiskās sistēmas pārmainīšanā. Lai arī tiek ieviesti dažādi instrumenti, piemēram, vēlēšanu sistēmas uzlabošanai vai tiesu varas reformām, tomēr realitātē joprojām tiek novēroti dažādi starpgadījumi, kas saistās ar demokrātisko normu pārkāpšanu. Reformu ieviešanai atvēlētie ekonomiskie instrumenti, tāpat kā Ukrainai un Moldovai, arī Gruzijai turpina pieaugt. Šajā gadījumā tas vismaz formāli ir atbilstoši, ņemot vērā to, ka, lai arī ir dažādi trūkumi, tomēr noteikti reformu instrumenti tiek ieviesti gadu no gada. Turklāt, ja salīdzina finansējuma apjomus, tad Gruzijai sniegtais atbalsts ir mazāks gan kā Moldovai, gan kā Ukrainai, taču tas nav atsaucies uz lēnāku reformu procesu.

Tādējādi jāsecina, ka Gruzijas reformu process, pirmkārt, visvairāk skar jomas, kuras ir vienkāršāk reformējamas un sniedz tieša veida priekšrocības. Ņemot vērā Gruzijas ekonomikas stāvokli un konfliktu ar Krieviju, Eiropas Savienības tirgus potenciāli sniedz ieguvumus (t.sk. Brīvā tirgus zonu), lai stimulētu Gruzijas ekonomikas izaugsmi. Līdzīga situācija ir arī ar enerģētikas sektoru. Savukārt veselības aprūpe, izglītība u.c. reformas, lai arī prasa ieguldījumus, tomēr ir nepieciešamas valsts ilgtspējai un labklājībai. Savukārt, līdzīgi, kā tas bija Ukrainas un Moldovas gadījumā, politiskā sistēma joprojām ir problemātiska. Un, lai arī ir pakāpeniski uzlabojumi, tomēr nav pilnīgas garantijas, ka tie būs noturīgi ilgtermiņā, nepiedzīvojot atkārtotu kritumu. Tādējādi arī šajā ziņā, Eiropas Savienībai vajadzētu koncentrēties uz potenciāliem piedāvājumiem, ar kuru palīdzību motivēt arī politiskās sistēmas pārmaiņas un nostabilizēšanos, jo ekonomiskajiem instrumentiem vien var pietrūkt ietekmes.

7. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET ARMĒNIJU

7.1. Eiropas Savienības un Armēnijas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība

Armēnijas un Eiropas Savienības attiecības ir sākušas attīstīties pēc Armēnijas neatkarības atjaunošanas – līdzīgi kā iepriekš analizētajām valstīm. Tāpat kā Gruzija, arī Armēnija atrodas ģeogrāfiski tālāk no Eiropas Savienības robežām. Turklāt, ja Gruziju vēl ar Rumāniju un Bulgāriju vieno Melnā jūra, tad Armēnijai nav nekādas ģeogrāfiskās saiknes ar Eiropas Savienību. Tomēr, neskatoties uz to, Armēnija arī ir iekļauta Austrumu partnerības valstu grupā un kopā ar Gruziju un Azerbaidžānu, lai arī nedaudz vēlāk nekā citas valstis, bet ir noslēgusi sadarbības līgumus ar Eiropas Savienību. Tāpat arī Armēnija ir saņēmusi Eiropas Savienības atbalstu valsts attīstībai jau pirms Kaimiņpolitikas izveides.

Eiropas Savienība attiecībā pret Armēniju periodā no 1991-2006. gadam ir novirzījusi virkni pozitīvo ekonomisko instrumentu. Armēnija ir saņēmusi dažāda veida finansiālo palīdzību, kas attiecīgajā periodā ir mērojama 386 miljonu eiro apmērā.¹⁶¹ Lielāko daļu palīdzības veido humanitārā atbalsta un pārtikas drošības programmas, kā arī TACIS programmas ietvaros sniegtā palīdzība.¹⁶² Papildus tam Armēnijai ir tikuši garantēti tirdzniecības plūsmas atvieglojumu mehānismi Vispārējās priekšrocības sistēmas ietvaros, tādējādi vienkāršojot preču eksporta plūsmu uz Eiropas Savienību.¹⁶³ Attiecīgi Armēnijai sniegtā palīdzība ir gan pēc tās mērķa un satura, gan pēc apjoma samērā līdzīga tai, ko ir saņēmusi Gruzija.

Arī attiecību formālās puses noslēgšana Armēnijai notika vienā laikā ar Gruziju – 1996. gadā tika noslēgts Partnerības un Sadarbības līgums, kas stājās spēkā 1999. gadā.¹⁶⁴ Taču atšķirībā no Gruzijas, Armēnijas gadījumā šis joprojām ir galvenais dokuments abu pušu attiecību formulēšanai, jo, neskatoties uz notiekošajām sarunām, 2013. gadā Armēnija izlēma par labu pievienošanai Eirāzijas Muitas savienībai, nevis piedāvātajam Asociācijas līgumam ar sekojošu brīvās tirdzniecības zonu.¹⁶⁵ Tādējādi Partnerības un Sadarbības līgums joprojām ir

---

¹⁶¹ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 05.05.2016

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 05.05.2016

¹⁶⁴ *Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Armenia, of the other part* (1999). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=183>. European Commission home page; viewed 05.05.2016.

¹⁶⁵ Gardner, A. (2013) *Armenia chooses Russia over EU*. Available in: <http://www.politico.eu/article/armenia-chooses-russia-over-eu/> Politico home page; viewed on 05.05.2016.

tas dokuments, uz kura balstās arī Kaimiņpolitikas ietvaros izvirzītās prasības Armēnijai, un kurš regulē abu pušu savstarpējās sadarbības pamatprincipus.

Armēnijai tāpat kā Gruzijai pievienošanās Kaimiņpolitikas ietvaram tika piedāvāta vēlāk, un ES-Armēnijas rīcības plāns tika noslēgts 2006. gadā. Tas ietver 7 pamata sadaļas – politiskais dialogs un reformas, sniegt ieguldījumu Kalnu Karabaha konflikta mierīgā atrisinājumā, ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības samazināšana un ilgtspējīga attīstība, ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un likumdošanas reformas, sadarbība taisnīguma, brīvības un drošības jautājumos, sadarbība specifiskos sektoros, ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi, kā arī cilvēku savstarpējie kontakti.¹⁶⁶ Katra no sadaļām ietver specifiskas prasības, atbilstoši gan tā brīža valsts attīstības posmam, gan abu pušu savstarpējām attiecībām. Ja iepriekš analizētajām valstīm darbības plāni (galvenokārt to apakšsadaļas) ir aktualizēti, pieņemot Asociācijas dienaskārtību, tad Armēnijas gadījumā joprojām spēkā ir 2006. gadā apstiprinātais dokuments, kas kalpo par atsauces punktu, izvērtējot Armēnijas sasniegtos rezultātus reformu procesā.

Armēnija savas attīstības veicināšanai ir saņēmusi dažāda veida pozitīvos ekonomiskos instrumentus no Eiropas Savienības puses. Ne vien Eiropas Kaimiņpolitikas instruments ir tiešā veidā sniedzis finansiālu atbalstu reformu ieviešanai, bet arī Armēnija ir izmantojusi arī dažādas citas piedāvātās iespējas un instrumentus savas attīstības veicināšanai. Armēnija ir līdzdarbojusies pārrobežu programmās, kā piemēram Melnās jūras baseina programmā, tā ir saņēmusi atbalstu Kaimiņvalstu Investīciju instrumenta ietvaros, kā arī Kodoldrošības sadarbības programmas ietvaros. Papildus tam Armēnija ir saņēmusi atbalstu Eiropas Demokrātijas un Cilvēktiesību instrumenta ietvaros, kā arī Attīstības sadarbības instrumenta aktivitāšu rezultātā. Turklāt ES ir piedāvājusi makrofinansiālu palīdzību gan tiešā veidā, gan arī donoru koordinācijas ietvaros.¹⁶⁷ Attiecīgi var secināt, ka arī Armēnija nav bijusi izņēmums, lai saņemtu plašu finansiālo palīdzību no Eiropas Savienības puses, ne tikai tieša divpusēja atbalsta veidā, bet arī pēc pašas iniciatīvas iesaistoties dažādās piedāvātajās aktivitātēs. Lai izdarītu secinājumus, vai saņemtais atbalsts ir bijis pietiekams, lai ieviestu visaptverošas reformas un tuvinātos Eiropas Savienības standartiem, ir nepieciešams izpētīt gan Eiropas Savienības izvirzītās prasības, gan ieviestos pasākumus.

Eiropas Savienība katru gadu kopš 2008. gada par Armēniju ir publicējusi progresa ziņojumus, kurā apkopotas iepriekšējā gadā ieviestās reformas vai tieši otrādi - joprojām problemātiskie jautājumi attiecībā pret noslēgto Rīcības plānu. 4.Pielikums (213-241.lpp)

¹⁶⁶ *EU/Armenia Action Plan (2006)*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016

¹⁶⁷ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

apkopo Armēnijas ieviesto reformu progresu attiecībā pret izvirzītajām prasībām šajā laika periodā. Darba tālākā analīze koncentrēsies uz Armēnijas progresa analīzi, izvērtējot to, cik aktīvi Armēnija ievieš paredzētās reformas, kādās jomās un, izdarot secinājumus par to reālo ietekmi, salīdzinot ar dažādiem demokrātijas attīstības rādītājiem.

7.2. Armēnijas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem

Aplūkojot Armēnijas ieviesto reformu kopumu attiecīgajās nozarēs, jāsecina, ka kopumā tas ir visnotaļ jaukts – lielākoties pozitīvi novērtētās lietas mijas ar negatīvajām (skat. 4. Pielikumu). Lai arī zināms progress ir novērojams visās nozarēs, tomēr vienmērīgāks tas ir bijis ar tirdzniecību, organizēto noziedzību un enerģētiku saistītajās nozarēs, kā arī visās cilvēku savstarpējo kontaktu apakšnozarēs. Taču jomās, kas saistītas ar demokrātiju un cilvēktiesībām, kā arī konflikta noregulēšanu Kalnu Karabaha reģionā progress ir bijis daudz nevienmērīgāks un ar vairākiem ievērojamiem trūkumiem. Reformas galvenokārt saistās ar dažādu likumdošanas aktu pieņemšanu, jaunu stratēģiju un rīcības plānu izstrādi, kā arī institucionālo reorganizāciju, mainot esošo funkcijas vai ieviešot jaunas institūcijas. Tomēr, neskatoties uz to, ka ir mainīta likumdošana, Eiropas Savienība vairākos gadījumos norādīja, ka Armēnijai ir problēmas ar attiecīgo likumu ieviešanu.¹⁶⁸ Tādējādi vairumā gadījumu arī ieviestās pārmaiņas un reformas ne vienmēr ir bijušas spējīgas sniegt cerēto rezultātu. Aplūkojot katru no sadaļām un pēc iespējas salīdzinot tās arī ar dažādiem demokrātijas indikatoriem, būs iespējams izdarīt pilnvērtīgākus secinājumus par reformu ieviešanu progresu dažādās politikas nozarēs.

Politiskā dialoga un reformu pozīcija demonstrē ļoti jauktu progresu. Demokrātijas un likuma varas jomā Progresa ziņojumi politiskās sistēmas jautājumiem kopumā pievēršas ļoti maz. Galvenais akcents ir likts uz vēlēšanu procesu un ar to saistītajiem grozījumiem, kā arī nedaudz tiek pieminētas reformas citās nozarēs (skat. 4. Pielikumu; 214-219.lpp). Neskatoties uz grozījumiem vēlēšanu likumos un samērā atzinīgi novadītajām vēlēšanām, Armēnijai nav izdevies izvairīties no kritikas, kas cieši saistīta ar valsts resursu izmantošanu politisko mērķu sasniegšanā.¹⁶⁹ Īpašas problēmas ar demokrātiskās sistēmas darbību raksturoja 2008. gada protesti, kuros gāja bojā vairāki cilvēki, kā arī virkne opozīcijas pārstāvju tika arestēti un

---

¹⁶⁸ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

¹⁶⁹ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

apsūdzēti.¹⁷⁰ Līdzīga situācija ir arī ar tiesu varu, kur, lai arī tiek ziņots par reformu ieviešanu, tomēr gadu no gada norāda par problēmām, kas saistās ar tiesu varas neatkarību, sabiedrības uzticību un tiesībām uz taisnīgu tiesu īstenošanu (skat. 4.Pielikumu; 214-215.lpp). Gan korupcija, gan demokrātijas stiprināšana ir tās nozares, kurās tiek minēts, ka, neskatoties uz ieviestajiem instrumentiem, ar likumiskā ietvara noregulēšanu vien nepietiek, lai uzlabotu situāciju, bet ir nepieciešama politiskā griba un efektīva ieviešana (skat. 4.Pielikumu; 214-219.lpp). Tādējādi gan tieslietu jomā, gan korupcijas, gan arī demokrātijas institūciju jomā Armēnijas gadījumā nevar novērot ievērojamu progresu dažādu reformu ieviešanā un to efektivitātes realizācijā.

Analizējot *Freedom House "Nations in Transit"* datus periodā no 2006. gada līdz 2016. gadam vienīgais rādītājs, kurā ir novērojams neliels progress – pārējie rādītāji ir vai nu atgriezušies 2006. gada līmenī, vai pasliktinājušies. Valsts pārvaldes kvalitātes rādītājs no 5,00 2006. gadā noslīdēja līdz 5,75 2009. gadā, saglabājoties tādā līmenī līdz 2016. gadam.¹⁷¹ Vēlēšanu kvalitātes rādītājs no 2006. gada līdz 2016. gadam ir saglabājies 5,75, izņemot 2008. gadu, kas tas vienu gadu tika novērtēts ar 5,50.¹⁷² Arī tiesu varas rādītājs ir noslīdējis no 5,00 2006.gadā uz 5,25 2008.gadā, saglabājot šādu rezultātu līdz par 2016.gadam.¹⁷³ Jau iepriekš minētais korupcijas rādītājs ir vienīgais, kas ir uzlabojies no 2006.gada rezultāta 5,75 uz 5,50 2010.gadā un 5,25 kopš 2012.gada.¹⁷⁴ Attiecīgi var secināt, ka pieticīgais reformu process un tā neefektīvā ieviešana atspoguļojas arī demokrātijas rādītājos – izņemot korupcijas rādītāju, nevienā citā nav novērojams uzlabojums. Un jāņem vērā, ka demokrātijas rādītāju pasliktināšanās ir novērojama pirms Armēnijas ārpolitikas kursa maiņas Krievijas virzienā, un tajā laikā, kad vēl notika sarunas par Asociācijas līguma noslēgšanu.

Cilvēktiesību jomā situācija ir visai līdzīga, ja ne pat sliktāka. Lai arī tiek pieņemti dažādi atsevišķi likumi un stratēģijas, kas saistās, piemēram, ar dzimumu vienlīdzību, bērnu tiesībām, darba tiesībām u.c. samērā specifiskām cilvēktiesību jomām, tajā pašā laikā tiek ziņots par problēmām, kas saistās ar pulcēšanās brīvības ierobežojumiem, vārda brīvību, politiskās opozīcijas aizskaršanu, kā arī spīdzināšanu un sliktu izturēšanos dažādās aizturēšanas iestādēs, likumā neparedzot iespēju saukt pie atbildības publiskā sektora ierēdņus (skat. 4.Pielikumu; 217-218.lpp). Tādējādi arī šajā jomā parādās situācija, kad formāli tiek ieviestas dažādas

---

¹⁷⁰ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

¹⁷¹ *Armenia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/armenia> . Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid.

reformas, taču tās aptver nozares, kas nav tiešā veidā saistītas ar politiskās sistēmas ietekmēšanu (kā piemēram, bērnu tiesības vai dzimumu vienlīdzība). Tādējādi politiskās sistēmas kontekstā progress ir pieticīgs, iekļaujot dažus pozitīvi novērtētus likumus, kas saistās ar mediju brīvību un pulcēšanās brīvību, taču kopumā situācija netiek uzlabota un minētās tiesības tiek sistemātiski pārkāptas (skat 4.Pielikumu; 217-218.lpp). Tas atspoguļojas arī *Freedom House* “*Nations in Transit*” datos attiecībā uz mediju brīvību, kur līdzīgi kā ar citiem indikatoriem situācija nav uzlabojusies. 2006. gadā mediju brīvība tika novērtēta ar 5,50, bet līdz 2009. gadam bija noslīdējusi līdz pat 6,00, kopš 2013. gada pakāpjoties uz 5,75.¹⁷⁵ Tādēļ var secināt, ka arī cilvēktiesību joma ir tā, kurā Armēnijai nav izdevies ieviest visaptverošas reformas situācijas uzlabošanai. Un arī šajā kontekstā nav jārunā tikai par laiku pēc 2013. gada, kad tika pieņemts lēmums iestāties Eirāzijas Muitas savienībā, bet arī par laiku, kad notika aktīvas sarunas par Asociācijas līgumu ar Eiropas Savienību.

Viena no Rīcības plāna rekomendāciju ieviešanā progresīvākajām nozarēm ir ārpolitikas sadarbība. Armēnija gadu no gada ir iesaistījusi ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā, kā arī īstenojusi cita formāta politiskos dialogus par ārlietu jautājumiem (skat. 4. Pielikumu; 219-220.lpp). Vienīgās problēmas saistās ar Romas Krimināltiesas statūtu neratificēšanu un attiecību progressa ar Turciju apturēšanu, taču pārējās jomās Armēnijai ir bijusi tendence uz sadarbību un ciešāku iesaisti ārpolitikas jautājumu risināšanā.

Savukārt cits jautājums, kas saistās ar Kalnu Karabaha konflikta noregulējumu, ietver divus posmus – līdz 2010. gadam un pēc tam. No 2007-2010. gadam gan Armēnija, gan Azerbaidžāna piedalījās divpusējās un daudzpusējās tikšanās un sarunās, mēģinot iesaistīties konflikta noregulējuma procesos. Taču pēc 2010. gada jau ir novērojama situācijas pasliktināšanās un spriedzes pieaugums, kas attiecīgi noveda gan pie konflikta saasināšanās un sadursmēm, gan arī sarunu aktivitātes mazināšanās (skat. 4. Pielikumu; 221.lp). Tomēr šajā jautājumā arī Eiropas Savienība ir tikusi kritizēta par pārāk mazo iesaisti – ES lielākoties pauž atbalstu notiekošajām sarunām un procesiem EDSO Minskas grupas ietvaros, taču pati aktīvi neiesaistās konflikta atrisināšanā, kas attiecīgi liek tai zaudēt pozīcijas attiecībā pret Krievijas interesēm un ietekmi reģionā.¹⁷⁶ Tādējādi progressa trūkums šajā jomā potenciāli saistās ne tikai ar to, ka no Armēnijas puses nav pietiekami aktīvas darbības, bet arī ar to, ka Eiropas Savienības iesaiste bija visai ierobežota.

---

¹⁷⁵ *Armenia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/armenia> . Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.

¹⁷⁶ Babayan, N. (2011) *Armenia: Why the European Neighbourhood Policy has failed*. FRIDE Policy brief, No.68., pp.3-4. Available in: http://fride.org/download/PB_68_Armenia_Eng.pdf Fride Think thank home page; viewed on 05.05.2016

Ekonomisko un sociālo reformu jomā Armēnijai nebija plaši izvēsta rīcības plāna nepieciešamo darbību un reformu kontekstā. Tas aptvēra ekonomisko izaugsmi, nabadzības mazināšanu, tirgus ekonomikas attīstību, lauksaimniecību un ilgtspējīgu attīstību (skat. 4. Pielikumu; 221-223.lpp). Visās šajās nozarēs Armēnija ir demonstrējusi zināmu progresu. Protams, ka līdzīgi kā citām reģiona valstīm, arī Armēnijas ekonomiku negatīvi ietekmēja globālā ekonomiskā krīze, kas lika arī apturēt nabadzības samazināšanas programmu ieviešanu (skat. 4. Pielikumu; 222.lp). Savukārt lauksaimniecības reformu plāna izstrāde un ieviešana tika īstenota ar papildus Eiropas Savienības sniegtu atbalstu.¹⁷⁷ Arī kopumā ņemot, Armēnija gan ir ieviesusi pozitīvi novērtētu fiskālo un monetāro politiku, gan pieņēmusi stratēģijas nabadzības mazināšanai, lauksaimniecības attīstībai un ilgtspējīgai attīstībai, kā arī uzsākusi to ieviešanu (skat. 4. Pielikumu; 221-223.lpp). Lai gan, protams, var uzdot jautājumus par šo reformu mēģinājumu efektivitāti, taču formāli Armēnija ir spērusi soļus situācijas uzlabošanai ekonomikā un sociālo reformu jomā.

Tirdzniecības politikas joma ir viena no tām, kur ir novērojams plašs reformu progress. Savstarpējās tirdzniecības jomā līdz pat 2013. gadam ir novērojami uzlabojumi, tajā skaitā Armēnijas pievienošanās Vispārējās priekšrocību sistēmas + programmai (*GSP+*), kā arī divpusējās tirdzniecības pieaugums. Tāpat progresīva sadarbība minama gan tehnisko un fitosanitāro standartu ieviešanai atbilstoši ES standartiem, kā arī citu jomu pielāgošanai ES prasībām īpaši periodā līdz 2013. gadam, gatavojoties Dziļa un Visaptveroša Brīvās tirdzniecības zonas līguma noslēgšanai (skat. 4. Pielikumu; 223-229.lpp). Arī 2014. gadā nav novērojamas pēkšņs reformu regress – ES Ziņojumā ir arī secināts, ka tehnisko regulējumu jomā šobrīd nav novērojamas izmaiņas Eirāzijas Muitas Savienības noteikumu ieviešanas dēļ.¹⁷⁸ Pēc 2013. gada savukārt, lai arī Galvenās problēmas saistās ar dažādu pieņemto likumu neatbilstību ES un starptautiskajiem standartiem vai arī ar esošo instrumentu efektīvu ieviešanu. Ņemot vērā reformu ieviešanas procesu, to var sasaistīt ar papildus potenciālajām priekšrocībām, ko piedāvā Eiropas Savienība – sākot ar *GSP+* programmas ieviešanai, gan arī piedāvāto Brīvās tirdzniecības zonas līgumu.

Arī, ja aplūko *Bertelsman Transformation Index* datus par tirgus ekonomiku, tad var novērot zināmas svārstības. Kopējais tirgus ekonomikas kvalitātes rādītājs kopš 2006.gada pieaug no 6,4 līdz 6,8 2008.gadā, bet nokritās līdz 5,9 līdz 2012.gadam, kas sakrīt ar periodu

---

¹⁷⁷ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

¹⁷⁸ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

pēc globālās ekonomiskās krīzes, kad kritās kopējie ekonomikas rādītāji.¹⁷⁹ Kāpums savukārt ir novērojams līdz 2014.gadam uz 6,1, bet 2016.gadā tas atkal ir nokrities līdz 5,9.¹⁸⁰ Ļoti līdzīga tendence ir arī visiem pārējiem rādītājiem, kā piemēram tirgus organizācija, ilgtspēja un ekonomikas sniegums.¹⁸¹ Šajā indeksā iekļautie dati gan nedemonstrē ievērojamu progresu, ko varētu saistīt ar ieviestajām reformām. Lejupslīdi potenciāli var sasaistīt ar globālās ekonomiskās krīzes ietekmi, kas attiecīgi iespējami ir bremsējusi reformu ietekmes pilnvērtīgu izpaušanos. Tomēr rādītāju nevienmērīgais kāpums un iepriekš novērotā instrumentu ieviešanas zemā efektivitāte liek uzdot jautājumus par to, cik pilnīgi tika ieviesti nepieciešamie regulējumi plānotajai integrācijai ar Eiropas Savienības tirgu.

Sabiedrības taisnīguma, brīvības un drošības jautājumu jomā arī ir novērojama pozitīva attīstība vairumā apakšnozaru. Armēnija ir gan iesaistījusies reģionālās sadarbības programmās, sākusi muitas reformu, noslēgusi dažādas vienošanās ar ES, t.sk. Mobilitātes partnerību, Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgumu (skat. 4. Pielikumu; 229-233.lpp). Galvenās problēmas galvenokārt saistās ar kavēšanos dažādu starptautisko konvenciju ratificēšanā, kas attiecīgi ir arī kavējošs faktors tālākas sadarbības attīstīšanā. Savukārt pozitīvi novērtētie soļi saistās ar stratēģiju un rīcības plānu pieņemšanu, likumdošanas grozījumiem, kā arī dažāda veida sadarbības formātu attīstīšanu ar reģiona un ES partneriem (skat. 4. Pielikumu; 229-233.lpp). Tādējādi arī šī nozare pierādās kā vienkāršāka ES prasību ieviešanai un tajā parādās mazāk kritikas par īstenotās politikas trūkumiem vai citām problēmām.

Progress novērojams arī specifisku jautājumu risināšanā. Transporta un enerģētikas jautājumos lielākoties ir novērojams progress – tiek aktīvi strādāts pie dažādiem enerģijas sadarbības projektiem ar reģiona valstīm, atjaunota transporta infrastruktūra un veicināta sadarbība ar Eiropas Savienību gan aviācijas, gan enerģētikas jomās (skat. 4. Pielikumu; 233-238.lpp). Enerģētikas jomā galvenā problēma saistās ar Medzamoras kodolstacijas slēgšanu – ES uzstāj uz agrāku stacijas slēgšanu drošības apsvērumu dēļ, bet Armēnija atsakās to darīt pirms līdzvērtīgas kapacitātes enerģijas avota nodrošināšanas.¹⁸² Samērā dalīts progress ir novērojams arī Informācijas Sabiedrības attīstības jomā, kas saistās ar ierobežotu reformu ieviešanu, kā arī problēmām ar pārraides politiku un ar to saistīto uzraudzību (skat. 4.Pielikumu; 237.lp). Savukārt Zinātnes jomā ir pozitīvi novērtēta Armēnijas dalība Eiropas Pētniecības

---

¹⁷⁹ *BTI 2016. Armenia Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/ARM/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 05.05.2016

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

programmās, taču tajā pašā laikā investīcijas un kapacitāte saglabājas zema.¹⁸³ Tādējādi kopumā specifisko jautājumu risināšanas jomā arī var novērot pozitīvu reformu ieviešanas procesu. Taču, piemēram, kodolstacijas slēgšanas kontekstā, Armēnija nepieņem Eiropas Savienības prasībām, ņemot vērā, ka trūkst alternatīva aizvietošanas mehānisma. Tomēr, neskatoties uz to, kopējais progress un centieni ieviest reformas un arī tuvināties Eiropas Savienībai, ir klātesoši.

Cilvēku savstarpējo kontaktu jomā savukārt ir pilnīgi vienmērīgs progress. Armēnija ir vienmērīgi strādājusi pie reformām izglītības un veselības aprūpes jomā, kā arī aktīvi veicinājusi sadarbību kultūras un mobilitātes programmu ietvaros (skat. 4. Pielikumu; 239-240.lpp). Tādējādi arī šī nozare līdzīgi kā citām valstīm ir tā, kurā ir novērojams vienmērīgs progress bez minētiem negatīviem trūkumiem un blakusefektiem.

7.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu

Armēnija periodā no 2007-2014. gadam, kurā bija pieejami progressa ziņojumi par ieviestajiem pasākumiem atbilstoši Kaimiņpolitikas ietvaros noslēgtajam Rīcības plānam, ir ieviesusi dažādas reformas atsevišķās nozarēs, taču to kopējā ietekme nav vērtējama viennozīmīgi. Eiropas Savienība ir plaši izmantojusi pozitīvos ekonomiskos instrumentus, kas ir ietvēruši gan tiešu finansiālu palīdzību, gan tirdzniecības atvieglojumus ar iespēju ieviest arī ierobežojumu pilnīgu atcelšanu. Taču, neskatoties uz to, Armēnija 2013. gadā lēma par pievienošanu Eirāzijas Ekonomikas Savienībai, kas nozīmē ierobežojumus tālākai integrācijai ar Eiropas Savienības tirgu.

Periodā no 2007-2014. gadam kopējais Eiropas Kaimiņpolitikas ietvaros paredzētais finansējums, kas tika atvēlēts Armēnijai, ir 275,5 miljoni eiro (skat. 4. Pielikumu; 213.lp). Taču atšķirībā no pārējām valstīm, kur finansējumam ir tendence pieaugt, Armēnijas gadījumā pieaugums ir vērojams līdz 2012. gadam, bet pēc lēmuma mainīt integrācijas kursu, tas ir mazinājies (skat. 4. Pielikumu; 213.lp). Turklāt zīmīgs ir fakts, ka 2013. gadam sākotnēji apstiprinātais finansējums bija 54 miljoni eiro¹⁸⁴, taču šis lēmums tika grozīts, samazinot summu uz 41 miljonu eiro¹⁸⁵, pamatojot to ar faktu, ka, tā kā nav iespējamas tālākas darbības

---

¹⁸³ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

¹⁸⁴ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016

¹⁸⁵ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 25.11.2013 modifying the Commission Implementing Decision C(2013) 5182 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in:

Brīvās tirdzniecības līguma jautājumā, tad summa tiek samazināta.¹⁸⁶ Tas var tikt pielīdzināts arī negatīvajam ekonomiskajam instrumentam, ņemot vērā, ka tiek samazināta jau apstiprināta summa, arī simboliski parādot izvēlēta kursa maiņas sekas. Lūkojoties uz tālākajiem gadiem, 2014-2017. gada periodā apstiprinātā potenciālā summa ir 140-170 miljoni eiro¹⁸⁷, kas ir līdzvērtīga tai summai, kas izmaksāta periodā no 2011-2014. gadam (skat. 4. Pielikumu; 213.lp), taču attiecīgi nav novērojams tās pieaugums, kā tas bija iepriekš analizētajām valstīm.

Runājot par Armēnijas reformu procesu, tad progress ir visnotaļ nevienmērīgs. Ir novērojami atsevišķi gadījumi, kā piemēram tirdzniecība, kur paralēli sarunām par Brīvās tirdzniecības zonu tika arī aktīvi ieviestas dažādas reformas un pieņemti regulējumi, lai piemērotos Eiropas Savienības standartiem un likumdošanai (skat 4. Pielikumu; 223-229.lpp). Tāpat arī enerģētikas, transporta un pētniecības jomā ir novērojama tendence uz ciešāku sadarbību ar Eiropas Savienību, kā arī ārpolitikas jomā veicinot dialogu un atbalstu pieņemtajām politikām. Pozitīvs progress, līdzīgi kā citām valstīm, ir attiecīgā uz izglītību, kultūru un veselības aprūpi, kur gadu no gadu tiek ieviesti dažādi instrumenti attiecīgo nozaru reformēšanai un attīstīšanai. Tomēr kā problemātiskā joma viennozīmīgi saglabājās politiskā – gan demokrātijas, gan tieslietu, gan korupcijas un cilvēktiesību joma. Politiskās sistēmas kontekstā reformas galvenokārt ir saistītas tikai ar vēlēšanu likuma grozījumiem, bet citās jomās, lai arī ir pieņemti dažādi instrumenti, tomēr to ieviešana nav bijusi efektīva un nav radījusi kopējās situācijas uzlabojumus.

To parāda arī demokrātijas indeksi, kas, ņemot vērā dažādus aspektus, sniedz kopējo vērtējumu par politiskās sistēmas kvalitāti demokrātijas kontekstā un to svārstībām. Pēc *Freedom House* datiem par periodu no 2006-2016. gadam Armēnijas demokrātijas rādītāji kopumā ir kritušies. 2006.gadā valsts tika novērtēta ar 5,14, bet līdz 2011.gadam tas nokritās līdz 5,43.¹⁸⁸ Savukārt pēc tam pāris gadus no vietas ir ticis novērots progress līdz 2013.gadam, kad rādītājs uzlabojās līdz 5,36 un tāds ir saglabājies līdz 2016.gadam¹⁸⁹, kas daļēji sakrīt ar to periodu, kurā norisinājās sarunu process un rekomendāciju ieviešana saistībā ar Asociācijas līgumu un Brīvās tirdzniecības līgumu (skat 4. Pielikumu; 223-229.lpp). Līdzīgu dinamiku uzrāda arī *Bertelsmann Transformation Index*, uzrādot kāpumu no 2006 līdz 2008. gadam (tātad par 2006-2007 periodu) no 5,2 uz 6,0 un tad nokrītot uz 4,9 2010. gadā, bet kāpjot līdz 5,4 2014.

---

https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ *Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to Armenia (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 06.05.2016

¹⁸⁸ *Armenia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/armenia>. Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.

¹⁸⁹ Ibid.

gadā (tātad līdz 2012-2013.gadam) un 2016.gadā nedaudz nokrītoties uz 5,2.¹⁹⁰ Respektīvi, demokrātijas indeksi uzrāda pozitīvāku dinamiku periodā, kas sakrīt ar sarunu procesu par Asociācijas līgumu, un regresu vai stagnāciju pēc 2013.gada. Tomēr, neskatoties uz to, Armēnijas kopējais demokrātijas vērtējums nav uzlabojies, neskatoties uz periodā ieviestajām reformām.

Kopumā izvērtējot situāciju, jāsecina, ka Eiropas Savienība ir motivējusi Armēniju ieviest reformas noteiktos sektoros, kas saistās ar tirdzniecību un nozarēm, kas ir salīdzinoši politiski vienkāršāk reformējamas, piemēram, izglītības vai veselības aprūpes sistēmas un pieejamības uzlabošana. Taču līdzīgi kā ar iepriekš analizētajām valstīm, politiskā dimensija ir bijusi tā, kur reformu process ir noticis lēnāk, turklāt ieviestie instrumenti nav radījuši kopējās situācijas ievērojamu uzlabošanos. Tāpat, ja aplūko Eiropas Savienības atbalsta dinamiku, tad šajā gadījumā var novērot pakāpenisku atbalsta pieaugumu, neskatoties uz to, ka kopējie valsts rādītāji sākotnēji neuzlabojās, regulāri tika ziņots par cilvēktiesību pārkāpumiem un demokrātijas ierobežojumiem. Turklāt sarunas par Brīvās tirdzniecības un Asociācijas līgumiem ar Armēniju tika uzsāktas, neskatoties uz to, ka režīms atbilda daļēji konsolidētam autoritāram režīmam (saskaņā ar *Freedom House* klasifikāciju), nevis pārejas valdībai, kā tas bija Ukrainas, Gruzijas un Moldovas gadījumā.¹⁹¹ Un atbalsta mazināšanās tika novērota tikai pēc Armēnijas lēmuma mainīt ārpolitisko kursu, kad kļuva skaidrs, ka pilnvērtīga integrācija ar Eiropas Savienību vairs nav iespējama konfliktējošo organizāciju noteikumu dēļ. No šī attiecīgi var izdarīt secinājumu, ka Eiropas Savienības atbalstam bija tendence pieaugt, neskatoties uz to, ka Armēnijas kopējā politikas sistēmā nebija novērojama izteikti pozitīva attīstība, kamēr Armēnijas ārpolitiskais kurss vēl potenciāli varēja tikt sasaistīts ar Eiropas Savienību. Pēc politiskā kursa maiņas atbalsts ir saglabājies, tomēr mazākos apmēros, pēdējos gados samazinoties.

Ja runa ir par to, kāpēc ar Eiropas Savienības piedāvātajiem ekonomikas burkāniem nebija pietiekami, lai noturētu Armēniju savā integrācijas sfērā, tad ir jāmin divi galvenie faktori. Viens, protams, ir Krievijas ietekme, kas lielos apmēros ir klātesoša Armēnijas ekonomikā, tādējādi radot iekšēju pretestību integrācijai ar Eiropas Savienību un atvieglot arī ārēja spiediena izdarīšanu uz Armēniju. Otrkārt, jautājums ir par Kalnu Karabaha reģionu, kas ir tiešā veidā saistīts ar Armēnijas drošības izjūtu un kuru Krievija arī ir aktīvi izmantojusi, lai

---

¹⁹⁰ *BTI 2016. Armenia Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/ARM/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 05.05.2016.

¹⁹¹ *Nations in Transit* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2016>; Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.

manipulētu ar Armēniju.¹⁹² Tādējādi no šī var secināt divas lietas. Pirmkārt, Eiropas Savienības piedāvātie ekonomiskie ieguvumi nespēja atsvērt potenciālos zaudējumus, ko nozīmētu iestāšanās Brīvās tirdzniecības zonā un Asociācijas līguma noslēgšana ar Eiropas Savienību. Otrkārt, ekonomiskie instrumenti nespēja risināt Armēnijas drošības jautājumus. Eiropas Savienībai, lai mazinātu Armēnijas nedrošību, šajā gadījumā būtu bijis aktīvāk jāiesaistās jautājuma risināšanā, piedāvājot papildus garantijas, lai spētu atsvērt apkārt esošos riskus. Tādējādi var secināt, ka arī šajā gadījumā ekonomiskie instrumenti vien bija nepietiekoši, lai garantētu Armēnijas ilgtermiņa tuvināšanos Eiropas Savienībai un motivētu to uz visaptverošu reformu procesu, iekļaujot arī politiskās sistēmas reformas.

---

¹⁹²Zolyan, M. (2015) *Letter From Yerevan*. Available in: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=61962> ; Carnegie Europe home page; viewed on 05.05.2016.

8. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET AZERBAIDŽĀNU

8.1. Eiropas Savienības un Azerbaidžānas Kaimiņpolitikas ietvara attīstība

Eiropas Savienības un Azerbaidžānas attiecības līdzīgi kā pārējām valstīm ir attīstījušās jau deviņdesmito gadu sākumā. Azerbaidžāna ģeogrāfiskā ziņā ir līdzīga Armēnijai, jo attiecībā pret Eiropas Savienību, tai nav nekādu ģeogrāfisko robežu ar to. Taču, neskatoties uz to, Azerbaidžāna ieņem nozīmīgu lomu enerģētikas politikas kontekstā, jo, būdama ar energoresursiem bagāta valsts, tā potenciāli spēj piedāvāt iespējas attīstīt dažādus sadarbības projektus, kas palīdzētu Eiropas Savienībai diversificēt energopiegāžu avotus. Tādējādi Azerbaidžāna kopā ar Gruziju un Armēniju līdzīgā laikā arī ir noslēgusi sadarbības līgumu ar Eiropas Savienību, kā arī saņēmusi dažāda veida atbalstu no Eiropas Savienības arī pirms Kaimiņpolitikas instrumenta iedarbināšanas.

Eiropas Savienība periodā no 1992-2006. gadam Azerbaidžānas virzienā ir novirzījusi virkni pozitīvo ekonomisko instrumentu. Šajā laika periodā Azerbaidžāna no Eiropas Savienības ir saņēmusi atbalstu vairāk nekā 400 miljonu apmērā.¹⁹³ Lielāko daļu palīdzības veidoja TACIS programmas ietvaros sniegtais atbalsts, kā arī humanitārā un pārtikas drošības palīdzība.¹⁹⁴ Azerbaidžānai, līdzīgi kā arī pārējām valstīm ir tikusi sniegta iespēja izmantot Vispārējās priekšrocības sistēmu, lai atvieglotu tirdzniecības plūsmu uz Eiropas Savienību.¹⁹⁵ Tādējādi Azerbaidžānai sniegtais atbalsta apjoms ir samērā līdzvērtīgs ar to, kas ticis atvēlēts Gruzijai un Armēnijai, gan pēc palīdzības kopsummas, gan arī pēc tās piešķiršanas mērķa.

Līdzīgi kā tas bija Armēnijai un Gruzijai, arī Azerbaidžāna attiecības ar ES formalizēja nedaudz vēlāk nekā Moldova un Ukraina. Partnerības un Sadarbības līgumu, kas definē galvenos attiecību pamatprincipus, Azerbaidžāna noslēdz 1996. gadā, un tas stājas spēkā 1999. gadā.¹⁹⁶ Šis dokuments joprojām ir spēkā, ņemot vērā to, ka Azerbaidžāna nav noslēgusi jaunu vispārējās sadarbības līgumu ar Eiropas Savienību Asociācijas līguma formā, neskatoties uz to, ka līdz ar citām valstīm arī Azerbaidžānai šāda iespēja ir tikusi piedāvāta, 2010. gadā uzsākot

---

¹⁹³ Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 14.05.2016

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 14.05.2016

¹⁹⁶ *Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Azerbaijan, of the other part* (1999). Retrieved from: http://eeas.europa.eu/delegations/azerbaijan/documents/eu_azerbaijan/eu-az_pca_full_text.pdf. European External Action service home page; viewed 14.05.2016.

sarunas.¹⁹⁷ Taču, tā kā sarunas par iespējamo līgumu nav vainagojušās ar panākumiem, tad Kaimiņpolitikas ietvaros izvirzītās prasības un to ieviešanas izvērtējums joprojām ir balstītas Partnerības un Sadarbības lūgumā.

Azerbaidžānai pievienošanās Kaimiņpolitikas ietvaram tika piedāvāta kopā ar Gruziju un Armēniju, tādēļ ES-Azerbaidžānas rīcības plāns tika noslēgts 2006. gadā. Tas ietver 7 pamata sadaļas – politiskais dialogs un reformas, sniegt ieguldījumu Kalnu Karabaha konflikta mierīgā atrisinājumā, sadarbība taisnīguma, brīvības un drošības jautājumos, ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības samazināšana un ilgtspējīga attīstība, ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un likumdošanas reformas, sadarbība specifiskos sektoros, ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi, kā arī cilvēku savstarpējie kontakti.¹⁹⁸ Katra sadaļa ietver atsevišķas prasības saskaņā ar abu pušu savstarpējām attiecībām, kā arī to, kādā attīstītas posmā valsts attiecīgajā brīdī atrodas. Tā kā Azerbaidžānas un ES starpā nav pieņemts jauns dokuments, kas vispārēji regulētu abu pušu attiecības, tad arī 2006. gadā pieņemtais Rīcības plāns joprojām ir Kaimiņpolitikas ietvara pamatdokuments starp abām pusēm.

Azerbaidžāna no Eiropas Savienības puses ir saņēmusi virkni pozitīvos ekonomiskos instrumentus arī ārpus Eiropas Kaimiņpolitikas instrumenta. Kā piemēru var minēt Eiropas Kaimiņvalstu investīciju instrumentu, kā arī saņemto atbalstu no tādiem instrumentiem kā Attīstības sadarbības instruments un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments.¹⁹⁹ Papildus šiem instrumentiem Azerbaidžāna ir saņēmusi palīdzību no mērķsadarbības *Twinning* instrumenta, līdzdarbojusies reģionālajās un tematiskajās programmas, kas tiek finansētas no ES fondiem, kā piemēram starptautiskajā transporta sektora programmā *TRACECA* vai arī izglītības un jaunatnes mobilitātes programmās, kā piemēram *Erasmus Mundus* un *Tempus*.²⁰⁰ Tomēr, lai arī Azerbaidžāna ir saņēmusi atbalstu un tai ir bijusi iespēja iesaistīties dažādās programmas, salīdzinot ar citām valstīm, tā nav tik aktīvi iesaistījusies piedāvātajos instrumentos un izmantojusi sniegtās iespējas, kā tas, piemēram, ir novērojams Gruzijas gadījumā. Tādēļ tas liek uzdot jautājumu par to, cik motivējoši ir bijuši ES sniegtie ekonomiskie instrumenti, lai mainītu valsts uzvedību.

---

¹⁹⁷ *EU Relations with Azerbaijan* (NA) Available in: http://eeas.europa.eu/azerbaijan/index_en.htm European External Action service home page; viewed 14.05.2016.

¹⁹⁸ *EU/Azerbaijan Action Plan (2006)*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

¹⁹⁹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

²⁰⁰ *EU – Azerbaijan Eastern Partnership: Supporting Reforms, Promoting Change* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/eastern/docs/eu-azerbaijan_en.pdf. European External Action service home page; viewed 14.05.2016.

Eiropas Savienība katru gadu kopš 2008. gada par Azerbaidžānu ir publicējusi progresa ziņojumus, kurā apkopotas iepriekšējā gadā ieviestās reformas vai tieši otrādi - joprojām problemātiskie jautājumi attiecībā pret noslēgto Rīcības plānu. 5.Pielikums (240-266.lpp) apkopo Azerbaidžānas ieviesto reformu progresu attiecībā pret izvirzītajām prasībām šajā laika periodā. Darba tālākā analīze koncentrēsies uz Azerbaidžānas progresa analīzi, izvērtējot to, cik aktīvi Azerbaidžānas ievieš paredzētās reformas, kādās jomās un, izdarot secinājumus par to reālo ietekmi, salīdzinot ar dažādiem demokrātijas attīstības rādītājiem.

8.2. Azerbaidžānas ieviestās reformas Kaimiņpolitikas ietvaros un to ietekme uz demokrātijas rādītājiem

Aplūkojot Azerbaidžānas ieviestās reformas visās nozarēs kopumā, jāsecina, ka lielākoties nav novērojams vienmērīgs un nozīmīgs progress visaptverošu reformu ieviešanā (skat. 5. Pielikumu). Ir jomas, kurās progress ir bijis minimāls un ļoti neviennozīmīgs, kā piemēram, tas ir attiecībā uz demokrātisko institūciju stiprināšanu un cilvēktiesībām. Tāpat ir jomas, kurās ir vērojams progress, kā piemēram, tirdzniecība un ekonomika, taču tas nav bijis pietiekams, lai viestu nozīmīgas pārmaiņas – piemēram, jau 2006. gadā aktuālā pievienošanās Pasaules tirdzniecības organizācijai²⁰¹ joprojām nav īstenota, kaut arī formāli reformas dažādās ar to saistītās nozarēs tika īstenotas (skat. 5. Pielikumu; 240-266.lpp). Savukārt nozares, kurās ir vērojams tikpat kā vienmērīgs progress, ir enerģētika un cilvēku savstarpējie kontakti, kā arī transporta sektors un sadarbība taisnīguma un migrācijas jautājumos. Tomēr, pat šajos gadījumos ne vienmēr Azerbaidžāna ir noturējusi virzienu ciešākai integrācijai ar Eiropas Savienību, bet mainījusi tās nostāju un attiecīgi politisko darbību. Lai izdarītu konkrētākus secinājumus, ir nepieciešams aplūkot katru no nozarēm atsevišķi.

Politiskā dialogu un reformu pozīcija demonstrē ļoti minimālu progresu. Demokrātijas un likuma vara jomā vienīgais progress, kas tiek minēts, ir saistāms ar atsevišķu likumu pieņemšanu, labi novadītām vēlēšanām no tehniskās organizācijas aspekta, kā arī prezidenta paziņojumu par virkni politisku apsvērumu dēļ ieslodzīto attaisnošanu (skat. 5. Pielikumu; 241-245.lpp). Taču uz kopējās situācijas fona, kas tiek raksturota kā opozīciju ierobežojoša un ar sistemātiskiem vēlēšanu pārkāpumiem un ierobežotu konkurenci, turklāt ar tendenci pasliktināties un arvien vairāk ierobežot politiskās brīvības, jāsecina, ka veiktajiem minimālajiem uzlabojumiem nav reāla efekta uz kopējo situāciju (skat. 5.Pielikumu; 241-245.lpp). Līdzīga situācija ir arī ar tiesu varas reformu un korupcijas uzlabošanu- tiek ieviesti

---

²⁰¹ *EU/Azerbaijan Action Plan (2006)*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

dažādi instrumenti un reformas, taču kopējā situācija to rezultātā nav uzlabojusies – tiesu varas jomā joprojām pastāv nozīmīgas problēmas ar tiesu neatkarību un tiesībām uz taisnīgu tiesu, ko reformas nav spējušas mainīt,²⁰² bet korupcijas jomā reformas nerasina cerēto efektu, jo, lai arī tiek ieviesti dažādi instrumenti, tie nav konsekventi un mērķtiecīgi.²⁰³ Tādējādi, neskatoties uz to, ka tiek ieviesti atsevišķi instrumenti un reformu elementi, tomēr tie nav spējuši radīt kopēju situācijas uzlabojumu un panākt vēlamu efektu.

To pierāda arī *Freedom House* “*Nations in Transit*” dati periodā no 2006. gada līdz 2016. gadam. Azerbaidžānas gadījumā pilnīgi visi rādītāji ir regresējuši un neviens no tiem nav uzrādījis kāpumu kādā no periodiem. Paturot prātā, ka vērtējumi tiek piešķirti skalā no 1 līdz 7, kur 7 ir vissliktākais rādītājs, Azerbaidžānas valsts pārvaldes kvalitātes rādītājs ir pakāpeniski noslīdējis no 6,00 2006. gadā līdz 6,75 2012. gadā, saglabājoties tādā līmenī līdz pat 2016. gadam.²⁰⁴ Līdzīgi ir arī ar pārējiem saistītajiem rādītājiem – vēlēšanu rādītājs no 6,50 2006. gadā ir noslīdējis līdz zemākajam iespējamajam rādītājam (7,00) 2011. gadā un vairs nav pakāpies, tāpat kā tiesu vara – no 5,75 noslīdot uz 7,00 2016. gadā.²⁰⁵ Korupcijas rādītājs savukārt no 6,25 ir krities līdz 6,75 2013. gadā, saglabājoties šādā līmenī līdz pat 2016. gadam.²⁰⁶ Respektīvi, visi šie rādītāji kalpo par papildus pamatojumu tam, ka, neskatoties uz to, ka Azerbaidžāna ir mēģinājusi ieviest atsevišķus reformu elementus, tie nav spējuši nozīmīgi ietekmēt kopējas pozitīvas pārmaiņas demokrātijas un likuma varas stiprināšanai.

Cilvēktiesību situācija demonstrē ļoti līdzīgu ainu. Lai arī ir pieņemta stratēģija par cilvēktiesībām, un lai arī ir formāli pieņemti dažādi likumdošanas akti, kas saistās gan ar sieviešu tiesībām, gan darba tiesībām, kā arī reliģisko brīvību, tomēr kopējā situācija cilvēktiesību jomā saglabājas kritiska. Ir nozīmīgas problēmas, kas saistās ar mediju brīvību, pulcēšanās brīvību, reliģijas brīvību, kā arī aizturēšanas apstākļiem aizturēšanas iestādēs (skat.5.Pielikumu; 242-243.lpp). Sistemātiski tiek ziņots par opozīcijas un cilvēktiesību aktīvistu aizturēšanu un apsūdzēšanu, NVO ierobežošanu, kā arī demonstrāciju izkliedēšanu (skat. 5.Pielikumu; 242-243.lpp). Tādējādi situācijas progress ir vērtējams negatīvi, jo arī pieņemtie instrumenti ne vienmēr tiek atbilstoši ieviesti, kā piemēram tas ir novērojams darba tiesību konvenciju ieviešanas procesā.²⁰⁷ Arī *Freedom House* “*Nations in Transit*” dati atspoguļo

---

²⁰² European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 14.05.2016

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ *Azerbaijan. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/azerbaijan>. Freedom House home page; viewed on 14.05.2016.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

līdzīgu dinamiku- mediju brīvība ir nokritisies no 6,00 2006.gadā līdz pat 7,00 2016.gadā, savukārt pilsoniskā sabiedrība ir pasliktinājusies no 5,00 uz 7,00 2016.gadā.²⁰⁸ Tādējādi abi rādītāji šobrīd tiek novērtēti ar zemāko iespējamo vērtējumu. Attiecīgi var secināt, ka arī cilvēktiesību joma ir tā, kurā situācija kopumā ir ievērojami pasliktinājusies, un uzlabojumi atsevišķās jomās nav spējuši kompensēt kopējo regresu.

Salīdzinot ar citām valstīm, interesanta situācija ir novērojama ārpolitikas sadarbības jomā. Neskatoties uz to, ka citas valstis ES ārpolitikas deklarācijas ir atbalstījušas aktīvāk vai mazāk aktīvi, Azerbaidžāna ir pirmā no analizētajām valstīm, kura pakāpeniski pievienojās arvien mazāk un mazāk deklarācijām līdz 2014. gadā vairs nav tikusi atbalstīta neviena.²⁰⁹ Tāpat problemātiska ir bijusi Romas Krimināltiesas statūtu neratificēšana un pievienošanās citām konvencijām (Skat. 5. Pielikumu; 245-246.lpp). Savukārt reģionālā sadarbībā un cīņā ar terorismu, tiek akcentēti pozitīvie aspekti, un Azerbaidžāna nav kritizēta par mazaktivitāti vai neatbalstāmām darbībām. Tomēr tas, ka Azerbaidžāna nav atbalstījusi ES deklarācijas, ko ir darījušas visas iepriekš analizētās valstis, ir samērā simboliska rīcība attiecībā uz tās ārpolitisko pozīciju – nevirzīties pēc iespējas tuvākai integrācijai ar ES.

Tas, kas saistās ar Kalnu Karabaha konflikta atrisināšanu, lielā mērā pārklājas ar to, kas tika minēts jau Armēnijas analīzē. Līdz 2010.gadam ir novērojams konflikta noregulējuma process, kurā notika vairākas divpusējās tikšanās un sarunas, kā arī parakstītas kopējas deklarācijas. Savukārt pēc 2010.gada situācija konflikta skartajā reģionā eskalējās un progress konflikta noregulēšanā nebija tika aktīvs kā līdz tam (skat. 5. Pielikumu; 247.lp). Tādējādi Azerbaidžānas iesaiste konflikta noregulējumā ir samērā līdzvērtīga tai, kas tika analizēta Armēnijas gadījumā.

Sadarbība taisnīguma, brīvības un drošības jautājumu nozarē ir salīdzinoši mazāk izvērstā progresa ziņojumos. Taču tā informācija, kas ir tikusi iekļauta lielākoties raksturojama pozitīvi, bet nav saistāma ar plašu reformu procesu. Muitas pārvaldes darbības uzlabošanas joma ir pieminēta nedaudz un galvenokārt saistās ar reģionālās stratēģijas ieviešanu. Pārējās sadaļās, kas ir tikušas pieminētas, progress vairāk saistāms ar starptautisko sadarbību – vai nu reģionāli vai ar ES. Ir arī atsevišķi elementi, kas saistās ar institūciju izveidi vai likumdošanas grozījumiem, taču pārsvarā migrācijas jomā galvenokārt progress saistāms ar sadarbības attīstīšanu, nevis pašas sistēmas reformu (skat. 5. Pielikumu; 247-251.lpp). Savukārt organizētās noziedzības apkarošanas jomā progress tiek raksturots kā vai nu starptautiskā

---

²⁰⁸ *Azerbaijan. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/azerbaijan>. Freedom House home page; viewed on 14.05.2016.

²⁰⁹ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 14.05.2016

sadarbība vai arī rīcības plāna ieviešana (skat.5.Pielikumu; 250-251.lpp). Savukārt policijas un tiesu varas sadarbības sfērā progressa nav, jo viens no priekšnoteikumiem tās formalizēšanai ir dažādu starptautisku konvenciju ratificēšana, ko Azerbaidžāna nav īstenojusi, tādējādi šajā ziņā progress izpaliek. Tādējādi jāsecina, ka arī šī joma, lai arī tiek raksturota pozitīvi, tomēr neietver plašu reformu procesa ieviešanu.

Ekonomisko un sociālo reformu jomā Azerbaidžānai līdzīgi kā Armēnijai bija nedaudz šaurāks rīcības plāns, kā pārējām analizētajām valstīm, un aptvēra ekonomisko izaugsmi, nabadzības mazināšanu, sociālo apdrošināšanu, lauksaimniecību, tirgus ekonomiku un ilgtspējīgu attīstību (skat. 5. Pielikumu; 252-253.lpp). Arī šajā nozarē Azerbaidžāna demonstrē samērā pozitīvu ainu. Tiek īstenota makroekonomiskā politika, lai tiktu galā ar dažādiem ekonomikas procesiem, tiek ieviestas reformas gan nodarbinātības, gan sociālās politikas jomā, kā arī ir īstenoti mēģinājumi veicināt lauku un reģionālo attīstību (skat. 5.Pielikumu; 252-253.lpp). Tas, kas tika minēts, kā problemātisks elements Azerbaidžānas gadījumā, ka tās ekonomika ir pārāk atkarīga no ogļūdeņražu ieguves un pārstrādes sektora, kas apdraud tās ilgtermiņa izaugsmes stabilitāti.²¹⁰ Tomēr kopumā šajā nozarē Azerbaidžāna ir demonstrējusi reformas tajās nozarēs, kas ir saistītas ar nodarbinātības un sociālās politikas kvalitāti, bet tas, kas saistās ar tirgus ekonomikas funkcionēšanu un ar to saistītiem elementiem, progress ir bijis lēns.

Ja pārējām iepriekš analizētajām valstīm tirdzniecības politikas joma bija viena no tām, kur ir vairāk vai mazāk novērojams progress, tad Azerbaidžānas gadījumā arī šī nozare nav vērtējama viennozīmīgi. Pirmkārt, divpusējo tirdzniecību raksturo viļņveida dinamika – pieaugot un atkal samazinoties. Otrkārt, neskatoties uz to, ka Azerbaidžāna tika kvalificējusies Vispārējai priekšrocību sistēmai, ziņojumos iekļautā informācija secināja, ka Azerbaidžāna necenšas izmantot tai sniegtās priekšrocības.²¹¹ Treškārt, Azerbaidžāna mērķēja uz iestāšanos Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO), kur, lai arī lēns progress, tomēr process tika virzīts uz priekšu. Bet, kas ir nozīmīgi šajā kontekstā, ka, piemēram, fitosanitāro prasību un tehnisko regulējumu ieviešana ir saistīta ne tik daudz ar ES prasībām, bet ar PTO (skat. 5.Pielikumu; 254-260.lpp). Attiecīgi, lai arī Azerbaidžāna ir ieviesusi dažādus pārkārtojumus, tie ne vienmēr ir ieviesti ar mērķi pielāgoties ES prasībām – tās ir PTO prasības, kas vairākos gadījumos sakrīt arī ar ES standartiem. Protams, tas nav attiecināms uz pilnīgi visiem gadījumiem, taču, tas, ka

---

²¹⁰ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 15.05.2016

²¹¹ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 15.05.2016

Azerbaidžānas reformu ieviešanas process saistās arī ar pielāgošanos dažādām PTO prasībām, ir faktors, lai nepārvērtētu ES lomu reformu veicināšanai.

Ja analizē *Bertelsman Transformation Index* datus attiecībā uz ekonomiku, tad Azerbaidžānas gadījumā tirgus ekonomikas rādītāji ir kāpuši no 5,2 2006. gadā līdz 5,8 2010. gadā, kad atkal sākuši kristies līdz 5,4 2016. gadā.²¹² Līdzīgas attīstības tendences demonstrē arī tirgus organizācijas, ekonomikas snieguma un ilgtspējas rādītājs, līdz 2010. gadam uzrādot kāpumu, bet pēc tam kritumu, atgriežoties 2006. gada rādītājā vai noslīdot zem tā. Savukārt kāpums ir ticis novērots labklājības jomā no 4,5 2006. gadā uz 6,0 2016. gadā.²¹³ To varētu arī sasaistīt ar sociālās sistēmas un nodarbinātības politikas reformām, kas ir cieši saistīts ar labklājības attīstību.

Savukārt visnotaļ labs progress novērojams specifisku jautājumu risināšanā. Transporta sektora jomā Azerbaidžāna īstenoja virkni infrastruktūras attīstības projektus. Problēmas vienīgi saistījās ar Aviācijas sektoru, kur, neskatoties uz savstarpējo tuvināšanos un vēlmi noslēgt Līgumu par kopēju aviācijas zonu, Azerbaidžāna paziņoja, ka harmonizāciju ar ES neturpinās.²¹⁴ Savukārt enerģētikas sektora Azerbaidžānas un ES attiecības ir progresējušas, attīstot sadarbību un kopējus projektus, kā piemēram, Dienvidu koridoru, lai nodrošinātu energoresursu piegādes uz Eiropas Savienību (skat. 5. Pielikumu; 261-266). Šajā situācijā jāņem vērā arī savstarpējais izdevīgums – Azerbaidžānai, kuras ekonomika, kā jau iepriekš minēts, lielākoties balstās tiešu uz energoresursu ieguvu un pārstrādi, tā ir iespēja nodrošināt plašāku piekļuvi ES tirgum. Piemēram, kopš 2008. gada Azerbaidžānas energoresursu eksports uz Eiropas valstīm sastādīja lielāko daļu no kopējā rādītāja.²¹⁵ Tāpat no ES puses Azerbaidžāna tika uztverta kā uzticams energoresursu avots, kas palīdzētu mazināt esošo energoatkarību no Krievijas.²¹⁶ Tādējādi, šajā gadījumā ne tikai Azerbaidžāna būtu ieinteresēta ciešākā sadarbībā ar potenciāliem nākotnes ieguvumiem, bet arī Eiropas Savienības interesēs ir šo jautājumu virzīšana.

Līdzīgi kā pārējām valstīm, cilvēku savstarpējo kontaktu joma nav bijusi problemātiska. Azerbaidžāna ir vienmērīgi strādājusi pie reformām un sadarbības visās jomās. Nedaudz problemātiska ir bijusi izglītības joma, kur Azerbaidžāna ir saņēmusi kritiku par lēnu reformu

---

²¹² *BTI 2016. Azerbaijan Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/AZE/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 15.05.2016

²¹³ Ibid.

²¹⁴ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 14.05.2016

²¹⁵ Nifti, E., et.al. (2014) *Azerbaijan Energy Outlook*. Caspian Strategy Institute. Available in: http://www.hazar.org/UserFiles/yayinlar/raporlar/Azerbaijan_Energy_Outlook/AZERBAYCANing1.pdf, viewed on 15.05.2016.

²¹⁶ Zasztowt, K. (2015) *Azerbaijan and the EU: Prospects for Partnership Beyond Energy*. The Polish Institute of International Affairs. Available in: https://www.pism.pl/files/?id_plik=19047, viewed on 15.05.2016

procesu un Boloņas principu ieviešanu²¹⁷, taču neskatoties uz to, kopumā tiek minēta pozitīva attīstība visās apakšsadaļās (skat. 5. Pielikumu; 266.lp). Tādējādi jāsecina, ka tāpat kā citām valstīm, šī joma ir bijusi tā, kas tiek samērā vienkārši reformēta un ieviestas Rīcības plānā iekļautās rekomendācijas.

8.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz kopējo reformu procesu

Azerbaidžāna periodā no 2007. gada līdz 2014. gadam, par kuru ir tikuši publicēti progresa ziņojumi, ir demonstrējusi neviennozīmīgu progresu. Ir jomas, kurās ir novērojama vien pavisam minimāla uzlabojumu ieviešana, kā piemēram, demokrātijas un cilvēktiesību joma, un kuriem nav bijusi vērā ņemama pozitīva ietekme uz kopējo situāciju. Ir arī nozares, kurās ir vērojams viduvējs progress, kā tas ir piemēram, saistībā ar tirdzniecību un migrāciju, taču jāņem vērā, ka reformu ieviešanu ir motivējusi arī Azerbaidžānas vēlme iestāties Pasaules Tirdzniecības organizācijā. Eiropas Savienība ir diezgan plaši izmantojusi pozitīvos ekonomiskos instrumentus gan tiešas finansiālas palīdzības formā, gan arī, piedāvājot iespēju attīstīt Brīvas tirdzniecības zonu, kam gan priekšnoteikums bija Azerbaidžānas iestāšanās PTO.²¹⁸ Tomēr, tā kā Azerbaidžānas darbības, lai pielāgotos kā PTO, tā ES standartiem ir bijušas samērā pasīvas, tad ne viens, ne otrs no nosacījumiem nav izpildījies. Turklāt 2014. gadā Azerbaidžāna pati paziņoja, ka šobrīd tā neturpinās sarunas par Asociācijas līgumu ar ES.²¹⁹ Tas attiecīgi nozīmē to, ka Azerbaidžānas mērķos nav ciešākas integrācijas virzīšana ar Eiropas Savienību.

Periodā no 2007. gadam līdz 2014. gadam kopējais Azerbaidžānai paredzētais finansējums Eiropas Kaimiņpolitikas ietvaros sastādīja 165,5 miljonus eiro (skat. 5. Pielikumu; 240.lp). Tas ir zemākais atvēlētais finansējums no visām iepriekš analizētajām valstīm. Turklāt, ja iepriekšējos gadījumos finansējumam bija tendence pieaugt, tad Azerbaidžānas gadījumā tas ir bijis ļoti svārstīgs. Piemēram, 2009. gadā finansējuma summa bija 20 miljoni eiro²²⁰, bet 2010. gadā vien 7 miljoni eiro²²¹, 2011. gadā uzkāpjot jau līdz 31 miljoniem eiro.²²² Arī pēdējos

---

²¹⁷European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

²¹⁸European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016

²¹⁹Gotev, G. (2016) *Azerbaijan's rejection of EU association was an eye-opener for Brussels*. Available in: <http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/azerbaijan-s-rejection-of-eu-association-was-an-eye-opener-for-brussels/>. Euractiv home page; viewed on 15.05.2016

²²⁰European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

²²¹European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

²²²European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 07/10/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of Azerbaijan to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the*

gados nav novērojams vienmērīgs finansējuma pieaugums – vienu gadu finansējums kāpj, bet otru gadu krītas (skat. 5. Pielikumu; 240.lp). Turklāt, ņemot vērā to, ka Azerbaidžāna no iepriekš analizētajām valstīm (izņemot salīdzinājumā ar Ukrainu) ir ar daudzkreiz augstāku IKP²²³, tad var secināt, ka finansējuma līmenis ir uzskatāms par zemu. Tas attiecīgi negatīvi ietekmē valsts gatavību ieviest visaptverošas reformas, jo potenciālie ieguvumi var neatsvērt paredzamās izmaksas. Arī uz nākotni plānotais finansējums 2014.-2017. gadam ir mazāks nekā pārējām valstīm – no 77 līdz 94 miljoniem eiro²²⁴, kas summāri ir līdzvērtīgs četrus gadu periodā iepriekš saņemtajam, tādējādi nav ne ievērojami audzis, ne sarucis.

Kā jau iepriekš minēts, Azerbaidžānas reformu process ir noritējis visnotaļ nevienmērīgi. Progress ir novērojams tādās jomās kā tirdzniecība, sociālās reformas, enerģētika un transports, kā arī cilvēku savstarpējo kontaktu nozarē, kas ietver tādus punktus kā izglītība, veselības aprūpe un kultūra (skat. 5. Pielikumu; 240-266.lpp). Tomēr nozares, kas saistās ar pašu politisko sistēmu, kā demokrātijas stiprināšana, tiesu varas neatkarība un cilvēktiesības ir bijušas tās, kurās ne tikai ir ieviestas vien dažas atsevišķas reformas, bet kopumā pārskata periodā kopējā situācija ir regresējusi. Attiecīgi var saziņēt iezīmes tajā, ka Azerbaidžānas pozitīvi novērtētie sektori ir vairāk saistīti ar valsts pašas vēlmi uzlabot situāciju, piemēram, veselības aprūpes vai sociālās politikas jomu, nevis ar mērķi pielāgoties Eiropas Savienības rekomendācijām. Tajās nozarēs, kas prasa politiski lielākas izmaksas, reformu process nav tik labi novērojams. Attiecīgi kopējais režīma kvalitātes rādītājs neuzlabojas, jo reformas neaptver plašus sektorus un nozares, bet ietver galvenokārt atsevišķu reformu ieviešanu.

Arī demokrātijas indeksi, kas tiek veidoti no dažādu nozaru vērtējumu apkopošanas, demonstrē līdzīgu ainu. Pēc *Freedom House* datiem par periodu no 2006-2016. gadam, Azerbaidžānas demokrātijas rādītāji ir vienmērīgi kritušies no 5,93 2006. gadā uz 6,86 2016. gadā²²⁵, paturot prātā, ka 7 šajā reitingā ir vissliktākais rādītājs. Savukārt *Bertelsmann Transformation Index* no 2006. gada līdz 2012. gadam uzrāda pavisam nelielu kāpumu no 3,8 uz 4,0, bet 2016. gadā šis rādītājs jau ir nokrities līdz 3,5.²²⁶ Atšķirības rādītāju dinamikā var tikt skaidrotas ar to, ka *Bertelsmann* indekss ņem vērā arī rādītājus, kas saistās ar ekonomisko

---

European Union. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016

²²³ Trade Profiles (N/A). Available in: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=AM%2cAZ%2cBY%2cGE%2cMD%2cUA>. World Trade Organization's home page; viewed on 16.05.2016.

²²⁴ *Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to Azerbaijan (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 16.05.2016

²²⁵ *Azerbaijan. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/azerbaijan>. Freedom House home page; viewed on 14.05.2016.

²²⁶ *BTI 2016. Azerbaijan Country Report*. (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/AZE/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 15.05.2016

izaugsmi. Kā rāda iepriekšējā analīze, šajā periodā ekonomikas rādītāji Azerbaidžānai nedaudz uzlabojās, kas ietekmē arī kopējo rādītāju. Attiecīgi no šī var secināt, ka kopumā Azerbaidžānas demokrātijas rādītāji nav uzlabojušies, kas sakrīt arī iepriekš minēto par lēno un nevienmērīgo reformu procesu. Savukārt uzlabojumi ekonomikas jomā saistās ar sociālo un tirgus reformu ieviešanu, kas sakrita gan ar Eiropas Savienības, gan Pasaules Tirdzniecības organizācijas prasībām.

Apkopojot iepriekš minēto, jāsecina, ka Eiropas Savienības ekonomiskie instrumenti nav spējuši motivēt Azerbaidžānas visaptverošu reformu ieviešanas procesu. Demokrātijas un cilvēktiesību jomā, kas ir visproblemātiskākā no visām, ir novērojama situācijas pasliktināšanās. Bet jomās, kurās ir progress, tas nav viennozīmīgi sasaistāms ar centieniem pielāgoties ES prasībām un virzīt ciešāku integrāciju. Izņēmums ir enerģētikas sektors, kur izteikti bija vērojama tendence uz ciešāku sadarbību. To pamato arī Eiropas politikas pētījumu centra raksts, kurā teikts, ka Azerbaidžānas intereses attiecībā uz Eiropas Savienību ir samērā šauras. Respektīvi, Brīvās tirdzniecības līgums ar ES to nesaista, jo tas savukārt ietvertu tirgus liberalizāciju, kas potenciāli apdraudētu Azerbaidžānas ekonomikas ar eliti saistīto monopolistisko uzbūvi. Līdzīgas bažas saistās ar politiskajām reformām, kas varētu novest pie Ukrainas Maidanam līdzīgiem notikumiem. Tādēļ Azerbaidžānas intereses attiecībā uz ES pamatā saistās ar diviem sektoriem – drošību un enerģētiku. Respektīvi, Azerbaidžāna, pirmkārt, cer uz ES atbalstu attiecībā pret tās teritoriālās integritātes atbalstu, savukārt enerģijas sektorā tā cer nostiprināties kā alternatīvas enerģijas piegādātājs Eiropas tirgiem.²²⁷ Tas arī palīdz skaidrot to, kādēļ pārējos sektoros reformu ieviešana nebija viennozīmīga, un arī tirdzniecībā Azerbaidžāna necentās aktīvi ieviest Eiropas Savienībai atbilstošas reformas, lai piekļūtu ES tirgiem.

Šīs situācijas kontekstā, ir arī būtiski aplūkot Eiropas Savienības motivāciju turpināt attīstīt ciešāku sadarbību ar Azerbaidžānu. Jo, neskatoties uz to, ka Azerbaidžānas demokrātijas rādītāji un cilvēktiesību stāvoklis pasliktinās, un Azerbaidžāna tiek klasificēta kā konsolidēts autoritārs režīms²²⁸, Eiropas Savienības atbalsts Kaimiņpolitikas ietvaros nav ievērojami sarucis, turklāt Azerbaidžānai ir piedāvāts gan Asociācijas līgums, gan Brīvās tirdzniecības zonas līgums. Eiropas Savienības motivācija galvenokārt tiek skaidrota ar enerģijas interesēm,

---

²²⁷ Merabishvili, G. (2015) *The EU and Azerbaijan: Game on for a more normative policy?*, pp.2-3 Available in: <https://www.ceps.eu/system/files/PB329%20EU%20Policy%20towards%20Azerbaijan%20G%20Merabishvili.pdf>. Centre for European Policy Studies home page; viewed on 16.05.2016.

²²⁸ *Azerbaijan. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/azerbaijan>. Freedom House home page; viewed on 14.05.2016.

kas ir klātesošas vairākām dalībvalstīm.²²⁹ Tādējādi, neskatoties uz cilvēktiesību pārkāpumiem, ES intereses saistās ar alternatīvu enerģijas piegāžu tirgus attīstīšanu. Tādēļ šis ir viens no potenciālajiem skaidrojumiem ES politikas kursa uzturēšanai attiecībā pret Azerbaidžānu.

---

²²⁹ Merabishvili, G. (2015) *The EU and Azerbaijan: Game on for a more normative policy?*, pp.4. Available in: <https://www.ceps.eu/system/files/PB329%20EU%20Policy%20towards%20Azerbaijan%20G%20Merabishvili.pdf>. Centre for European Policy Studies home page; viewed on 16.05.2016.

9. EIROPAS SAVIENĪBAS EKONOMISKO RĪKU IZMANTOŠANA PRET BALTKRIEVIJU

9.1. Eiropas Savienības un Baltkrievijas attiecību attīstības raksturojums

Eiropas Savienības un Baltkrievijas attiecības, salīdzinot ar pārējām Austrumu partnerības valstīm, ir ļoti atšķirīgas. Neskatoties uz to, ka arī Baltkrievija ir viena no tām valstīm, kurai ir tiešas ģeogrāfiskas robežas ar Eiropas Savienības dalībvalstīm, Baltkrievijas un ES attiecības līdz šim nevar raksturot kā vērstas uz ciešāku sadarbību un savstarpēju tuvināšanos. Turklāt Baltkrievija no Eiropas Savienības nav saņēmusi tādu pozitīvo ekonomisko instrumentu plūsmu kā pārējās valstis. Tieši pretēji – pret Baltkrieviju ir tikušas ieviestas ekonomiskās sankcijas, atsaucoties uz demokrātijas trūkumu un valdošajiem cilvēktiesību pārkāpumiem.

Neskatoties uz savstarpējo attiecību sarežģījumiem, nevar teikt, ka Eiropas Savienība nebūtu atbalstījusi Baltkrievijas attīstību posmā līdz 2004. gadam, kad tika izveidots Austrumu Partnerības instruments. Baltkrievija, līdzīgi kā citas valstis saņēma atbalstu gan TACIS programmas ietvaros, gan pārtikas un humanitāro palīdzību, kā arī palīdzību demokrātijas un kodoldrošības veicināšanas projektu formā.²³⁰ Turklāt ES piešķīra arī aizdevumu 55 miljonu eiro apmērā makroekonomiskās palīdzības formā.²³¹ Kopumā finansiālā palīdzība ar mērķi atbalstīt demokratizācijas procesu periodā no 1991. līdz 2004. gadam bija mērojama 221 miliona eiro apmērā.²³² Attiecīgi pirms negatīvo ekonomisko instrumentu piemērošanas, Eiropas Savienība Baltkrievijas virzienā tika novirzījusi līdzvērtīgu līdzekļu plūsmu, kā tas bija Moldovas gadījumā.

Runājot par attiecību formālo pusi, Baltkrievija ar Eiropas Savienību nav spēkā neviens līgums, kas vispārēji noteiktu abu pušu attiecību pamatprincipus. Attiecību tuvināšanās posms bija vērojams pēc Baltkrievijas neatkarības atjaunošanas. Tomēr, lai arī Baltkrievija parakstīja Partnerības un Sadarbības līgumu ar Eiropas Savienību 1995. gadā, tas nav ticis ratificēts no ES dalībvalstu puses, lemjot par ratifikācijas aizturēšanu 1997. gadā.²³³ Tas notika atbildot uz

---

²³⁰ European Commission (2004) *Country Strategy paper. National Indicative Programme. Belarus 2005-2006*. Available in: http://eeas.europa.eu/belarus/csp/05_06_en.pdf European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

²³¹ Ibid.

²³² European Commission (2007) *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Belarus. Country Strategy Paper 2007-2013*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/country/enpi_csp_nip_belarus_en.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

²³³ *Strategy Paper/Multiannual Indicative Programme. Belarus 2014-2017. Summary*. (N/A) Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/financing-the-enp/belarus_2014_2017_summary_of_the_programming_document_en.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

Baltkrievijas prezidenta Aleksandra Lukašenkas rīkoto referendumu, kas rezultējās prezidenta mandāta pagarināšanā, represiju palielināšanā pret opozīciju, tiesu varu un neatkarīgajiem medijiem.²³⁴ Attiecīgi arī nav ticis pieņemts Rīcības plāns, kas regulētu Kaimiņpolitikas ietvaros ieviešamās reformas. Tādējādi, lai arī Baltkrievija oficiāli skaitās Eiropas Savienības Kaimiņpolitikas Austrumu dimensijas valsts, tai nav noslēgta oficiāla divpusējā dokumenta, kas definētu vēlamās pārmaiņas. Tā kā šis elements ir iztrūkstošs, par Baltkrieviju nav pieejami ikgadējie Progresā ziņojumi, kas monitorētu attīstību šajā valstī. Līdz ar to, iepriekš izmantotās analīzes princips Baltkrievijas gadījumā nevar tikt piemērots.

Tomēr, neskatoties uz to, ka Baltkrievijas politiskā situācija demokrātijas kontekstā piedzīvoja lejupslīdi, Eiropas Savienība ir mēģinājusi piesaistīt Baltkrieviju Kaimiņpolitikas instrumentam, mudinot tuvināties ar ES. Spilgts piemērs ir 2006. gadā izdots dokuments “Ko Eiropas Savienība varētu sniegt Baltkrievijai” (*What the European Union could bring to Belarus*)²³⁵. Dokumentā ir skaidri definēti ieguvumi, ko Eiropas Savienība piedāvā Baltkrievijai Kaimiņpolitikas ietvaros, sākot ar ceļošanas atvieglojumiem, ekonomikas izaugsmi un veselības aprūpes kvalitātes uzlabošanu, un beidzot ar savstarpējo kontaktu, uzlabošanu un tirdzniecības sakaru atvieglošanu. Taču paralēli tam ES nosaka to, ka pie esošā režīma ciešāka sadarbība nav iespējama, tādēļ tiek noteikti nepieciešamie uzlabojumi, kā piemēram tiesības uz demokrātiskām vēlēšanām, politiski ieslodzīto atbrīvošana u.c. demokrātijas prasības, lai atjaunotu savstarpējās attiecības.²³⁶ Šis ir ļoti labs piemērs pozitīvo ekonomisko instrumentu piedāvāšanai apmaiņā pret noteiktas uzvedības maiņu. Eiropas Savienība, atšķirībā no tā, kā tas bija novērojams iepriekšējo valstu gadījumā, Baltkrievijai sākotnēji izvirza noteiktas prasības, pret kuru izpildi tā potenciāli var saņemt atlīdzību, nevis atlīdzības piešķiršana, cerot uz sekojošu uzlabojumu ieviešanu.

Eiropas Savienības pieeju var raksturot ar diviem virzieniem – politisko kontaktu ierobežošanu un saiknes veidošanu un palīdzības sniegšanu pilsoniskajai sabiedrībai.²³⁷ Attiecīgi pirmais nozīmē ierobežot oficiālās politiskās sadarbības attīstību, bet otrs ietver darbu ar pilsonisko sabiedrību un mēģinājumu ietekmēt pārmaiņu procesus “no apakšas”. Analizējot ekonomisko instrumentu izmantošanas gadījumus, tas tiks skaidri novērots pielietošanas veidā

---

²³⁴ Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus*. European Parliament., pp.5. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016

²³⁵ European Commission (2006) *What the European Union could bring to Belarus. Non-paper*. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/belarus/documents/eu_belarus/non_paper_1106.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

²³⁶ Ibid.

²³⁷ European Commission (2007) *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Belarus. Country Strategy Paper 2007-2013*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/country/enpi_csp_nip_belarus_en.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

– pret politisko eliti Eiropas Savienība izmanto negatīvos instrumentus, bet pilsoniskās sabiedrības attīstīšanai tiek izmantota virkne pozitīvo instrumentu.

Ņemot vērā abu pušu specifiskās attiecības, kas nav tikušas formalizētas, un to, ka Baltkrievijas gadījumā nav noteiktas detalizētas prasības un uzstādījumi ieviešamo reformu īstenošanai, turpmākā gadījuma analīze tiks veidota, raksturojot izmantotos ekonomiskos instrumentus – gan pozitīvos, gan negatīvos-, kā arī ar to piemērošanu saistītās prasības. Līdzīgi kā citām valstīm, tiks aplūkota arī demokrātisko rādītāju dinamika, lai izdarītu secinājumus, vai ieviestajiem instrumentiem ir izdevies veicināt zināmus uzlabojumus attiecīgajās jomās un ekonomisko instrumentu spēju ietekmēt Baltkrievijas uzvedību.

9.2. Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti pret Baltkrieviju

Eiropas Savienības īstenotā politika pret Baltkrieviju kaimiņpolitikas ietvaros ir bijusi citādāka, nekā tas ir bijis pārējo analizēto valstu gadījumos. Ja iepriekšējās valstis no Eiropas Savienības pārsvarā saņēma pozitīvos ekonomiskos instrumentus, neskatoties uz režīma problēmām ar demokrātiju, kas visspilgtāk parādījās Azerbaidžānas gadījumā, tad pret Baltkrieviju līdz par 2016. gadam spēkā bija plašas pret politisko eliti vērstas sankcijas.²³⁸ Tomēr, neskatoties uz negatīvajām sankcijām, Eiropas Savienība paralēli novirzīja arī pozitīvo ekonomisko instrumentu plūsmu ar mērķi veicināt demokrātiju.²³⁹ Lai arī salīdzinoši nelielā apmērā, tomēr tā kā tika izmantoti arī pozitīvie instrumenti, Baltkrievijas gadījums atspoguļo abu instrumentu kombinēšanu, lai sasniegtu demokrātijas uzlabojumus Baltkrievijā.

Runājot par negatīvo instrumentu izmantošanu pret Baltkrieviju, aizsākumi tam meklējami jau 1997. gadā, kad tika pausta kritika Baltkrievijas valdībai, aicinot uz pārmaiņām, un tika pieņemts lēmums pārtraukt ciešākas sadarbības attīstību.²⁴⁰ Situācijai neuzlabojoties, Eiropas Komisija 2004. gadā lēma par sankciju piemērošanu, ieviešot vīzu aizliegumu četrām personām, kas ir atbildīgas par vairāku ar opozīcijas darbību saistītu cilvēku pazušanas gadījumu izmeklēšanas kavēšanu un neuzsākšanu.²⁴¹ Lēmums ietvēra arī kritiku par likuma varas, demokrātijas un cilvēktiesību stāvokļa pasliktināšanos Baltkrievijā. Šim lēmumam

---

²³⁸ *EU lifts almost all sanctions against Belarus.* (N/A). Available in: <http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/eu-lifts-almost-all-sanctions-against-belarus/>. Euractiv home page; viewed on 20.05.2016.

²³⁹ Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus.* European Parliament., pp.9-10. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016

²⁴⁰ *Strategy Paper/Multiannual Indicative Programme. Belarus 2014-2017. Summary.* (N/A) Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/financing-the-enp/belarus_2014_2017_summary_of_the_programming_document_en.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.

²⁴¹ European Commission (2004) *COUNCIL COMMON POSITION 2004/661/CFSP of 24 September 2004 concerning restrictive measures against certain officials of Belarus.* Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004E0661&from=EN>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

sekoja arī tālākās rezolūcijas, kas ietvēra jau negatīvo ekonomisko sankciju piemērošanu pret Baltkrievijas politisko eliti.

Ekonomisko sankciju aizsākums savukārt ir meklējams 2006. gadā, kad tika pieņemts lēmums par prezidenta Aleksandra Lukašenkas un citu viņam pietuvinātu personu iebraukšanas aizliegumu piemērošanu, kā arī naudas līdzekļu iesaldēšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs.²⁴² Saraksts ietver 36 personas, ieskaitot Baltkrievijas prezidentu. Sankciju ieviešana tiek pamatota ar 2006. gada prezidenta vēlēšanu neatbilstību EDSO un citiem starptautiskajiem standartiem, kā arī ar valdošās varas vēršanos pret mierīgajiem demonstrantiem, izklīdinot demonstrācijas un apcietinot vairākus cilvēkus. Attiecīgi Eiropas Savienība lēma par sankciju piemērošanu, šajā gadījumā ieviešot mērķa sankcijas, piemērojot ekonomiskos apgrūtinājumus valdošās elites pārstāvjiem, bet ne pret visu sabiedrību.

Gadu vēlāk, 2007. gadā, Baltkrievijai tika atņemtas Vispārējās priekšrocību sistēmas izmantošanas tiesības, atbildot uz arodbiedrību tiesību pārkāpumiem.²⁴³ Šis mehānisms var tikt uzskatīts par tādu, kas ir vērsts uz Baltkrievijas kopējo ekonomiku, jo attiecīgi atceļ pieejamos atvieglojumus preču eksportam uz Eiropas Savienību, it īpaši ņemot vērā, ka Baltkrievijas eksports uz ES valstīm pārsniedza 28% no kopējā eksporta.²⁴⁴ Tādējādi atsevišķos gadījumos, kas skāra priekšrocības sistēmas atvieglojumus, šādam lēmumam ir potenciāla negatīva ietekme uz kopējo valsts ekonomiku.

Tomēr Eiropas Savienība nav vienmērīgi visu šo laiku uzturējusi visas negatīvās sankcijas. Piemēram, 2009. gada 6. aprīlī tika pieņemts lēmums par ceļošanas aizlieguma apturēšanu uz laiku, ekonomiskos ierobežojumus gan saglabājot.²⁴⁵ Pamatojums daļējai sankciju atcelšanai tika saistīts ar pamudinājumu ieviest un pieņemt konkrētus demokrātijas un cilvēktiesību instrumentus, pieļaujot iespēju pārskatīt ekonomisko ierobežojumu atcelšanu, ja tiks novērota pozitīva attīstība.²⁴⁶ Šie atvieglojumi bija spēkā līdz 2010. gada oktobrim, kad tika pieņemts lēmums gan par vīzu aizlieguma atjaunošanu, gan arī dalītu personu sarakstu,

---

²⁴² European Commission (2006) *COUNCIL REGULATION (EC) No 765/2006 of 18 May 2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004E0661&from=EN>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁴³ Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus*. European Parliament., pp.7. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016

²⁴⁴ *Belarus Trade Summary 2007*. Available in: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BLR/Year/2007/Summarytext>. World Bank home page; viewed on 21.05.2016

²⁴⁵ European Commission (2009) *COUNCIL COMMON POSITION 2009/314/CFSP of 6 April 2009 amending Common Position 2006/276/CFSP concerning restrictive measures against certain officials of Belarus, and repealing Common Position 2008/844/CFSP*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009E0314>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁴⁶ Ibid.

kurām ir piemērojami vīzu aizliegumi un tām, kurām piemērojama naudas līdzekļu un ekonomisko resursu iesaldēšana.²⁴⁷ Līdzīgi kā tas bija jau sākotnējā lēmumā, arī šajā personu sarakstā iekļauti tie cilvēki, kas tiek saistīti ar pazudušo personu izmeklēšanas neuzsākšanu, atbildīgie par krāpnieciskām vēlēšanām un starptautiskajiem standartiem neatbilstošām vēlēšanām, kā arī tās personas, kas tiek saistītas ar pilsoniskās sabiedrības apspiešanu.²⁴⁸ Sekojot šim lēmumam, sankcijas turpmāk tika paplašinātas.

2011. gadā tika pieņemti vairāki ar sankcijām saistīti lēmumi. Sākotnēji tika veikti labojumi iepriekš pieņemtajā lēmumā un tika paplašināts sankcionējamo personu loks.²⁴⁹ Tam sekoja arī lēmums piemērot ieroču embargo un aizliegumu piegādāt aprīkojumu, kas var tikt izmantots iekšējām represijām. Tas ietvēra ne tikai piegādes, bet ar to saistītu finansiālo un tehnisko palīdzību.²⁵⁰ Tādējādi jaunās sankcijas ietver ne tikai vēršanos pret politisko eliti, bet arī uz visu valsti attiecināmus piegāžu un eksporta aizliegumus noteiktām precēm. Papildus tam gan 2011., gan 2012. gadā tika pieņemti lēmumi, kuri precizēja izņēmumus sankciju piemērošanā un ieviešanā. Savukārt 2012. gada nogalē pieņemtais lēmums precizē personu sarakstu, kurām tiek iesaldēti visi līdzekļi bez iespējas tos padarīt pieejamus, iekļaujot ne tikai personas, kas saistītas ar demokrātijas un cilvēktiesību pārkāpumiem, bet arī personas, kuras gūst labumu no Lukašenkas režīma atbalstīšanas.²⁵¹ Šāds sankciju saglabājās līdz 2015. gada nogalei.

2015. gada oktobris iezīmē tādu kā pagrieziena punktu negatīvo ekonomisko sankciju piemērošanā pret Baltkrieviju. Atbildot uz to, ka Baltkrievija atbrīvoja politiski ieslodzītus, Eiropas Savienība pieņēma lēmumu par ekonomisko sankciju un vīzu aizlieguma atcelšanu uz laiku 170 sankcijās iekļautajām personām, saglabājot to piemērošanu četrām personām, kas

---

²⁴⁷ European Commission (2010) *COUNCIL DECISION 2010/639/CFSP of 25 October 2010 concerning restrictive measures against certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0018:0028:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ European Commission (2011) *COUNCIL IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 84/2011 of 31 January 2011 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:028:0017:0031:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁵⁰ European Commission (2011) *COUNCIL REGULATION (EU) No 588/2011 of 20 June 2011 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:161:0001:0006:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁵¹ European Commission (2012) *COUNCIL REGULATION (EU) No 1014/2012 of 6 November 2012 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures in respect of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:307:0001:0002:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

saistīti ar pazudušo personu lietu neizmeklēšanu, kā arī neatceļot ieroču embargo.²⁵² Taču, tas ir vērtējams kā nozīmīgs solis sankciju atcelšanas virzienā, jo 2016. gada februārī tiek pieņemts lēmums par aizturēto aizliegumu un ierobežojumu pilnīgu atcelšanu.²⁵³ Sankciju atcelšana tika pamatota gan ar to, ka tika atbrīvoti politiski ieslodzītie, gan ar to, ka tika salīdzinoši mierīgi aizvadītas 2010. gada vēlēšanas un vēlmi iedrošināt pozitīvās virzības attīstību.²⁵⁴ Tādējādi šobrīd joprojām spēkā ir vien ieroču aizliegums un sankcijas pret četrām personām, kas saistītas ar pazudušo personu gadījumu izmeklēšanas kavēšanu.

Runājot par citiem ekonomiskajiem instrumentiem, Eiropas Savienība pret Baltkrieviju ir izmantojusi arī pozitīvos ekonomiskos instruments, mērķējot galvenokārt uz sabiedrību. Periodā no 2005-2013. gadam Baltkrievija no Eiropas Savienības ir saņēmusi vairāk nekā 100 miljonus eiro divpusējā atbalsta veidā. 10 miljoni tika piešķirti periodā no 2005-2006. gadam ar mērķi atbalstīt administratīvās un juridiskās reformas, kā arī sociālo pārmaiņu sekas.²⁵⁵ Savukārt periodā no 2007.–2013. gadam ES novirzīja 94 miljonus eiro divpusējai palīdzībai Baltkrievijai, no kuriem 22 miljoni eiro bija paredzēti tiešam pilsoniskās sabiedrības, mediju un vietējo pašvaldību atbalstam.²⁵⁶ Ja aplūko atvēlēto finansējumu pa gadiem, tad tas ir pamazām audzis, piemēram, 2007. gadā tas bija vien 5 miljoni eiro²⁵⁷, bet 2012. gadā jau 17 miljoni eiro²⁵⁸. Atvēlētais finansējums ir bijis paredzēts dažādām reformām, kas saistītas ar pilsonisko sabiedrību, pārtikas drošību, energoefektivitāti un starptautiskās sadarbības ietvara attīstību. Tomēr finansējuma novirzīšanai, piemēram, kas saistīts ar tiešu atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai, ir bijuši sarežģījumi saistībā ar esošajiem nevalstisko organizāciju darbības

---

²⁵² *Belarus: EU suspends restrictive measures against most persons and all entities currently targeted* (2015). Available in: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/29-belarus/>. European Council home page; viewed on 21.05.2016.

²⁵³ European Commission (2016) *COUNCIL REGULATION (EU) 2016/277 of 25 February 2016 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures in respect of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0277&from=EN>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

²⁵⁴ *EU lifts almost all sanctions against Belarus* (2016) Available in: <http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/eu-lifts-almost-all-sanctions-against-belarus/>; viewed on 21.05.2016

²⁵⁵ Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus*. European Parliament., pp.7. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016

²⁵⁶ *Belarus*. (N/A). Available in: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/belarus/index_en.htm. European Commission home page; viewed on 21.05.2016

²⁵⁷ European Commission (2007) *Commission Decision on the ENPI Annual Action Programme 2007 in favor of Belarus to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Communities*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 21.05.2016

²⁵⁸ European Commission (2007) *Commission implementing decision of 9.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Belarus to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 21.05.2016

uzraudzības ierobežojumiem.²⁵⁹ Tomēr, neskatoties uz to, var novērot arī Eiropas Savienības centienus izmantot arī pozitīvos ekonomiskos instrumentus. Un šajā gadījumā tie nav vērsti uz mēģinājumiem pievērst politiskās elites labvēlību, bet vairāk uz to, lai tiktu veicināti tādi apstākļi, kas veicinātu sabiedrības noskaņojumu un palielinātu tās ietekmi attiecībā pret valdošos eliti. Tomēr, ņemot vērā nelielos finansiālos resursu, kas ir tikuši novirzīti šim mērķim, kā arī Baltkrievijas autoritāro režīmu, kas ierobežo pilsoniskās brīvības, izmantotie instrumenti ir vērtējami kā vairāk simboliski, nevis kā reālistiski mērķu sasniegšanai.

9.3. Ekonomisko instrumentu ietekme uz Baltkrievijas uzvedību

Eiropas Savienība pret Baltkrieviju ir izmantojusi kā negatīvos, tā pozitīvos ekonomiskos instrumentus. Piemērojot negatīvos instrumentus, Eiropas Savienība galvenokārt izmantoja mērķa sankcijas, vēršoties pret noteiktiem politiskās elites pārstāvjiem. Vienīgais instruments, kas varētu tikt saistīts ar vispārējām negatīvajām ekonomiskajām sankcijām, ir Vispārējo priekšrocību sistēmas izmantošanas atcelšana. Savukārt, ja runā par pozitīvajiem instrumentiem, tad Eiropas Savienība, ir mēģinājusi novirzīt finansējuma plūsmu dažādiem mērķiem, kas saistīti ar cilvēktiesību un demokrātijas uzlabošanu, kā arī vispārējo dzīves kvalitātes apstākļu uzlabošanu Baltkrievijā, koncentrējoties vairāk uz darbu ar sabiedrību, nevis politiskās varas pārstāvjiem.

Ja runā par to, vai negatīvās un pozitīvās sankcijas kaut kādā veidā ir ietekmējušas Baltkrievijas uzvedību, ir sarežģītāk izdarīt secinājumus, jo nav precīzi nodefinētas specifiskas ieviešamās prasības, kuras Baltkrievijas gadījumā varētu pārbaudīt. Tomēr var aplūkot kopējo attīstības dinamiku, lai izvērtētu, vai ir novērojamas izmaiņas, kas ietekmētu kopējo situāciju attiecībā uz Baltkrievijas demokrātijas rādītājiem. Piemēram, *Freedom House Nations in Transit* dati uzrāda kopējo demokrātijas rādītāju svārstības. No 2006. gada, kad rādītājs bija 6,71, tad nedaudz uzlabojās līdz 2010. gadam, kad tas bija 6,50.²⁶⁰ Uzlabojumi ir saistīti ar nelielām pozitīvām izmaiņām pilsoniskās sabiedrības un korupcijas jomā.²⁶¹ Periods ap 2009-2010. gadu saskan arī ar to laiku, kad Eiropas Savienība uz laiku apturēja ceļošanas ierobežojumus, lai iedrošinātu demokrātisku pārmaiņu virzību. Taču diemžēl pēc 2010. gada demokrātijas situācija, saskaņā ar *Freedom House* ir pakāpeniski noslīdējusi līdz 2006. gada rādītājam, bet 2016.gadā nedaudz pakāpusies uz 6,64.²⁶² Arī šīs pārmaiņas var skaidrot ar

---

²⁵⁹ Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus*. European Parliament., pp.10. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016

²⁶⁰ Belarus. *Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/belarus>. Freedom House home page; viewed on 21.05.2016

²⁶¹ Ibid.

²⁶² Ibid.

pilsoniskās sabiedrības rādītāju uzlabošanas, kas sasaucas arī ar politiski ieslodzīto atbrīvošanu. Attiecīgi pēc *Freedom House* datiem situācija Baltkrievijā nav piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas – situācija ir nedaudz uzlabojusies ap 2009/2010.gadu, kā arī attiecībā uz 2016.gadu, taču izmaiņas ir ļoti minimālas un neietekmē kopējo valsts režīma novērtējumu. Respektīvi, Baltkrievija joprojām tiek klasificēta kā konsolidēts autoritārs režīms.

Ja aplūko *Bertelsmann Transformation Index* rādītājus, tad tie demokrātijas jomā arī demonstrē visai līdzīgu dinamiku – līdz 2012. gadam (ziņojums par 2010-2011. gadu) rādītājs ir nedaudz kāpis no 3,8 2006. gadā uz 4,0 2012. gadā.²⁶³ Taču atšķirībā no *Freedom House*, kas uzrādīja kāpumu pēdējā gadā, *Bertelsmann* indekss uzrāda konstantu kritumu līdz 3,5 2016. gadā – tāpat atbilstot sliktākam rādītājam kā 2006. gadā. Baltkrievijas ekonomikas savukārt arī ir uzlabojusies kopš 2006. gada 5,2 uz 5,8 2010. gadā, bet tad pakāpeniski nokrītot līdz 5,4 2016. gadā.²⁶⁴ Lai arī atsevišķi rādītāji ir mainījušies un kā uzlabojušies, tā kritušies, kopējā aina Baltkrievijas kontekstā nav būtiski uzlabojusies. Attiecīgi abi izmantotie indeksi parāda to, ka Eiropas Savienības izvirzītās prasības Baltkrievijai, kas ietvēra demokrātijas un cilvēktiesību stāvokļa uzlabošanu, nav tikušas realizētas, jo vērā ņemams uzlabojums nav panākts nevienā no nozarēm.

Tomēr, neskatoties uz to, ir novērojama neliela situācijas uzlabošanās Eiropas Savienības un Baltkrievijas starpā, par ko liecina gan sankciju atcelšana, gan arī sarunu uzsākšanu par Vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līgumu, kā arī Mobilitātes partnerību u.c. aktivitātēm, kas ietver Baltkrievijas proaktīvākas darbības abu pušu attiecībās.²⁶⁵ Tas liek uzdot jautājumu par to, kāda ir motivācija gan no Baltkrievijas puses, gan arī no Eiropas Savienības puses, ņemot vērā, ka savu esošo politiku būtiski nav mainījusi neviena no tām.

Baltkrievijas gadījumā politiski ieslodzīto atbrīvošanu, kas kalpoja par pamatu sankciju atcelšanai, būtu grūti sasaitīt ar ekonomisko sankciju ietekmi. Skaidrojumi tam drīzāk ir meklējami pašas Baltkrievijas vēlmē nostiprināt savu pozīciju ārpolitikas kontekstā, kas ir cieši saistīts ar Ukrainas nemieriem un Krimas aneksijas atskaņām. To var skaidrot no divām pusēm. Pirmkārt, politiski ieslodzīto atbrīvošana un sekojoša attiecību normalizēšanās ar Eiropas Savienību Baltkrievijai dod papildus iespējas manevriem attiecībās arī ar Krieviju. No otras puses Baltkrievijas ekonomiskā situācija ir vājinājusies saistībā ar Krievijas ekonomisko krīzi, kas ir tās galvenais tirdzniecības partneris. Tādējādi attiecību uzlabošana ar Eiropas Savienību

---

²⁶³ *BTI 2016. Belarus. Country Report.* (2016). Available in <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/BLR/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 21.05.2016

²⁶⁴ Ibid.

²⁶⁵ European Union External Action (2016) *Fact sheet. EU- Belarus relations.* Available in: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131029_01_en.pdf. European Union External Action Service home page; viewed on 21.05.2016

var būt arī potenciāli saistīta ar Baltkrievijas centieniem nodrošināt alternatīvus finanšu plūsmas avotus.²⁶⁶ Tādēļ solis attiecību uzlabošanai ar Eiropas Savienību nav saistāms ar Eiropas Savienības piemērotajiem instrumentiem, bet citiem apstākļiem, kas ietekmējuši Baltkrievijas pozīcijas.

No Eiropas Savienības perspektīvas arī var izdalīt vairākus iemeslus, kāpēc tieši šobrīd tiek lemts par sankciju atcelšanu, neskatoties uz to, ka nekādi ievērojami uzlabojumi iepriekš paustajos uzstādījumos nav novērojami. Pirmkārt, Baltkrievija kā ES robežvalsts daļai valstu ir nozīmīga ekonomiski kā svarīgs tirdzniecības partneris noteiktām preču grupām. Otrkārt, vispārējos kaimiņpolitikas mērķos ietilpst stabilitātes un demokrātijas veicināšana kaimiņvalstīs, kas sasaucas ar Baltkrievijas pozīciju. Treškārt, Ukrainas konfliktam arī ir bijusi ietekme uz abu pušu attiecībām, padarot Baltkrieviju par svarīgu viduspunktu starp Krieviju, Ukrainu un arī Eiropas Savienību. Ņemot vērā Eiropas Savienības pozīciju, tai ir svarīgi, lai Baltkrievija pilnībā nepārņemtu Krievijas īstenoto politiku, kas potenciāli vēl vairāk apdraudētu stabilitāti tās pierobežā.

Iepriekšējā pieeja Baltkrievijas kontekstā bija nepilnīga divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, Eiropas Savienība demokrātisko institūciju kritēriju netika piemērojusi vienlīdzīgi visām valstīm – piemēram, Azerbaidžānas demokrātijas līmenis ir līdzvērtīgi zems, taču pret šo valsti sankcijas nav tikušas ieviestas. Tāpat arī Austrumu partnerības jēdzienu uz Baltkrieviju nevar attiecināt ar vienoto pieeju, kas paredz Brīvā tirgus izveidi, ņemot vērā Baltkrievijas saistības ar Eirāzijas ekonomisko savienību.²⁶⁷ Tādējādi šī brīža īstenotā sankciju atcelšana savā ziņā dod iespēju uzsākt attiecību veidošanu uz abu pušu izvēlētiem principiem, nepārņemot kopējo standarta Kaimiņpolitikas ietvaru. Attiecībā pret Baltkrieviju, kuras politiskās intereses šobrīd nesaistās ar integrāciju ar Eiropas Savienību, tā varētu būt šobrīd piemērota pieeja, lai uzturētu dialogu, taču neizprovocētu negatīvu Baltkrievijas reakciju.

Apkopojot iepriekš minēto, Baltkrievijas gadījumā jāsecina, ka ekonomiskie instrumenti nav bijuši sekmīgs instruments, lai motivētu Baltkrieviju mainīt savu uzvedību. Tā kā Baltkrievijas politiskās elites interesēs nav īstenot integrācijas politiku ar Eiropas Savienību, kas potenciāli apdraudētu tās stabilitāti demokratizācijas un liberalizācijas normu dēļ, tad arī potenciāli piedāvātie ieguvumi nav uzskatāmi par pietiekamiem, lai mudinātu Baltkrievijas eliti reformēt režīmu. Savukārt negatīvās ekonomiskās sankcijas Baltkrievijas gadījumā arī

---

²⁶⁶ Bakunowicz, T. (2015) *Déjà vu: Lukashenko has released political prisoners*. Available in: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-08-26/deja-vu-lukashenko-has-released-political-prisoners>. The Centre for Eastern Studies; viewed on 21.05.2016.

²⁶⁷ Halubnichy, D. (2015) *The Eastern Partnership: the view from Belarus*. Available in: http://www.ecfr.eu/article/commentary_belarus3024; European Council on foreign relations; viewed on 21.05.2016

nespēlēja lielu lomu, jo tā rezultātā netika ieviestas demokrātiskas pārmaiņas. Turklāt Baltkrievijai, kura savu ārpolitiku tomēr vairāk orientē uz attiecībām ar Krieviju, viennozīmīgi bija pieejamas alternatīvas sankciju seku mazināšanai. Savukārt, attiecībā uz pozitīvajiem instrumentiem, kuri tika piešķirti, to finansiālais apjoms bija vairāk simbolisks, tādējādi reāla ietekme uz situācijas uzlabošanu līdz šim nav tikusi novērota. Kopējais secinājums ir tāds, ka Eiropas Savienības ekonomisko instrumentu izmantošana pret Baltkrieviju nespēj sasniegt cerētos mērķus, it īpaši, ņemot vērā, ka tie ir saistīti ar politiskās dimensijas maiņu, kas ir problemātisks elements arī citu valstu gadījumos. Tādējādi Eiropas Savienībai būtu ieteicams vairāk izmantot politiskos instrumentus, lai uzturētu konstruktīvu dialogu ar Baltkrieviju.

NOBEIGUMS

Darba analīze tika izstrādāta, pamatojoties uz darba sākumā izvirzīto izpētes jautājumu un izvirzīto hipotēzi. Darba gaitā tika meklēta atbilde uz jautājumu: “Vai Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti Austrumu partnerības valstīs ir motivējuši valstis ieviest visaptverošas politiskās, ekonomiskās un sociālās reformas?”. Savukārt darba hipotēze izvirzīja pieņēmumu, ka Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti Austrumu partnerības valstu gadījumā ir spējuši veicināt ekonomiskās un sociālās reformas, bet nav bijuši sekmīgi visaptverošu politisko reformu ieviešanā.

Eiropas Savienība attiecībā pret Austrumu partnerības valstīm ir diezgan aktīvi izmantojusi dažādus ekonomiskos instrumentus, lai mudinātu valstis ieviest dažādas reformas. Moldovas, Ukrainas, Gruzijas, Armēnijas un Azerbaidžānas gadījumā noslēgtajos Rīcības plānos, vēlamās reformas saistījās ne tikai ar politisko dimensiju, stiprinot demokrātiju, likuma varu un cilvēktiesības, bet arī ar tirdzniecību, ārpolitiku, konfliktu noregulēšanu, enerģētiku, transporta sektoru, ekonomiku, kā arī tādām nozarēm kā veselība, izglītība, kultūra, migrācija un vide. Savukārt Baltkrievijas gadījumā, kad joprojām nav formalizēti vispārējie sadarbības principi ar Eiropas Savienību, izvirzītās prasības saistās ar demokrātijas, likuma varas un cilvēktiesību stāvokļa uzlabošanu.

Moldovas gadījumā tika novērots diezgan vienmērīgs reformu process vairākās jomās. Kopējais finansējuma apmērs, kas tika novirzīts Kaimiņpolitikas ietvaros periodā no 2007-2014. gadam sasniedza 625 miljonus eiro, neskaitot pieejamo finansējumu citu projektu un atbalsta formu veidā. Turklāt Moldovai piešķirtajam finansējumam ir tendence gadu no gada pieaugt. Tāpat Moldovas gadījumā netika piefiksēts negatīvo sankciju piemērošanas gadījums. Tomēr, ja aplūko jomas, kurās ir bijis lielāks progress, tad tās saistās ar tirdzniecības un ekonomikas reformām, migrācijas sistēmas reformām u.c. nozarēm. Taču, lai arī politiskajā dimensijā ir novērojamas reformas un pie varas joprojām atrodas pro-eiropiski orientēta valdība, progress nav viennozīmīgs un demokrātijas rādītāji pēdējos gados ir kritušies. Tādējādi Moldovas gadījumā lielākais progress ir novērojams jomās, kas saistās ar konkrētu lielāku labumu iegūšanu, piemēram, Brīvās tirdzniecības līguma formā, kas ir īpaši nozīmīgs, ņemot vērā Krievijas ieviestās sankcijas un nepieciešamību pārorientēt tirgu. Tomēr demokrātijas, likuma varas un cilvēktiesību jomā ir novērojami zināmi trūkumi, kuri līdz šim nav tikuši efektīvi reformēti.

Līdzīgi ir ar Ukrainas gadījumu. Ukrainai novirzītais finansējums 2007-2014. gadam sasniedza 1,3 miljardus eiro, pēdējā gadā dubultojoties, nomainoties valdošajai elitei Ukrainas

nemieru rezultātā. Savukārt nākamajiem gadiem paredzētais finansējums Kaimiņpolitikas ietvaros ir līdzvērtīgs – 1 miljards eiro, bet papildus palīdzības formā ES plāno atvēlēt 13 miljardus eiro. Attiecīgi ir novērojams diezgan ievērojams pozitīvo ekonomisko instrumentu pieaugums. Progress Ukrainas gadījumā savukārt ir bijis lēns. Attiecīgi Ukrainas gadījumā arī tika novēroti pāris negatīvo sankciju elementi, kad tika aizturēti solītie maksājumi reformu trūkuma dēļ. Līdz 2014. gadam demokrātijas rādītāji Ukrainas gadījumā kritās un, neskatoties uz ekonomisko instrumentu apjoma kāpumu, bija novērojams vien ļoti ierobežots progress atsevišķās jomās, kā piemēram, tirdzniecības jomā. Situācija ir mainījusies pēc jaunās valdības nākšanas pie varas, jo tiek ieviestas visaptverošas reformas. Taču tas nav viennozīmīgi saistāms ar ekonomiskajiem instrumentiem, kas, protams, šobrīd ir Ukrainas attīstībai ir ļoti svarīgi. Jāņem vērā, ka šobrīd īstenotā Krievijas politika pret Ukrainu vēl vairāk motivē valsti tuvināties Eiropas Savienībai, lai attālinātos no Krievijas. Tāpēc reformu process, kas šobrīd tiek novērots visās jomās ar sekojošu pakāpenisku demokrātijas rādītāju kāpumu, nav tikai saistīts ar ES piedāvātajiem “burkāniem”, bet arī ar ārpolitisko situāciju attiecībā uz Krieviju.

Gruzijas gadījums arī ir samērā līdzīgs Ukrainai un Moldovai. Gruzijai atvēlētais finansējums 2007-2014. gadā Kaimiņpolitikas ietvaros bija 400 miljoni eiro. Finansējums ir vienmērīgi kāpis un arī uz nākamajiem gadiem ir prognozēts tā pieaugums. Gruzija ir centusies ieviest dažādas reformas gandrīz visās nozarēs, īpaši enerģētikā un ekonomikā. Taču politiskās reformas, neskatoties uz ieviestajiem instrumentiem, joprojām sagādā problēmas, jo tiek ziņots gan par opozīcijas ierobežošanu, dažādiem pārkāpumiem un cilvēktiesību ierobežošanu. ES politika ir spējusi motivēt dažādas reformas tajās jomās, kas līdzīgi kā Moldovas un Ukrainas gadījumos sniedz papildus ieguvumus, kā piemēram, brīvā tirdzniecība vai enerģētikas projekti neatkarības stiprināšanai no Krievijas. Tomēr, salīdzinot ar citām nozarēm, reformas, kas saistās ar demokrātiju un likuma varu, joprojām ir problemātiskas.

Armēnijas gadījums ir nedaudz atšķirīgs, jo tā ir valsts, kura ciešākas integrācijas ar Eiropas Savienību vietā izvēlējas dalību Eirāzijas Ekonomikas Savienībā (EES). Armēnijai kopumā atvēlētais finansējums Kaimiņpolitikas ietvaros 2007-2014. gada periodā bija 275,5 miljoni eiro. Līdzīgi kā citām valstīm, reformu process bija efektīvāks tajās nozarēs, kas saistās ar tirdzniecību, enerģētiku, ekonomiku u.c. nozarēm, īpaši posmā, kad tika vestas sarunas par potenciālo Asociācijas līgumu ar Eiropas Savienību. Taču politiskās reformas ir bijušas problemātiskas un lēnas. Tomēr, neskatoties uz to, ka Armēnijas režīms bija nokritis līdz līmenim, kas to klasificēja kā daļēji konsolidētu autoritāru režīmu, Eiropas Savienības finansējums turpināja pieaugt un tika virzītas sarunas par Brīvo tirgus zonu un Asociācijas līgumu līdz brīdim, kad tika paziņots par pievienošanos EES. Armēnijas lēmums tiek saistīts ar

Krievijas ietekmi uz ekonomiku un drošības apsvērumiem saistībā ar Kalnu Karabaha reģionu, ko līdz šim piedāvātie ekonomiskie instrumenti nespēja risināt nevienā no gadījumiem.

Azerbaidžānas gadījums arī sniedz interesantu ainu. 2007-2014. gadā atvēlētais finansējums ir bijis 165,5 miljoni eiro, kas ir bijis samērā svārstīgs, nevis vienmērīgi palielinājies, kā citām valstīm. Ņemot vērā Azerbaidžānas augstāku ekonomisko attīstību salīdzinājumā ar pārējām valstīm, tai ir ticis piešķirts zemākais finansējums. Attiecīgi progress, ko Azerbaidžānas gadījumā var novērot, ir ļoti ierobežots. Demokrātijas un cilvēktiesību jomā nav tikpat kā nekādu pozitīvu reformu, un kopējā situācija ir regresējusi. Tirdzniecības jomā Azerbaidžāna ir ieviesusi dažas reformas, bet tās ir saistītas ar pievienošanos Pasaules Tirdzniecības organizācijai, ne tik daudz piemērošanos ES prasībām. Nozare, kur tiešām novērojama pozitīva attīstība, ir enerģētika, kas saistās ar abpusējām interesēm energoresursu tirdzniecības jomā. Tas, ka Azerbaidžānai ir visai ierobežotas intereses attiecībā pret Eiropas Savienību, pierādās arī faktā, ka Azerbaidžāna pati lēma par sarunu pārtraukšanu par Asociācijas līgumu. Tas, kas ir interesanti šajā situācijā, ir Azerbaidžānas politiskais režīms, kas līdzīgi kā Baltkrievijas gadījumā atbilst konsolidētam autoritāram režīmam ar plašiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Tomēr pret Azerbaidžānu ne vien netika piemērotas negatīvās sankcijas, bet pat piedāvāta ciešāka integrācija Asociācijas līguma formā. Viens potenciālais skaidrojums ir saistīts ar ES interesēm enerģētikas jomā.

Baltkrievijas gadījums savukārt demonstrē pavisam citu ainu. Atbildot uz demokrātijas un cilvēktiesību pārkāpumiem, Eiropas Savienība pret Baltkrieviju ieviesa negatīvās ekonomiskās sankcijas, kas galvenokārt saistītas ar politiskās elites naudas līdzekļu iesaldēšanu, bet ietvēra arī ieroču embargo un Vispārējās priekšrocību sistēmas atcelšanu. Paralēli tam Eiropas Savienība novirzīja arī pozitīvos ekonomiskos instrumentus 95 miljonu eiro apmērā periodā no 2007-2013. gadam ar mērķi stiprināt pilsonisko sabiedrību. Tomēr, neskatoties uz to, Baltkrievija nedemonstrēja tikpat kā nekādu progresu savas politiskās sistēmas uzlabošanā. Tas, ko atzinīgi novērtēja ES un kas noveda pie sankciju atcelšanas, ir politiski ieslodzīto atbrīvošana 2015. gadā. Tomēr arī šis solis netiek saistīts ar ekonomiskajiem instrumentiem, bet gan ar Baltkrievijas pašas vēlmi nostiprināt savas ārpolitiskās pozīcijas attiecībā pret Krieviju.

Apkopojot iepriekš minēto par ekonomisko instrumentu ietekmi uz reformu ieviešanas procesu, katras valsts gadījums parāda dažādas situācijas ar atšķirīgiem rādītājiem. Tomēr, neskatoties uz to, ir iespējams izdalīt vairākas kopējas iezīmes, kas ir novērojamas visu valstu gadījumos. Pirmkārt, lielākais progress ir novērojams politiski neitrālākās jomās, kas saistās ar izglītību, veselības aprūpi, sociālajām reformām, ārpolitisko sadarbību un arī tirdzniecību. Tāpat progress ir novērojams tajās nozarēs, kas sniedz papildus ieguvumus. Piemēram,

tirdzniecības un ekonomikas reformas palīdz noslēgt Brīvās tirdzniecības līgumu, transporta sektora reformas palīdz noslēgt Vienotas Aviācijas zonas līgumus, bet reformas migrācijas un enerģētikas jomā attiecīgi rada iespēju noslēgt Vīzu atvieglojumu līgumus un pievienoties Enerģijas Savienības līgumam.

Tomēr reformas, kas saistās ar politisko dimensiju – tieslietas, likuma vara, demokrātija un cilvēktiesības, joprojām ir problemātiskas visās valstīs. Moldovas un Gruzijas gadījumā joprojām tiek ziņots par sistemātiskiem pārkāpumiem demokrātijas jomā. Savukārt Ukrainas situācijā, lai arī šobrīd notiek reformu process, ir vēl par agru izdarīt ilgtermiņa secinājumus, īpaši ņemot vērā, ka politiskā situācija valstī joprojām ir sarežģīta. Armēnijas gadījumā arī, lai arī tika ieviestas dažas formālas reformas, kopējā situācija neuzlabojās, bet Baltkrievijas un Azerbaidžānas gadījumā tā pat regresēja. Attiecīgi darba sākumā izvirzītā hipotēze, ka "Eiropas Savienības izmantotie ekonomiskie instrumenti attiecībā uz Austrumu partnerības valstīm laika periodā no 2004-2016. gadam ir spējuši veicināt ekonomiskās un sociālās reformas, taču nav ietekmējuši visaptverošu politisko reformu ieviešanu" ir apstiprinājusies. Austrumu partnerības valstu gadījumā ir novērojama dažādu ES izvirzītajām prasībām atbilstošu reformu ieviešana gandrīz visu valstu gadījumos, izņemot Baltkrieviju. Taču politiskās reformas ir bijušas nevienmērīgas, ierobežotas un nav sniegušas vērā ņemamu demokrātijas līmeņa uzlabošanu. Par to liecina arī fakts, ka neviena no valstīm nav klasificējama kā demokrātija. Saskaņā ar Freedom House klasifikāciju Ukraina, Moldova un Gruzija tiek pielīdzinātas hibrīdrežīmam jeb pārejas valdībai, Armēnija atbilst daļēji konsolidētam autoritāram režīmam, kamēr Baltkrievija un Azerbaidžāna ir pilnībā konsolidēti autoritāri režīmi.

Ja salīdzina ekonomisko instrumentu izmantošanu starp pozitīvajiem un negatīvajiem instrumentiem, Eiropas Savienība attiecībā pret Austrumu partnerības valstīm viennozīmīgi vairāk izmanto pozitīvos ekonomiskos instrumentus, piedāvājot tiešu finansiālu atbalstu, tirdzniecības atvieglojumus un iespēju pievienoties Brīvā tirgus zonai, kā arī tehnisko atbalstu reformu ieviešanas procesā un iespēju līdzdarboties dažādos ES finansētos projektos. Ir novērojamas atsevišķas negatīvo instrumentu piemērošanas epizodes Ukrainas un Armēnijas gadījumā, kas saistāmas ar jau sniegto solījumu par finansiālu atbalstu aizkavēšanu vai samazināšanu. Visuzskatāmākais piemērs negatīvajām sankcijām ir Baltkrievija, kuras gadījumā tika ieviestas mērķa sankcijas pret Baltkrievijas politisko eliti, kas arī nesniedza nekādus uzlabojumus, jo politiski ieslodzīto atbrīvošana netiek saistīta ar negatīvo sankciju ietekmi. Paralēli negatīvajām sankcijām arī Baltkrievijas gadījumā Eiropas Savienība turpināja novirzīt arī pozitīvo instrumentu plūsmu ar mērķi stiprināt pilsonisko sabiedrību.

Analizētajos gadījumos pozitīvo instrumentu efektivitāti ietekmēja vairāki faktori. Pirmkārt, valstis ar pro-eiropisku politisko orientāciju demonstrēja lielāku gatavību ieviest

nepieciešamās reformas. Tas uzskatāmi parādās, nomainoties Moldovas un Ukrainas valdošajai elitei. Otrkārt, aktīvākas reformas, kā jau iepriekš minēts, ir tajās nozarēs, kas sniedz papildus ieguvumus. Treškārt, reformu ieviešanai problēmas bija saistītas arī ar valstij esošo resursu trūkumu, kas kavēja efektīvas ieviešanas procesu. Un tas nebija atkarīgs no saņemtā finansējuma, jo problēmas ir bijušas gan Ukrainai, gan Moldovai, gan Gruzijai, kurām ir visai atšķirīgs saņemtā atbalsta apmērs. Ceturtkārt, valstu vēlme ieviest reformas sasaucas arī ar to nepieciešamību meklēt alternatīvus tirgus un sadarbības partnerus. Ukrainas, Gruzijas un Moldovas gadījumus raksturo konfliktsituācijas ar Krieviju, kas rada tām nepieciešamību mazināt ekonomisko un politisko atkarību no tās. Savukārt Armēnijas un Azerbaidžānas gadījumā ES prasītā tirgus liberalizācija tieši ir uzskatāma par šķērslī, lai īstenotu ciešāku integrāciju ar Eiropas Savienību. Respektīvi, valstu politiskajai pozīcijai attiecīgajā periodā arī ir liela nozīme tam, cik gatavas tās būs virzīties uz ciešāku integrāciju ar Eiropas Savienību.

Tas, kas ir savukārt novērojams no Eiropas Savienības puses, ir, ka pasludinātā *more for more* jeb lielāks atbalsts par plašākām reformām politika nestrādā. Neskatoties uz demokrātijas rādītāju kritumu un sistemātiskiem pārkāpumiem, kuri ir klātesoši visu valstu gadījumos, finansiālais atbalsts turpina pieaugt. Izņēmums ir Armēnijas gadījums, kad pēc pievienošanās EES, atbalsts nedaudz saruka. Bet tas arī notika tikai tajā brīdī, kad kļuva skaidrs, ka integrācija gluži vienkārši vairs nav iespējama konfliktējošo noteikumu dēļ abu Savienību starpā. Attiecīgi iezīmējas situācija, kurā ES turpina sniegt pieaugošu finansiālo atbalstu, kamēr valsts demonstrē vēlmi ciešākai sadarbībai. Turklāt, Eiropas Savienība, neskatoties uz tās uzsvāru uz demokrātijas un cilvēktiesību nozīmi, piedāvāja Asociācijas līgumu un Brīvā tirgus zonas izveidi kā Armēnijai, tā Azerbaidžānai, no kurām abas atbilst autoritāra režīma pazīmēm. Attiecīgi vēl vairāk iezīmējas ES vienas politikas pieeja visām valstīm, kas, pamatojoties uz veikto analīzi, nerasniedz vēlamos rezultātus.

Lai uzlabotu ekonomisko instrumentu izmantošanas efektivitāti, Eiropas Savienībai būtu nepieciešams pārskatīt katras valsts gadījumu individuāli, izskatot attiecīgos vājos punktus un iespējamo politiku tās piemērošanai. Ekonomiskie instrumenti vien nav spējīgi sniegt cerētos rezultātus, īpaši gadījumos, kad valstij ciešāka integrācija ar Eiropas Savienību nav sasniedzamo mērķu saraksta augšgalā. Turklāt, ja ES vēlas sasniegt progresu arī politiskajā jomā, tad būtu nepieciešams noteikt konkrētākus potenciālos ieguvumus, kas valstis motivētu ieviest papildus reformas. Šobrīd, piemēram, Ukraina, Gruzija un Moldova jau ir pievienojušās Brīvā tirgus zonai. Eiropas Savienībai būtu jāpadomā par nākamo piedāvājamo stimulu, kas mudinātu turpināt reformu ieviešanu. Turklāt ekonomiskos instrumentus būtu svarīgi apvienot arī ar dažādiem politiskajiem instrumentiem, kas bija iztrūkstoši, piemēram, Armēnijas gadījumā attiecībā pret Kalnu Karabaha reģionu.

Respektīvi, veiktā analīze pierāda, ka ES ekonomisko instrumentu izmantošanas spēja ietekmēt reformu ieviešanu ir ierobežota, jo līdz šim nav spējusi sniegt vērā ņemamus uzlabojumus politiskajā jomā, kas nosaka valsts īstenotās politikas pamatus. Savukārt attiecīgo nozaru reformu efektivitāti ir ietekmējusi papildus ieguvumu piedāvāšana, mobilizējot reformu procesu noteiktajā sektorā. Ja Eiropas Savienība vēlas nostiprināt demokrātiskas pārmaiņas Austrumu partnerības valstīs, tai būtu nepieciešams piedāvāt papildus ieguvumus, ko valstis redzētu kā pietiekami augstus, lai atsvērtu potenciālās izmaksas. Turklāt katrai pieejai vajadzētu būt individuālai, jo, kā valstu gadījumu analīze rāda, katrai valstij ir savi vājie un stiprie punkti un, lai arī ģeopolitiski valstis ir līdzīgas, to starpā tomēr pastāv būtiskas atšķirības.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

- Allen, S. H. (2008) *The Domestic Political Costs of Economic Sanctions*. *Journal of Conflict Resolution*, Vol 52 (6), pp. 916-944.
- Armenia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/armenia> . Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.
- Azerbaijan. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/azerbaijan>. Freedom House home page; viewed on 14.05.2016.
- Babayan, N. (2011) *Armenia: Why the European Neighbourhood Policy has failed*. FRIDE Policy brief, No.68., pp.3-4. Available in: http://fride.org/download/PB_68_Armenia_Eng.pdf Fride Think thank home page; viewed on 05.05.2016
- Bakunowicz, T. (2015) *Déjà vu: Lukashenko has released political prisoners*. Available in: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-08-26/deja-vu-lukashenko-has-released-political-prisoners>. The Centre for Eastern Studies; viewed on 21.05.2016.
- Baldwin, D. A. (1985) *Economic Statecraft*. Princeton University Press, p.400.
- Baldwin, D. A. (1999/2000) *The Sanctions Debate and the Logic of Choice*. *International Security*, Vol. 24 (3), pp. 80-107
- Baldwin, D.A. (1971) *The Power of Positive Sanctions*. *World Politics*, Vol. 24 (1), pp.19-38
- Belarus Trade Summary 2007*. Available in: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BLR/Year/2007/Summarytext>. World Bank home page; viewed on 21.05.2016
- Belarus*. (N/A). Available in: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/belarus/index_en.htm. European Commission home page; viewed on 21.05.2016
- Belarus. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/belarus>. Freedom House home page; viewed on 21.05.2016
- Belarus: EU suspends restrictive measures against most persons and all entities currently targeted* (2015). Available in: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/29-belarus/>. European Council home page; viewed on 21.05.2016.
- Börzel, T.A. (2011) *When Europe hits... beyond its borders*. *Comparative European Politics*, Vol 9 (4/5), pp. 394-413.

- BTI 2016. Armenia Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/ARM/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 05.05.2016 Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en . European Commission home page; viewed on 04.05.2016
- BTI 2016. Azerbaijan Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/AZE/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 15.05.2016
- BTI 2016. Belarus. Country Report.* (2016). Available in <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/BLR/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 21.05.2016
- BTI 2016. Georgia Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/GEO/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 30.04.2016
- BTI 2016. Moldova Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/MDA/> . Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 13.04.2016
- BTI 2016. Ukraine Country Report.* (2016). Available in: <https://www.bti-project.org/de/4579/laenderberichte/detail/itc/ukr/>. Bertelsmann Transformation Index home page; viewed on 23.04.2016
- Casier, T., (2008) *The New Neighbours of the European Union: The Compelling Logic of Enlargement?* In: Kanet, E.R., (ed.) *The boundaries of EU enlargement. Finding a place for neighbours.* Palgrave Macmillan, pp. 19-33
- Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Georgia.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016
- Commission Of The European Communities (2004) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Moldova.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 09.04.2016
- Commission Of The European Communities (2004) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Ukraine.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 20.04.2016
- Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Recommendations for Armenia, Azerbaijan, Georgia and for Egypt and Lebanon.*

- Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016
- Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 05.05.2016
- Commission Of The European Communities (2005) *European Neighbourhood Policy. Country Report. Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 14.05.2016
- Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 11.04.2016
- Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016
- Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016
- Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016
- Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016
- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016
- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016
- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016tg
- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016
- Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016
- Countries and regions. Moldova* (N/A). Available in: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/moldova/> European Commission Home Page; viewed on 11.04.2016.
- Delegation of the European Union to Ukraine* (NA). *Association Agreement*. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/association_agreement/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016
- Directorate-General For External Policies Of The Union (2008) *ENPI Implementation: The Case of Belarus*. European Parliament. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/content/enpi-implementation-case-belarus>; EU Neighbourhood Library; viewed on 19.05.2016
- Dong-Hun, K. (2013) *Coercive Assets? Foreign Direct Investment and the Use of Economic Sanctions*. *International Interactions*, Vol.39, pp.99–117.
- Drezner D. W. (2011) *Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice*. *International Studies Review*, Vol. 13, pp. 96–108
- Drury, C., Peksen, D. (2010) *Coercive or Corrosive: The Negative Impact of Economic Sanctions on Democracy*. *International Interactions*, Vol. 36, pp.240–264.
- EU – Azerbaijan Eastern Partnership: Supporting Reforms, Promoting Change* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/eastern/docs/eu-azerbaijan_en.pdf. European External Action service home page; viewed 14.05.2016.
- EU Action Plan On Justice And Home Affairs In Ukraine* (2001). Official Journal C 077 , 29/03/2003 P. 0001 - 0005. Available in <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> . EurLex home page; viewed on 18.04.2016.
- EU lifts almost all sanctions against Belarus*. (N/A). Available in: <http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/eu-lifts-almost-all-sanctions-against-belarus/>. Euractiv home page; viewed on 20.05.2016.
- EU Relations with Azerbaijan* (NA) Available in: http://eeas.europa.eu/azerbaijan/index_en.htm European External Action service home page; viewed 14.05.2016.

EU support to the Republic of Moldova (2014-2017) (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 12.04.2016

EU, Ukraine agree to launch ambitious Free Trade Agreement (2007) Available in: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/january/tradoc_137630.pdf. European Commission Home Page; viewed on 20.04.2016

EU/Armenia Action Plan (2006). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016

EU/Azerbaijan Action Plan (2006). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

EU/Georgia Action Plan (2006). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016

EU/Moldova Action Plan (2005). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

EU/Ukraine Action Plan (2005). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 16.04.2016

EU-Moldova Relations: Deliverables. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/moldova/eu_moldova/political_relations/eu_moldova_a_relations_deliverables/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 11.04.2016

European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 07/10/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of Azerbaijan to be financed under Article 19 08 01*

- 03 of the general budget of the European Union. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of Georgia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-financing-georgia-commission-decision-20110713_en.pdf European Commission home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 part 1 in favour of Armenia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union* Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 28/11/2011 on the Annual Action Programme 2011 part II in favour of Armenia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*
- European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 23.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 – Part 1 - in favour of Azerbaijan to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 27.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Georgia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-financing-georgia-commission-decision-20120827_en.pdf European Commission home page; viewed on 26.04.2016

- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 27.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union.* on 04.05.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Georgia to be financed from the general budget of the European Union.* Available in: <http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/pdf/key-documents/georgia-aap-2013.pdf> . European Commission home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union.* Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en . European Commission home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Azerbaijan to be financed from the general budget*

- of the European Union. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 25.11.2013 modifying the Commission Implementing Decision C(2013) 5182 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2014) *Commission Implementing Decision of 3.9.2014 on the Annual Action Programme 2014 in favour of the Republic of Azerbaijan to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in:

- http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2013 and recommendations for actions.* available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2014 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2014 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2014 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016
- European Commission (2004) *COUNCIL COMMON POSITION 2004/661/CFSP of 24 September 2004 concerning restrictive measures against certain officials of Belarus.* Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004E0661&from=EN>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2004) *Country Strategy paper. National Indicative Programme. Belarus 2005-2006.* Available in: http://eeas.europa.eu/belarus/csp/05_06_en.pdf European External Action Service, viewed on 19.05.2016.
- European Commission (2006) *COUNCIL REGULATION (EC) No 765/2006 of 18 May 2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus.* Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal->

- [content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004E0661&from=EN](#). Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2006) *What the European Union could bring to Belarus. Non-paper*. Available in: http://eeas.europa.eu/delegations/belarus/documents/eu_belarus/non_paper_1106.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.
- European Commission (2007) *Commission Decision on the ENPI Annual Action Programme 2007 in favor of Belarus to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Communities*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 21.05.2016
- European Commission (2007) *Commission implementing decision of 9.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Belarus to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 21.05.2016
- European Commission (2007) *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Belarus. Country Strategy Paper 2007-2013*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/country/enpi_csp_nip_belarus_en.pdf. European External Action Service, viewed on 19.05.2016.
- European Commission (2009) *COUNCIL COMMON POSITION 2009/314/CFSP of 6 April 2009 amending Common Position 2006/276/CFSP concerning restrictive measures against certain officials of Belarus, and repealing Common Position 2008/844/CFSP*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009E0314> . Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2009) *Report on European Commission (EC) assistance to Georgia December 2009*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016
- European Commission (2010) *COUNCIL DECISION 2010/639/CFSP of 25 October 2010 concerning restrictive measures against certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0018:0028:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.

- European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 part I in favour of Ukraine to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en__. European Commission home page; viewed on 16.04.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of the Republic of Moldova to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 28/11/2011 on the Annual Action Programme 2011 part II in favour of Ukraine to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en__. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.
- European Commission (2011) *COUNCIL IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 84/2011 of 31 January 2011 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:028:0017:0031:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2011) *COUNCIL REGULATION (EU) No 588/2011 of 20 June 2011 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures against President Lukashenko and certain officials of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:161:0001:0006:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016
- European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 3.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of the Republic of Moldova to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 5.12.2012 on the Annual Action Programme 2012 part 2 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union* on 16.04.2016. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.
- European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 29.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 part 1 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.
- European Commission (2012) *COUNCIL REGULATION (EU) No 1014/2012 of 6 November 2012 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures in respect of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:307:0001:0002:EN:PDF>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 20.11.201 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.
- European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 5.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of the Republic of Moldova to be financed from the*

- general budget of the European Union*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2013) *Neighbourhood Investment Facility. Activity Report 2008-2012*. Available in: <http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/20150731-nif-activity-report-overview-2008-2012.pdf> European Commission home page; viewed on 12.04.2016
- European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2014) *Neighbourhood at the Crossroads: Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2013*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2014/stats/statistical_annex_2014.pdf. European Union External Action home page; viewed on 12.04.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 16.04.2016

- European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016
- European Commission (2016) *COUNCIL REGULATION (EU) 2016/277 of 25 February 2016 amending Regulation (EC) No 765/2006 concerning restrictive measures in respect of Belarus*. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0277&from=EN>. Eurlex home page; viewed on 21.05.2016.
- European Commission (N/A) *Ukraine*. Available in: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/ukraine/index_en.htm European Commission home page; viewed on 23.04.2016
- European Union External Action (2015) *Fact Sheet. EU- Georgia Relations*. Available in: http://eeas.europa.eu/factsheets/docs/eu-georgia_factsheet_en.pdf European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016
- European Union External Action (2016) *Fact sheet. EU- Belarus relations*. Available in: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131029_01_en.pdf. European Union External Action Service home page; viewed on 21.05.2016
- European Union External Action, (2015). *FACT SHEET. EU-Ukraine relations*. Available in: http://eeas.europa.eu/factsheets/docs/eu-ukraine-relations_factsheet_en.pdf. European Union External Action home page; viewed on 18.04.2016
- EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement*. (2009). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016
- EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement* (2013) Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 20.04.2016
- Feasibility, impact and implications of free trade area between the European Union and the Republic of Moldova* (2009) *Executive Summary and Conclusions*. Available in: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/october/tradoc_145005.pdf, European Commission home page; viewed on 12.04.2016

- Gardner, A. (2013) *Armenia chooses Russia over EU*. Available in: <http://www.politico.eu/article/armenia-chooses-russia-over-eu/> Politico home page; viewed on 05.05.2016.
- General Information on the 2009 Early Parliamentary Elections*. Available in: <http://www.e-democracy.md/en/elections/parliamentary/20092/info/> Association for Participatory Democracy “ADEPT” Home page; viewed on 14.04.2016
- Georgia* (N/A) Available in: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/georgia/> . European Commission home page; viewed on 30.04.2016.
- Georgia. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/georgia> . Freedom House home page; viewed on 30.04.2016
- Gotev, G. (2016) Azerbaijan’s rejection of EU association was an eye-opener for Brussels. Available in: <http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/azerbaijan-s-rejection-of-eu-association-was-an-eye-opener-for-brussels/>. Euractiv home page; viewed on 15.05.2016
- Halubnichy, D. (2015) *The Eastern Partnership: the view from Belarus*. Available in: http://www.ecfr.eu/article/commentary_belarus3024; European Council on foreign relations; viewed on 21.05.2016
- Hart, R. A. (2000) *Democracy and the Successful Use of Economic Sanctions*. Political Research Quarterly, Vol. 53 (2), pp. 267-284
- Holsti, K.J. (1995) *International Politics. A Framework for Analysis*. Prentice-Hall International, Inc., pp.166-192
- Hudson, J., Standish, R. (2016) *Ukraine’s Prime Minister Arseniy Yatsenyuk Resigns*. Available in: <http://foreignpolicy.com/2016/04/10/ukraines-prime-minister-arseniy-yatsenyuk-resigns/>. Foreign Policy Magazine Home page; Viewed on 23.04.2016
- Hufbauer. G.C. (2007) *Economic Sanctions Reconsidered*. 3rd ed. Peterson Institute for International Economics, pp.234
- Joint Evaluation Report Eu-Ukraine Action Plan* (2008). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 22.04.2016
- Kostanyan, H. (2006) *Why Moldova’s European integration is failing*. Available in: <https://www.ceps.eu/publications/why-moldova%E2%80%99s-european-integration-failing>, Centre for European politics studies home page; viewed on 15.04.2016.
- Mastanduno, M. (2012) *Economic Statecraft*. In: Smith S., et.al. *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. 2nd ed. Oxford University Press, pp.204-223.

- Mcgillivray, F., Stam, A.C. (2004) *Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions*. Journal Of Conflict Resolution, Vol. 48 (2), pp.154-172
- Memorandum Of Understanding on co-operation in the field of energy between the European Union and Ukraine (2005) Available in: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2010_ukraine_mou.pdf. European Commission Home Page; viewed on 20.04.2016
- Merabishvili, G. (2015) The EU and Azerbaijan: Game on for a more normative policy? Available in: <https://www.ceps.eu/system/files/PB329%20EU%20Policy%20towards%20Azerbaijan%20G%20Merabishvili.pdf>. Centre for European Policy Studies home page; viewed on 16.05.2016.
- Miers, A., Morgan T. (2002) *Multilateral Sanctions and Foreign Policy Success: Can Too Many Cooks Spoil the Broth?* International Interactions, Vol. 28 (2), pp. 117-136
- Moldova. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/moldova>. Freedom House home page; viewed on 12.04.2016
- Moldovans to travel visa-free to the EU.* (2014) Available in: <http://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/moldovans-to-travel-visa-free-to-the-eu/>. Euractiv home page; viewed on 12.04.2016
- Nations in Transit* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2016>; Freedom House home page; viewed on 05.05.2016.
- Nifti, E., et.al. (2014) *Azerbaijan Energy Outlook*. Caspian Strategy Institute. Available in: http://www.hazar.org/UserFiles/yayinlar/raporlar/Azerbaijan_Energy_Outlook/AZERBAYCANing1.pdf, viewed on 15.05.2016.
- Nincic, M. (2011) *The Logic og Positive Engagement*. Cornell University Press, pp.211
- Oskarsson, K. (2012) *Economic Sanctions on Authoritarian States:Lessons Learned*. Middle East Policy, Vol. 19 (4), pp.88-102.
- Pape, R.A. (1997) *Why Economic Sanctions Do Not Work*. International Security, Vol 22 (2), pp. 90-136
- Partnership And Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States and the Republic of Moldova* (1998). Official Journal L 181 , 24/06/1998 P. 0003 - 0048. Available in: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460710344679&uri=CELEX:21998A0624\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460710344679&uri=CELEX:21998A0624(01)) EurLex home page; viewed on 10.04.2016

- Partnership And Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States and Ukraine* (1998). Official Journal L 49, 19.2.1998, p. 3–46. Available in: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>. EurLex home page; viewed on 20.04.2016
- Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part* (1999). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=188>. European Commission home page; viewed 30.04.2016.
- Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Armenia, of the other part* (1999). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=183>. European Commission home page; viewed 05.05.2016.
- Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Azerbaijan, of the other part (1999). Retrieved from: http://eeas.europa.eu/delegations/azerbaijan/documents/eu_azerbaijan/eu-az_pca_full_text.pdf. European External Action service home page; viewed 14.05.2016.
- Popescu N., (2014) *Eurasian Union: The Real, The Imaginary And The Likely*. EU Institute for Security Studies: pp.28-29.
- Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to Georgia (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 30.04.2016
- Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Single Support Framework for EU support to Azerbaijan (2014-2017)* (N/A). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 16.05.2016
- Revised EU-Ukraine Action Plan on Freedom, Security and Justice* (2007). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/action_plans/ukraine_enp_ap_jls-rev_en.pdf European Union External Action home page; viewed on 18.04.2016
- Shin, G., Choi, S. W. (2015) *Do economic sanctions impair target economies?* International Political Science Review, pp.1-15.
- Strategy Paper/Multiannual Indicative Programme. Belarus 2014-2017. Summary.* (N/A) Available in: <http://eeas.europa.eu/enp/pdf/financing-the->

- [enp/belarus_2014_2017_summary_of_the_programming_document_en.pdf](#). European External Action Service, viewed on 19.05.2016.
- TACIS. Available in: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-92-54_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm). European Commission Home Page; viewed on 12.04.2016.
- Trade Profiles (N/A). Available in: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=AM%2cAZ%2cBY%2cGE%2cMD%2cUA>. World Trade Organization's home page; viewed on 16.05.2016.
- Ukraine. Nations in Transit 2016* (2016). Available in: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/ukraine> . Freedom House home page; viewed on 22.04.2016
- What is the European Neighbourhood Policy?* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm European External Action Service home page, viewed on 08.02.2016.
- Zasztowt, K. (2015) Azerbaijan and the EU: Prospects for Partnership Beyond Energy. The Polish Institute of International Affairs. Available in: https://www.pism.pl/files/?id_plik=19047, viewed on 15.05.2016
- Zolyan, M. (2015) Letter From Yerevan. Available in: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=61962> ; Carnegie Europe home page; viewed on 05.05.2016.

PIELIKUMI

Moldovas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām

	2007 ²⁶⁸	2008 ²⁶⁹	2009 ²⁷⁰	2010 ²⁷¹	2011 ²⁷²	2012 ²⁷³	2013 ²⁷⁴	2014 ²⁷⁵
	40 milj. EUR ²⁷⁶ Prioritātes: •Robežu pārvaldība, •Demokrātija un pārvaldība, •Likumu reforma un administratīvā kapacitāte	45,7+16,6 milj. ²⁷⁷ Prioritātes: •veselības sistēma, •robežas un migrācija, •tehniskā palīdzība un Twinning	57 milj. EUR ²⁷⁸ Prioritātes •Administratīvās kapacitātes celšana • Normatīvu reforma; • Nabadzības mazināšana	66 milj. EUR ²⁷⁹ Prioritātes: •Ekonomika lauku reģionos; •enerģija un biomasas; • Tehniskā palīdzība un Twinning	78,6 milj.EUR ²⁸⁰ Prioritātes: •Enerģētikas sektora reforma; •uzticības celšana; •ES-Moldovas vienošanās ietvars; •Tieslietu sektors	94 milj. EUR ²⁸¹ Prioritātes: •Tieslietu sektors; •profesionālas izglītības; • ES-Moldovas vienošanās; • Reģionālā attīstība	100 milj EUR ²⁸² Prioritātes: •profesionālā izglītība; •uzticības celšana; •ES-Moldovas vienošanās; •vīzu liberalizācija	131 milj. EUR ²⁸³ Prioritātes: •Valsts finanšu politikas reformas • Lauku un reģionālā attīstība

²⁶⁸ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁶⁹ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷⁰ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷¹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷² European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2011 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁷³ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2012 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁷⁴ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2013 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁷⁵ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova. Progress in 2014 and recommendations for actions.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁷⁶ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷⁷ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷⁸ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁷⁹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Moldova* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁸⁰ European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of the Republic of Moldova to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁸¹ European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 3.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of the Republic of Moldova to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁸² European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 5.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of the Republic of Moldova to be financed from the general budget of the European Union.* Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.04.2016

²⁸³ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics.* Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

ES prasības ²⁸⁴	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ²⁸⁵
Politiskais dialogs un reformas								
Demokrātija un likuma vara								
<i>Stiprināt stabilitāti un efektivitāti institūcijām, kas nodrošina demokrātiju un likuma varu</i>	Kopumā labi novadītas pašvaldību vēlēšanas, ar dažiem trūkumiem; pieņemtas izmaiņas parlamenta un vietējo pašvaldību darbības reformēšanai	Cilvēktiesībām neatbilstošas izmaiņas Vēlēšanu kodeksā; Ar pārvaldi saistīti likumi; Nav progresa attiecībā uz pašvaldību darbību likumdošanu	Noturētas parlamenta vēlēšanas, kuras izsauca plašas opozīcijas un jauniešu kustību demonstrācijas potenciālās rezultātu viltošanas dēļ. Šis posms saistās ar likuma varas pārkāpumiem un cilvēktiesību pārkāpumiem; Atkārtotas vēlēšanas lielā mērā atbilstošas EDSO standartiem, bet ar sūdzībām attiecībā uz mediju un kampaņu vidi; Veikti Vēlēšanu kodeksa grozījumi atbilstoši Eiropas	Progress atbilstībai demokrātijas principiem; divi referendumi atbilstoši Eiropas standartiem; Izmaiņas vēlēšanu kodeksā; atkārtoti uzsākta publiskās pārvaldes reforma; progress decentralizācijā, tomēr mērenu resursu trūkumu dēļ	Norisinājās pašvaldību vēlēšanas, bet ar vairākiem trūkumiem. Veiktas izmaiņas vēlēšanu kodeksā, ņemot vērā dažus no EDSO ieteikumiem.	Konstitucionālā tiesa apstiprina N.Timofiti ievēlšanu par prezidentu-beidzas politiskais un konstitucionālas strupceļš; Gagūzijas parlamenta vēlēšanās nav nopietnu pārkāpumu; Sadarbībā ar ES strādāts pie partiju finansēšanas likuma; atbilstoši EDSO standartiem ieviests elektroniskais vēlēšanu reģistrs	Pēdējo gadu dziļākā politiskā krīze, parlamentam atļaujot valdību un konstitucionālai tiesai atsaucot premjerministru, kas atstāja kaitējumu demokrātisko institūciju kredibilitātei; pieaugusi spriedze ar Gagūzijas reģionu, t.sk. Referenduma rīkošana par neatkarību no Moldovas	Parakstīts un ratificēts Asociācijas līgums; Konstitucionālā tiesa lemj par tā un tuvināšanos Eiropas Savienībai kā atbilstošu konstitūcijai; 2014. gada vēlēšanas kopumā labi novadītas; Veikti grozījumi vēlēšanu kodeksā, neņemot vērā EDSO rekomendācijas;

²⁸⁴ EU/Moldova Action Plan (2005). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁸⁵ 2014.gadā reformu ieviešana balstās uz Asociācijas dienaskārtību, nevis uz Rīcības plānu, taču mianses starp abiem dokumentiem saistās ar specifiskajām prasībām un galvenās sadaļas nav mainījušās.

			Padomes prasībām					
<i>Pārskatīt tiesu sistēmu regulējošo likumdošanu, stiprinot tās neatkarību</i>	Pieņemts plāns tieslietu sistēmas reformēšanai	Sagatavots Valsts galvotās juridiskās palīdzības likums; juristu un tiesnešu apmācību organizēšana, reformēts Valsts prokurora birojs, tikai daļēji ņemot vērā EP rekomendācijas	Stājas spēkā vairāki tieslietu sistēmu reformējoši likumi, taču neatbilst Eiropas Padomes rekomendācijām; Stājas spēkā Rīcības plāns; Turpinās sistēmas uzlabošana	Jauni likumi un institucionālās reformas; netiek atceltas ekonomikas tiesas; pastāvošs konflikts starp Parlamentu un Augstāko tiesu; Resursu trūkums	Juridiskā prakse, izskatot lietas par vārda brīvību, nav pārņēmusi jauno likumdošanu un atsaucas uz veco Civilkodeksu; Apstiprināta Tieslietu sektora reformas stratēģija un rīcības plāns	Ievērojami centieni reformēt tieslietu sektoru - nacionālais rīcības plāns reformām 2011-2016 ticis pieņemts un ES sniegs 70 mil. EUR atbalstu šim mērķim; Ieviests koordinēšanas un monitorēšanas mehānisms	Grūtības tieslietu sektora reformu procesā politiskās vēlmes saglabāt status quo dēļ un korupcijas nesodāmības dēļ; Parlaments pieņēma likumdošanas pakotni tieslietu sektora disciplināro procesu stiprināšanai	Turpināta tiesu sektora reforma un ar to saistīto likumu ieviešana; nav progresa prokuratūras reformu procesā;
<i>Nodrošināt efektīvu cīņu ar korupciju</i>	Pieņemts un koriģēts Nacionālais korupcijas apkarošanas plāns	Pieņemti vairāki antikoruācijas likumi, tomēr joprojām pastāv plašs nepieciešamo likumdošanas ietvara uzlabojumu loks	Novērots progress - izglītojošas kampaņas; veiksmīga Ekonomisko noziegumu korupcijas apkarošanas centra darbība; Nozīmīgs progress EP rekomendāciju ieviešanā	Ierobežots progress - informatīvas kampaņas; Antikoruācijas rīcības plāns. Joprojām pastāv liels augsta līmeņa korupcijas lietu skaits un problemātiska starpinstitucionālā sadarbība	Kritums <i>Transparency International</i> korupcijas indeksā; nav ieviesti aptuveni 25% no Eiropas Padomes rekomendācijām; Ir pieņemta Nacionālā Antikoruācijas stratēģija, bet nav skaidra resursu iedalījuma	Pieņemti antikoruācijas plāni; reformētas institūcijas; likvidētas pirmā līmeņa ekonomikas tiesas	Pieņemta Antikoruācijas likumu pakotne un uzsāktas augsta līmeņa korupcijas lietu izmeklēšanas; tomēr daļa no korupcijas apkarošanas institūcijām nav efektīvas piemērota likumdošanas ietvara un resursu trūkuma dēļ	Augsta korupcija; nav veiktas izmaiņas Antikoruācijas centra pakļautībā valdībai;
Cilvēktiesības un pamatbrīvības								
<i>Nodrošināt cilvēktiesību un pamatbrīvību</i>	Cilvēktiesību nacionālais rīcības plāns tiek	Jauns likums, kas regulē ECCT lēmumu	Vēlēšanu notikumi parādīja strukturālās	Jauns Nacionālais Cilvēktiesību	Ierobežots progress minoritāšu	ES-Moldovas cilvēktiesību dialoga trešais	ES-Moldovas cilvēktiesību dialoga ceturtais	Tiesībsarga biroja reforma; Soļi minoritāšu

<i>ievērošanu atbilstoši Eiropas standartam</i>	ieviests; apstiprinātas vairākas ANO konvencijas; uzsākts darbs pie nediskriminēšanas likumiem	ieviešanu Moldovā; nav progresa un ir nepietiekami resursi minoritāšu stāvokļa risināšanai	nepilnības, kas saistās ar darbībām pret protestētājiem un atbildīgo institūciju darbību; Valdība apstiprina Komisiju, kas izmeklēs notikušo; Problemātiska ECT lēmumu ieviešana; Ir ratificētas gandrīz visi Rīcības plānā noteiktās konvencijas; Nav vēl pieņemta visaptveroša antidiskriminācijas likumdošana	rīcības plāns bet nav ņemtas vērā pilsoniskās sabiedrības rekomendācijas; Nav vērā ņemama progresa minoritāšu tiesību jomā	tiesību aizsardzībā, Romu populācijas diskriminācija; Ierobežots progress invalīdu integrācijā	raunds apliecina Moldovas politisko gribu veicināt cilvēktiesības; ANO rekomendāciju apstiprināšana; Veikti labojumi Nacionālajā rīcības plānā par cilvēktiesībām; pieņemts Antidiskriminācijas likums un progress ar dažādu diskriminēto grupu iekļaušanu	raunds; jauns Tiesībsarga likums; labs progress antidiskriminācijas sfērā; Trūkumi reliģisko minoritāšu tiesībās; ECT atzinums par nepietiekamu aizsardzību pret vardarbību ģimenē	integrācijai; Konflikts ar Gagūzijas autonomo reģionu par tā stāvokli
<i>Attīstīt un ieviest instrumentus un likumdošanu, kas regulē cīņu ar cilvēktirdzniecību un tās novēršanu</i>	Mēģinājumi ieviest labojumus kriminālajā kodeksā	Nav minēts	Paplašināta Upuru palīdzības un aizsardzības sistēma	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Novērst sliktu izturēšanos (ill-treatment) un spīdzināšanu</i>	Darbs pie Eiropas Padomes rekomendāciju ieviešanas un cietuma apstākļu uzlabošanas	Joprojām pastāv problēmas ar sliktu izturēšanos no policijas puses; Pieņemts likums par Civilo cilvēktiesību kontroli cietumos	Joprojām plaši izplatīta cietumos un aizturēšanas iestādēs; Valdības mēģinājumi iniciēt uzlabojumus	Lēns progress sliktas izturēšanās un spīdzināšanas jomā; Jautājums nav iekļauts Policijas reformu konceptā; Praksē nav ieviests	Nav minēts	Moldova ir pievērsusies vairumam strukturālo problēmu risināšanai, ko identificējusi EP; tomēr sūdzību	Neapmierinoša ieviešana praksē	Reformas, lai novērstu spīdzināšanu;

				Stambulas protokols		skaitis turpina celties 2012. gadā		
Nodrošināt bērnu tiesību ievērošanu	Nacionālā stratēģija bērnu aprūpes sistēmas reformai	Progress vairākos aspektos, taču vāja ieviešana	Uzsākts darbs pie bērnu vardarbības situācijas uzlabošanas	Likumu pieņemšana; rīcības plāns; izveidotas institūcijas	Ierobežots progress bērnu tiesību aizsardzībā budžeta līdzekļu nepietiekamības dēļ; veiktajās likumdošanas izmaiņās nav ņemts vērā bērnu vārīguma jautājums	Ratificēta Lanzarotes konvencija par bērnu seksuālas izmantošanas prevenciju	Nav minēts	Bērnu aizsardzības stratēģija
Nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi (sievietēm un vīriešiem)	Lēna nacionālā rīcības plāna ieviešana	Vāja likuma ieviešana, kas regulē vienlīdzīgas vīriešu un sieviešu tiesības	Uzsākts darbs pie dzimumu līdztiesības likumdošanas pārskatīšanas; praksē joprojām pastāv problēmas ar sieviešu diskrimināciju	Uzsākta Nacionālās programmas ieviešana	Turpināta Nacionālās programmas ieviešana; Sievietes joprojām minimāli pārstāvētas pārvaldē	Trūkumi aizsardzības procedūru ieviešanā praksē	Apstiprināts rīcības plāns Nacionālajai dzimumu vienlīdzības programmas ieviešanai	Turpinās vienlīdzības likuma ieviešana; progress dzimumu vienlīdzības veicināšanā (iesniegts vēlēšanu sarakstos dzimumu kvotu likums)
Nodrošināt vārda brīvību	Nepieciešama atbilstoša Pārraides likuma ieviešana	Nekādi soļi nav sperti, lai veicinātu mediju brīvību un plurālismu	Situācija ievērojami pasliktinās gada pirmajā pusē; Gada otrajā pusē vairāki mēģinājumi uzlabot situāciju, veicot likumdošanas grozījumus	Jauns EDSO prasībām atbilstošs likums, sūdzības par nevienlīdzīgu attieksmi ar opozīciju saistītiem medijiem	Ierobežojumi saistībā ar novecojošo likumu piemērošanu; Atņemta licence opozīcijas kanālam	Licenču nepiešķiršanas jautājumi opozīcijas kanāliem konfliktē ar plurālisma principiem; jauni likumi par vārda brīvību un žurnālistu darbību	Kopumā laba situācija ar mediju un vārda brīvību, taču trūkst mediju īpašumtiesību caurspīdīgumu un ir problēmas ar mediju plurālismu	Kopumā labs vārda un mediju brīvības stāvoklis, taču nav reāla progressa, lai nodrošinātu mediju īpašuma caurspīdīgumu

<i>Nodrošināt pulcēšanās brīvību un veicināt pilsoniskās sabiedrības attīstību</i>	Pieņemts pulcēšanās likums	Likums par pulcēšanās brīvību, taču tā ieviešana ir vāja; pieņemta pilsoniskās sabiedrības attīstības stratēģija	Gada pirmajā pusē vairāki ziņojumi par mierīgas pulcēšanās ierobežojumiem	Likumdošanas labojumi; ziņots par vairākiem pulcēšanās brīvības pārkāpumiem	Pulcēšanās brīvība iekļauta likumā noteiktajās formās - reti pārkāpumi	Problēmas LGBT pulcēšanās brīvības kontekstā	Nav minēts	Joprojām reģionos zema pilsoniskās sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanā;
<i>Nodrošināt Tirdzniecības savienību tiesību ievērošanu un darba pamatstandartus</i>	Ratificētas 38 Starptautiskās darba organizācijas konvencijas, bet ierobežots progress to ieviešanai	Ieviesti daži, bet ne visi no likumdošanas labojumiem	Joprojām tiek caurskatīti Darba kodeksa labojumi	Nav progresa	Nav progresa darba un tirdzniecības savienību tiesību jomā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Nodrošināt starptautisko taisnīgumu ar Starptautiskās Kriminālās tiesas (SKT) starpniecību</i>	Joprojām nav pieņemts likums par SKT Romas statūtu ratifikāciju	Joprojām nav pieņemts likums par SKT Romas statūtu ratifikāciju	Nav progresa	SKT Romas statūti nodoti ratifikācijai	Nav minēts	Nav minēts	Labots Kriminālkodekss, iekļaujot nosacījumus par genocīdu, noziegumiem pret cilvēci un kara noziegumiem	Nav minēts
Sadarbība ārpolitikas, drošības politikas, konfliktu novēršanas un krīžu pārvaldības jomā								
<i>Stiprināt politisko dialogu un sadarbību ārpolitikas un</i>	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšana	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā; Līgums par	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā; Līdzdalība ES	Aktīva sadarbība un ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšanā;

<i>drošības politikas jautājumos</i>						Moldovas līdzdalību ES krīžu pārvaldības operācijās	krīžu pārvaldības operācijās; Uzsākta drošības un aizsardzības sektora reforma	Līgums par Moldovas līdzdalību ES krīžu pārvaldības operācijās
<i>Turpināt attīstīt sadarbību cīņā ar terorismu, nelegālo ieroču tirdzniecību un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu</i>	Sperti soļi sadarbībā ar ES	Aktīvi virzīta ANO konvencija par starptautisko terorismu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Reģionālā sadarbība								
<i>Turpināt Moldovas sadarbību Dienvidaustrumu Eiropas Stabilitātes pakta ietvaros</i>	Aktīva līdzdalība vairākās reģionālajās organizācijās	Aktīva līdzdalība vairākās reģionālajās organizācijās	Aktīva līdzdalība vairākās reģionālajās organizācijās	Nav panākta vienošanās ar Ukrainu par strīdus punktiem robežu demarķēšanai	Panākta vienošanās gandrīz visos strīdus punktos ar Ukrainu par robežu demarķāciju; Līdzdalība Donavas makro- reģiona attīstības programmā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Sadarbība Piedņestras konflikta atrisināšanā								
<i>Turpināt centienus atrisināt Piedņestras konfliktu, nodrošinot</i>	Cieša sadarbība ar ES	Konstruktīva sadarbība ar ES	Konstruktīva sadarbība ar ES	Konstruktīva sadarbība ar ES	Labs progress Piedņestras sarunās; veiksmīgi uzsāks ieviest ES	Labs progress sadarbībā ar ES Piedņestras sarunās	Mazs progress	Limitēts progress Piedņestras konflikta risināšanā

<i>Moldovas teritoriālo integritāti un suverenitāti</i>					uzticības celšanas atbalsts, ieviešot projektus 12 milj. EUR vērtībā			
Ekonomiskās un sociālās reformas un attīstība								
Labklājības uzlabošana								
<i>Spert nozīmīgus soļus nabadzības novēršanai</i>	Nacionālās attīstības plāna pieņemšana	Nabadzības samazināšana joprojām saglabājas kā galvenais mērķis	Apstiprināta stabilitātes un atgūšanās programma 2009-2011;	Krīzes ietekmē nabadzības samazināšana saglabājas īstermiņa izaicinājums	Darba vietu radīšana rūpniecībā un lauksaimniecībā samazina bezdarbu; valdība apstiprina Nacionālo Nodarbinātības Rīcības plānu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Novirzīt valsts finansējumu, lai nopietni risinātu bērnu nabadzības problēmu, kā arī pamatizglītību apgūstošo skolēnu skaitu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Nodrošināt izaugsmi, konsolidētu budžetu un risinātu valsts parāda jautājumus								
<i>Veicināt ekonomisko izaugsmi un vidējā termiņā</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Valdība ir pieņēmusi plašu vidēja termiņa strukturālo reformu	Nav minēts	Nav minēts	Valsts bankas ieviešanas ārējā parāda jautājumus,	Veikti labojumi Valsts parāda likumā atbilstoši PB rekomendācijām

<i>padarīt to ilgtspējīgu</i>				programmu, saņemot 1,9 miljrd EUR no donoriem (t.sk. 550 milj. no ES)			izmantojot valsts oficiālās rezerves	
Funkcionējoša tirgus ekonomika								
<i>Ar strukturālu reformu palīdzību uzlabot tirgus ekonomikas funkcionēšanu un uzņēmējdarbības vidi</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Valdība ir pieņēmusi plašu vidēja termiņa strukturālo reformu programmu	Nav minēts	Nav minēts	Jaukts strukturālo reformu progress- trūkst caurspīdīguma; DCFTA potenciāli uzlabos situāciju	Nav minēts
<i>Privatizācijas programmas ieviešana</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Reģionālā un lauku attīstība								
<i>Veicināt samērīgu reģionālo attīstību un mazināt ekonomisko un sociālo nevienlīdzību valstī</i>	Nav minēts	Ierobežots progress, nepietiekami budžeta līdzekļi, nav pieņemta Reģionālās attīstības stratēģija	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Jauna reģionālās un lauku attīstības stratēģija (2014-2020)
Nodarbinātība un sociālā politika								
<i>Stiprināt dialogu un sadarbību sociālos jautājumos, nodrošināt tuvināšanos Eiropas standartiem</i>	Palielināts sociālajiem izdevumu finansējums	Vairāki likumi, lai uzlabotu sociālo dialogu; Sociālās palīdzības likums	Ikgadējā nodarbinātības plāna pieņemšana; nav progresa Darba kodeksa grozījumos; sociālo darbinieku skaita	Pieaug bezdarba līmenis; Pieņemts Nacionālais Nodarbinātības rīcības plāns; nav progresa sociālā dialoga jomā	Palielināts sociālo aizsardzību saņemamo skaits un atlīdzību apmērs; likums par pensiju reformu;	Ieviestas nozīmīgas sociālās aizsardzības reformas; ar ES un PB atbalstu uzsākta pensiju reforma;	Jauni likumi sociālās aizsardzības jomā	Nav minēts

			palielināšana, pensiju indeksācijas koeficienta kategorijas stājas spēkā		izveidotas institūcijas	stiprināts sociālais dialogs		
Ilgspējīga attīstība								
<i>Ilgspējīgas attīstības veicināšana</i>	Nav progresa	Lauksaimniecības ilgtspējīgas nacionālās attīstības stratēģija	Lēns progress	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ilgtermiņa mērķu stratēģijas ieviešana</i>	Nav progresa	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un regulējošas reformas								
Preču kustība								
<i>Tirdzniecības attiecības (PTO prasību ieviešana)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Veicināt Moldovas eksporta kapacitāti un produktu diversifikāciju</i>	Nav novērojamas izmaiņas preču diversifikācijā, zemi eksporta uz ES rādītāji	Nav novērojamas izmaiņas preču diversifikācijā	Samazinās eksports; nepieciešams pilnībā izmantot pieejamās kvotas; darbs pie eksporta diversifikācijas	Eksporta pieaugums uz ES	Eksports uz ES palielinās un to veido dažādas preču grupas	Nav minēts	Nav minēts	Parakstīts Dziļas un visaptverošas tirdzniecības zonas līgums; Uzsākta tarifu un kvotu samazināšana
Muita								
<i>ES standartiem atbilstošas muitas darbībā</i>	Dažādas reformas muitas darbībā	Labs progress muitas darbības nodrošināšanā,	ES un Moldova atkārtoti apliecina vēlmi	Papildinājumi likumdošanā	Turpina rekomendāciju ieviešanu Dziļas	Dziļas un Visaptverošas Brīvā tirgus zonas	Noslēgtas Dziļas un Visaptverošas Brīvā tirgus	

<i>likumdošanas ieviešana</i>		konvenciju ratificēšana, darbs pie muitas procedūru likuma	izveidot Dziļu un Visaptverošu Brīvā tirgus zonu, ja tiks sperti nepieciešamie soļi apstākļu izveidošanai; Uz ES standartiem balstīta Attīstības plāna ieviešana		un Visaptverošas Brīvā tirgus zonas sarunām; ES atzina, ka progress ir pietiekams, lai sāktu sarunas	ieviešanas sarunas; progress rekomendāciju ieviešanā	zonas ieviešanas sarunas; plāno parakstīšanu; Plānota arī Brīvā tirgus zona ar Turciju un sarunas ar NVS; darbs pie ES atbilstošiem likumiem	
<i>Uzlabot muitas darbību un vienkāršot un modernizēt muitas procedūras</i>	IT attīstība, darbības muitas uzlabošanai	Labs progress muitas darbības nodrošināšanā, konvenciju ratificēšana, darbs pie muitas procedūru likuma	Muitas darbības modernizēšana	Muitas Dienesta reforma atbilstoši ES standartiem	Muitas darbības modernizācijas process; Stratēģiskās programmas 2012-2014 uzmetums	Turpinās muitas modernizācija	Reformu ieviešanas process	Vienkāršotas muitas procedūras; likumi preču klasifikācijas pielāgošanai ES
Standarti, tehniskie regulējumi un atbilstības novērtēšanas procedūras								
<i>Tuvināties ES un starptautiskajiem juridiskajai un administratīvajai praksei standartu, tehnisko regulējumu un atbilstības novērtējuma jomā</i>	Likumdošana harmonizēta ar vairākām ES direktīvām un ISO standartiem	Likumdošana harmonizēta ar vairākām ES direktīvām un ISO standartiem	Likumdošanas ieviešana un infrastruktūras uzlabošana	Turpinās progress - kopš 2009. gada pieņemti vairāk nekā 700 ES standarti	17 starptautisko un Eiropas standartu pārņemšana un laika ietvara izstrāde jaunu direktīvu pārņemšanai	Labojumi standartizācijas likumā un citos likumos saistītiem ar tirdzniecību un tehniskajām barjerām	Turpinās ES standartu pārņemšana	Ieviesti strikti noteikumi nepārtikas precēm; 2060 Eiropas standartu ieviešana;
Ierobežojumu novēršana un administrācijas modernizēšana								

<i>Atvieglot preču kustību un uzlabot administratīvo sadarbību</i>	Pietiekamā līmenī ieviesta likumdošana, tiek noslēgta vienošanās par Papildus autonomās tirdzniecības priekšrocībām (stājas spēkā 2008)	Nav minēts	Likumdošanas ieviešana un infrastruktūras uzlabošana	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās ES standartu pārņemšana	Nav minēts
Sanitārie un fitosanitārie jautājumi								
<i>Palielināt pārtikas drošību un atvieglot tirdzniecību ar reformu un sanitāro un fitosanitāro sektoru modernizāciju</i>	Jauni likumi, uzlabota laboratoriju kapacitāte, Moldovai atļauts eksportēt medu uz ES	Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta vizītes secināts, ka nepieciešami nozīmīgi soļi situācijas uzlabošanai. Moldovai atņemta atļauja eksportēt medu uz ES	Turpina tuvināšanos ES Standartiem; Atkal iekļauta medu eksportēt drīkstošo valstu sarakstā	Turpina tuvināšanos ES Standartiem; Sākta pārtikas drošības attīstības stratēģijas izveide	Pakāpeniska tuvināšanās ES standartiem; Pieņemta stratēģija, kas paredz tuvināšanos ES standartiem	Turpinās pielāgošanās ES standartiem - pārņemtas 12 daļas no ES <i>acquis</i>	Turpinās Nacionālās Pārtikas drošības stratēģijas ieviešana	Sanitāro un fitosanitāro likumu pielāgošana ES likumiem
Uzņēmējdarbības likums un dibināšanas tiesības								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas II Nodaļas prasību pilnīga ieviešana</i>	Joprojām apgrūtināta investīciju piesaiste un ieviešana	Saglabājas izaicinājumi saistībā ar nodokļiem, atļauju un īpašumu iegūšanu, kā arī likuma varas	Noteikumu Reformas darba grupa tuvojas plāna izstrādes pabeigšanai; ieviests vienas pieturas	Jaunu likumu pieņemšana	Uzņēmējdarbības vides uzlabošana iekļauta kā viena no prioritātēm Nacionālās attīstības stratēģijas uzmetumā	PB atzīst ES progresu biznesa klimata uzlabošanā	Stratēģija investīciju klimata uzlabošanai	Pielāgota likumdošana

		nostiprināšana šajā nozarē.	koncepts; tiek izstrādāti likumi					
<i>Uzņēmējdarbības likuma atbilstības ES standartiem nodrošināšana</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā	Turpina darbu pie kodeksu un likumu ieviešanas, kas tuvinātu ES standartiem	Likumu caurskatīšana un ieviešana	Nav progresa	Nav minēts	Nav minēts	Nav progresa	Nav minēts
<i>Pakāpeniska pakalpojumu plūsmas ierobežojumu atcelšana starp ES un Moldovu</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā Turpina SVF rekomendāciju ieviešanu	Turpina darbu pie kodeksu un likumu ieviešanas, kas tuvinātu ES standartiem Pieņemti likumi; sagatavota Attīstības Stratēģija Nebanku finanšu sektoram	Nav progresa	Izstrādāts rīcības plāns atbilstoši Dziļas un Visaptverošas Brīvās tirdzniecības zonas izvērtējumā iekļautajām rekomendācijām	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās ES standartu pārņemšana	Nav minēts
<i>Nodrošināt Starptautiskā Valūtas fonda rekomendāciju ieviešanu finanšu pakalpojumu jomā</i>			Mēģinājumi stiprināt pārraudzības ietvaru	Jaunu likumu un stratēģijas pieņemšana un izstrāde	Parlamentam iesniegti 53 likumdošanas aktu grozījumi	Likumdošanas labojumi un jauni grāmatvedības standarti banku sistēmā	Laboti likumi; Konstitucionālās tiesas lēmuma negatīvā ietekme uz Nacionālās Bankas autoritāti	Nav minēts
Kapitāla un kārtējo maksājumu kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma V sadaļas saistību piemērošanu</i>	Nav iebildumu	ES standartiem atbilstoša likuma pieņemšana	Nav progresa	Nav progresa	Nav nozīmīga progresa	Nav progresa	Procedūru un likumu pieņemšana	Nav minēts
Personu, t.sk. Darbaspēka kustība un								

sociālās drošības koordinēšana								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 23 paragrāfa ieviešanu</i>	Likuma par migrantu strādniekiem uzmetums	Pieņemti ES standartiem atbilstoši likumi; Noslēgts divpusējās sadarbības līgums ar Bulgāriju	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 24 paragrāfa ieviešanu</i>	Likuma par migrantu strādniekiem uzmetums	Pieņemti ES standartiem atbilstoši likumi; Noslēgts divpusējās sadarbības līgums ar Bulgāriju	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Citas galvenās jomas								
<i>Nodokļu piemērošana, attīstot un ieviešot Eiropas un starptautiskajiem standartiem atbilstošu nodokļu sistēmu un institūcijas</i>	Soļi Nodokļu pakalpojumu attīstības stratēģijas ieviešanai	Pieņemti noteikumi nodokļu atgūšanai, taču procedūra joprojām apgrūtināta ārvalstu investoriem	Progress nodokļu reformas un nacionālās attīstības stratēģijas ieviešanā	Vidēja termiņa stratēģijas izstrāde; Jauni noteikumi Nodokļu atgūšanai	Nodokļu reforma sniedz rezultātus atbilstoši IMF prasībām	Turpinās darbs pie nodokļu reformas, pakāpeniska tuvināšanās ES politikai; modernizēta sistēma	PVN likumdošanas piemērošana ES <i>acquis</i>	Reformēta nodokļu sistēma, tuvinoties ES standartiem
<i>Konkurences politikas jomā ieviest pilnīgu caurspīdīgumu attiecībā uz valsts atbalsta sniegšanu</i>	Dibināta Nacionālā konkurences aizsardzības aģentūra	Konkurences likums divreiz nosūtīts caurskatīšanai un labošanai, nav vēl pieņemts	Joprojām notiek darbs pie jauna konkurences likuma izstrādes	Nav progressa	Konkurences likumu sagatavošana	Apstiprināts konkurences likums	Progress likumdošanas pieņemšanā	Likumdošanas grozījumi

<i>Intelektuālā un ražošanas īpašuma tiesību jomā nodrošināt līdzīgu aizsardzības līmeni kā tas ir ES</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā	Veikti papildinājumi likumdošanā	Papildinājumi likumdošanā	Jaunu likumu pieņemšana; tomēr intelektuālā īpašuma tiesību ieviešana praksē ir problemātiska	Likumdošanas grozījumi	Likumdošanas pielāgošana	Marakešas līguma parakstīšana; darbs pie likumdošanas uzlabošanas	Likumdošanas grozījumi
<i>Attīstīt publisko iepirkumu vidi, pastāvot atklātam procesam ar konkurenci apstākļiem</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā	Veikti papildinājumi likumdošanā; izstrādāts rīcības plāns	Publisko iepirkumu likuma ieviešana un informatīvas aktivitātes	Turpinās likumdošanas pielāgošana; izveidota Publisko iepirkumu aģentūra	Apstiprināts Rīcības plāns 2011-2013	Publisko iepirkumu darbības plāna ieviešana; ES Twinning projektu piesaiste	Trīs normatīvo aktu pieņemšana	Likumdošanas grozījumi
<i>Pārņemt Eiropas standartiem atbilstošas statistikas metodes statistiski nozīmīgās nozarēs</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā	Uzsākta Nacionālās Statistikas Attīstības stratēģijas ieviešana	Likumprojekts gaida Parlamenta apstiprinājumu	Turpinās Nacionālā attīstības plāna ieviešana	Izstrādāta detalizēta statistika par tirdzniecību pēdējos 3 gados	Apstiprināta Stratēģiskās attīstības programmā Nacionālajam Statistikas birojam; likumdošanas pielāgošana	Nacionālā statistikas centra veiksmīga darbība	Nav minēts
<i>Nodrošināt stabilitāti publisko finanšu pārvaldību un kontroli, kā arī valsts iekšējo finanšu kontroli, nodrošinot arī ārējā audita ieviešanu</i>	Pieņemta jauna stratēģija iekšējo finanšu kontrolei; jauni audita likumi	Jauni grāmatvedības un audita likumi	Tiek gatavota Nacionālā stratēģija grāmatvedības un audita attīstībai 2008-2011; nav progresa Audita likuma pieņemšanā ; valsts finanšu pārvaldībā pieņemti likumi un izstrādāti standarti	Pieņemts Grāmatvedības un Audita attīstības rīcības plāns Uzņēmējdarbības sektoram; piedāvāti budžeta likuma labojumi; apstiprināta valsts iekšējo finanšu kontroles attīstības programma	Stājas spēkā publisko finanšu likums un valsts iekšējo finanšu kontroles likums	Juridiskais un normatīvais ietvars ir iedibināts ar ES twinning atbalstu; Nav progresa ārējā audita jomā	Publisko finanšu uzlabošanas stratēģija; progress iekšējā audita jomā	Pielāgota likumdošana saistībā ar finanšu pakalpojumiem;

<i>Attīstīt dialogu par uzņēmējdarbības politiku ar mērķi uzlabot administratīvo un regulatīvo vidi uzņēmumiem</i>	Pieņemta stratēģija mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai	Veikti papildinājumi likumdošanā	Pieņemta Stabilizācijas programma un Citi attīstības plāni, kas paredz MVU attīstību	Turpina Institucionālā Attīstības plāna ieviešanu MVU atbalstam; pieņemta patērētāju aizsardzības stratēģija	Nav nozīmīgu izmaiņu	Nav progresa	Turpinās MVU stratēģijas ieviešana	Nav minēts
Sadarbība tieslietu un iekšlietu jomā								
Migrācijas jautājumi (legālā un nelegālā migrācija, atpakaļuzņemšana, vīzas un patvērums)								
<i>Novērtēt nelegālās migrācijas (uz un no Moldovas) apmērus un novērot migrācijas kustības</i>		Veikti papildinājumi likumdošanā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Sagatavots pirmais Paplašinātais Moldovas migrācijas profils	Nav minēts
<i>Atbalstīt efektīvu migrācijas plūsmu pārvaldību, saņemot arī konsultatīvu un finansiālu palīdzību aktivitāšu veicināšanai</i>	Sāktas diskusijas par mobilitātes partnerības attīstīšanu ar ES	Veikti papildinājumi likumdošanā	Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgumu uzlabo migrācijas pārvaldību	Jaunu mobilitātes iniciatīvu pieņemšana	Turpinās Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgumu ieviešana	Mobilitātes Sadarbības ietvaros attīstītas daudz jaunas iniciatīvas, t.sk. Par migrācijas pārvaldības kapacitātes konsolidāciju	Turpinās ES un Moldovas sadarbība Mobilitātes sadarbības ietvaros; migrācijas politikas iekļaušanas valsts ilgtermiņa attīstības politikā	Nav minēts

<i>Moldovas likumdošanas tuvināšana ES normām un standartiem, ieviešot starptautiskās normas attiecībā uz bēgļiem un patvēruma meklētājiem</i>	Veikti labojumi nacionālā rīcības programmā par migrāciju un patvērumu	Jauns starptautiskajiem standartiem atbilstošs patvēruma likums	Jauns ES standartiem atbilstošs patvēruma piešķiršanas likums; darbs pie bēgļu integrācijas uzlabošanas	Veiksmīga darbība Austrumeiropas reģionālās aizsardzības programmā; likumdošana ir piemērota ES standartiem	Labs progress pārņemot likumdošanu saistītu ar migrāciju un patvēruma meklētājiem;	Labs progress pārņemot likumdošanu saistītu ar migrāciju un patvēruma meklētājiem;	ES standartiem atbilstošas likumdošanas ieviešanas; IT sistēmas migrācijai darbības uzsākšana; institucionālās kapacitātes celšana	Ieviestas izmaiņas migrācijas un patvēruma likumdošanā; ES direktīvām tiek pielāgoti patvēruma piešķiršanas likumi un uzlaboti bēgļa statusa noteikšanas procedūras
<i>Uzlabot sadarbību efektīvai migrācijas plūsmu pārvaldībai un savu pilsoņu atpakaļuzņemšana i</i>	Noslēgts pilsoņu atpakaļuzņemšanas līgums ar ES	Stājas spēkā pilsoņu atpakaļuzņemšanas līgums ar ES	Nav minēts	Pieņemts likums, kas regulē ārzemnieku uzturēšanos Moldovā	iedibināta efektīva migrācijas pārvaldības sistēma; Pieņemta visaptveroša migrācijas stratēģija	iedibināta efektīva migrācijas pārvaldības sistēma; stājas spēkā likumi	Turpinās ES-Moldovas atpakaļuzņemšanas līguma ieviešana	Nav minēts
<i>Virzīt dialogu attiecībā uz vīzu politiku</i>	Noslēgts vīzu atvieglojumu līgums ar ES	Stājas spēkā vīzu atvieglojumu līgums ar ES	Nav minēts	Dialogs par bezvīzu režīmu ar ES	Turpinās Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgumu ieviešana	Uzsākta Vīzu Liberalizācijas Rīcības plāna Otrā kārtā	Secināts, ka Moldova ir izpildījusi nepieciešamās prasības bezvīzu režīma ieviešanai ar Šengenas valstīm	Ieviests bezvīzu režīms ar Šengenas valstīm
Robežu kontrole								
<i>Attīstīt efektīvu robežu pārvaldības sistēmu visā Moldovā t.sk. Piedņestrā</i>	Veikti papildinājumi likumdošanā	Pieņemts robežas infrastruktūras attīstības plāns, lēmumi par dažādiem	Robežsardzes dienests turpina ieviest trīs gadu institucionālās attīstības plānu	Dibināta Nacionālā Robežu Pārvaldības padome;	Pieņemta Attīstības stratēģija un Valsts robežas likums	Turpinās ES standartiem atbilstošu reformu ieviešana; stratēģijas	Turpinās ar ES atbalstu īstenotā muitas reformēšana, ieviešot Šengenas kataloga	Izveidots nacionālās robežu pārvaldes stratēģijas uzmetums, lai

		tehniskiem uzlabojumiem		Pieņemta jauna stratēģija		ieviešana; jauni likumi	rekomendācijas un Eiropas labākās prakses	piemērotu Šengenas standartus informācijas apmaiņā
<i>Pastiprināt un atvieglot pārrobežu sadarbību ar ES valstīm un kaimiņvalstīm</i>	Līdzdalība EUBAM (EU Border Assistance mission to Moldova)	Līdzdalība EUBAM (EU Border Assistance mission to Moldova)	Sadarbība EUBAM un FRONTEX programmās; līgumi ar Rumāniju	Sadarbība EUBAM un FRONTEX programmās	Konstruktīva sadarbība EUBAM misijā	Konstruktīva sadarbība EUBAM misijā; Ieviestas biometriskās pasēs	Turpinās ar ES atbalstu īstenotā muitas reformēšana, ieviešot Šengenas kataloga rekomendācijas un Eiropas labākās prakses	Pabeigta robežu demarkācija ar Ukrainu
Cīņa pret organizēto noziedzību (t.sk. Cilvēktirdzniecība)								
<i>Starptautisko instrumentu ratifikācija un ieviešana, kas ir īpaši nozīmīga cīņā pret organizēto noziedzību</i>	Ratificēta Eiropas konvencija par cīņu ar cilvēktirdzniecību	Nepieciešams ratificēt Eiropas Padomes konvenciju par Kibernozieģumiem	Ratificēta EP konvencija par Kibernozieģumiem	Dibināta darba grupa jauna likuma un stratēģijas izveidei	Kavējas organizētās noziedzības likuma pieņemšana; Pieņemti ar to saistīti rīcības plāni	Juridiskais un rīcībpolitikas ietvars cīņai ar organizēto noziedzību; jauni likumi	Jaunu likumu un stratēģijas pieņemšana	Izstrādātas ES standartiem un praksei atbilstošas Standarta Rīcības procedūras
<i>Pastiprināt cīņu pret cilvēktirdzniecību un nelegālo migrantu kontrabandu</i>	Nacionālās rīcības plāns par anti-kontrabandu	Pieņemts rīcības plāns cilvēktirdzniecības apkarošanai	Uzsākta Nacionālā Rīcības plāna ieviešanas izvērtēšana; informatīvās kampaņas; uzlabojas atbildīgo dienestu darbība	Veikti papildinājumi likumdošanā; nepieciešamas aktīvākas darbības politikas ieviešanai	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Nostiprinātas atbildīgās institūcijas	Jauna Nacionālā rīcības plāna izstrāde	Nav minēts

Narkotikas								
<i>Turpināt stiprināt cīņu pret narkotiku kontrabandu, t.sk. Narkotiku izgatavošanai nepieciešamo ķīmisko vielu kontrabandu</i>	Pieņemts rīcības plāns par cīņu ar narkotikām un narkobiznesu	Slikti ieviesta nacionālā narkotiku apkarošanas stratēģija un rīcības plāns	Sākta plānot Nacionālā stratēģija Narkotiku tirdzniecības un atkarības apkarošanai un Rīcības plāns	Apstiprināta Nacionālā stratēģija Narkotiku tirdzniecības un atkarības apkarošanai un Rīcības plāns	Uzsākta Nacionālās stratēģijas un Rīcības plāna ieviešana	Sadarbībā ar Ukrainu, Gruziju, Briseli un Azerbaidžānu veikts pirmais izvērtējums narkotiku stratēģijai un rīcības plāna; Parakstīts memorands ar Eiropas Narkotiku un Narkotiku atkarības monitoringa centru	Turpinās Antinarkotiku stratēģijas ieviešana	Likvidēta kriminālsodāmība par narkotiku lietošanu
Naudas atmazgāšana un finanšu un ekonomikas noziegumi								
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret naudas atmazgāšanu</i>	Jauns likums un nacionālā stratēģija	Veikti papildinājumi likumdošanā	Pamatojoties uz rekomendācijām, turpina nacionālā kontroles režīma ieviešanu	Nacionālā Rīcības plāna uzmetuma izstrāde	Jaunu likumu pieņemšana	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Policijas un juridiskā sadarbība								
<i>Pārņemt un efektīvi ieviest juridisko regulējumu un instrumentus, lai attīstītu juridisko</i>	Likums par starptautisko palīdzību sodīšanas jautājumos	Nav vēraņemamas attīstības	Sadarbībā ar Robežspēku misijām, attīstīta Moldovas un Ukrainas sadarbība pārrobežu	Joprojām nav progresa pievienošanai vairākām Hāgas konvencijām juridiskās palīdzības jomā	Nav progresa Hāgas konvenciju ieviešanā	Lielākoties ieviests likumdošanas ietvars kopējai juridiskajai palīdzībai; pieņemti jauni	Ir ieviestas dažas no Hāgas konvencijām	Pozitīvas Iekšlietu ministrijas un pakļauto vienību reformas; nav progresa militārās

<i>sadarbību ar citām valstīm</i>			noziegumu apkarošanā			likumi; Nav progresa Hāgas konvenciju ieviešanā		policijas reorganizācijā;
<i>Turpināt attīstīt sadarbību starp ES valstu un Moldovas juridiskajām un likumu uzraudzības institūcijām</i>	Sadarbības līgums ar Eiropu	Nav vērā ņemamas attīstības	Nav minēts	Aktīva līdzdalība informācijas apmaiņā ar GUAM valstīm un Dienvidaustrumu Eiropas Sadarbības iniciatīvas centru	Nav minēts	Nav minēts	Parakstīta Ceļa karte Moldovas un Eiropola Stratēģiskās sadarbības līgumam; Sadarbības līgums ar Eurojust	Parakstīts sadarbības līgums ar Eiropu
Transports, enerģētika, telekomunikācijas, vide un Zinātne, attīstība un inovācijas								
Transports								
<i>Izvērst un ieviest nacionālo transporta stratēģiju, t.sk. Transporta infrastruktūras attīstību</i>	Izstrādāta stratēģija visa veida transporta infrastruktūrai	Pārstrukturēta transporta sektora pārvaldība	Grūtības ieviest Transporta infrastruktūras stratēģiju	Labs progress transporta infrastruktūras politikas attīstīšanai	Nav minēts	Nav minēts	Transporta un loģistikas stratēģija 2013-2023	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas ceļu transporta sektorā</i>	Izstrādāta stratēģija zemes transporta infrastruktūrai	Grūtības stratēģijas ieviešanā	Ceļu infrastruktūras attīstībai atvēlēts mazāk budžeta līdzekļu kā stratēģijā paredzēts; Reformas ceļu fonda finansējuma piešķiršanā	Pieņemts Nacionālais Ceļu drošības rīcības plāns	Pabeigta Ceļu sektora atbalsta programmas projekta līguma noslēgšana (līdzfinansē ES un EIB); jauns ceļu likums tiek sagatavots	Tiek ieviesta Nacionālā Ceļu drošības stratēģija	Pabeigta ceļu uzturēšanās reforma ar ES aizdevuma 300 milj. EUR apmērā palīdzību	Jauns ES direktīvu pamatprasībām atbilstošs Ceļu transporta kodekss; Reorganizētas institūcijas;

<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas sliežu transporta sektorā</i>	Jauna savienojuma būvniecība	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Uzsākti darbi pie dzelzceļa restrukturizācijas	Sākta dzelzceļa restrukturizācija	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas aviācijas sektorā</i>	Civilās aviācijas attīstības stratēģija	Veikti ES standartiem atbilstoši papildinājumi likumdošanā	Turpinās tuvināšanās integrācijai ES civilās aviācijas sistēmai	Sadarbība ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru ar mērķi ciešāk integrēties ar ES	Moldova un ES parafē aviācijas pakalpojumu līgumu; Moldovai vēl nepieciešamas darbības aviācijas drošības problēmu novēršanai	Ieviestas ar Aviācijas kontroli saistītas institūcijas; Parakstīts vienotas Aviācijas zonas līgums ar ES	ES-Moldovas kopējās aviācijas zonas ieviešana; uzsākts ES tehniskās palīdzības projekts	Aviācijā turpinās reformas, pielāgojoties ES <i>acquis</i>
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas jūras un iekšējo ūdensceļu sektorā</i>	Notiek process jūras drošības noteikumu ieviešanai	Pievienojas vairākām konvencijām	Turpinās pielāgošanās starptautiskajiem standartiem	Turpinās infrastruktūras un ostu attīstība; jūras drošība joprojām ir problemātiska	Moldovas flote joprojām saglabājas augsta riska zonā Parīzes memoranda ietvaros	Moldovas flote joprojām saglabājas augsta riska zonā Parīzes memoranda ietvaros	Jauna likumdošana; flotes pāreja no Parīzes memoranda augsta riska uz vidēji augsta riska kategoriju	Moldovas flote saglabājas Parīzes memoranda melnajā sarakstā
Enerģija								
<i>Sagatavot atjaunotu enerģijas rīcībpolitiku, tuvinoties ES enerģētikas politikas mērķiem</i>	Palielina sadarbību ar ES, pieņem enerģijas stratēģiju	Turpina sadarbību ar ES Moldovas enerģijas stratēģijas ieviešanai	Sperti soļi enerģijas stratēģijas ieviešanā;	Stājas spēkā jaunie elektrības un gāzes likumi; Enerģijas Savienības dalībvalsts; enerģijas stratēģijas atjaunošana; Apstiprināts plāns ES <i>acquis</i> ieviešanai Enerģijas Savienības līgumam.	Likumdošanas papildināšana lai pielāgotos Enerģētikas Savienības prasībām	Pieņemta atjaunotās enerģijas stratēģijas versija; Turpinās Enerģijas Savienības prasību ieviešana	Turpinās centieni integrēties ar ES enerģijas tirgu	Turpinās integrācija ES vienotās enerģijas tirgū;

<i>Pakāpeniska pielāgošanās ES iekšējā elektrības un gāzes tirgus principiem</i>	Kontinentālās Eiropas Starpsavienotie elektrības tīkli (UCTE) izveido darba grupu Ukrainas un Moldovas dalībai	Pielāgotas enerģijas cenas, taču joprojām saglabājas izkropļotas	Pabeigtas sarunas par pievienošanos ES Enerģijas Savienības līgumam pēc ES <i>acquis</i> atbilstoša gāzes līguma un pušu ratifikācijas	Stājas spēkā jaunie elektrības un gāzes likumi; Enerģijas Savienības dalībvalsts; enerģijas stratēģijas atjaunošana; Apstiprināts plāns ES <i>acquis</i> ieviešanai Enerģijas Savienības līgumam.	Likumdošanas papildināšana, lai pielāgotos Enerģētikas Savienības prasībām	Pieņemta atjaunotās enerģijas stratēģijas versija; Turpinās Enerģijas Savienības prasību ieviešana	Jaunu gāzes un elektrības likumu sastādīšana atbilstoši ES standartiem Enerģijas Savienības prasību ieviešanas ceļa kartes pieņemšana	Nav minēts
<i>Enerģijas tīklu attīstīšana</i>	Nav minēts	Turpināts darbs pie naftas termināla, izvērtētas izmaksas termostacijai	Turpina izvērtēt iespēju kopā ar Ukrainu pievienoties kontinentālās Eiropas elektrotīkliem	Turpina izvērtēt iespēju kopā ar Ukrainu pievienoties kontinentālās Eiropas elektrotīkliem	Nav minēts	Turpinās darbs pie gāzes un elektrības infrastruktūras projektiem	Kopēju projektu attīstīšana ar Rumāniju	Nav minēts
<i>Uzlabot gāzes tranzīta tīklu caurspīdīgumu, uzticamību un drošību</i>	Nav minēts		Turpinās infrastruktūras attīstība	Turpinās infrastruktūras attīstība	Sarunas ar Gazprom par Piedņestras gāzes parādiem un jauniem gāzes piegādes līgumiem	Turpinās darbs pie gāzes un elektrības infrastruktūras projektiem	Jauna gāzes starpsavienojuma projekta realizēšana	Nav minēts
<i>Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu</i>	Jauns likums	Darbs pie jauna energoefektivitātes likuma	Darbs pie jauna energoefektivitātes likuma un rīcības plāna	Jauns energoefektivitātes likums	ES ievieš budžeta atbalsta programmu enerģētikas sektora reformai, fokusējoties uz energoefektivitāti, 42,6 milj. EUR apmērā	Darbs pie likumiem, Rīcības plāna un stratēģija; Ieviesti vairāki energoefektivitātes projekti	Ar ES enerģijas sektora atbalsta budžeta programmas palīdzību turpinās darbs pie atjaunojamās enerģijas resursu ieviešanas	Jauni likumi saistībā ar atjaunojamās enerģijas resursiem un energoefektivitāti

Informācijas sabiedrība								
<i>Paātrināt progresu elektroniskās komunikācijas politikas regulācijas izstrādē un ieviešanā</i>	Elektroniskās komunikācijas likums	Sagatavota Attīstības stratēģija; veikta reorganizācija pārvaldes struktūrās	Pieņemti vairāki lēmumi elektronisko komunikāciju likumiskā ietvara jomā	Nav minēts	Pieņemts jauns Nacionālais plāns	Stiprināta nacionālā regulējošā institūcija	Moldovas 2020 Stratēģijas pieņemšana	Nav minēts
<i>Paātrināt progresu Informācijas sabiedrības pakalpojumu attīstīšanā un Moldovas integrācijā Informāciju Sabiedrības Tehnoloģiju pētniecības programmā</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	E-pārvaldes iniciatīvu izstrāde	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Vide								
<i>Spert soļus, lai nodrošinātu, ka labas vides pārvaldības apstākļi ir noteikti un uzsākta to ieviešana</i>	Reorganizēta un stiprināta Vides ministrija	Sperti soļi vides politikas pārskatīšanai	Komunikē iesniegšana ANO; ANO klimata konvenciju un Kioto protokola ieviešana	Nepieciešams papildus darbs likumdošanas izstrādē un ieviešanā	Uzsākta Vides stratēģijas 2012-2022 sagatavošana	Nav minēts	Jauna vides stratēģija un vides aizsardzības likumdošana	Pieņemta klimata pārmaiņu pielāgošanās stratēģiju
<i>Veikt aktīvas darbības, lai novērstu vides un cilvēku veselības pasliktināšanos, kā arī sasniegt racionālu dabas</i>	Stratēģija vides drošībai un ūdens piegādei	Nav minēts	Vides politikas likumdošanas jomā nepieciešamas papildus darbības tā attīstīšanā un ieviešanā	Nav minēts	Pabeigta, bet ne pieņemta stratēģija par zemām gāzu emisijām un pielāgošanos	Nav minēts	ES budžeta atbalstītā ūdens aizsardzības programma; atkritumu pārstrādes stratēģija	Nav minēts

<i>resursu izmantošanu</i>								
<i>Vecināt sadarbību vides jautājumos</i>	Ratificēti vairāki reģionālie protokoli un konvencijas	Veicināta ES vides politiku ieviešana	Līdzdalība Donavas baseina attīstības projektā	Nepieciešams papildus darbs starptautisko normu ratificēšanai; Līdzdalība ES Ūdens Inicīatīvā	Nav minēts	Līdzdalība ES Austrumklimata projektā sagatavošanā; problemātiska institucionālā kapacitāte un resursi likumdošanas izstrādei un ieviešanai	Aktīva dalība ES programmās; Kijevas protokola ratifikācija un Minamatas konvencijas parakstīšana	ES direktīvu pārņemšana
Pētniecība, attīstība un inovācijas								
<i>Sagatavot Moldovas integrāciju Eiropas Pētniecības telpā un Sabiedrības Pētniecības un Attīstības ietvaru Programmās</i>	Zems atbalsts pētniecībai un inovācijām	Zema iesaiste 7 ietvara pētniecības programmās	Vidējs investīciju līmenis pētniecībā; lai arī palielinās dalībnieku skaits 7.Ietvara programmās, tas saglabājas zems	Nedaudz palielinājusies dalība 7.ietvara pētniecības programmā, tomēr saglabājas zema	Moldova kļūst par pirmo Asociēto valsti ES 7.ietvara programmā	No 2012 gada kļūst par Asociēto 7.ietvara programmas valsti; Zinātņu Akadēmija pieņem visaptverošu rīcības plānu	Līdzdalība 7.ietvara programmās, pieteikšanās Asociētas valsts statusam Horizon 2020 programmā	Pieņemts Zinātnes un Inovāciju kodekss;
<i>Atbalstīt Moldovas integrāciju augsta līmeņa zinātniskās apmaiņās</i>	Zems atbalsts pētniecībai un inovācijām	Zema iesaiste 7 ietvara pētniecības programmās	Vidējs investīciju līmenis pētniecībā; lai arī palielinās dalībnieku skaits 7.Ietvara programmās, tas saglabājas zems	Nedaudz palielinājusies dalība 7.ietvara pētniecības programmā, tomēr saglabājas zema	Moldova kļūst par pirmo Asociēto valsti ES 7.ietvara programmā	No 2012 gada kļūst par Asociēto 7.ietvara programmas valsti; Zinātņu Akadēmija pieņem rīcības plānu	Līdzdalība 7.ietvara programmās, pieteikšanās Asociētas valsts statusam Horizon 2020 programmā	Parakstīta vienošanās par līdzdalību Horizon2020 programmā.
Cilvēku savstarpējie kontakti								

Izglītība, apmācība, jaunatne								
<i>Tuvināt izglītības un apmācības sistēmu ES valstu standartiem</i>	Reformas augstākās un profesionālās izglītības sistēmā; tomēr progress ir lēns, jo trūkst resursu un politiskās iniciatīvas	Jauns izglītības kodekss, tuvināšanās ES standartiem	Turpinās izglītības reforma, tuvinoties ES augstākās izglītības standartiem	Izstrādāts jauns Izglītības kodekss; Nepieciešams papildus darbs pie Nacionālā kvalifikācijas ietvara atbilstoši ES standartiem	Turpinās izglītības reformēšana un darbs pie Izglītības kodeksa izstrādes	Turpinās izglītības reformēšana un darbs pie Izglītības kodeksa izstrādes	Turpina reformas ieviešanu; tomēr saglabājas zema kvalitāte un rezultāti ar neefektīvu resursu izmantošanu; jaunas stratēģijas pieņemšana	Turpina izglītības reformu un jaunu izglītības kodeksu un izglītības attīstības stratēģiju; Profesiju likums joprojām gaida Parlamenta apstiprinājumu
<i>Veicināt sadarbību izglītības, apmācību un jaunatnes jomā</i>	Nav minēts	Dalība Tempus un ERASMUS programmās	Līdzdalība ES studentu apmaiņas programmās	Līdzdalība ES studentu apmaiņas programmās	Dalība ES apmaiņas programmās	Dalība ES apmaiņas programmās	Dalība ES apmaiņas programmās	Nav minēts
Kultūras un audio-vizuālie jautājumi								
<i>Veicināt sadarbību kultūras jomā</i>	Ratificētas UNESCO konvencijas kultūras jomā	Semināri un ieviestās UNESCO konvencijas popularizēšana	Kultūras ministrijas organizētas apmācības UNESCO konvencijas ieviešanai	Līdzdalība EKP Īpašās Rīcības kultūras programmā	Jaunu noteikumu pieņemšana, dalība ES Kultūras programmās	Vērā ņemams progress kultūras jomas regulēšanā; darbs pie kultūras likuma; pieņemts kultūras mantojuma likums	Turpinās darbs pie kultūras likuma; pieņemts kultūras mantojuma likuma	Ieviesta Kultūras nacionālā stratēģija
Pilsoniskās sabiedrības sadarbība								
<i>Atbalstīt un veicināt pilsoniskās</i>	Sociālās aizsardzības ministrija un Ārlietu ministrija	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās darbs pie Nacionālās stratēģijas pilsoniskās	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>sabiedrības sadarbību</i>	parakstījušas saprašanās memorandus ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem			sabiedrības attīstīšanai ieviešanas				
Pārrobežu un reģionāla līmeņa sadarbība								
<i>Uzlabot kontaktus un kapacitāti pārrobežu un reģionālā līmeņa sadarbībai, uzņemties iespējas un izaicinājumus no ES paplašināšanās</i>	No Moldovas puses par progresu nav minēts	Parakstīta Nacionālā Stratēģija Pilsoniskās Sabiedrības attīstīšanai	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Sabiedrības veselība								
<i>Palielināt veselības drošības un epidemioloģisko drošību Moldovā atbilstoši ES likumdošanai un sadarbojoties ar PVO</i>	Turpināta veselības sektora reformēšana	Turpināta veselības sektora reformēšana	Turpinās veselības sektora reformas	Turpinās veselības sektora reformas	Veselības sektora reforma ar ES budžeta atbalstu 43 milj. EUR apmērā	Veselības sektora reforma ar ES budžeta atbalstu pieaug līdz 49,45 milj. EUR apmērā	Austrumu Partnerības ietvaros saņemti 6 mil EUR sabiedrības veselības laboratoriju tīklu uzlabošanai; Izstrādāta jauna sabiedrības veselības stratēģija;	Uzsākta veselības stratēģijas 2014-2020 ieviešana; turpināta veselības pakalpojumu restrukturizācija
<i>Ievākt un uzglabāt datus par veselības indikatoriem</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>Ieviest slimību izsekošanas un veselības drošības instrumentus</i>	Nacionālā programma HIV/AIDS prevencijai un kontrolei ieviešana	Nav minēts	Ieviesta epidemioloģiskās informācijas apmaiņas sistēma ar EK	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
---	---	------------	---	------------	------------	------------	------------	------------

Ukrainas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām

	2007 ²⁸⁶	2008 ²⁸⁷	2009 ²⁸⁸	2010 ²⁸⁹	2011 ²⁹⁰	2012 ²⁹¹	2013 ²⁹²	2014 ²⁹³
	142 milj. EUR ²⁹⁴ ; Prioritātes – •Enerģētika; •Twinning un tehniskā palīdzība; •Migrācijas kapacitāte; •Robežkontrole •Pārvaldība	138,6 milj. EUR ²⁹⁵ ; Prioritātes – •Pārvaldība •energoefektivitāte; •tehniskās barjeras; • Twinning un tehniskā palīdzība	116 milj. EUR ²⁹⁶ ; Prioritātes: • Normatīvu reforma; • Infrastruktūras attīstība	126 milj. ²⁹⁷ EUR. Prioritātes: •Tieslietu sektors; •Reģionālā attīstība; •vide un energoefektivitāte; •ES-Ukrainas līgumi	135 milj. EUR. ²⁹⁸ Prioritātes: •Reģionālā attīstība; •Administratīvā likumiskais ietvars un publiskās pārvalde; •Energoefektivitāte un Vide	138 milj EUR, ²⁹⁹ Prioritātes: •Enerģijas stratēģija; •Sabiedrībā balstīta vietējās attīstība; •ES-Ukrainas līgumi; •Migrācijas pārvaldībai;	186 milj. EUR ³⁰⁰ Prioritātes: •Reģionālā politika; •Vides politika; •Tirdzniecība ar ES un tehnisko barjeru likvidēšana; •ES-Ukrainas līgumu atbalsts	365 milj. EUR ³⁰¹ Prioritātes: •Valsts institūciju un iekārtas attīstība (state building); • atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai

²⁸⁶ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁸⁷ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁸⁸ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁸⁹ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁹⁰ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁹¹ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁹² European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁹³ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

²⁹⁴ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁹⁵ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁹⁶ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁹⁷ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Republic of Ukraine*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 18.04.2016

²⁹⁸ European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 part 1 in favour of Ukraine to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union. and European Commission (2011) Commission Implementing Decision of 28/11/2011 on the Annual Action Programme 2011 part II in favour of Ukraine to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.

²⁹⁹ European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 29.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 part 1 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union. and European Commission (2012) Commission Implementing Decision of 5.12.2012 on the Annual Action Programme 2012 part 2 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union* on 16.04.2016.

³⁰⁰ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 20.11.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 16.04.2016.

³⁰¹ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 16.04.2016

ES prasības ³⁰²	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Politiskais dialogs un reformas								
Demokrātija, likuma vara, cilvēktiesības un pamatbrīvības								
<i>Stiprināt stabilitāti un efektivitāti institūcijām, kas nodrošina demokrātiju un likuma varu</i>	2007. gada parlamenta vēlēšanas atbilst vairumam EDSO standartu, tomēr novēroti vairāki trūkumi, kas saistīti ar paša vēlēšanu procesa norisi; 2007. gada janvārī Parlaments ir pieņēmis Venēcijas Komisijas kritizētu Ministru Kabineta likumu, kas ietver konstitucionālus labojumus un apdraud varas dalīšanas principu; Venēcijas	Nav ieviestas EDSO rekomendācijas, izstrādājot Vēlēšanu kodeksu; Ļoti neliels progress Ukrainas konstitūcijas pārskatīšanā, daļai biedru izstājoties no Konstitucionālās padomes un izstrādājot atsevišķus priekšlikumus	Pieņemti prezidenta vēlēšanu likuma labojumi, kurus EDSO vērtēja kā "atpakaļejošu soli"; strīdīgas izmaiņas ieviestas arī vēlēšanu likumiskajā ietvarā starp Prezidenta vēlēšanu kārtām, kas tika kritizēts no Starptautiskās Vēlēšanu novērošanas misijas puses; lai arī notika darbs publiskās pārvaldes reformas koncepta un ierēdniecības likuma, neviens no	Nav progresa konstitucionālās reformas virzības procesā; Venēcijas komisijas atzinums par to, ka konstitūcija nenodrošina pietiekamu varas sadalījuma principu; Prezidenta izveidota Demokrātijas un Likuma varas stiprināšanas komisija; Pārceltas pašvaldību vēlēšanas un izmainīts pašvaldību vēlēšanu likums, ko kritizē gan starptautiskie,	Pārskatīta Ukrainas vēlēšanu likumdošana, ņemot vērā virkni EDSO un Venēcijas Komisijas ieteikumus, taču dažas sadaļas joprojām ignorēja rekomendācijas; Nav nozīmīga progresa konstitucionālajā reformā; Turpinās darbs pie publiskās pārvaldes reformas	Vēlēšanu procesā būtiski trūkumi, kas saistās gan ar kandidātu iebiedēšanu, caurspīdīguma trūkumu partija finansējuma jomā, trūkumiem balsu skaitīšanā, nespēju noteikt rezultātu piecos apgabalos un opozīcijas kandidēt starptautiskajiem standartiem neatbilstošu tiesas prāvu dēļ; Sperti soļi konstitucionālās reformas sagatavošanai; Publiskā sektora reformas lēnā procesa un pieņemto likumu	Vēlēšanu likumdošanas izmaiņas, ņemot vērā vairumu Venēcijas Komisijas rekomendācijas; notika papildvēlēšanas 5 reģionos, kuros 2012. gada vēlēšanas nevarēja noteikt rezultātus – tika ziņots par pārkāpumiem un iespējamu rezultātu viltošanu; Nav uzsākts nozīmīgu vēlēšanu likumdošanas aktu labošanas process;	Prezidenta un parlamenta vēlēšanas notikušas saskaņā ar lielāko daļu Ukrainas starptautisko saistību; Veikti ievērojami uzlabojumi prezidenta ievēlēšanas likumā; Nav progresa visaptverošā parlamenta; pašvaldību un referendumu vēlēšanu likumu reformā; Atjaunota 2004. gada konstitūcija un izveidota konstitucionālo reformu parlamenta komisija;

³⁰² EU/Ukraine Action Plan (2005). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 16.04.2016

	<p>Komisija ir secinājusi, ka konstitūcija neietver efektīvu varas līdzsvara sistēmu – likumdevēja un izpildvaras sāncensība kavē reformu ieviešanas procesu;</p> <p>Prezidents sasaucis komisiju konstitūcijas pārskatīšanai, bet trūkst procesa caurspīdīguma</p>		<p>dokumenti nav ticis pieņemts;</p> <p>Pieņemts pašvaldību reformu koncepts</p>	<p>gan vietējie eksperti;</p> <p>Augustā pieņemti papildus labojumi, ņemot vērā virkni problēmu, taču vairāki nozīmīgi jautājumi netika ņemti vērā;</p> <p>Prezidents izveidojis darba grupu vēlēšanu likumdošanas uzlabošanai;</p> <p>tomēr nav ņemti vērā ES ieteikumi un darba grupa nav reprezentatīva;</p> <p>Darbības stratēģijas izveide publiskās pārvaldes reformai</p>		<p>neatbilstības ES standartiem dēļ, tika atcelta 70 miljonu EUR ES atbalsta iniciatīvas programma</p>		<p>Uzsākta militārā reforma, lai uzlabotu demokrātijas kontroli pār militārajiem un drošības spēkiem;</p> <p>Sagatavoti jauni publiskās pārvaldes reformu likumi;</p> <p>Izstrādāta stratēģijas decentralizācijas reformām</p>
--	---	--	--	--	--	--	--	--

<p><i>Turpināt tieslietu sektora reformu ar mērķi nodrošināt tiesu neatkarību un stiprināt to administratīvo kapacitāti, kā arī nodrošināt prokuratūras neitralitāti un efektivitāti</i></p>	<p>Zema Konstitucionālās tiesas darbības efektivitāte; Nav pieņemts sākotnējais prokuratūras reformu likums; nepieciešams samazināt prokuratūras pārmērīgo varu. Tiesnešu apmācības; labojumi likumdošanā.</p>	<p>Nav ieviesti priekšlikumi tiesu varas reformai; Tiesu varas neatkarības apdraudējums, iesaistoties prezidenta un premjerministra atbalstītāju konfliktā; apstiprināts Kriminālo tiesību reformas plāns un prokuratūras biroja reformu plāns atbilstoši Eiropas Padomes rekomendācijām</p>	<p>Limitēts tiesu sistēmas reformu progress; Kriminālo procedūru kodekss ticis izskatīts Parlamenta pirmajā lasījumā; Prokuratūras likumprojekts nodots izskatīšanai Venēcijas komisijai tā atbilstības pārbaudei starptautiskajiem standartiem</p>	<p>Sagatavota reformām nepieciešamā likumdošana; Venēcijas komisijas ziņojums atzīst nelielu progresu dažās sfērās, taču saglabā spēcīgu kritiku par virkni jautājumu; Likvidēta Ukrainas iekšējās drošības dienesta dalība Tieslietu augstākajā padomē; Nav progresa Kriminālās procedūras kodeksa pieņemšanā un Prokuratūras biroja reformās</p>	<p>Nopietns satraukums par tiesu sektoru, īpaši tiesu prāvu dēļ pret opozīcijas līderiem un iepriekšējās valdības biedriem, kas neatbilst starptautiskajiem standartiem, selektīvi piemērojot taisnīguma principus; Izstrādāti tiesu varas likuma grozījumi, kuri saskaņā ar Venēcijas komisiju, ietvēra nozīmīgus uzlabojumus</p>	<p>Ukrainas tiesu varas uzticamība ir kritusies, jo īstenotas starptautiskajiem standartiem neatbilstošas tiesas prāvas pret opozīciju un bijušās valdības locekļiem; Jauns likums par tiesu darbību; Kriminālā procedūru kodeksa stāšanās spēkā</p>	<p>Neliels progress tieslietu sektora reformu procesā, t.sk. ES-Ukrainas dialoga formā; Progress arī selektīvā taisnīguma piemērošanas jomā, atbrīvojot netaisnīgi notiesātos; Sperti soļi arī tiesu varas juridiskā pamata nostiprināšanai; Kriminālo Procedūru kodekss mainījies Kriminālkodeksa piemērošanu, tomēr protesti parādīja tā ieviešanas trūkumus; Ģenerālprokuratūras likums</p>	<p>Jauns tiesu varas likums, mainot tiesu varas pakārtības struktūru; Atlaisti visi esošie tiesu priekšsēdētāji, liekto tiem iziet atkārtam vēlēšanu procesam; Ar ES atbalstu izstrādāta tiesu varas sektora reformu stratēģija; Pieņemts jauns prokuratūras likums, ņemot vērā lielāko daļu Venēcijas komisijas rekomendāciju</p>
--	--	--	---	--	--	--	--	--

<i>Nodrošināt efektīvu cīņu ar korupciju</i>	Centieni uzsākt antikorupcijas likumdošanas ieviešanu, tomēr EDSO ziņojumā norādīts uz būtiskiem trūkumiem Ukrainas cīņā ar korupciju; Anti-korupcijas likumdošanas pieņemšana tika apturēta politiskās krīzes dēļ; Pieņemts antikorupcijas plāns, bet daudzas rekomendācijas nav ņemtas vērā	Ieviesti vairāki instrumenti un rekomendācijas cīņai ar korupciju	Pieņemts antikorupcijas likumu kopums; Pieņemtas 14 Rezolūcijas saistītas ar antikorupcijas instrumentiem;	Nav progresa; Parlaments atceļ pieņemto, bet vēl neievieš antikorupcijas likumdošanas paku un citus instrumentus; likvidēta komisija, kuras atbildība bija cīņā ar korupciju	Nav nozīmīga progresa; Pieņemta antikorupcijas stratēģija	Apstiprināta korupcijas stratēģija, bet korupcijas uztvere saglabājas augsta	Labota antikorupcijas likumdošana	Sperti vairāki soļi antikorupcijas politikas ieviešanai un ieviestas likumdošanas izmaiņas
<i>Nodrošināt cilvēktiesību un pamatbrīvību ieviešanu atbilstoši Eiropas un starptautiskajiem standartiem</i>	Nav minēts	Ukraina izpildīja visas atskaites saistības atbilstoši ANO cilvēktiesību konvencijām	Ratificētas vairākas konvencijas	ES pauž satraukumu par pamatbrīvību un demokrātijas principu lejupslīdi Ukrainā; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu ieviešana joprojām problemātiska	Tiesībsarga birojs īsteno informatīvu kampaņu un atvieglota piekļuvi; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu ieviešana joprojām problemātiska	Sarežģījumi jauna tiesībsarga ieviešanas procesā; ieviestas pozitīvas izmaiņas biroja funkcionēšanā	Nav minēts	Izveidots Starptautiskais Padomdevēj panelis, kas konsultēs cilvēktiesību pārkāpumu gadījumu izmeklēšanā no 2013. gada novembra līdz 2014. gada februārim

<i>Veicināt pilsoniskās sabiedrības attīstību</i>	Samazināta NVO reģistrācijas maksa un Ministru Kabinets virzīja lēmumu par atbalstu pilsoniskās sabiedrības attīstībai	Apstiprināts pirmais pilsoniskās sabiedrības attīstības plāns	Nav minēts	EDSO kritika par civiltiesību aktīvistu aizturēšanu un aizskaršanu; Nav progresa jauna pilsoniskās sabiedrības likuma izveidē	Darbs pie jauna pulcēšanās brīvības likuma; Valsts institūcijas ir naidīgas pret publiskām neapmierinātības izpausmēm un pieaug aizliegto publisko pasākumu skaits	Pulcēšanās brīvība ir apdraudēta modernas likumdošanas trūkumu dēļ	Jauns pilsonisko organizāciju likums; Pulcēšanas brīvība ir tikusi apdraudēta regulējoša likuma trūkuma dēļ - ziņots par daudz pārkāpumiem, kad ir aizliegtas demonstrācijas nepamatotu iemeslu dēļ vai izmantots spēks pret protestētājiem	Pieņemts likums, kas ievērojami ierobežo pulcēšanās brīvību, bet pēc jaunās valdības ievēlēšanas, ierobežojumi daļēji tika atcelti; Strauja pilsoniskās sabiedrības attīstība un grupu organizētības un struktūras uzlabošanās; ES sniedz 10 milj. EUR palīdzību pilsoniskās sabiedrības attīstībai
<i>Nodrošināt mediju un vārda brīvību</i>	Elektronisko un drukāto mediju plurālisms	Pastāv mediju plurālisms; taču tiek ziņots par draudiem žurnālistiem, kuri ir bijuši kritiski pret valdības pārstāvjiem un prominentām personām; trūkst mediju caurspīdīguma	Lai arī palēninājies, bet kopumā labs progress vārda brīvības jomā; tomēr vēlēšanu laikā uz medijiem tiek izdarīts spēcīgs finansiāls un ekonomiskajās interesēs balstīts spiediens; nav progresa Pārrobežu televīzijas konvencijas	Pieņemts likums par publiskās informācijas pieejamību; Vairāki vardarbības gadījumi pret žurnālistiem ar zemu lietu izmeklēšanas rādītāju; Pieņemti likuma labojumi, kurus atbalsta Venēcijas komisija, taču vēl nepieciešami	Licenču piešķiršana ar šī brīža valdību saistītām personām rada bažas par mediju brīvības nākotni; Žurnālisti ziņo par aizskaršanu un cenzūru; Prezidenta administrācija izveidojusi darba grupu, lai pievērstos žurnālistu ziņojumiem par	Mediju brīvības rādītāji nav uzlabojušies – pieaug ziņojumu skaits par fiziskiem uzbrukumiem žurnālistiem, informācijas telpā dominē valdību atbalstoši mediji; pieaudzis spiediens uz valdībai kritiskajiem medijiem; Nav progresa	Mediju brīvības rādītāji nav uzlabojušies – pieaug ziņojumu skaits par fiziskiem uzbrukumiem žurnālistiem, īpaši protestu laikā 2013. gada Novembrī; Pārņemts opozīcijas kanāls; Pieņemts mediju caurspīdīguma likums, bet nav	Pēc jaunās valdības nākšanas pie varas mediju brīvības situācija uzlabojas; Pieņemts publisko pārraižu likums; Nav progresa caurspīdīguma nodrošināšanā; Ziņots par uzbrukumiem žurnālistiem un slepkavībām

			ieviešanā; Pieņemts pulcēšanās brīvības likumprojekts, kas ierobežo demonstrācijas un ir kritizēts no Vīnes Komisijas puses	labojumi, lai tie atbilstu Eiropas standartiem;	tiesību pārkāpumiem	caurspīdīguma likumdošanas virzībā	vēl nekādas ietekmes	
<i>Nodrošināt minoritāšu tiesības</i>	Eiropas Pilsotības konvencijas ratifikācija; iecelts vēstnieks rasisma, ksenofobijas un diskriminācijas apkarošanai; Joprojām nepieciešama virkne reformu, lai atbilstu Eiropas Padomes standartiem; situācija ar Romu minoritāti joprojām problemātiska	Tiek ziņots par nacionālo un citu sociālo grupu minoritāšu diskrimināciju; Izveidots rīcības plāns ksenofobijas apkarošanai	Tiek ziņots par antisemitiskiem starpgadījumiem, kā arī citiem rasisma un diskriminācijas gadījumiem īpaši pret Romu un Krimas tatāru minoritātēm; veikti labojumi kriminālkodeksā, iekļaujot atsauci uz rasismu; nav progresa visaptveroša diskriminācijas likuma pieņemšanā	Turpinās ziņojumi par starpgadījumiem un diskrimināciju pret nacionālajām minoritātēm; Pieņemts Rīcības plāns; Nav sperti soļi likumdošanas moderna likumdošanas ietvara attīstīšanai	Turpinās ziņojumi par etnisko vai seksuālo minoritāšu diskrimināciju; Joprojām nav pieņemta visaptveroša anti-diskriminācijas stratēģija	Pieņemts likums cīņai ar diskrimināciju, taču netiek ņemta vērā seksuālās orientācijas diskriminācija; Trūkst likuma, kas vērstos pret diskrimināciju saistībā ar invaliditāti	Joprojām nav veikti grozījumu antidiskriminācijas likumā, jo Parlaments atsakās iekļaut diskrimināciju, kas saistās ar seksuālo orientāciju un dzimumu identitāti; Stratēģija un Rīcības plāns Romu minoritātes iekļaušanai	Vairāki anti-diskriminācijas likumu grozījumi, bet uz seksuālo orientāciju balstīta diskriminācija joprojām nav iekļauta; Prezidents uzliek Veto 2012.gada valodu likuma atcelšanai

<p>Novērst sliktu izturēšanos (ill-treatment) un spīdzināšanu</p>	<p>Neskatoties uz spertajiem pozitīvajiem soļiem, joprojām tiek saņemti ziņojumi par sliktas izturēšanās un spīdzināšanas gadījumiem; Nepietiekama vainīgo sodīšana; Sadarbība ar pilsonisko sabiedrību aizturēšanas iestāžu novērošanā</p>	<p>Joprojām plaši tiek ziņots par sliktu izturēšanos un spīdzināšanu policijas aizturēšanā; saglabājas arī citas problēmas šajā jomā; Nav pabeigta atbildības jomu pārdale starp ministrijām</p>	<p>Uzlabojumi pirmstiesas aizturēšanas pārvaldīšanā un pārraudzīšanā;</p>	<p>Joprojām saglabājas kā nopietna problēma un tiek ziņots par sistemātiskiem cilvēktiesību pārkāpumiem; Likvidēts Cilvēktiesību uzraudzības departaments policijas uzraudzībai</p>	<p>Pieaugošs sūdzību skaits; Ieviests Nacionālais Prevencijas mehānisms</p>	<p>Nacionālā prevencijas mehānisma pret spīdzināšanu ieviešana</p>	<p>Pateicoties Kriminālo procedūru kodeksam gadījumu skaits samazinās, taču policijas atbildības instrumentu trūkums joprojām ir problemātisks</p>	<p>Pateicoties Kriminālo procedūru kodeksam, gadījumu skaits samazinās, taču policijas atbildības instrumentu trūkums joprojām ir problemātisks</p>
<p>Nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi (sievietēm un vīriešiem)</p>	<p>Vāja likumdošanas ietvara piemērošana par vienlīdzīgām tiesībām sievietēm</p>	<p>Labojumi likumdošanā</p>	<p>Izveidota dzimumu vienlīdzības komisija; Ieviesta dzimumu vienlīdzības mācība Ukrainas skolās; tomēr nav progresa vienlīdzīgu tiesību likuma pieņemšanā un cīņā pret vardarbību ģimenē</p>	<p>Uzlabota institucionālā kapacitāte vienlīdzības politiku ieviešanai; Izveidots Ģimenes un Dzimuma politikas departaments</p>	<p>Vienlīdzīgu tiesību likums ir vēl jāpieņem</p>	<p>Vērojama neliela regresija</p>	<p>Pateicoties ANO konvencijām, nacionālā likumdošana ir labā līmenī, taču Ukraina vēl ir tālu no atbilstības Eiropas standartiem</p>	<p>Pateicoties ANO konvencijām, nacionālā likumdošana ir labā līmenī, taču Ukraina vēl ir tālu no atbilstības Eiropas standartiem</p>

<i>Nodrošināt bērnu tiesības</i>	Pieņemts likumprojekts par ANO bērnu tiesību konvencijas ieviešanu	Joprojām nav ieviestas vairākas ANO rekomendācijas; veiktas izmaiņas likumdošanā un izstrādāta Nacionālā programma	Pieņemts Rīcības plāns ANO konvencijas ieviešanai	Ieviests bērnu tiesību tiesībsarga postenis; Likumdošanas papildinājumi un pielīdzināšanās ANO standartiem	Ir novērots tālāks progress	Ieviestas likumdošanas izmaiņas	Kļūst par Globālās Alianses pret bērnu seksuālu izmantošanu tīmeklī dalībnieci; jaunu likumu virzīšana	Austrumukrainas konfliktam negatīva ietekme uz bērnu tiesībām; Parlaments uzsāk diskusijas par jauniem likumdošanas aktiem
<i>Nodrošināt Tirdzniecības savienību tiesību ievērošanu un darba pamatstandartus</i>	Palielinās centieni arodbiedrību tiesību jomā; Ieviesta darba programma	Sadarbība ar ES	Nav progresa	Jauna līguma parakstīšana starp valdību, arodbiedrībām un darba devējiem	Nav progresa	Nav progresa	Nav minēts	Ratificētas visas Starptautiskās Darba Organizācijas Darba Pamatkonvencijas
<i>Nodrošinās Starptautisko taisnīgumu (sākot ar 2010. gada Asociācijas dienaskārtību, šis ir aizstāts ar "Sadarbības veicināšana ar Starptautisko Krimināltiesu, lai veicinātu starptautisko taisnīgumu un cīnītos ar nesodāmību")³⁰³</i>	Nav minēts	Nav ratificēti Romas statūti par Starptautisko Krimināltiesu	Nav progresa Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu ratifikācijā	Nav progresa Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu ratificēšanā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Atzīta Starptautiskās Krimināltiesas jurisdikcija noziegumos, kuri veikti no 2013. gada novembrim līdz 2014. gada februārim

³⁰³ 2009.gadā pieņemot Asociācijas dienaskārtību, tika ieviestas arī jaunas prasības/rekomendācijas, kas tabulā ir iezīmētas ar violeto krāsu un tiek ņemtas vērā, sākot ar 2010.gadu. Dokuments, kurš tika noslēgts starp ES-Ukrainu: *EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement*. (2009). Available in: http://eas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.04.2016

Reģionālie un starptautiskie jautājumi, sadarbība ārpolitikas un drošības politikā, masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšana un atbrūošanās, konfliktu novēršana un krīžu pārvaldība								
<i>Stiprināt politisko dialogu un sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jautājumos</i>	Atbalstīja gandrīz visas ES ārpolitikas deklarācijas; neformālas politikas plānošanas sarunas ar ES	Turpināta aktīva sadarbība ar ES ārpolitikas jautājumos	Aktīva sadarbības ar ES reģionālo un starptautisko jautājumu risināšanā; lielākās daļas ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšana	Sadarbības ar ES reģionālo un starptautisko jautājumu risināšanā; ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšana	Sadarbības ar ES reģionālo un starptautisko jautājumu risināšanā; ES ārpolitikas deklarāciju atbalstīšana	Sadarbība ar ES starptautiskajos jautājumos, taču atbalstīto deklarāciju skaits pēdējos gados sarūk	Pieaug atbalsts ES ārpolitikas deklarācijām;	Pieaug atbalsts ES ārpolitikas deklarācijām;
<i>Stiprināt sadarbību reģionālos un starptautiskos jautājumos, konfliktu novēršanā un krīžu pārvaldībā</i>	Dalība EUBAM misijā (<i>EU Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine</i>)	Pozitīva līdzdalība Piedņestras sarunās; Ratificēts ES-Ukrainas līgums par līdzdalību krīžu pārvaldības operācijās	Pamatojoties uz veiksmīgo dalību ES operācijā Balkānos, izpēģta iespēja piedalīties ES jūras operācijā Atlanta; Konstruktīva sadarbība Piedņestras sarunās	Uzsākts dalības process ES jūras operācijā Atlanta; Konstruktīva sadarbība Piedņestras sarunās	Uzsākts dalības process ES jūras operācijā Atlanta; Konstruktīva sadarbība Piedņestras sarunās	Sadarbība EUBAM misijas ietvaros; laba sadarbība Piedņestras sarunās; Dalība Atlanta misijā	Aktīva diplomātija EDSO priekšsēdētāja amata ietvaros; Konstruktīva sadarbība Piedņestras konflikta sarunās; dalība EUBAM misijā; dalība ES Atlanta misijā	Dalība ES Atlanta misijā; ES un Ukrainas diplomātiskie centieni nonākt pie ilgtspējīga Ukrainas konflikta risinājuma

<i>Turpināt attīstīt sadarbību cīņā ar terorismu, nelegālo ieroču tirdzniecību un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Ekonomiskās un sociālās reformas un attīstība								
Funkcionējoša tirgus ekonomika								
<i>Turpināt progresu pilnīgi funkcionējošas tirgus ekonomikas ieviešanai, t.sk. Cenu noteikšanai, valsts atbalsta kontrolē, likumiskajam ietvaram godīgas konkurences jomā</i>		Panākta vienošanās par ekonomiskās stabilizācijas programmu; pielāgota valūtas kursa fleksibilitāte; nepieciešama enerģijas cenu pielāgošana	Dramatiska ekonomiskās situācijas pasliktināšanās globālās krīzes ietekmē	Atjaunots Stabilitātes līgums un pieņemta vienošanās par Ekonomisko Reformu programmu ar SVF	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Turpināt pakāpenisku tuvināšanos ES likumiskajam ietvaram un nodrošināt tā efektīvu ieviešanu</i>		Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Uzlabot investīciju klimatu, nodrošinot caurspīdīgumu,</i>		Nav minēts	Investīciju klimats saglabājas negatīvs	Investīciju klimats saglabājas nestabils – trūkst	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>prognozējamību un regulējumu vienkāršošanu un to piemērošanu</i>				caurspīdīguma un uzticības tiesu varai				
Monetārā, valūtas kursa un fiskālā politika								
<i>Konsolidēt makroekonomiskās stabilitātes un izaugsmes politikas progresu</i>	Ukrainas Nacionālā banka izsludinājusi vidēja termiņa stratēģiju, kas mērķēta uz inflāciju un valūtas kursu; Nacionālās bankas vadītāja piedalīšanās vēlēšanās solis atpakaļ attiecībā uz bankas neatkarību	Apņemšanās stiprināt Nacionālās bankas neatkarību	Palielinās budžeta deficīts; budžeta konsolidācija ir atlikta; strauji palielinājies valsts parāds; Panākta vienošanās par palīdzību no SVF; Eiropas Komisija pieņēmusi 610 milj. EUR lielu Makro finansiālās palīdzības paketi	Nav minēts	Turpinās konsolidācijas progresa īstenošana, tomēr Naftogaz sagādā milzīgu budžeta deficīta risku; Gāzes cenu pielāgošanas kavēšanās apdraud SVF apstiprinātās konsolidācijas programmas ieviešanu	Fiskālais deficīts pārsniedz SVF noteikto valsts institūciju atteikšanās dēļ pacelt gāzes tarifu un izdevuma pieauguma dēļ pirms vēlēšanām	Nav minēts	Ukrainas ekonomikas dziļa recesija; fiskālā deficīta un ārējā parāda pieaugums; ārējo rezervju kritums
<i>Ieviest pastāvīgu ilgtermiņa strukturālo reformu programmu, lai turpinātu konsolidēt funkcionālu tirgus ekonomiku (Pēc 2010. gada Asociācijas dienaskārtības-fiskālo un izdevumu reformu</i>	Starptautiskās aptaujas par uzņēmējdarbības vidi nav uzrādījušas uzlabojumus – Ukraina atpaliē nodokļu maksāšanā; licenču apstrādē un investoru aizsardzībā; Inspekciju likums, lai arī	Nav minēts	Nav minēts	Fiskālās konsolidācijas programmas ieviešana atbilstoši vienošanai ar SVF; jauns budžeta kodekss	Ekonomiskās Reformas programmas ieviešanā lēns progress - uzlabojumi pensiju reformā un budžeta likumdošanā; publiskā pārvalde un valsts finanšu pārvalde joprojām nav	Lēns progress strukturālo reformu ieviešanā	Pieņemta publisko finanšu pārvaldības stratēģija un rīcības plāns; Pieņemti konstitucionāli grozījumi finanšu pārvaldībā; Nav progresa gāzes tarifu pielāgošanā; Trūkumi PVN	Nav minēts

<i>ieviešana (t.sk. Pensiju sistēma un ārējais parāds), lai īstenotu publisko finanšu ilgtspēju un pārvaldību)</i>	pieņemts, tomēr nav vēl efektīvi piemērots dažādas interpretācijas starp valsts institūcijām dēļ				reformēta un ir necaurspīdīga		atgriešanas procesā	
<i>Stiprināt Ukrainas Nacionālo Banku saskaņā ar ES praksi un ekspertīzi</i>				Turpinās finanšu sektora reformas ar mērķi stiprināt Nacionālo banku	Finanšu institūciju konsolidētas pārraudzības likums	Nav minēts	Nacionālajai Bankai uzticētas jaunas funkcijas	Nav minēts
<i>Ar ES un ECB pieredzes palīdzību attīstīt un stiprināt Ukrainas monetārā valūtas kursa un finanšu un banku sektora regulatīvo un pārraudzības politiku darbību</i>				Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Ievērojami stiprināta finanšu pakalpojumu pārraudzība	Jauna likumdošana banku sektora pārvaldībai
<i>Samazināt valsts iesaisti cenu noteikšanā atbilstoši ES praksei</i>				Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>ES praksei atbilstošu caurspīdīgu, atvērtu un konkurences apstākļiem atbilstošu privatizācijas</i>				Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>noteikumu attīstīšana</i>								
<i>Stiprināt dialogu un sadarbību sociālos jautājumos, nodrošināt tuvināšanos Eiropas standartiem nodarbinātības un sociālās politikas jomā</i>	Virzīta valsts programma Ukrainas ekonomiskajai un sociālajai attīstībai; Sociālā dialoga likums vēl nav stājies spēkā	Parakstīta trīspusēja vienošanās starp valdību un nevalstisko sektoru; sagatavots Darba kodekss; Pieņemta Atbilstoša darba programma	Nav minēts	Jauns sociālā dialoga likums	Ieviesta pensiju reforma un pieņemts lēmums par īpašu pakalpojumu sniegšanu veterāniem un invalīdiem	Parakstītā trīspusējā vienošanās tika piemērota Starptautiskās Darba organizācijas Apmierinoša darba dienaskārtībai	Nav progresa	Nav minēts
<i>Ieviest efektīvus darba vietu radīšanas un nabadzības mazināšanas instrumentus, kuri būtu vērsti uz cilvēku zem nabadzības sliekšņa skaita samazināšanu un uzlabotu sociālo kohēziju, ieskaitot ilgtspējīgu izglītības, veselības aprūpes un citu sociālo pakalpojumu sistēmas un piekļuvi</i>	Vēl nav pieņemts jaunais Darba likuma kodekss	Ukraina izstrādā plānus dzīves līmeņa uzlabošanai; labojumi likumdošanā	Īstenoti instrumenti, lai samazinātu krīzes ietekmi uz vārīgākajām grupām; Pieņemts plāns cīņai pret nabadzību; palielināti minimālie ienākumi	Veiksmīga Valsts Nodarbinātības dienesta darbība; sagatavoti likuma grozījumi nabadzības apkarošanai;	Uzsākts ES finansēts projekts prasmju piemērošanai un migrācijai, iesaistot sociālos partnerus	Izmaiņas likumdošanā	Pasliktinās sociālā situācija un sociālās politikas ieviešana; Ieviestas lielākas sociālās garantijas	Samazināts publiskās pārvaldes lielums un ierēdņu sociālās garantijas; Ieviestas jaunas ārkārtas sociālās palīdzības; Nav atbalsta iekšēji pārvietotajām personām

<i>Samazināt reģionālās nevienlīdzības un uzlabot vietējās attīstības kapacitāti</i>	Atbildīgo Ministriju atbildības jomu reorganizācija	Nav minēts	Nav minēts	Nav reāla progressa	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ilgspējīgas attīstības veicināšana</i>	Vides ministrija iesniegusi ilgtspējīgas attīstības stratēģiju apstiprināšanai parlamentā	Nav progressa	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Joprojām nav prioritāra nozare - trūkst zaļās ekonomikas un ilgtspējīgas attīstības stratēģijas	Nav sistemātiskas politikas ilgtspējīgai attīstībai
Tirdzniecība, tirgus un likumdošanas reformas								
Preču kustība								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma saistību ieviešana preču tirdzniecības jomā</i>	Nav minēts	Joprojām pastāv problēmas graudu tirgus caurspīdīguma jomā	Ukraina nav izpildījusi saistības attiecībā uz dažādu likumdošanas aktu pieņemšanu un importa nodevu publicēšanu par 2010. gadu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Pievienošanās PTO</i>	Vērā ņemams progress	Kļūst par PTO dalībvalsti	Ukraina nav izpildījusi saistības attiecībā uz dažādu likumdošanas aktu	Nav minēts	Nav minēts	Paziņojums PTO par nodomu celt importa tarifus; Muitas nodevu likuma pieņemšana, ceļot muitas tarifus	Ukraina tikai daļēji risināja tirdzniecības traucējumus ar ES, pilnībā nepielāgojoties PTO standartiem	Nav minēts

<i>Tuvināties un ieviest nepieciešamajām administratīvajām un makro-ekonomikas reformām, kas paredzētas Partnerības un Sadarbības līgumā</i>	Nav minēts	Nav vēl ieviesti mehānismi importa nodevu harmonizācijai; Uzsāktas sarunas par ES pievienoanos Džiļai un Visaptverošai brīvās tirdzniecības zonai	pieņemšanu un importa nodevu publicēšanu par 2010. gadu Turpinās sarunas par džiļu un Visaptverošu Brīvās tirdzniecības zonu	Nav minēts	Noslēgtas sarunas par Džiļu un visaptverošu brīvās tirdzniecības līgumu	Nav minēts	Nav minēts	Jaunā valdība pieņēma vairākus mērķus ar mērķi uzlabot ES-Ukrainas tirdzniecību, taču vienlaicīgi makroekonomiskā problēmu dēļ tika ieviesti vairāki ierobežojumi
<i>Sadarbība, lai ieviestu Izcelsmes valsts noteikumus</i>				Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Ieviestas vienkāršotas procedūras izcelsmes valsts sertifikātu izsniegšanai	Nav minēts
Muita								
<i>ES un starptautiskajiem standartiem atbilstošas muitas likumdošanas ieviešana</i>	Pieņemti likumi, tuvinoties ES standartiem	Ierobežots progress, bet sperti soļi Kioto konvencijas ieviešanai; izmaiņas likumdošanā	Darbs pie nacionālās likumdošanas harmonizācijas ar Kioto protokolu par Muitas procedūrām; Joprojām nav pilnīga atbilstība PTO noteikumiem par muitas novērtējumu	Joprojām nav pilnīga atbilstība PTO noteikumiem par muitas novērtējumu	Pievienošanās Pārskatītajai Kioto konvencijai par Muitas procedūru harmonizēšanu un vienkāršošanu;	Jauns Muitas kodekss	Ienākumu un Tarifu ministrijas izveide nav tikusi pārdomāta un ir sarežģījusi lēmumu pieņemšanas procesu	Kavēta muitas reforma; ieviestas dažas kapacitātes celšanas reformas
<i>Uzlabot muitas darbību un vienkāršot un</i>	Pieņemta starpinstitutionālā vienošanās, lai vienkāršotu	Turpinās darbs administratīvo un operacionālo	Turpinās darbs pie visaptverošas muitas	Muitas procedūru modernizēšana un	Ir veikts progress dažās jomās muitas procesa modernizēšanai,	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>modernizēt muitas procedūras</i>	muitas procedūras	kapacitāšu celšanā;	modernizācijas stratēģijas; dažādu jaunu procedūru ieviešana	sagatavošanās Eiropas Čempionātam futbolā 2012;	taču nepieciešama strukturētāka pieeja reformu procesam			
Standarti, tehniskie regulējumi un atbilstības novērtēšanas procedūras								
<i>Tuvināties ES un starptautiskajai juridiskajai un administratīvajai praksei un sagatavoties Ukrainas dalībai ES iekšējā tirgū noteiktas prioritātes industriālajos sektoros</i>	Turpinās darbs pie Rīcības plāna ieviešanas darbs pie likumdošanas izstrādes; Nav progresa kvalitātes infrastruktūras reformēšanā	Ierobežots progress	Ļoti ierobežots progress; Tirgus izsekošanas likumprojekts tiek izskatīts Ekonomikas ministrijā; Divi likumdošanas akti nodoti parlamentā, bet neatbilst ES likumdošanai; Nav progresa kvalitātes infrastruktūras reformu kontekstā	Izmaiņas likumdošanā	Nav minēts	Standartizācijas likuma sagatavošana, tomēr paredz atsevišķu standartizāciju būvniecības industrijai, kas neatbilst ES praksei; Pieņemti 40 tehniskie regulējumi, kas vāji balstīti uz ES direktīvām un vēl 20 tiek sagatavoti	Paviršs progress; Ar ES atbalstītu projektu izstrādāts rīcības plāns; izstrādāti jauni likumi	Atjaunoti centieni virzīties uz priekšu tehnisko regulējumu reformās; stratēģijas projekts un rīcības plāns ir sagatavoti saskaņā ar ES-Ukrainas Asociācijas līgumu; Likumdošanas pārskatīšana; 45 miljonu atbalsta programmas ES-Ukrainas tirdzniecības barjeru likvidēšanai

Ierobežojumu novēršana un administrācijas modernizēšana								
<i>Atvieglot preču kustību, novēršot kvantitatīvu ierobežojumus, pakāpeniski likvidējot importa licences un izvairoties no jauniem diskriminējošiem mēriem. Uzlabot administratīvo sadarbību</i>	2007.gada graudu eksporta aizliegums cenu kontrolēšanas nolūkos rada traucējumus tirgus funkcionēšanā	Nav minēts	Nav minēts	Piemēroti ierobežojumi graudu eksportam, kas neatbilst Partnerības un Sadarbības līgumam un PTO prasībām	Janu likumu pieņemšana	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Sanitārie un fitosanitārie jautājumi								
<i>Palielināt pārtikas drošību un atvieglot tirdzniecību ar reformu un sanitāro un fitosanitāro sektoru modernizāciju atbilstoši ES standartiem</i>	Pieņemti likumi, tuvinoties ES standartiem	Likumdošanas labojumi un uzraudzības mehānismu ieviešana	Īstenotas darbības, lai tuvinātos ES standartiem; izmaiņas likumdošanā	Īstenotas darbības, lai tuvinātos ES standartiem; izmaiņas likumdošanā un pārraudzības institūciju izveidošana	Īstenotas darbības, lai tuvinātos ES standartiem;	Sagatavojoties Džiļam un visaptverošam brīvās tirdzniecības zonas līgumam, ticis apstiprināts institucionālo reformu plāns; tiek gatavota virkne likumu, lai nodrošinātu atbilstību ES standartiem	Likumprojekti nodoti izskatīšanai parlamentā; Rīcības plāna pieņemšana; ES atļauj gaļas produktu un olu eksportu uz ES	Progress Ukrainas likumdošanas harmonizēšanā ar ES

<i>Administratīvās kapacitātes stiprināšana</i>				Nav minēts	Institucionālo reformu plāna sagatavošana	Sagatavojoties Dziļam un visaptverošam brīvās tirdzniecības zonas līgumam, ticis apstiprināts institucionālo reformu plāns; tiek gatavota virkne likumu, lai nodrošinātu atbilstību ES standartiem	Nav minēts	Nav minēts
Uzņēmējdarbības likums un dibināšanas tiesības								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas II Nodaļas prasību pilnīga ieviešana, īpaši attiecībā uz Vislielākās labvēlības režīma principiem un nacionālās attieksmes principiem (Apstākļi, kas ietekmē uzņēmumu dibināšanu un darbību)</i>	Neliels progress, kas saistās ar jaunu likumu pieņemšanu; tomēr nav progresa uzņēmuma likuma modernizēšanā	Investoru padome uzsākusi darbu; dialogs ar Eiropas biznesa Asociāciju par investīciju klimata uzlabošanu	Veiktas izmaiņas likumdošanā; tomēr investīciju un uzņēmējdarbības klimats saglabājas negatīvs	Izmaiņas likumdošanā; uzņēmējdarbības klimats saglabājas nestabils- trūkst caurspīdīguma un uzticības tiesu varai	Biznesa klimats pasliktinājies; tiek ziņots par neparedzamu regulatīvo vidi ar nekonsekventi piemērotiem noteikumiem; veikti labojumi likumdošanā	Biznesa klimats joprojām saglabājas bēdīgā stāvoklī likuma varas trūkumu un korupcijas dēļ; Progress saistās ar Muitas kodeksu un PVN automātiskās atgriešanas sistēmu	Likumu labojumi; vienkāršotas nodokļu procedūras; biznesa klimats saglabājas sliktā stāvoklī	limitēts progress

<i>Pakāpeniska pakalpojumu plūsmas ierobežojumu atcelšana starp ES un Ukrainu noteiktos sektoros, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līgumu (Pārrobežu pakalpojumu nodrošināšana)</i>	Neliels progress, kas saistās ar jaunu likumu pieņemšanu; tomēr nav progresa uzņēmuma likuma modernizēšanā	Investoru padome uzsākusi darbu; dialogs ar Eiropas biznesa Asociāciju par investīciju klimata uzlabošanu	Nav minēts	Sarunas par pakalpojumiem turpinās Džiļa un visaptveroša brīvās tirdzniecības līguma kontekstā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Kapitāla un kārtējo maksājumu kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma V sadaļas saistību piemērošanu (Turpināt dialogu, īpaši attiecībā uz saistību izpildi)</i>	Nav progresa	Likumdošanas sagatavošana	Nepieciešamas papildus darbības	Izvērtēti ierobežojumi attiecībā uz brīvu kapitāla kustību	Nav progresa	Ieviesti jauni regulējumi	Jauna likuma pieņemšana	Vairāku instrumentu ieviešana, kas saprotami no makroekonomiskās perspektīvas, bet kritizēti no uzņēmēju puses
Personu, t.sk. Darbaspēka kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 24 paragrāfa ieviešanu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Darbaspēka līgumu noslēgšana ar vairākām ES dalībvalstīm		Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>(Vienlīdzīga attieksme)</i>								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 26 paragrāfa ieviešanu (Sociālās garantijas)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Darbaspēka līgumu noslēgšana ar vairākām ES dalībvalstīm		Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Citas galvenās jomas								
<i>Attīstīt un ieviest Eiropas un starptautiskajiem standartiem atbilstošu nodokļu sistēmu un institūcijas</i>	Nav nozīmīga progresa	Nodokļu reforma joprojām nav pavisam pabeigta	Pieņemts Rīcības plāns nodokļu pārvaldības uzlabošanai; Pieņemta nodokļu reformas stratēģija	Pieņemtā nodokļu likumdošana un administrēšanas funkcionēšana pilnībā neatbilst labai pārvaldei un godīgai nodokļu konkurencei; trūkst galīga visaptveroša stratēģiskā plāna; Pieņemts jauns nodokļu kodekss	Stājas spēkā jauns Nodokļu kodekss; tomēr trūkst likumdošanas ieviešanas praksē	Progress nodokļu sistēmas reformas jomā	Nodokļu kodekss nav veicinājis stabilu uzņēmējdarbības vidi; Lēmums par mehānismu piemērošanu, kas ir iekļauts vienošanā ar ES	Nodokļu reformu īstenošana
<i>Konkurences politikas jomā Ieviest un attīstīt Partnerības un Sadarbības līguma 49.2.2. un 49.2.3 ar valsts atbalstu saistītās</i>	Darbs pie konkurences politikas likuma	Labojumi likumdošanā; Atzinīgs EDSO novērtējums	Jauns negodīgas konkurences likums; darbs pie Ekonomikas kodeksa izmaiņām	Jaunu likumu pieņemšana	Vairākas antimonopola komitejas darbības ir pretrunā ar ES standartiem	Jauna likumdošana atbilstoši ES noteikumiem	Likumprojekts par valsts palīdzību iesniegts Parlamentā; Nacionālā konkurences programma	ES standartiem atbilstošs valsts atbalsta likums

<i>saistības un attīstīt likumdošanas un kontroles režīmu, kas būtu savietojams ar ES</i>							iesniegta parlamentā	
<i>Ieviest un attīstīt Partnerības un Sadarbības līguma 49.2.1. punktu, kas būtu savietojams ar ES (nediskriminācija, caurspīdīgums, antimonopols)</i>	Darbs pie konkurences politikas likuma iesaiste padziļinātā dialogā ar ES;	Nav minēts	Sagatavots rīcības plāns EDSO Anti-monopola Komitejas rekomendāciju ieviešanai	Sperti soļi caurspīdīguma uzlabošanai un valsts atbalsta koncepta reformai	Vairākas antimonopola komitejas darbības ir pretrunā ar ES standartiem Institucionāla reforma, kurai tiek sagatavots Twinning projekts	Jauna likumdošana atbilstoši ES noteikumiem Situācija atsevišķās nozarēs pasliktinājusies	Nav minēts	Nav minēts
<i>Intelektuālā un ražošanas īpašuma tiesību jomā nodrošināt līdzīgu aizsardzības līmeni kā tas ir ES, t.sk. tiesību piemērošanu</i>	efektīva dažādu aspektu ieviešana; taču vāja intelektuālā īpašuma tiesību piemērošana	Labojumi likumdošanā	Nav progressa	Turpina pildīt starptautiskās saistības, ieviešot parakstītos līgumus		Nav minēts	Turpina pasliktināties intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un piemērošana, īpaši attiecībā uz autortiesībām; Atbildība pārcelta no Izglītības ministriju uz Ekonomikas attīstības un tirdzniecības ministriju	Nav minēts

Attīstīt publisko iepirkumu vidi, pastāvot atklātam procesam ar konkurences apstākļiem, īstenojot iepirkumu uzsaukumus	Likumdošana neatbilst ES un starptautiskajai praksei un nesniedz caurspīdīgumu un stabilitāti	Labojumi likumdošanā	Pieņemti jauni likumi par publisko iepirkumu; Veiktas izmaiņas noteikumos par Publisko iepirkumu no valsts līdzekļiem, kas, ja tiks ieviests, radīs barjeras tirdzniecībai un pasliktinās biznesa klimatu	Jaunu likumu pieņemšana; Anti-Monopola komitejas izveidošana	Pieņemti likumu labojumi	Joprojām trūkst vienmērīgas stratēģiskās pieejas likumdošanas tuvināšanai ES noteikumiem un standartiem	Trūkst vienmērīgas stratēģijas, piemērojot Ukrainas likumdošanu ES noteikumiem un standartiem; likuma grozījumi, kas pasliktina situāciju un neatbilst PTO prasībām	Jauns publisko iepirkumu likums, bet pilnībā neatbilst ES likumdošanai
Pārņemt Eiropas standartiem atbilstošas statistikas metodes statistiski nozīmīgās nozarē un attīstīt Ukrainas valsts statistikas komitejas izveidošanu	Notiek ES standartiem atbilstošas statistikas sistēmas izveide	Pieņemta vidēja termiņa stratēģija	Nav progresa Rīcības plāna ieviešanā	Ar Twinning programmas palīdzību tiek uzlabota statistikas sfēra	Progress statistikas sistēmas ieviešanai atbilstoši Eiropas standartiem	ES standartiem atbilstoši likuma labojumi	Tiek ieviesta Valsts Statistikas dienesta reformu programma	Nav notikusi tautas skaitīšana; uztraukums par statistikas dienestu profesionālo neatkarību
Nodrošināt stabili publisko finanšu pārvaldību un kontroli, kā arī valsts iekšējo finanšu kontroli, nodrošinot arī ārējā audita ieviešanu	Twinning projekta īstenošana publisko finanšu kontroles jomā	Ministru kabinets apstiprinājis Publisko finanšu kontroles konceptu un rīcības plānu; iesniegta Twinning projekta lūgums	Pieņemta stratēģija; izmaiņas likumdošanā; tehniskā palīdzība Ārējā audita ieviešanā	Nav progresa audita jomā; atcelts plānotais likums par publisko finanšu iekšējo kontroli	Neliels progress; augsta līmeņa korupcija un plaši interešu konflikti joprojām ir milzu problēma; Reformu trūkums noveda pie kavējumiem ES maksājumos;	Ieviests iekšējais audits;	Pieņemta publisko finanšu pārvaldības stratēģija un rīcības plāns; Ieviesti iekšējā audita standarti	Vērā ņemams progress publisko finanšu pārvaldības reformā; likumdošanas izmaiņas

		ārējā audita uzlabošanā			pieņemtas iekšējā un ārējā audita procedūras			
<i>Attīstīt dialogu par uzņēmējdarbības politiku ar mērķi uzlabot administratīvo un regulatīvo vidi uzņēmumiem; attīstīt Ukrainas likumdošanas un administratīvo ietvaru MVU attīstīšanai</i>	Kamēr Ukraina neuzņemas valdības līmeņa politiskās saistības Mazo uzņēmumu hartas ieviešanai, nav sagaidāms reāls progress	Pieņemta Eiropas harta par Mazajiem uzņēmumiem	Dialogs ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ar mērķi ieviest Eiropas hartu par mazajiem uzņēmumiem; Izmaiņas likumdošanā;	Vienkāršotas procedūras; jaunu likumu izstrāde	Nav minēts	Likuma pieņemšana, tuvinoties ES <i>acquis</i>	Sistēmas reforma, atvieglojot birokrātisko slogu	Uzņēmējdarbības procesa īstenošanas atvieglošana
Sadarbība tieslietu un iekšlietu jomā³⁰⁴								
Migrācija un patvērums								
<i>Ukrainas likumdošanas tuvināšana ES normām un standartiem, ieviešot starptautiskās normas attiecībā uz bēgļiem un</i>	Reformu procesa ieviešana atbilstoši ES likumdošanai	Joprojām trūkst skaidras migrācijas politikas un vienotas migrācijas pārvaldes	Valsts migrācijas dienesta izveides dekrēts saņēma prezidenta veto, attiecīgi nav kompetentas iestādes, kas varētu pieņemt	Joprojām trūkumi migrācijas un patvēruma meklētāju likumiskajā ietvarā un tā ieviešanā	Ir sasniegusi progresu, bet nepieciešama papildus likumu pieņemšana, lai pabeigtu Nacionālās Migrācijas pārvaldības stratēģiju, kas	Tiek ieviests Nacionālās Migrācijas pārvaldības stratēģija un Rīcības plāns; Efektīvi darbojošs Valsts migrācijas dienests; Pabeigt ES atbalsta	Pievienošanās konvencijām	Likumdošanas labojumi

³⁰⁴ EU ACTION PLAN ON JUSTICE AND HOME AFFAIRS IN UKRAINE (2001). Official Journal C 077 , 29/03/2003 P. 0001 - 0005. Available in [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1461248840682&uri=CELEX:52003XG0329\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1461248840682&uri=CELEX:52003XG0329(01)) EurLex home page; viewed on 18.04.2016

<i>patvēruma meklētājiem</i>			saistošus lēmumus saistībā ar patvēruma meklētājiem		tika pieņemta ar papildinošu Rīcības plānu; Izveidots Valsts migrācijas dienests; pieņemti jauni likumi	projekts Valsts migrācijas dienestam; Pieņemts ar bēgļiem saistīts likums		
<i>Īstenot integrācijas politiku, kas novērstu diskrimināciju un ieviestu instrumentus cīņai pret rasismu un ksenofobiju</i>	Nav minēts	Nav minēts	Tiek ziņots par vairākiem bēgļu un patvēruma meklētāju tiesību pārkāpumiem;	Nepieciešams ievērojami uzlabot bēgļu un patvēruma meklētāju tiesību aizsardzību un ievērošanu	Ziņots par vairākiem bēgļu un patvēruma meklētāju tiesību pārkāpumiem	Ziņots par vairākiem bēgļu un patvēruma meklētāju tiesību pārkāpumiem	Reintegrācijas politikas īstenošana; Ziņots par selektīvu patvēruma un aizsardzības piešķiršanu, korupcijas problēmām	Nav minēts
<i>Izveidot un labot likumdošanu par ārzemniekiem, patvēruma meklētājiem, imigrāciju un bēgļiem</i>	Patvēruma sistēmas funkcionēšanas pasliktināšanās; trūkumi bēgļu likumā	ECT secinājusi, ka Ukrainas likumdošana nenodrošina tās efektīvu, precīzu un paredzamu piemērošanu, kas ļautu izvairīties no subjektīva lēmuma	Nav minēts	Nav minēts	Pieņemts likums	Nav minēts	Ieviests patvēruma procedūras likums, bet nepieciešami uzlabojumi	Nav minēts
<i>Atbalstīt efektīvu migrācijas plūsmu pārvaldību, saņemot arī konsultatīvu un finansiālu palīdzību</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nacionālās Migrācijas pārvaldības stratēģija	Nacionālās Migrācijas pārvaldības stratēģija	Nav minēts	Nav minēts

<i>aktivitāšu veicināšanai</i>								
<i>Novērtēt nelegālās migrācijas apmērus un novērot migrācijas kustības</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Uzlabot sadarbību efektīvai migrācijas plūsmu pārvaldībai un savu pilsoņu atpakaļuzņemšanai</i>	Stājas spēkā vienošanās par vīzu atvieglojumiem un savu pilsoņu atpakaļuzņemšanu	Stājas spēkā Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgums	Nav minēts	Turpinās Vīzu atvieglojumu un Atpakaļuzņemšanas līgumu ieviešana	ES dalībvalstis uzsāk sarunas par Atpakaļuzņemšanas līguma protokolu ieviešanu	ES dalībvalstis turpinās sarunas par Atpakaļuzņemšanas līguma protokolu ieviešanu	ES dalībvalstis turpinās sarunas par Atpakaļuzņemšanas līguma protokolu ieviešanu	Noslēgti 17 Atpakaļuzņemšanas līgumi; Apmierinošs ES-Ukrainas Atpakaļuzņemšanas līguma ieviešanas process
Robežu kontrole un vīzas								
<i>Attīstīt efektīvu robežu pārvaldības sistēmu visā Ukrainā</i>	Turpinās darbs pie muitas darbības modernizācijas	Turpinās Valsts robežsardzes reforma	Nav minēts	Pieņemts Integrētas Robežu pārvaldības koncepts un tam sekojošs rīcības plāns	Integrētas Robežu pārvaldības koncepta un rīcības plāna ieviešana;	Integrētas Robežu pārvaldības koncepta un rīcības plāna ieviešana;	Progress Integrētas Robežu pārvaldības koncepta un rīcības plāna ieviešanā	Zaudēta kontrole pār daļu no robežām ar Krieviju
<i>Atbalsēt Ukrainas robežu kontroles reformas</i>	Apstiprināta valsts robežu reformu programma	Turpinās Valsts robežsardzes reforma	Robežsardzes reforma turpinās atbilstoši plānam	Robežsardzes reforma turpinās atbilstoši plānam	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Konflikts apturēja uzsāktās reformas

<i>Pastiprināt un atvieglot pārrobežu sadarbību ar ES valstīm un kaimiņvalstīm</i>	Dalība EUBAM misijā (EU Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine)	Dalība EUBAM misijā	Vietējās Robežas satiksmes līgumi ar Poliju, Slovākiju, Ungāriju; Robežu demarkācija ar Baltkrieviju; Diskusijas par robežu demarkāciju ar Krieviju; dalība EUBAM misijā	Turpinās sarunas ar Moldovu par robežu demarkāciju	Parakstīta vienošanās par lielu Eiropas projektu ar mērķi virzīt robežu demarkācijas aktivitātes; dalība EUBAM misijā	Dalība EUBAM misijā	Turpinās robežu demarkācijas progress, uzsākot sarunas ar Baltkrieviju un Krieviju, bet pabeidzot ar Moldovu	Nav minēts
<i>Virzīt dialogu attiecībā uz vīzu politiku</i>	Stājas spēkā vienošanās par vīzu atvieglojumiem un savu pilsoņu atpakaļuzņemšanu	Stājas spēkā Vīzu atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas līgums; vienošanās par dialoga uzsākšanu bezvīzu režīmam	Izdots likums par biometrisko ārzemju pilsoņu kontroles atļaušanu vīzu pieteikumu apstrādes procesā; Turpinās dialogs par bezvīzu režīmu	Turpinās Vīzu atvieglojumu un Atpakaļuzņemšanas līgumu ieviešana	Prezentēts Vīzu Liberalizācijas Rīcības plāns; Labojumi esošajā ES-Ukrainas Vīzu atvieglošanas līgumā	Turpinās Vīzu liberalizācijas rīcības plāna ieviešana	Izpildīts Vīzu liberalizācijas rīcības plāns; stājas spēkā ES-Ukrainas Vīzu atvieglojumu līguma grozījumi	Apmierinošs grozītā Vīzu atvieglojuma līguma ieviešanas process; Pieņemts EK ziņojums par Vīzu liberalizācijas rīcības plāna izpildi
Organizētā noziedzība								
<i>Starptautisko instrumentu ratifikācija un ieviešana, kas ir īpaši nozīmīga cīņā pret</i>	ANO konvencijas par Starptautisko Organizēto noziedzību tiek ieviesta	Joprojām nav parakstītas ANO konvenciju protokols	Joprojām notiek ANO Konvencijas saistību ieviešana	ANO konvencijas par Transnacionālo Organizēto noziedzību ieviešana; Institucionālā	Pieņemta stratēģija cīņai pret organizēto noziedzību	Rīcības plāna pieņemšana	Pieņemto likumu ieviešana	Jaunas stratēģijas pieņemšana

<i>organizēto noziedzību</i>				fragmentācija traucē efektīvai cīņai ar organizēto noziedzību- steidzami nepieciešama stratēģijas izstrāde				
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret naudas atmazgāšanu</i>	ES standartiem pietuvinātas likumdošanas pieņemšana	Pieņemti likumdošanas grozījumi	Prezidents uzlicis veto nozīmīgam naudas atmazgāšanas likumprojektam;	Turpinās nacionālā kontroles režīma ieviešana; ratificētas starptautiskās konvencijas	Jauni likumi	Labs progress, pieņemot jaunu likumdošanu	Progress ar jaunu rīcības plānu un funkcionālu institucionālo struktūru	Nav minēts
<i>Turpināt stiprināt cīņu pret narkotiku kontrabandu, t.sk. Narkotiku izgatavošanai nepieciešamo ķīmisko vielu kontrabandu</i>	Turpinās uzņemto saistību cīņai pret narkotikām izpilde	Līdzdalība reģionālajās programmās; ANO konvenciju ieviešana	Aktīvas darbības narkotiku tirdzniecības uz ES mazināšanai	Parakstīts Saprašanās memorands ar Eiropas Narkotiku un narkotiku atkarības monitoringa centru; sadarbība ar pilsonisko sabiedrību pieprasījuma mazināšanai	Izveidots Nacionālais Narkotiku kontroles dienests	Turpina Stratēģiskās programmas un Rīcības plāna ieviešanu	Jaunas stratēģijas pieņemšana	Jaunas stratēģijas pieņemšana

<i>Pastiprināt cīņu pret cilvēktirdzniecību un nelegālo migrantu kontrabandu</i>	Nav minēts	Ir divpusējās vienošanos ar lielāko daļu ES valstu; Nav ratificēta EP konvencija	Ir tikuši pilotēti nacionālās aizsardzības instrumenti; Sadarbība ar pilsonisko sabiedrību un Starptautiskajām organizācijām; Sadarbība ar ES	Ratificēta Eiropas Padomes konvencijas par Cilvēktirdzniecību; turpinās diskusijas par jaunu likumu izstrādi	Pieņemts likumdošanas ietvars cīņai ar cilvēktirdzniecību	Administratīvo reformu process gandrīz paralizēja kriminālizmeklēšanu cilvēktirdzniecības jomā	Atbilstoši ES rekomendācijām, ieviesta virkne instrumentu	Turpinās progress, palielinot izmeklētāju skaitu; Attīstās sadarbība ar NVO
Terorisms								
<i>Attīstīt ES-Ukrainas sadarbību cīņai ar terorismu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt sadarbību ar trešajām valstīm cīņai ar terorismu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Likumu piemērojošo institūciju sadarbība								
<i>Attīstīt tehniskās, operacionālās un stratēģiskās informācijas apmaiņas mehānismus starp Ukrainu un ES dalībvalstīm</i>	Nav minēts	Darbs ar personas datu aizsardzības likumu pieņemšanu	Nikoniy Vienotās Robežkontroles operācija, lai uzlabotu Ukrainas un Moldovas policijas spēkus pārrobežu noziegumu un nelegālās migrācijas apkarošanai	Pieņemts Personas datu aizsardzības likums ; Sadarbība ar ES	Ratificēts Konvencijas par Eiropas Savstarpējo palīdzību kriminālos jautājumos papildprotokols	Stājies spēkā Konvencijas par Eiropas Savstarpējo palīdzību kriminālos jautājumos papildprotokols	Ratificēta konvencija	Nav minēts

<i>Sadarbības attīstīšana starp likumu piemērojošo institūciju un prokuratūras iestādē, kā arī citām ar likumu saistītām institūcijām</i>	Nav minēts	Apstājies progress ar Prokuratūras sadarbības līgumu EP konvencijas neratificēšanas dēļ	Darbs pie Hāgas konvenciju ieviešanas	Sadarbība ar Eurojust	Darbs pie Ukrainas likumdošanas izvērtēšanas, lai noslēgtu sadarbības līgumus ar Europolu un Eurojust	Nav progresa	Turpinās attiecību virzīšana ar Eurojust	Turpinās progress sadarbības līguma noslēgšanai ar Eurojust
<i>Sadarbība ar Europolu</i>	Nav minēts	Pirmā tikšanās ar Europolu sadarbības līguma apspriešanai	Sadarbība ar Eiropolu; parakstīts Stratēģiskās sadarbības līgums	Sadarbība ar Europolu	Darbs pie Ukrainas likumdošanas izvērtēšanas, lai noslēgtu sadarbības līgumus ar Europolu un Eurojust	Nav progresa	Nav minēts	Nav minēts
Transports, enerģētika, informācijas sabiedrība un vide								
Transports								
<i>Izvērst un ieviest nacionālo transporta stratēģiju, t.sk. Transporta infrastruktūras attīstību</i>	Pieņemta ilgtspējīgas transporta politikas stratēģija	Visaptverošas transporta sektora stratēģijas izstrāde; Eiropas čempionātam futbolā 2012 nepieciešamās infrastruktūras attīstīšana	Turpinās transporta sektora stratēģijas saskaņošana starp ministrijām	Sākta ieviest transporta sektora stratēģija ar ES atbalstu	Pieņemta transporta sektora stratēģija	Neskatoties uz to, ka tas ir nepieciešams atbalsta saņemšanai, nav apstiprināta neviens no transporta apakšsektoru programmām	Progress transporta stratēģijas ieviešanā; apstiprinātas tikai divas no apakšsektoru programmām	Ierobežots progress stratēģijas ieviešanā; Progress mēģinājumos tuvināt transporta likumdošanu ES standartiem

<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas ceļu transporta sektorā</i>	Joprojām pastāv izaicinājumi ceļu drošības rīcības plāna izstrādē un starptautisku konvenciju ieviešanā	Darbs pie ceļu drošības rīcības plāna	Parakstīts 370 milj. EUR aizdevums ar PB par ceļu drošības uzlabošanu; Jauna ceļu drošības programma	Progress ceļu drošības modernizācijas jomā; tiek plānota stratēģijas izveide	Apmierinošs progress ceļa infrastruktūras attīstībā; stratēģijas pieņemšana	Apstiprināts Rīcības plāns	Jaunas ceļu drošības programmas apstiprināšana	Joprojām problemātiska ceļu drošība
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas sliežu transporta sektorā</i>	Nav minēts	Tiek ieviesta dzelzceļa reformu programma	Tiek virzīts 653 milj. EUR aizdevums ar PB par dzelzceļa modernizāciju; Dzelzceļa reformu programma	Ekonomisko reformu programma paredz rīcības plānu izstrādi dzelzceļa reformu programmas ieviešanai	Labs progress dzelzceļa sektorā; jauns likums	Nav minēts	Ierobežots progress	Progress dzelzceļa reformā; apstiprināts plāns privatizēt Ukrainas dzelzceļu
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas aviācijas sektorā</i>	Uzsākta visaptverošas aviācijas vienošanās sarunas; tuvinoties ES standartiem	Notiek sarunas par visaptverošu aviācijas līgumu starp Ukrainu un ES, taču ļoti lēns progress, atklājoties daudzajām problēmām, kuras Ukrainai būtu jārisina	Progress visaptveroša aviācijas līguma sarunās starp Ukrainu un ES; Neformāla vienošanās ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru; Nav progressa primārās likumdošanas pieņemšanā	Turpinās sarunas par visaptverošu aviācijas līgumu starp ES un Ukrainu	Labs progress aviācijas sektorā; Pieņemts pārskatītais Gaisa kodekss	Atsāktas sarunas par visaptverošu aviācijas līgumu starp ES un Ukrainu	Noslēgtas sarunas par visaptverošu aviācijas līgumu starp ES un Ukrainu	Aviācijas līgums gaida Eiropas Savienības padomes apstiprinājumu

<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas jūras un iekšējo ūdensceļu sektorā</i>	Lēns progress valsts ostu restrukturizācijā, bet uzņemtas saistības jūras transporta tuvināšanā ES standartiem	Pieņemta stratēģija ostu pārvaldības un funkcionēšanas reformēšanai	Darbs pie Nacionālā jūras drošības koncepta; detalizēts ieviešanas plāns līdz 2012. gadam	Nepieciešams nodrošinās iekšzemes ūdeņu flotes atbilstību UNECE prasībām; Nav apstiprināts jūras drošības koncepts	Ierobežots progress; nav vēl pieņemts Jūras ostu likums	Izmaiņas likumdošanā un jaunu institūciju izveide	Parīzes Memorands Ukrainas Valsts Ostu kontroli no melnā saraksta pārvieto uz pelēko; Izveidota Jūras ostu administrācija	Nav minēts
Enerģija								
<i>Sagatavot atjaunotu enerģijas rīcībpolitiku, tuvinoties ES enerģētikas politikas mērķiem</i>	Turpināts virzīt ES un Ukrainas enerģijas dialogu; labs progress Enerģijas memoranda ieviešanā; process Starptautisko fondu piesaistei enerģijas projektiem	Turpina sadarboties ar ES, progresējot saistībā ar Enerģijas saprašanās memorandu starp ES un Ukrainu	Turpina sadarboties ar ES, progresējot saistībā ar Enerģijas saprašanās memorandu starp ES un Ukrainu	Konsolidēta sadarbība ar ES enerģētikas jomā; jauni gāzes likumi atbilstoši Enerģijas Savienības noteikumiem; Parakstīts protokols par Ukrainas pievienošanu Enerģijas Savienības līgumam, kas tika ratificēts	Ukraina pievienojās Enerģijas Savienībai; Uzsākta enerģijas stratēģijas atjaunošana; Izveidota jauna pārraudzības institūcija; nav sperti tālāki soļi cenu regulēšanā, lai nodrošinātu sektora ilgtspēju	Progress, ieviešot Enerģijas Savienības līguma saistības; nav progresa cenu pielāgošanai	Pabeigta atjaunotā Enerģijas stratēģija līdz 2030. gadam; pieņemti elektrības tirgus likumi; Joprojām trūkst pietiekami progresa Enerģijas Savienības prasību ieviešanā un ir nokavēti noteiktie termiņi	Darbs pie stratēģijas pārskatīšanas; Enerģijas Savienības saistību ieviešana ir lēna - uzsākta strīdus gadījumu izskatīšana par prasību neieviešanu
<i>Pakāpeniska pielāgošanās ES iekšējā elektrības un gāzes tirgus principiem</i>	Sektora reformu plāns; uzsākts Ukrainas pievienošanās process Enerģētikas Savienībai	Darbs pie likumdošanas gāzes tirgus reformēšanai; Sarunas par pievienošanu Enerģijas Savienības līgumam, kas nozīmē	Pabeigtas sarunas par Ukrainas pievienošanu Enerģijas Savienības līgumam pēc Ukrainas gāzes likumu	Konsolidēta sadarbība ar ES enerģētikas jomā; jauni gāzes likumi atbilstoši Enerģijas Savienības noteikumiem; Parakstīts	Ukraina pievienojās Enerģijas Savienībai; Uzsākta enerģijas stratēģijas atjaunošana; Izveidota jauna pārraudzības	Progress, ieviešot Enerģijas Savienības līguma saistības; nav progresa cenu pielāgošanai Izmaiņas likumdošanā, tuvinoties Enerģijas	Pabeigta atjaunotā Enerģijas stratēģija līdz 2030. gadam; pieņemti elektrības tirgus likumi; Joprojām trūkst pietiekami progresa	Darbs pie stratēģijas pārskatīšanas; Enerģijas Savienības saistību ieviešana ir lēna - uzsākta strīdus gadījumu izskatīšana par

		Ukrainas iekšējā enerģijas tirgu pakāpenisku piemērošanos ES	piemērošanas ES <i>acquis</i>	protokols par Ukrainas pievienošanos Enerģijas Savienības līgumam, kas tika ratificēta Jaunu likumu izstrāde	institūcija; nav sperti tālāki soļi cenu regulēšanā, lai nodrošinātu sektora ilgtspēju	savienības normām	Enerģijas Savienības prasību ieviešanā un ir nokavēti noteiktie termiņi	prasību neieviešanu Lēns elektroenerģijas tirgus liberalizācijas process krīzes dēļ
<i>Enerģijas tīklu attīstīšana</i>	Darba grupa Ukrainas un Moldovas pievienošanai Kontinentālās Eiropas savienotajiem Elektrības tīkliem	Turpinās izpēti par nepieciešamajiem uzdevumiem, lai pievienotos Kontinentālās Eiropas elektrības tīkliem	Elektrības tirgus likums nodots parlamentam; Turpinās izpēti par nepieciešamajiem uzdevumiem, lai pievienotos Kontinentālās Eiropas elektrības tīkliem	Nav minēts	Paziņoti plāni par elektroenerģijas sektora privatizāciju; Atjaunoti elektrības tīkli	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt dabasgāzes tranzītu</i>	Nav minēts	Sagatavošanās vērienīgam gāzes tranzīta sistēmas atjaunošanas plānam	ES- Ukrainas konference par gāzes tīklu modernizāciju; sarunas ar Eiropas Investīciju banku un Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības banku un SVF par atbalstu; Attīstības plānu pieņemšana; Izmaiņas likumdošanā	Uzlabota Naftogaz finanšu ilgtspēja; turpinās darbs pie pārraudzības un caurspīdīguma uzlabošanas; turpinās darbības pie gāzes tranzīta sistēmu modernizācijas	Uzsāktas darbības Naftogaz restrukturizēšanai; Izpēti par Ukrainas gāzes tranzīta modernizēšanu	Uzlabojoties investīciju klimatam, Ukraina sāks saņemt gāzi no Rietumiem; Turpinās modernizācijas process; Progress Naftogaz restrukturizācijas procesā	Sarunas par Ukrainas gāzes tirgus nākotnes attīstību; ES apstiprina apņemšanos atbalsēt modernizācijas plānus; Aizdevumu aizkavēšanās dēļ Naftogaz reformu procesā	Jaunu piegādes līgumu parakstīšana ar Slovēniju; pausta gatavība gāzes sektora reformām; Naftogaz reformēšanas process

<i>Attīstīt akmeņogļu raktuvju restrukturizāciju</i>	Nav minēts	Nepieciešamas aktīvākas darbības, lai uzlabotu raktuvju drošību	Ar ES palīdzību uzsākts darbs pie plāna Ukrainas raktuvju sektora attīstīšanai	Turpinās darbs pie akmeņogļu stratēģijas restrukturizācijas	Tiek pakāpeniski ieviests raktuvju industrijas restrukturizācijas plāns	Es projekta rezultātā izstrādāts raktuvju restrukturizācijas plāns	Nav minēts	Nav minēts
<i>Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu</i>	Pabeigta ceļa karte energoefektivitātei un atjaunojamajiem energoresursiem	Parakstīta ceļa karte par energoefektivitāti un atjaunojamajiem resursiem un klimata pārmaiņām. Turpinās darbs pie māju energoefektivitātes likuma	Izmaiņas likumdošanā	Jauna energoefektivitātes programma	Sākta ieviest energoefektivitātes programma	Labojumi likumdošanā; turpinās atbalsta saņemšana no ES	Joprojām nav laborātorijā esošā likumdošana par atjaunojamajiem resursiem atbilstoši Enerģijas Savienības un PTO prasībām; Energoefektivitātes plāna izstrāde	Izveidoti jauni Rīcības plāni; Likumdošana nav grozīta, lai piemērotos Enerģijas Savienības prasībām
<i>Turpināt sadarbību kodolenerģijas un kodoldrošības jomā</i>	Kopējs projekts ar ES kodoldrošības izvērtēšanai	Turpinās kopēja projekta ieviešana ar EK	ES-Ukrainas-Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras projekts tuvojas noslēgumam; Ukraina turpina atjaunot atomelektrostacijas	Ukrainas kodolenerģijas stacijas atbilst vairumam Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras drošības standartu	Turpinās drošības instrumentu ieciešana	Darbs ar Černobiļas seku likvidēšanu; lēmums par jaunu kodolreaktoru celtniecību; ES kodolenerģijas drošības uzlabošanas pakas izvērtēšana	Parakstīta vienošanās par aizdevumu ar dažādām institūcijām, lai uzlabotu kodolreaktoru drošību	Kodolreaktoru modernizācija
Informācijas sabiedrība								
<i>Paātrināt progresu elektroniskās komunikācijas politikas regulācijas izstrādē un ieviešanā</i>	Uzsākta attīstības plāna ieviešana	Apstiprināta Nacionālā Komunikāciju regulēšanas komisija; turpinās citu regulējošo	Elektroniskās komunikācijas likumu sagatavošana	Limitēts progress, nepieciešama papildus likumu pieņemšana; sagatavoti labojumi	Jauna likumdošana	Definētas pārvaldes iestāžu kompetences; vienotu prasību izstrāde; neskatoties uz Eiropas konvencijas par	Pieņemta Informācijas sabiedrības stratēģija	iecelta atbildīgā institūcija procesu koordinēšanai; izveidota konsultatīva darba grupa

		instrumentu izstrāde		telekomunikāciju likumā		Pārrobežu televīzijas ratifikāciju, ir īstenotas ļoti nelielas izmaiņas situācijas uzlabošanai		
<i>Paātrināt progresu Informācijas sabiedrības pakalpojumu attīstīšanā un Ukrainas integrācijā Informāciju Sabiedrības Tehnoloģiju pētniecības programmā</i>	Nav minēts	Ratificēta Eiropas Konvencija par Pārrobežu televīziju; EDSO palīdzība Ukrainas mediju likumdošanas pielāgošanai Eiropas standartiem	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Vide								
<i>Spert soļus, lai nodrošinātu, ka labas vides pārvaldības apstākļi ir noteikti un uzsākta to ieviešana</i>	Sagatavoti projekti; ES-Ukrainas darba grupa	Nacionālās vides stratēģijas un rīcības plāna melnrakstu sastādīšana; izmaiņas likumdošanā; trūkst progresa nepieciešamo protokolu ratifikācijā un ir trūkumi jau ratificēto starptautisko dokumentu ieviešanā	ANO iesniegts Piektais Nacionālais Komunikē par vides pārmaiņām; Parakstīta Nacionālā vides stratēģija	Vides stratēģijas apstiprināšana un rīcības plāna izstrāde	Darbs pie likumdošanas sagatavošanas; pieņemts Nacionālais vides rīcības plāns	Nacionālās Vides Stratēģijas un Rīcības plāna ieviešana; Apstiprināts plāns tuvināšanai vides jautājumu <i>acquis</i> ; darbs pie likumdošanas labojumiem	Vides jautājumu pārvaldības decentralizācija; jaunas likumdošanas virzīšana	Labs progress vides stratēģijas ieviešanā; tomēr trūkst likumdošanas ietvara; trūkst visaptverošas politikas cīņai ar klimata pārmaiņām

<i>Veikt aktīvas darbības, lai novērstu vides un cilvēku veselības pasliktināšanos, kā arī sasniegt racionālu dabas resursu izmantošanu</i>	Dalība ES ūdens iniciatīvā; Vides aizsardzības ministrija pieņem stratēģiskās prioritātes	Siltumnīcas gāzu emisijas uzraudzības shēma; izmaiņas likumdošanā; iesaiste projektos	Pieņemta likumdošana; Soļi jaunu projektu ieviešanā; Stratēģiju pieņemšana	Dzēramā ūdens programmas labojumi; Nav progresā UNECE konvenciju ratificēšanā	Nav minēts	Nav minēts	Izveidota gaisa kvalitātes darba grupa	Nav minēts
<i>Vecināt sadarbību vides jautājumos</i>	Starptautisko konvenciju un protokolu ratifikācija un dalība Donavas un Melnās jūras aizsardzības projektos	EK atbalsts Kioto protokola ieviešanā; ES-Ukrainas darba grupa par Klimata pārmaiņām;	EK atbalsts Kioto protokola ieviešanā; Līdzdalība projektos	Dalība ES Ūdens Iniciatīvā un Donavas upes aizsardzības starptautiskajā komisijā u.c.	ES projektu īstenošana;	Gatavošanās gaidāmajam ES <i>Clima East</i> projektam	Uzsākti <i>Clima East</i> un <i>Climate Forum East</i> projektu ieviešana Ukrainā	Nav minēts
Cilvēku savstarpējie kontakti								
Zinātne un tehnoloģijas, pētniecība un attīstība								
<i>Sagatavot Ukrainas integrāciju Eiropas Pētniecības telpā</i>	Nav minēts	Turpinās pētniecības un inovāciju politikas atjaunošana, iekļaujot ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības mērķus	Nav minēts		Ukrainas-ES Zinātnes un tehnoloģiju sadarbības līguma pagarināšanas process	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt Ukrainas pētniecības un tehnoloģiskās attīstības spējas</i>	Nav palielinātas investīcijas, lai īstenotu reformas	Turpinās pētniecības un inovāciju politikas	Nav minēts Palielinās iesaiste 7. ietvara programmā;	Turpinās Pētniecības un inovācijas politikas	Turpinās Pētniecības un inovācijas politikas	Nav minēts Līdzdalība 7. Ietvara programmā	Pieņemts ambiciozs Rīcības plāns, lai reformētu	Nav minēts

<i>izmantošanai ekonomikā un sabiedrībai</i>	Ukrainas pētniecības kapacitātes celšanai	atjaunošana, iekļaujot ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības mērķus Nedaudz pieaug dalības rādītāji	Izteikta vēlme kļūt par asociēto valsti	uzlabošana, iekļaujot tiešākus ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības mērķus	uzlabošana, modernizējot likumdošanu un finansēšanas struktūru		inovācijas politiku	
<i>Atbalstīt Ukrainas integrāciju augsta līmeņa zinātniskās apmaiņās</i>	Nav pilnībā izmantota iespēja piedalīties 7. ietvara programmā	7. ietvara pētniecības programmā;		Palielinās veiksmīgo pētniecības projektu pieteikumu skaits 7. Ietvara programmā; turpinās līdzdalība Starptautiskajā Zinātnes un Tehnoloģiju Sadarbības tīklā Austrumeiropas un Centrālāzijas valstīm	Palielinās veiksmīgo projektu pieteikumu skaits 7. Ietvara programmā; turpinās līdzdalība Starptautiskajā Zinātnes un Tehnoloģiju Sadarbības tīklā Austrumeiropas un Centrālāzijas valstīm		Līdzdalība 7. Ietvara programmā	Atjaunots ES-Ukrainas sadarbības līgums; Ukraina pauž vēlmi piedalīties Horizon 2020 programmās
Izglītība, apmācība, jaunatne								
<i>Reformēt un attīstīt izglītības un apmācības sistēmas un strādāt pie saplūšanas ar ES standartiem un prakses</i>	Konverģences turpināšana ieviešot Eiropas kredītpunktu transfēra sistēmu augstākajā izglītībā	Izglītības reforma, pielāgojot augstāko izglītību ES standartiem	Izglītības reforma, pielāgojot izglītību ES standartiem	Izglītības reforma, pielāgojot izglītību ES standartiem	Jauns augstākās izglītības ietvars; progress profesionālās izglītības piedāvājuma piemērošanai esošajam pieprasījumam	Izglītības reforma progresē, īpaši augstākās izglītības jomā	Uzsākts darbs pie Nacionālā Rīcības plāna izveides; neliels progress izglītības tuvināšanai ES standartiem	Izmaiņas likumdošanā; Rīcības plāna ieviešana

<i>Veicināt sadarbību izglītības, apmācību un jaunatnes jomā</i>	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās	Aktīva līdzdalība ES apmaiņas programmās
Kultūras un audio-vizuālie jautājumi								
<i>Veicināt sadarbību kultūras jomā</i>	sadarbība jaunatnes programmu apmaiņas ietvaros	izveidota starpministriju komiteja kultūras attīstīšanai; nav virzīts UNESCO Kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzības un izplatīšanas ratifikācijas process	Ratificēta UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un izplatīšanu	Dalība EKP Īpašās Rīcības projektu Kultūras programmās	Nav minēts	Ukraina pilnībā iesaistījās Austrumu partnerības kultūras jomā	UNESCO semināra uzņemšana	Pausta interese piedalīties starptautiskās programmās
Pilsoniskās sabiedrības sadarbība								
<i>Veicināt pilsoniskās sabiedrības sadarbību</i>	Turpinās aktivitātes EKPI ietvaros	Sadarbība atvieglota ar Pārrobežu sadarbības programmu attīstību	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Pārrobežu un reģionāla līmeņa sadarbība								
<i>Uzlabot kontaktus un kapacitāti</i>	Nav minēts	Līdzdalība Pārrobežu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Pieņemta Reģionālās	Nav minēts

<i>pārrobežu un reģionālā līmeņa sadarbībai, uzņemoties iespējas un izaicinājumus no ES paplašināšanās</i>		sadarbības programmās					Attīstības stratēģija	
Sabiedrības veselība								
<i>Palielināt veselības drošības un epidemioloģisko drošību Ukrainā atbilstoši ES likumdošanai un sadarbojoties ar PVO. Attīstīt saites starp Ukrainas informācijas sistēmu un veselības indikatoru procesu izstrādi ES. Integrēt Ukrainu EUPHIN veselības informācijas un zināšanu sistēmā</i>	Turpinās veselības sektora reforma	Turpinās veselības sektora reforma; pamat veselības likuma attīstīšana	Turpinās veselības sektora reforma;	Turpinās veselības sektora reforma; Prezidents izsludinājis ambiciozus reformu plānus	Attīstīts reformu koncepts un palaists decentralizācijas pilotprojekts; likumdošanas labojumi	Turpinās reformu koncepta ieviešana; stiprina sadarbību ar ES	Līdzdalība vairākos ES vadītos starptautiskos pasākumos; apstiprināta HIV/AIDS prevencijas programma	Nav progresa sabiedrības veselības jomā

Gruzijas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām

	2007 ³⁰⁵	2008 ³⁰⁶	2009 ³⁰⁷	2010 ³⁰⁸	2011 ³⁰⁹	2012 ³¹⁰	2013 ³¹¹	2014 ³¹²
	25 milj. EUR; ³¹³ Prioritātes: •Publisko finanšu reformu programma; •Twinning Rīcības plāna ieviešanai un ekonomikas atjaunošanai; •uzticības celšana konflikta reģionos	28,8 milj. EUR ³¹⁴ Prioritātes: •Tieslietu sektora reformu programma; •Twinning operācijas Rīcības plāna ieviešanai	27,4 milj. EUR ³¹⁵ Prioritātes: •Profesionālā izglītība un apmācība; •Tehniskā palīdzība un Twinning	37,2 milj. EUR ³¹⁶ Prioritātes: •valdības kapacitātes celšana publisko finanšu pārvaldībā; •uzlabot budžeta izstrādi un pārvaldību; •iepirkumu politikas harmonizēšana; •Uzraudzības departamenta kapacitātes celšana	50,73 milj. EUR ³¹⁷ Prioritātes: •Krimināltiesību sektora atbalsts •Konflikta ietekmēto/pārviēto personu atbalsts •Atbalsts ES-Gruzijas līgumiem •Konflikta atrisināšanas atbalsts	60 milj. EUR ³¹⁸ Prioritātes: •Atbalsts ES-Gruzijas līgumiem •Lauku attīstība un lauksaimniecība	70 milj. EUR ³¹⁹ Prioritātes: •Publisko finanšu reforma •Reģionālā attīstība •Atbalsts ES-Gruzijas līgumiem	131 milj. EUR ³²⁰ Prioritātes •Publiskās pārvaldes reforma •Lauksaimniecība un lauku attīstība •Tiesu sektora reforma •Kapacitātes celšana

³⁰⁵ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³⁰⁶ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³⁰⁷ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³⁰⁸ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³⁰⁹ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

³¹⁰ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

³¹¹ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

³¹² European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 26.04.2016

³¹³ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³¹⁴ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³¹⁵ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³¹⁶ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010. Progress Report Georgia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 26.04.2016

³¹⁷ European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of Georgia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-financing-georgia-commission-decision-20110713_en.pdf European Commission home page; viewed on 26.04.2016

³¹⁸ European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 27.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Georgia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-financing-georgia-commission-decision-20120827_en.pdf European Commission home page; viewed on 26.04.2016

³¹⁹ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Georgia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: <http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/pdf/key-documents/georgia-aap-2013.pdf> . European Commission home page; viewed on 26.04.2016

³²⁰ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Politiskais dialogs un reformas ³²¹								
Demokrātija, likuma vara, cilvēktiesības un pamatbrīvības								
<i>Reformēt tieslietu sistēmu</i>	Ievērojami veicināta tieslietu sektora reforma, tomēr efektīvas un neatkarīgas tiesu varas nodrošināšana vēl saglabājas kā galvenais mērķis; Jaunu likumu pieņemšana; Izmaiņas tiesnešu izglītības sistēmā	Jaunu instrumentu ieviešana tiesu sistēmas reformēšanai; Institucionālā reorganizācija; tiesnešu apmācība; Nav apstiprināts Kriminālo procedūru kodekss; Atvieglota piekļuve juridiskajai palīdzībai	Pieņemts Kriminālo procedūru kodekss; turpinās bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšana iedzīvotājiem; Nav progresa tiesnešu neatkarības stiprināšanā, jo iecelšana uz mūžu prasa konstitucionālus grozījumus	Progress krimināltiesas sistēmas reformēšanā; Jauns Kriminālo procedūru kodekss; tiesu varas neatkarības stiprināšana	Progress tieslietu sektora reformās; Saglabājās izaicinājumi, kā piemēram, tiesības uz godīgu tiesu;	Tiesu varas neatkarība joprojām ir problemātiska hierarhiskās struktūras un izpildvaras ietekmes dēļ; Piedāvāti likumdošanas labojumi; Turpinās krimināltiesību sektora reforma ar ES finansiālu atbalstu; Izmaiņas likumdošanā	Izmaiņas likumdošanā; tiesu neatkarības stiprināšana attiecībā pret prokuratūru; Bijušo ierēdņu apsūdzība rada bažas ES par godīgu un caurspīdīgu tiesvedību bez politiskās iejaukšanās; Vairāk nekā 20 000 sūdzību saistībā ar pagātnes administrācijas netaisnībām; Darbs pie Sodīšanas procedūru kodeksa un cietuma reformām	Likumdošanas labojumi; Uzsākts darbs pie prokuratūras biroja reformas; Tiesu reforma iekļauta Konstitucionālās reformu komisijas dienaskārtībā; Kriminālo procedūru kodekss kopumā atbilst starptautiskajiem standartiem; Progress cietumu sistēmas kvalitātes uzlabošanai; Drošības un likuma piemērošanas iestāžu reformas progress

³²¹ EU/Georgia Action Plan (2006). Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 24.04.2016

<p><i>Publiskās pārvaldes reforma</i></p>	<p>Nav sāta visaptveroša publiskās pārvaldes reforma; Mainīts likumdošanas ietvars vietējās pārvaldes uzlabošanai un ir uzsākts darbs pie citu jaunu likumu izstrādes, taču nav novērota vietējās pašvaldības ietekmes palielināšanās praksē</p>	<p>Nav izstrādāta visaptveroša publiskās pārvaldes reformas stratēģija; Steidzami nepieciešama publiskās pārvaldes kapacitātes celšana; Publiskās pārvaldes kodeksa pieņemšana kavējas; Vietējās pārvaldes reformu koordinēšanai izveidota Reģionālās attīstības lietu ministrija</p>	<p>Nav progresa publiskās pārvaldes reformās; neliela virzība decentralizācijas attīstīšanā - uzsākts darbs pie stratēģijas izstrādes, piedāvāti likumdošanas grozījumi</p>	<p>Nav progresa publiskās pārvaldes reformās; ierobežots progress decentralizācijas attīstīšanā - Pieņemts rīcības plāns</p>	<p>Nav minēts</p>	<p>Nav minēts</p>	<p>Pirmā pašvaldību reformas donoru sanāksme; Likumdošana, kas saistīta ar pašvaldību reformu, izskatīta parlamentā; Kadru nomaīņa pašvaldībās, ziņojot par spiedienu uz ierēdņiem un nepamatotu atlaišanu</p>	<p>Nav progresa</p>
---	--	---	---	--	-------------------	-------------------	--	---------------------

<i>Cīņa pret korupciju</i>	Pieņemts jauns rīcības plāns cīņai ar korupciju; Sperti soļi ANO konvencijas pret korupciju ratificēšanai; Ieviesti instrumenti korupcijas apkarošanai augstākās izglītības iestādēs	Konvenciju ratificēšana un izmaiņas likumdošanā	Sperti nozīmīgi soļi, lai atbilstu Eiropas Padomes rekomendācijām, ieviešot likumdošanas izmaiņas un reformas	Sperti soļi administratīvās korupcijas apkarošanai; korupcijas kriminalizācijas progress; jauns Rīcības plāns un stratēģija	Ievērojams progress korupcijas apkarošanā - Kāpums Korupcijas uztveres indeksā	Turpinās progress cīņā ar korupciju, ieviešot antikorupecijas instrumentus ar ES atbalstu	Darbs pie jauna rīcības plāna	Ieviestas nozīmīgas reformas
<i>Demokrātisko institūciju stiprināšana</i>	Demokrātisko sistēmu raksturo vāja varas dalīšana un neefektīvi varas kontroles mehānismi; Konstitucionāli e grozījumi par vēlēšanu pārcelšanu aizsāka protestus; Ieviests ārkārtas likums; Atcelts ārkārtas likums un pieņemtas vairākas opozīcijas prasības attiecībā uz	Pārskatīta vēlēšanu likumdošana un veikti labojumi; taču nepieņemšana opozīcijai papildus labojumu ieviešanā noved pie politiski konfrontētas politiskās vides; Parlamenta vēlēšanās novēroti būtiski trūkumi (opozīcijas kandidātu iebiedēšana; caurspīdīguma	Vēlēšanu kodeksa labojumi, iesaistot opozīciju; Izveidota Konstitucionālā komisija jauna konstitūcijas projekta izstrādei	Labots Vēlēšanu kodekss; Pašvaldību vēlēšanas novērtos ievērojams progress tuvinoties starptautiskajiem standartiem, taču trūkumi, kas saistīti ar pirmsvēlēšanu un pēcvēlēšanu periodu; Darbs pie konstitūcijas grozījumu projekta; taču jaunie labojumi negarantē parlamenta kontroli pār valdību	Dialogs par vēlēšanu reformu-sākotnēji process iekļaujošs un caurspīdīgs, bet uz beigām radīja šaubas par politiski motivētām izmaiņām; Ieviestas izmaiņas likumdošanas aktos ar neskaidrām sekām Gruzijas politiskajai sistēmai; Jauns vēlēšanu kodekss, iekļaujot virkni	Jauns vēlēšanu kodekss, iekļaujot EDSO un Eiropas Padomes rekomendācijas; Labots politisko savienību likums, tomēr kritika par selektīvu piemērošanu, sodot opozīcijas partijas; ES vēlēšanu kapacitātes celšanas projektu ieviešana; Parlamenta	Prezidenta vēlēšanas aizvadītas ar līdz šim augstāko atbilstību demokrātijas rādītājiem; Vēlēšanu reforma un likumu grozījumi; Gadījumi ar vardarbīgām sadursmēm starp demonstrantiem un opozīciju; Pilsioniskās sabiedrības ziņojumi par administratīvo	Municipālās vēlēšanas norisinājās daudz sāncensīgākā atmosfērā kā 2013.gada vēlēšanas un atbilda starptautiskajiem standartiem; Likumdošanas labojumi, lai pielāgotos jaunajam pašvaldību kodeksam; Priekšvēlēšanu kampaņu laikā novēroti vairāki vardarbīgi

	vēlēšanām, taču 45 dienu ietvars nebija pietiekams, lai sagatavotos vēlēšanām; 2008.gada janvāra vēlēšanas pēc EDSO vērtējuma ir pirmās sāncensīgās vēlēšanas, taču vairāki būtiski trūkumi (valsts resursu izmantošana, nesabalansēta kandidātu parādīšana medijos u.c.)	trūkums; Valsts un valdošās partijas nodalījuma trūkums); Prezidents pasludina jaunu demokrātisku reformu vilni; daļa no kurām uzsākta gada beigās; Konstitūcijas labojumu ierosināšana			ES un EDSO rekomendācijas, tomēr vairākas galvenās rekomendācijas nav ņemtas vērā;	vēlēšanas kopumā atbilda EDSO standartiem, tomēr vēl pastāv vairāki trūkumi, kas jārisina	resursu izmantošanas gadījumiem	uzbrukumi pret opozīciju;
<i>Nodrošināt cieņu pret cilvēktiesībām un pamatbrīvībām</i>	Sperti soļi minoritāšu tiesību uzlabošanai caur pilsoniskās integrācijas programmas ieviešanu; Nav progresa Eiropas hartas par nacionālo minoritāšu valodu ieviešanā; Progress aizturēšanas	Nepietiekama tiesībsarga biroja stiprināšana; ierobežots progress spīdzināšanas un sliktas izturēšanās kriminalizēšanā; Rīcības plāns spīdzināšanas, necilvēcīgas un degradējošas izturēšanās apkarošanai;	Pieņemti likumdošanas grozījumi saistībā ar demonstrācijām un policiju, kas potenciāli ierobežos pulcēšanās brīvību un nedefinē likumu piemērošanas institūciju spēka izmantošanu; Vairāki demonstranti aizturēti un apsūdzēti; ziņots	Notikusi ES-Gruzijas cilvēktiesību dialoga sanāksme; stiprinātas tiesībsarga pilnvaras; necilvēcīgi aizturēšanas apstākļi cietumos joprojām problemātiski; trūkst mediju caurspīdīguma; diskusija likumdošanas	Vienlīdzīga pieceja pārraides tīkliem saglabājas problemātiska mediju jomā; Mierīgu protestu izkliešana rada bažas par pulcēšanās brīvību; Nepietiekams progress, lai nodrošinātu likumu piemērojošo	Uzlabojumi mediju caurspīdīgumā; mediju sektors joprojām cieš no politiskās un ekonomiskās iejaukšanās; Labojumi likumā par demonstrācijām - pulcēšanās brīvības uzlabošanās; Izplatīts videomateriāls	Saskaņā ar ES mediju monitoringa projektu, vēlētajiem bija pietiekami daudz pieejamas balansētas informācijas; Mediju vide kopumā uzlabojas un kļūst daudzveidīgāka; Pulcēšanās brīvību apdraud	Vēlēšanas iezīmēja vairākus pulcēšanās brīvības ierobežojumus; Mediju vide kļūst diversificētāka, bet arī polarizētāka; Vienbalsīgi pieņemta cilvēktiesību stratēģija; Samazinās ECT

	apstākļos un spīdzināšanas un sliktas izturēšanās jomā; Jauna programma bērnu tiesībās un dzimumu vienlīdzības veicināšanai; Nav stiprināta tiesībsarga loma	Mediju brīvība ir problemātiska, jo tiek traucēta vienīgā neatkarīgā TV kanāla darbība, ierobežota citu kanālu darbība, kas atspoguļo opozīcijas grupas; Neliels progress minoritāšu dzīves apstākļu un integrācijas uzlabošanā; Sieviešu tiesību rīcības plāna ieviešana; Likumdošanas labojumi bērnu tiesību jomā	par spēka un draudu izmantošanu demonstrāciju laikā pret opozīcijas atbalstītājiem; Ratificēta ANO konvencija; Tiesībsarga biroja stiprināšana; Reformas mediju pluralisma un brīvības stiprināšanai; Stratēģijas pieņemšana minoritāšu jomā; Likumdošanas grozījumi sieviešu un bērnu tiesību jomā	labošanai; nav progresa attiecībā uz minoritāšu integrāciju; jauns likums par dzimumu vienlīdzību; bērnu tiesību reformu turpināšana	iestāžu atbildīgumu - sūdzības par spēka izmantošanu; Efektīvs Tiesībsarga biroja darbs; Ieviests Dzimumu vienlīdzības Rīcības plāns	par spīdzināšanu cietumos, kas izsauca plašas demonstrācijas - ātra valdības reakcija atļaut personālu un izvirzot apsūdzības pret vainīgajiem; Palielinājis sieviešu pārstāvniecība vēlēšanu sarakstos; Tiek ieviests Bērnu rīcības plāns; Progress minoritāšu tiesību aizstāvībā	homofobijas un islamofobijas gadījumi; Pieņemts jauns darba kodekss atbilstoši Starptautiskās darba organizācijas standartiem; Turpinās progress sievieštiesību virzībā; Augsti bērnu nabadzības un mirstības zem 5 gadu vecuma rādītāji	iesniegto sūdzību skaits; Palielinās pret reliģiskajām minoritātēm vērsto gadījumu skaits; Antidiskriminācijas likums; Rīcības plāns par dzimumu vienlīdzību; Nav izmaiņu darba tiesībās; Daudz ziņojumu par nelegālu ierēdņu atbrīvošanu no amata
Sadarbība ārpolitikas un drošības politikā, konfliktu novēršana un krīžu pārvaldība								
<i>Stiprināt politisko dialogu un sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jautājumos</i>	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; Labs politiskais dialogs ar Gruzijas valdību	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; Labs politiskais dialogs ar Gruzijas valdību	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; Intensīvs politiskais dialogs ar Gruzijas valdību	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; Intensīvs politiskais dialogs ar Gruzijas valdību	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; Soļi Kopējas drošības un aizsardzības politikas virzīšanā	ES ārpolitikas deklarāciju regulāra atbalstīšana; ietvara attīstīšana Gruzijas līdzdalībai Kopējā ārējā un

								drošības politikā
<i>Turpināt attīstīt sadarbību cīņā ar kopējiem draudiem, ieskaitot nelegālo ieroču tirdzniecību un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu</i>	Laba sadarbība robežu pārvaldības jomā apliecina Gruzijas nopietno attieksmi pret masu iznīcināšanas ieročiem un nelegālo ieroču tirdzniecību	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā ar terorismu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Reģionālā sadarbība								
Līdzdalība reģionālās sadarbības iniciatīvās	Līdzdalība Valsts galvu samitā ar mērķi stiprināt politiskās un ekonomiskās attiecības starp Melnās, Baltijas un Kaspijas jūras reģioniem; Uzsākts Dienvidkaukāza reģionālās robežu pārvaldības projekts; Kaukāza Reģionālās	Turpinās dalība integrētā robežu pārvaldības programmā Dienvidkaukāzā; dalība Dienvidkaukāza Antinarkotiku programmā un Kaukāza Reģionālā vides centra darbībā	Turpinās dalība integrētā robežu pārvaldības programmā Dienvidkaukāzā; noslēdzas Dienvidkaukāza Antinarkotiku programma un Kaukāza Reģionālā vides centra darbībā, sadarbība e-izglītības jomā ar Armēniju un Azerbaidžānu	Turpinās dalība integrētā robežu pārvaldības programmā Dienvidkaukāzā un Kaukāza Reģionālās vides centrā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

	vides centra dibinātāja							
Sadarbība Gruzijas iekšējo konfliktu atrisināšanā								
<i>Atbalstīt ilgstošus centienus mierīgai konflikta atrisināšanai Tskhinvali reģionā/Dienvidosērijā.</i>	Noteikti un ieviesti uzticības celšanas instrumenti sadarbībā ar ES Speciālo pārstāvi; Gruzija ieviesusi vairākas vienpusējas iniciatīvas; Progress limitēts negatīvās starptautiskās situācijas dēļ, pasliktinoties attiecībām ar Krieviju	Gada sākumā ieviesti uzticības celšanas instrumenti abos reģionos; Militāras sadursmes ar Krieviju; Pamiera līguma noslēgšana; ES palīdzība Gruzijai, ieviesta ES civiliedzīvotāju monitoringa misija; Pieņemts Okupēto teritoriju likums, par kura negatīvo ietekmi EK ir paudusi bažas	Ar ES atbalstu uzsākta palīdzības programmas ieviešana; Konflikta atrisināšanas un uzticības celšanas centieni; Stratēģijas plāns par iekšēji pārvietotajām personām; ES civilpersonu novērošanas misija; Okupēto teritoriju likums joprojām rada bažas par humanitārās palīdzības nodrošināšanu	Iekšēji pārvietoto personu Rīcības plāna ieviešana; Nelegāli apdzīvotā ēku iedzīvotāju izlikšana no mājokļiem, kas tika starptautiski kritizēti; Tiek attīstīts standarta darbību procedūras par izlikšanu; Pagarināts ES civiliedzīvotāju novērošanas misijas mandāts; Pieņemta stratēģija politikai pret okupētajām teritorijām	Valdība spērusi vairākus soļus stratēģijas par atdalījušos reģionu deizolāciju ieviešanā; Okupēto teritoriju likums joprojām sagādā bažas; Nepieciešama papildus jautājumu risināšana attiecībā uz iekšēji pārvietotajām personām; Pagarināts ES civiliedzīvotāju novērošanas misijas mandāts;	Iekšēji pārvietoto personu likuma grozījumi, kura noteiktus punktus kritizē ANO ģenerālsekrētārs; Formāli pieņemts Iekšēji pārvietoto personu rīcības plāns stratēģijas ieviešanai	Starpgadījumu novēršanas un atbildes mehānisma regulāras sanāksmes; ES atbalsta Gruzijas valdības atvērto pieeju konflikta atrisināšanai un uzticības celšanai; Turpinās Iekšēji pārvietoto personu likuma grozījumu pieņemšana; Turpinās stratēģijas ieviešana	Turpina izrādīt atbalstu Ženēvas Starptautiskajām diskusijām; nav progresa negadījumu novēršanas un atbildes mehānisma funkcionēšanā; Uzsākta okupēto teritoriju likumu pārskatīšana; Turpinās stratēģijas ieviešana gan attiecībā uz atdalījušajiem reģioniem, gan iekšēji pārvietotajām personām

<i>Atbalstīt ilgstošus centienus mierīgai konflikta atrisināšanai Abhāzijā.</i>	Noteikti un ieviesti uzticības celšanas instrumenti sadarbībā ar ES Speciālo pārstāvi; Gruzija ieviesusi vairākas vienpusējas iniciatīvas; Progress limitēts negatīvās starptautiskās situācijas dēļ, pasliktinoties attiecībām ar Krieviju	Gada sākumā ieviesti uzticības celšanas instrumenti abos reģionos; Militāras sadursmes ar Krieviju; Pamiera līguma noslēgšana; ES palīdzība Gruzijai, ieviesta ES civiliedzīvotāju monitoringa misija; Pieņemts Okupēto teritoriju likums, par kura negatīvo ietekmi EK ir paudusi bažas	Ar ES atbalstu uzsākta palīdzības programmas ieviešana; Konflikta atrisināšanas un uzticības celšanas centieni; Stratēģijas plāns par iekšēji pārvietotajām personām; ES civilpersonu novērošanas misija; Okupēto teritoriju likums joprojām rada bažas par humanitārās palīdzības nodrošināšanu	Iekšēji pārvietoto personu Rīcības plāna ieviešana; Nelegāli apdzīvotā ēku iedzīvotāju izlikšana no mājokļiem, kas tika starptautiski kritizēti; Tiek attīstīta standarta darbību procedūra par izlikšanu; Pagarināts ES civiliedzīvotāju novērošanas misijas mandāts; Pieņemta stratēģija politikai pret okupētajām teritorijām	Valdība spērusi vairākus soļus stratēģijas par atdalījušos reģionu deizolāciju ieviešanā; Okupēto teritoriju likums joprojām sagādā bažas; Nepieciešama papildus jautājumu risināšana attiecībā uz iekšēji pārvietotajām personām; Pagarināts ES civiliedzīvotāju novērošanas misijas mandāts;	Iekšēji pārvietoto personu likuma grozījumi, kura noteiktus punktus kritizē ANO ģenerālsekrētārs; Formāli pieņemts Iekšēji pārvietot personu rīcības plāns stratēģijas ieviešanai	Starpgadījumu novēršanas un atbildes mehānisma regulāras sanāksmes; ES atbalsta Gruzijas valdības atvērto pieeju konflikta atrisināšanai un uzticības celšanai; Turpinās Iekšēji pārvietoto personu likuma grozījumu pieņemšana; Turpinās stratēģijas ieviešana	Turpina izrādīt atbalstu Ženēvas Starptautiskajām diskusijām; nav progresa negadījumu novēršanas un atbildes mehānisma funkcionēšanā; Uzsākta okupēto teritoriju likumu pārskatīšana; Turpinās stratēģijas ieviešana gan attiecībā uz atdalītajiem reģioniem, gan iekšēji pārvietotajām personām
Sadarbība Taisnīguma, brīvības un drošības jomā								
Sadarbība robežu pārvaldības jomā								
<i>Attīstīt efektīvu un visaptverošu robežu pārvaldības sistēmu</i>	Apstiprināta robežu pārvaldības stratēģija; jaunas likumdošanas izstrāde;	Nacionālās stratēģijas pieņemšana; Policijas patruļu ieviešana	Pieņemts robežu pārvaldības rīcības plāns	Robežu pārvaldības rīcības plāna ieviešana	Izstrādāta atjaunotā Integrētās robežu pārvaldības stratēģija	Izstrādāta atjaunotā Integrētās robežu pārvaldības stratēģija	Saprašanās memoranda parakstīšana starp patruļpoliciju, robezsardzi, Iekšlietu	Pieņemta robežu pārvaldības stratēģija un rīcības plāns

	institucionālās reformas	robežkontroles punktos					ministriju un Ieņēmumu dienestu.	
<i>Pastiprināt pārrobežu sadarbību starp Gruziju un ES valstīm, un kaimiņvalstīm</i>	Dienvidkaukāza integrētās robežu pārvaldības programma ar Armēniju un Azerbaidžānu; Ierobežots progress robežu demarkācijā ar Turciju un citiem kaimiņiem	Dalība Dienvidkaukāza integrētās robežu pārvaldības programmā; Nav progresu robežu demarkācijā ar Turciju un nav divpusēja robežlīguma ar Armēniju	Dalība Dienvidkaukāza integrētās robežu pārvaldības programmā; Dalība robežsardzes apmācības programmas ar Eiropas Savienības dalībvalstīm	Dalība Dienvidkaukāza integrētās robežu pārvaldības programmā; parakstīta divu gadu vienošanās par FRONTEX sadarbību	Progress robežu pārvaldības sadarbībā ar Armēniju	Parakstītas un ieviestas divpusējās vienošanās par robežsardzes sadarbību ar Turciju, Latviju, Moldovu, Igauniju, Bulgāriju un Vāciju; Turpinās sadarbības ieviešana ar FRONTEX	Sadarbībā ar Latviju, panākta vienošanās par informācijas apmaiņu ar Armēniju. ES atbalsta saņemšana reformu ieviešanai	Nav minēts
Migrācijas jautājumi (legālā, nelegālā, atpakaļuzņemšana, vīzas, patvērums)								
<i>Attīstīt sadarbību migrācijas jautājumos</i>	Šobrīd nav nekāda migrācijas dokumenta, kas koordinētu migrācijas pārvaldību; legālais ietvars neatbilst Eiropas standartiem; Nav regulētas darbaspēka	Nav minēts	Pieņemta ES un Gruzijas mobilitātes partnerība	ES-Gruzijas mobilitātes partnerības ieviešana	Darbs pie migrācijas pārvaldības uzlabošanas un stratēģijas attīstīšanas; Mobilitātes sadarbības ieviešana	Turpinās Mobilitātes sadarbības ieviešana	Mobilitātes sadarbības ieviešana	Mobilitātes sadarbības ieviešana

	migrācijas no Gruzijas							
<i>Veicināt dialogu par migrācijas jautājumiem, ieskaitot nelegālās migrācijas prevenciju un kontroli, savu pilsoņu atpakaļuzņemšanu, personām bez valsts piederības un trešo valstu pilsoņiem</i>	Ratificēts ANO konvencijas protokols par cilvēku kontrabandu; Ir spēkā atpakaļuzņemšanas līgumi ar trīs ES dalībvalstīm un notiek sarunas ar pārējām; Nav regulāras sadarbības starp Gruzijas institūcijām, kas ļautu izsekot informācijai par ārzemniekiem Gruzijā un tās pilsoņiem ārpus valsts; jauns likumdošanas akts; Joprojām nav pievienojusies Personām bez valsts piederības konvencijai	Migrācijas politikas dokumenta izstrāde; darba grupas izveide; vispārējās migrācijas pārvaldības sistēmas izstrāde; Nav apstiprināta politika, lai regulētu darba spēka migrāciju un datu aizsardzību	Noslēgtas vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līguma sarunas; Joprojām nav apstiprināta politika, lai regulētu darbaspēka migrāciju un attīstīta migrācijas pārvaldības datu bāze	Parakstīts vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līgums;	Labs progress vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līguma ieviešanā; Uzsāktas sarunas par vīzu liberalizāciju	Labs progress vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līguma ieviešanā	Turpinās Vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līguma ieviešana; Gruzijai iesniegts Vīzu liberalizācijas rīcības plāns;	Jauni likumi par pilsonību un nepilsoņu legālo statusu; Progress Vīzu liberalizācijas rīcības plāna ieviešanā

<i>Spert soļus, lai modernizētu valsts bēgļu sistēmu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un iekšēji pārvietoto personu aizsardzības sistēmu, kas ir pašpietiekama un sniedz integrācijas iespējas</i>	Pieņemta stratēģija iekšēji pārvietoto personu aizsardzībai; Likumdošanas labojumi par bēgļiem; Uzsākta pagaidu uzturēšanās atļauju piešķiršana	Nav minēts	Ar ES finansiālo atbalstu tiek atjaunots patvērumu meklētāju centrs; Uzsākta bēgļu ceļošanas dokumentu piešķiršana un atvieglots naturalizācijas process		Likuma par Bēgļa un humanitāro statusu pieņemšana	Nav minēts	Likuma labojumu projekta iesniegšana publiskajai diskusijai	Ieviestas patvēruma meklētāju identifikācijas kartes
<i>Atvieglot personu kustību</i>	ES palīdzība biometrisko pasu ieviešanas procesā	Nav minēts	Nav sāktā biometrisko pasu izdošana pretēji plānotajam;	Nav minēts	Nav minēts	Ieviesti e-vārti biometrisko pasu īpašniekiem		Nav minēts
Cīņa pret organizēto noziedzību, cilvēktirdzniecību, narkotikām un naudas atmazgāšanu								
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret organizēto noziedzību</i>	Nav minēts	Nav ratificēts ANO konvencijas protokols	Sagatavošanās darbs ANO konvencijas protokolu parakstīšanai un ieviešanai	Turpinās sagatavošanās darbs ANO konvencijas protokolu parakstīšanai un ieviešanai	Joprojām nav ratificēti vairākas svarīgas konvencijas	Nav minēts	Jauna nacionālā stratēģija	Turpinās nacionālās stratēģijas un rīcības plāna ieviešana

<i>Pastiprināt cīņu pret cilvēktirdzniecību, īpaši sievietēm un bērniem (kā arī īstenot aktivitātes upuru integrēšanai) un nelegālo migrantu kontrabandu</i>	Pieņemta nacionālā stratēģija un rīcības plāns	Pilnībā ieviests rīcības plāns; veiksmīga sadarbība starp valsts institūcijām	Turpinās Aniticilvēktirdzniecības plāna ieviešana	Turpinās Aniticilvēktirdzniecības plāna ieviešana un sekojošā plāna izstrāde	Efektīva cilvēktirdzniecības jautājuma risināšana	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Turpināt stiprināt cīņu pret narkotiku kontrabandu, t.sk. Narkotiku izgatavošanai nepieciešamo ķīmisko vielu novēršana, un pret narkotiku lietošanu kopumā ar prevenciju un narkotiku lietotāju rehabilitāciju</i>	Pieņemta nacionālā stratēģija; Tiek pārskatīta likumdošana;	Izstrādāta narkotiku stratēģija	Turpinās dalība reģionālā programmā	nav pieņemta Nacionālā stratēģija, kas ietvertu gan piedāvājuma, gan pieprasījuma samazināšanu	ES-Gruzijas narkotiku dialogs; neliels progress prevencijas jomā; trūkst visaptverošas stratēģijas un rīcības plāna	Turpinās darbs pie stratēģijas izstrādes; divpusējo līgumu noslēgšana ar Bulgāriju, Igauniju, Slovākiju un Turciju	Jauna nacionālā stratēģija un rīcības plāns	Turpinās darbs ar likumdošanu
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret naudas atmazgāšanu</i>	Pieņemti Kirimnālkodeksa grozījumi, lai harmonizētu likumdošanu ar ES	Ieviesti likuma labojumi; pārskatīta likumdošana ar mērķi ratificēt Eiropas Padomes konvenciju	Starptautiskās sadarbība un līdzdalība apmācības; pastiprināta starpinstitucionālā sadarbība; Informācijas apmaiņas memoranda parakstīšana ar Kipru un Latviju	Turpinās starptautiskā sadarbība	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

Policijas un tiesu varas sadarbība								
<i>Attīstīt starptautisku un reģionālu tiesu un likumu piemērošanas institūciju sadarbību</i>	Nepieciešama papildus uzmanība un resursi Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu ieviešanai; Nav ratificētas vairākas ANO konvencijas	Dalība Hāgas konferencēs ar mērķi ratificēt konvencijas; sadarbība ar NVS valstīm	Iesniegts vienošanās projekts par savstarpējo juridisko palīdzību ar trešajām valstīm	Joprojām nav pievienojusies nozīmīgām konvencijām juridiskās palīdzības un bērnu aizsardzības jomā	Joprojām nav pievienojusies nozīmīgām konvencijām juridiskās palīdzības un bērnu aizsardzības jomā	Joprojām nav pievienojusies nozīmīgām konvencijām juridiskās palīdzības un bērnu aizsardzības jomā	Joprojām nav pievienojusies nozīmīgām konvencijām juridiskās palīdzības un bērnu aizsardzības jomā	Nav minēts
<i>Turpināt attīstīt sadarbību starp Gruzijas un ES tiesu un likuma piemērošanas institūcijām</i>	Nepieciešami uzlabojumi personas datu apstrādē atbilstoši Eiropas Padomes konvencijai	Nav progresu informācijas un prakses apmaiņai ar ES dalībvalstīm	Nav progresu	Ārējā darba grupa CEPOL apstiprinājusi sadarbību ar Gruzijas policiju un iekšlietu ministriju	Sperts solis uz priekšu policijas sadarbības attīstīšanā, parakstot vienošanos ar CEPOL	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības mazināšana un ilgtspējīga attīstība								
<i>Turpināt virzīt taupīgu makro-ekonomisko politiku sadarbībā ar starptautiskajām finanšu institūcijām</i>	Attīstīts vidēja termiņa tēriņu ietvars	Pirmā aizdevuma saņemšana no SVF; Nacionālās bankas plāni inflācijas apkarošanai un likviditātes	Ekonomikas atkopšanās; tirdzniecības un kapitāla plūsmu pielāgošana; Liels budžeta deficīts, ko palīdz finansēt starptautiskās finanšu	Valdība pieņēmusi lēmumu īstenot taupīgāku budžeta un monetāro politiku; fiskālā deficīta samazinājums saskaņā ar SVF; Darbības inflācijas	Nav minēts	Centrālā banka turpina pakāpeniski mīkstināt monetāro politiku; Centrālās bankas vadītāja atrašanās amatā	Politiskās spriedzes negatīvā ietekme uz investīciju; valdības tēriņu samazināšana negatīvi ietekmē ekonomiku un	Fiskālā un monetārā politika rada inflācijas spiedienu;

		pārvaldībai; Valdības ekonomikas atjaunošanas plāni un banku sektora refinansēšana saskaņā ar starptautisko finanšu institūciju prasībām	institūcijas; Rezerves aizdevuma papagarināšana un palielināšana ar SVF; EK makro palīdzības grants 46 miljoni EUR.	spiediena mazināšanai saskaņā ar starptautiskajām vienošanām		ilgi pēc termiņa beigām sagādā bažas par bankas neatkarību; budžeta deficīts nepārsniedz gada mērķi	iekšējo pieprasījumu; Budžeta deficīts pārsniegs mērķi;	
<i>Spert nozīmīgus soļus nabadzības samazināšanai</i>	Pilnīga nodarbinātības un darba attiecību liberalizācija; Trūkst efektīvas nodarbinātības un darba tirgus rīcībpolitikas; Nav progresā sociālā dialoga un nabadzības mazināšanas jomā	Nabadzības samazināšanas programma; Profesionālās apmācības programma profesionālo prasmju attīstīšanai; pastiprināts dialogs ar sociālajiem partneriem; Darba plāns trīspusējās vienošanās (Valdība, arodbiedrības, Starptautiskā darba organizācija) ieviešanai	Augsts nabadzības līmenis; Programmas ieviešanu traucēja ekonomiskā krīze; Nav specifiskas nodarbinātības stratēģijas; Konsultācijas ar Starptautisko darba organizāciju par darba standartu pielāgošanu; Apstiprinātas vairākas sociālās palīdzības programmas	Nav specifiskas nodarbinātības stratēģijas; Starptautiskā darba organizācijas norādījumi par nepieciešamajiem labojumiem likumdošanā; turpinās sociālās palīdzības programmas bērniem ieviešana	Valdība paziņojusi par stratēģiskās politikas plānu modernizācijas un nodarbinātības risināšanai; Sociālās partnerības līgums ar darba devējiem un arodbiedrībām par profesionālo izglītību; Nepietiekama darba tiesību ieviešana	Joprojām daudz grūtību saistībā ar Gruzijas darba tirgu; Izveidota Nodarbinātības ministrija; Trīspusējās sociālās komisijas institucionalizācija	Palielinās sociālajiem tēriņiem paredzētais budžets; minimālā pensija palielinās; veselības apdrošināšanas programma; darba kodeksa labojumi	Saglabājas augsts bezdarbs

<i>Veicināt lauksaimniecības ražošanu un lauku attīstību</i>	Ierobežots progress-izveidota darba grupa lauksaimniecības stratēģijas izstrādei	Progress Rīcības plāna saistību ieviešanā- Lauksaimniecības stratēģija papildināta un pamatota ar visaptverošām programmām tās ieviešanai	Lauksaimniecības sektors turpināja vāju darbību īstenošanu; Lauksaimniecības stratēģijas nav ieviesta; Zemas valsts investīcijas	Pārskatīta lauksaimniecības politika, paziņojot par politisko apņemšanos veicināt lauksaimniecības sektora nodarbinātību un izaugsmi; joprojām nav risināts ierobežojumu jautājums	Parakstīta vienošanās ar ES; Pieņemta ilgtermiņa stratēģija	ES finansētas lauksaimniecības un lauku attīstības reforma	Nav minēts	Pieņemta reģionālās attīstības programma; Izveidota Lauksaimniecības kooperatīvu attīstības aģentūra
<i>Uzlabot tirgus ekonomikas funkcionēšanu un stiprināt ekonomisko izaugsmi ar strukturālajām reformām</i>	Nav minēts	Nav minēts	Jauna likuma pieņemšana ar mērķi atjaunot investoru uzticību	Saskaņā ar SVF vienošanos, Nacionālā banka turpina valūtas kursu pielāgošanu; Pagarināta vienošanās ar SVF	Gruzija ir pietiekami attīstīta, lai kļūtu par funkcionējošu tirgus ekonomiku; Darbs pie jaunas ekonomikas attīstības stratēģijas	Nav minēts	Turpinās strukturālo reformu ieviešana, saglabājot fiskālo konsolidāciju	Nav minēts
<i>Ilgtermiņās attīstības veicināšana</i>	Pieticīgs progress stratēģijas izstrādē	Nav izstrādāta ilgtermiņās attīstības stratēģija	Nav progressa	Nav progressa	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un likumdošanas reformas								
Preču kustība								
<i>Tirdzniecības attiecību attīstīšana, ieviešot starptautiskās</i>	Pieaug divpusējā tirdzniecība; uzsākta izpēte	Divpusējā tirdzniecība, īpaši eksports uz ES,	Joprojām zems eksporta līmenis ar mazu diversifikāciju;	Divpusējās tirdzniecības apjoms ir audzis; tomēr	Divpusējās tirdzniecības apjoms ir audzis; tomēr	Divpusējās tirdzniecības apjoms ir audzis; tomēr	Pieaug divpusējā tirdzniecība; Pabeigtas	Eksporta uz ES pieaugums; Ekonomikas un Ilgtspējīgas

<i>saistības un normas</i>	Brīvā tirgus līguma attīstīšanai; ierobežots progress instrumentu ieviešanā, lai tuvinātos ES likumdošanai un atvieglotu pieeju ES tirgum	saglabājas zems; Nepieciešama diversifikācija; Pabeigts izvērtējums par Dziļas un Visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidi, kurā secina, ka Gruzijai tas būtu izdevīgi, bet valsts vēl nav gatava šādai liberalizācijai; Notiek darbs pie apstākļu sagatavošanas	Uzsākts darbs pie plāna izstrādes ES rekomendāciju ieviešanai Dziļas un Visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidei	nepieciešama eksporta diversifikācija; Uzsākts intensīvs dialogs Dziļas un Visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidei; Labs progress nepieciešamo stratēģiju un likumprojektu izstrādē	nepieciešama eksporta diversifikācija; Secinot, ka iri ieviests pietiekams progress, Uzsāktas sarunas par Dziļas un Visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidi	nepieciešama eksporta diversifikācija; Sarunas par Dziļas un Visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidi	sarunas par Dziļas un Visaptverošas tirdzniecības zonu	attīstības ministrija iecelta par atbildīgo institūciju Asociācijas līguma/Dziļas un Visaptverošas tirdzniecības zonas ieviešanai
<i>Dialoga attīstīšana par lauksaimniecības produktiem</i>	Uzsākts dialogs par ģeogrāfiskajiem norādījumiem lauksaimniecības produktiem	Nav minēts	Dialogs veiksmīgi turpinās	Pabeigtas sarunas par līgumu par ģeogrāfiskajiem norādījumiem lauksaimniecības produktiem	Stājas spēkā divpusējais līgums par ģeogrāfiskajiem norādījumiem lauksaimniecības produktiem	Parakstīts līgums par ģeogrāfiskajiem norādījumiem lauksaimniecības produktiem	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt un uzlabot muitas darbību un pārvaldību</i>	Jauns Robežu kodekss; Reorganizēts Valsts ieņēmumu dienests, iekļaujot muitas pārvaldi	Progress likumdošanas un darbības tuvināšanai ES un starptautiskajiem standartiem	Progress saistībā ar muitas procedūru vienkāršošanu un tirdzniecības atvieglošanu	Progress ienākumu pārvaldībā; institucionālā reorganizācija; stratēģiju izstrāde	Twinning projekta realizācija	Turpinās muitas modernizācija un kapacitātes celšana	Turpina darbu pie robežpunktu procedūrām; Infrastruktūras atjaunošana	Piešķirta kompetence sertifikātu izsniegšanā, lai piekļūtu beznodokļu pieejai ES tirgum; jauns ES prasībām atbilstošs

								Muitas kodeksa projekts
Standarti, tehniskie regulējumi un atbilstības novērtēšanas procedūras (ES harmonizētās nozares)								
<i>Tuvināties ES un starptautiskajai juridiskajai un administratīvajai praksei un sagatavoties Gruzijas dalībai ES iekšējā tirgū noteiktas prioritātes industriālajos sektoros</i>	Progress, ieviešot reformas; Pieņemti vairāki likumdošanas grozījumi; institucionālā reforma	Progress tehnisko regulējumu sistēmas reformēšanai; Paplašināts pieņemto standartu loks līdz 40 valstīm; Vēl nepieciešama tuvināšanās ES likumdošanai vairākos sektoros, kā piemēram būvniecība	Lai sagatavotos Dziļas un Visaptverošas tirdzniecības zonai, izveidota darba grupa; Prezentēts stratēģijas projekts par standartizāciju un akreditāciju; Eiropas standartu tieša pārņemšana	Pieņemta Stratēģijas par standartizāciju un akreditāciju; Jauna kodeksa izstrāde; Izveidota jauna aģentūra	Jaunu noteikumu pieņemšana; jauna reformu plāna izstrāde; kļūst par Eiropas Akreditācijas sadarbības shēmas asociēto dalībvalsti	Produktu drošības un brīvas kustības kodekss, tuvinoties ES direktīvām; ES tehniskās palīdzības saņemšana reformām	Pielāgošanās trīs jaunām ES direktīvām	Pabeigts ES gatavošanās atbalsts Tehniskās pārraudzības aģentūras institucionālās un administratīvās kapacitātes stiprināšanai
<i>Ierobežojumu novēršana un administrācijas modernizēšana (ES neharmonizētās nozares)</i>								
Sanitārie un fitosanitārie jautājumi								
<i>Palielināt pārtikas drošību un atvieglot tirdzniecību ar</i>	Līdz 2009. gadam aizkavēti galvenie	Līdz 2009. gadam aizkavēti galvenie	Ierobežots progress; stratēģijas melnraksts un	Pieņemta Pārtikas drošības stratēģija ar mērķi tuvināties ES standartiem;	Uzsākta pārtikas drošības stratēģijas ieviešana	Turpinās tuvināšanās ES standartiem	Turpinās fitosanitāro prasību ieviešana	Labots Pārtikas drošības kodekss, lai

<i>reformu un sanitāro un fitosanitāro sektoru modernizāciju</i>	reformu pasākumi; Pievienojas Starptautiskajai Augu aizsardzības konvencijai; Līdzdalība ES darba grupās	reformu pasākumi; Turpina likumdošanas grozījumu sagatavošanu, lai tuvinātu pārtikas drošību ES standartiem	likumprojektu sagatavošana	Izstrādāti un pieņemti vairāki normatīvie akti; Uzsākta pārtikas drošības noteikumu ieviešana				pielāgotos ES standartiem
Uzņēmējdarbības likums un dibināšanas tiesības								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas II Nodaļas prasību pilnīga ieviešana (Apstākļi, kas ietekmē uzņēmumu dibināšanu un darbību) un VI sadaļas 49 paragrāfu (investīciju veicināšana un aizsardzība)</i>	Turpinās centieni uzlabot uzņēmējdarbības vidi; ierobežots progress uzņēmumu dibināšanas jomā- lai arī samazināts procedūru skaits, lai dibinātu uzņēmumu, ir vāja pieeja informācijai un īpašumtiesību aizsardzība	Biznesa klimats saglabājas investīcijām labvēlīgs; Uzņēmēju likums ir ticis labots, vienkāršojot uzņēmuma dibināšanas procedūras, tomēr tas vēl nav saskaņā ar ES standartiem, jo nenodrošina caurspīdīgumu, konfidencialitātēs prasības u.c. Noteiktumus	Labojumi likumdošanā; Izveidota tiešsaistes palīdzība uzņēmumu reģistrācijai; darbs pie Uzņēmumu pārvaldības kodeksa	Ieviesta efektīva reģistrācijas sistēma jaunajiem uzņēmumiem; izmaiņas likumdošanā	Progress īpašuma reģistrēšanā un nodokļu vienkāršošanā; izmaiņas likumdošanā	Uzlabojas biznesa klimats	Biznesa vides uzlabošanās	Socioekonomiskās attīstības stratēģija, kas apstiprina labas uzņēmējdarbības vides nepieciešamību; MVU stratēģijas ieviešana
Pakalpojumi								
<i>Pakāpeniska ierobežojumu atcelšana, lai atļautu pakalpojumu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Likumdošanas projekta izstrāde par pasta pakalpojumiem.

<i>plūsmu noteiktos sektoros starp ES un Gruziju, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas III Nodaļu (Pārrobežu pakalpojumu nodrošināšana)</i>								lai tuvinātos ES <i>acquis</i>
Finanšu pakalpojumi								
<i>Turpināt finanšu pakalpojumu sektora reformu, ieskaitot vērtspapīru tirgus attīstību</i>	Labs progress finanšu pakalpojumu jomā; Izstrādāta Banku attīstības stratēģija; parakstītas vairākas vienošanās	Labs progress, reformējot regulējošo ietvaru	Izmaiņas likumdošanā	Efektīva Nacionālās bankas darbība kā galvenajam regulatoram	Efektīva Nacionālās bankas darbība kā galvenajam regulatoram	Finanšu pakalpojumu sektors turpina augt; augstā dolarizācija kaitē monetārajai politikai; likuma labojumi	Finanšu sektors turpina izplesties	Jauns likums par investīciju fondiem
Kapitāla un kārtējo maksājumu kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma V sadaļas saistību piemērošanu (Kārtējie maksājumi un kapitāls)</i>	Nav minēts	Nav ierobežojumu ārvalstu valūtām	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav progresa	Nav minēts
Personu, t.sk. Darbaspēka kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav progresa	Nav minēts

sadarbības līguma 20 paragrāfa ieviešanu (Darba apstākļi)								
Citas galvenās jomas								
Dialoga attīstīšana par vienošanos noslēgšanu ar Gruziju un ES nodokļu jomā	Labs progress; labojumi nodokļu kodeksā un uzņēmējdarbības likumā; uzlabota komunikācija ar nodokļu maksātājiem institucionālā reforma; Daļa jaunās likumdošanas neatbilst ES un starptautiskajiem principiem	Turpinās centieni likumdošanas uzlabošanai un Stratēģijas ieviešanai; Labots Nodokļu kodekss; Līgumu noslēgšana par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem ar ES valstīm	Insistucionālā restrukturizācija; Trūkst apelācijas mehānisma; Līgumu noslēgšana par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem ar ES valstīm	Jauns nodokļu kodekss; Turpinās sarunas ar Es valstīm par izvairīšanos no dubultas nodokļu samaksas	Jauns nodokļu kodekss vienkāršo uzņēmumu nodokļu procedūras; Izveidots Nodokļu tiesībsarga postenis; PVN vienkāršošana; Turpinās sarunas ar Es valstīm par izvairīšanos no dubultas nodokļu samaksas	Alternatīva nodokļu auditu ieviešana saskaņā ar SVF nostāju; elektroniskās sistēmas ieviešana	Dubulto nodokļu izvairīšanās līgums ar Brazīliju; Ieviesti nodokļu informācijas apmaiņas līgumi ar deviņām valstīm; likumdošanas labojumi	Nodokļu sistēmas izvērtēšana
Reformēt konkurences politiku, ieviešot antitrustu un valsts atbalsta kontroles politiku, kā arī nodrošinātu piemērošanos ES principiem konkurences jomā, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma V sadaļas 43 un 44 paragrāfu	Nav ievērojama progressa	Ierobežots progress	Ierobežots progress-stratēģijas projekta sagatavošana; tehniskais dialogs ar ES	Pieņemta visaptveroša stratēģija; darbs pie likumdošanas izstrādes	Jauna likumprojekta izstrāde	Jauns likumdošanas ietvars	Jaunā konkurences likuma caurskatīšana	Jauns likums atbilstoši ES standartiem

<i>Veikt uzlabojumus intelektuālā un ražošanas īpašuma tiesību jomā</i>	Ievērojami soļi, lai tuvinātu likumdošanu starptautiskajiem standartiem; tomēr likumdošanas piemērošana un koordinēšana saglabājas problemātiska	Turpinās likumdošanas ietvara pielāgošana starptautiskajiem standartiem; tomēr virkne nozaru joprojām nav saskaņā ar ES standartiem	Jaunu likumu pieņemšana; Pirātisma pētījums, lai noteiktu instrumentus īpašumtiesību uzlabošanai; Nav progresa intelektuālā īpašuma tiesību ieviešanā tiesu un policijas struktūrvienībās	Uzsākts darbs pie likumdošanas ietvara pielāgošanas ES standartiem	Rekomendāciju ieviešana, izveidojot jaunu Starpaģentūru	Likumdošanas grozījumi	Efektīva intelektuālā īpašuma aizsardzība saglabājas kā izaicinājums	Nav minēts
<i>Uzlabot publisko iepirkumu vidi, piemērojot galvenajiem ES principiem</i>	Sadarbībā ar PB tiek reformāta publisko iepirkumu sistēma, lai tuvinātos ES standartiem	Nelieli likumdošanas grozījumi; vienlīdzīga piekļuve iepirkumu tirgum kā vietējām, tā ārzemju kompānijām	Likumdošanas grozījumi	Likumdošanas izmaiņas; Jauna elektroniskā iepirkumu sistēma	Iepirkumu sistēmas padarīšana par divvalodīgu (gruzīnu un angļu)	Institucionālā reorganizācija	Turpinās iepirkumu sistēmas funkcionēšanas ieviešana un uzlabošana	Iepirkumu treniņu centrs
<i>Uzlabot statistikas sistēmu, pārņemot Eiropas standartiem atbilstošas statistikas metodes statistiski nozīmīgās nozarē un modernizējot Gruzijas statistikas departamentu</i>	Ir jāpieņem jauns statistikas likums	Vēl nepieciešama likuma pieņemšana; vāja administratīvā kapacitāte	Jauns likumdošanas akts, kas atbilst ES prasībām	Stājas spēkā jauns statistikas likums; Nacionālā statistikas biroja neatkarības stiprināšana	Vidēja termiņa statistikas sistēmas attīstības stratēģijas ieviešana;	Vidēja termiņa statistikas sistēmas attīstības stratēģija; Labojumi likumdošanā	Turpinās vidējā termiņa stratēģijas pieņemšana	Statistikas likuma izvērtēšana, lai piemērotos ES standartiem
Valsts iekšējo finanšu kontrole un ar to saistītie jautājumi								

<i>Stabila publisko finanšu pārvaldība un kontrole</i>	Nav progresa	Apmācību un informatīvie semināri; izmaiņas likumdošanā	Stratēģijas pārskatīšana	Turpinās reformu plāna ieviešana	Turpinās reformu plāna ieviešana ar ES atbalstu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Publisko iekšējo finanšu kontrole</i>	Nav minēts	Likumdošanas ietvara un stratēģijas pakāpeniska ieviešana	Jauns Rīcības plāns; jauns iekšējā audita likums	Jauna likumdošanas akta pieņemšana, bet neatbilst starptautiskajiem standartiem	Jauns likums	Likumdošanas grozījumi	Darbs ar auditēšanu; Finanšu pārvaldes kontroles ieviešana	Nav minēts
<i>Ārējais audits</i>	Parlamentam iesniegts audita un grāmatvedības likums	Nepieciešams papildus darbs, lai piemērotos ES standartiem	Nav minēts	Rīcības plāna apstiprināšana	Nav minēts	Auditu īstenošana	Nav minēts	Nav minēts
<i>Uzņēmumu politika</i>	Uzsākta nodarbinātības programmas otrā kārtā, paredzot atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU); Dibināts biznesa informācijas centrs	Valdība ievieš "Lēto kredītu" programmu; Investīciju pasākuma rīkošana Gruzijā	Institucionālā restrukturizācija; biznesa forumu organizēšana; projekti MVU atbalstam	Veicināta MVU piekļuve valsts garantētiem aizdevumiem	Nav minēts	Uzņēmējdarbības politikas mērķis ir piemērotu apstākļu radīšana visiem uzņēmējiem	Joprojām trūkst visaptverošas MVU stratēģijas; Uzņēmumu elektroniskās reģistrēšanās sistēmas ieviešana	Nav minēts
Sadarbība specifiskos sektoros: ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi, telekomunikācijas, pētniecību un inovācijas								

Transports								
<i>Izvērst un ieviest nacionālo transporta stratēģiju, t.sk. Transporta infrastruktūras attīstību</i>	Jauna likumdošana; institucionālā reorganizācija	Nepieciešama administratīvās kapacitātes stiprināšana restrukturizētajām institūcijām	Uzlabota drošības pārraudzība, taču nepieciešams stiprināt administratīvo kapacitāti	Institucionālā reorganizācija	Nav minēts	Progress transporta likumdošanas harmonizēšanā ar ES	Progress transporta likumdošanas harmonizēšanā ar ES	Kļūst par EUROCONTR OL 40. dalībvalsti
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas ceļu transporta sektorā</i>	Drošība uz ceļiem saglabājās kā galvenā problēma	Gruzijas Austrumu-Rietumu koridora centrālās daļas atjaunošana; Ceļu departamenta stiprināšana	Turpinās ceļu drošības uzlabošana	Detalizēta rīcības plāna pieņemšana	Turpinās piemērošanās starptautiskajam regulatīvajam ietvaram	Nav minēts	Uzsākta rīcības plāna ieviešana	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas sliežu transporta sektorā</i>	Norisinās restrukturizācija	Infrastruktūras atjaunošana	Nav minēts	investīcijas dzelzceļa sektora attīstībā	Nav minēts	Līgumvalsts Starptautiskā sliežu pārvadātāju konvencijā, kas tuvína to integrācijai ar ES	Prezentētas stratēģijas ar mērķi tuvināties ES standartiem	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas aviācijas sektorā</i>	Restrukturizācija un liberalizācija; Batumi lidostas modernizācija; Nepieciešama noteikumu un uzraudzības uzlabošana	Nepieciešams ievērojami stiprināt aviācijas pārvaldi; Steidzami jāuzlabo drošības pārraudzība, lai pielāgotos ES standartiem	Ievērojams progress aviācijas drošības attīstīšanā; Uzsāktas sarunas par Vienotas aviācijas zonas ar ES izveidi, kas paredz ES standartu pakāpenisku pārņemšanu	Parakstīta visaptveroša aviācijas pakalpojumu vienošanās, kas ļauj kļūt par pilnvērtīgu ES partneri	Nepieciešama drošības ceļa kartes ieviešana saskaņā ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru	Nopietni centieni ES-Gruzijas vienotās aviācijas zonas līguma ieviešanā; soļi dziļākai integrācijai ES aviācijas sistēmā	Turpinās ES un Gruzijas Vienotas Aviācijas zonas līguma ieviešana	Nav minēts

<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas jūras un iekšējo ūdensceļu sektorā</i>	Nepieciešami uzlabojumi jūras ostu un jūras operāciju efektivitātē; Gruzijas flote iekļauta Parīzes memoranda melnajā sarakstā;	Jūras drošība joprojām problemātiska un atbildīgo iestāžu nespēja atrisināt problēmas ar ostu kontroli saglabā Gruzijas floti "Augsta riska" kategorijā	Sākta reformu ieviešana	Turpināta reformu ieviešana	Jauna likumdošana	Nopietni centieni, lai piemērotos starptautiskajiem jūras apmācību standartiem	Visaptverošu reformu ieviešana	Nav minēts
<i>Reģionālā sadarbība transporta jomā</i>	Centieni attīstīt prāmju kustību starp Melnās jūras ostām un citām valstīm	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Baku-Tbilisi-Kars dzelzceļa savienojuma attīstīšana	Nav minēts	Nav minēts
Enerģija								
<i>Enerģijas politikas piemērošana ES enerģijas politikas mērķiem</i>	Jauna stratēģija ar mērķi attīstīt hidroenerģiju un elektroenerģijas tirgus atvēršanu	Turpinās enerģijas politikas ieviešana, turpina dalību Baku iniciatīvā;	Atkārtoti apstiprināta vēlme veicināt ES enerģijas drošību kā tranzīta valsts Kaspijas jūras energoresursiem; turpinās gāzes koridora attīstības atbalstīšana; šķidrā gāzes termināļa attīstīšana sadarbībā ar Rumāniju	ES-Gruzijas dialoga pastiprināšana; dažādu tikšanos organizēšana; Tiek virzīts Azerbaidžānas-Gruzijas-Rumānijas starpsavienojumu projekts ar mērķi eksportēt šķidro gāzi uz ES	Saglabājas kā uzticama Kaspijas jūras resursu tranzīta valsts	Saglabājas kā uzticama Kaspijas jūras resursu tranzīta valsts	Institucionālā pārkārtošana; parakstīts Saprašanās memorands par enerģijas statistiku, lai tuvinātos ES enerģijas politikai	Nav minēts

<i>Pakāpeniska pielāgošanās ES iekšējā elektrības un gāzes tirgus principiem</i>	Likumdošanas izmaiņas; Piešķirts novērotāja statuss Enerģijas Savienībā	Gāzes tīklu atjaunošana; jauna gāzes līguma noslēgšana ar Azerbaidžānu	Pieņemta likumdošana ar mērķi piemēroties ES iekšējiem enerģijas tirgus noteikumiem	Gruzija uzsākusi izpēti par iespējamo pievienošanos Enerģijas Savienībai; likumdošanas grozījumi	Aktīvs novērotājs Enerģijas Savienībā	Aktīvs novērotājs Enerģijas Savienībā	Nav minēts	Uzsāktas sarunas par Gruzijas pievienošanos Enerģijas savienībai
<i>Enerģijas tīklu attīstīšana</i>	Jaunu enerģijas staciju būvniecība un esošo atjaunošana; progress Gruzijas-Armēnijas starpsavienojumos	Azerbaidžāna, Gruzija un Turcija strādā pie plāniem stiprināt elektrības starpsavienojumus; Armēnijas-Gruzijas elektrības starpsavienojumu būvniecība ir progresējusi	Investīcijas hidroelektrostacijās un elektrotīklu stiprināšana	Elektrības tarifu metodoloģijas grozījumi; liela mēroga investīciju programma enerģijas tīklu un staciju atjaunošanai; turpinās darbs pie Gruzijas-Azerbaidžānas-Turcijas elektrības līnijas izveides	Gāzes tīklu atjaunošana; turpinās elektroenerģijas tīklu attīstīšana	Turpinās Melnās jūras enerģijas transmisijas tīkla attīstīšana; Hidroelektrostaciju atjaunošana; Gruzijas un Turcijas līgums par elektroenerģijas tirdzniecību	Parakstīta vienošanās ar Turciju par pārrobežu elektrības tirdzniecību un jauniem starpsavienojumiem	Projekts elektrotīklu savienojumu attīstīšanai ar Armēniju
<i>Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu</i>	Nav minēts	Enerģijas regulators attīsta jaunu elektrības tarifu metodoloģiju, lai veicinātu atjaunojamo energoresursu izmantošanu; Darbs pie likumdošanas izstrādes	Attīstītas neliels hidroelektrostacijas; Nav progresa likuma izstrādē	Konference energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu popularizēšanai	Nav minēts	Jāstiprina centieni energoefektivitātes un atjaunojamo resursu jomā	Nav minēts	Nav progresa likumdošanas pieņemšanā
Vide								

<i>Spert soļus, lai nodrošinātu, ka labas vides pārvaldības apstākļi ir noteikti un uzsākta to ieviešana</i>	Darbs pie nacionālās vides aizsardzības programmas; siltumnīcas gāzu mazināšanas pilotprojekta ieviešana	Turpinās klimata stratēģijas dokumentu izstrāde; nav jaunas likumdošanas vides jautājumos; Nepieciešama administratīvās kapacitātes celšana; Nav progresa vides jautājumu integrēšanā citos politikas sektoros;	Identificētas stratēģiskās prioritātes klimata pārmaiņu jomā; aktualizēta vides politikas un likumdošanas izstrāde	Tiek izstrādās Nacionālais Vides Rīcības plāns; Nav vēl ratificēti ANO konvenciju protokoli; Trūkumi ratificēto vienošanos ieviešanā;	Jaunu rīcības plānu un likumdošanas aktu izstrāde; institucionālā restrukturizācija; Nav progresa starptautisko konvenciju ratificēšanā	Pieņemts Nacionālās Vides Rīcības plāns un ziņojums par vides stāvokli; labojumi likumdošanā	Vides ministrijas reorganizācija	Joprojām nav visaptverošas politikas, lai cīnītos ar klimata pārmaiņām; Ierobežots progress vides politikā
<i>Veikt aktīvas darbības, lai novērstu vides un cilvēku veselības pasliktināšanos, kā arī sasniegt racionālu dabas resursu izmantošanu</i>	Nav minēts	Apmācību un informatīvie semināri; izmaiņas likumdošanā	Piekrastes zonas pārvaldības stratēģijas sagatavošana; attīsta mežu politikas dokumentu; Nav attīstības vides ietekmes novērtējumā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Jauna ūdens resursu pārvaldības stratēģija	Nav minēts
<i>Vecināt sadarbību vides jautājumos</i>	Dalība ANO līmeņa projektos un Donavas-Melnās jūras uzdevumu vienībā; Konvenciju ratificēšana; līdzdalība	Nav progresa starptautisko konvenciju un protokolu ratificēšanā; Dalība Donavas-Melnās jūras uzdevumu vienībā; ES	Sadarbība un informācijas apmaiņa ar Eiropas Komisiju	Dalība ES Ūdens iniciatīvā; Starptautiskajā komisijā Melnās jūras aizsardzībai pret piesārņojumu	Kaukāza Reģionālais vides centrs turpina savas aktivitātes	Kaukāza Reģionālais vides centrs turpina savas aktivitātes	Jauni ES klimata pārmaiņu projekti;	Nav minēts

	starptautiskās iniciatīvās	Ūdens iniciatīvā un Starptautiskajā komisijā Melnās jūras aizsardzībai pret piesārņojumu; Informācijas apmaiņa ar ES						
Informācijas sabiedrība un mediji								
<i>Turpināt progresu elektroniskās komunikācijas politikas un regulācijas jomā. Informācijas sabiedrības attīstīšana.</i>	Nav vēl izstrādāta stratēģija; Gruzijas Nacionālā Komunikāciju komisija attīsta modernu regulējošo ietvaru; Nepieciešama saplūšana ar ES standartiem un Eiropas Padomes konvenciju ratifikācija	Elektroniskās komunikācijas tirgus pilnībā atvērts konkurencei; Darbs pie tarifu un mobilo pakalpojumu regulējošā ietvara; Audiovizuālā likumdošana joprojām neatbilst Eiropas standartiem	Atbilstoši tirgus apstākļiem regulēti tarifi; Valdībai joprojām liela ietekme pār fiksēto līniju operatoru; Audiovizuālā likumdošana joprojām neatbilst Eiropas standartiem	Turpinās tuvināšanās ES regulatīvajam ietvaram	Turpinās tuvināšanās ES regulatīvajam ietvaram	Likumdošanas labojumi;	Likuma grozījumi var apdraudēt Gruzijas Nacionālo Komunikāciju komisijas neatkarību	Licenču piešķiršanas reformu plāns, lai piemērotos ES standartiem
<i>Reģionālās sadarbības attīstīšana</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Zinātne un tehnoloģijas, pētniecība un attīstība								

<i>Attīstīt Gruzijas pētniecības un tehnoloģiskās attīstības spējas ekonomikas un sabiedrības atbalstīšanai</i>	Pieticīgs progress; Tiek formulēta nacionālā stratēģija	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Investīcijas saglabājas zemā līmenī	Investīcijas saglabājas zemā līmenī	Nav minēts	Izveidota Zinātnes un tehnoloģiju aģentūra
<i>Sagatavot Gruzijas integrāciju Eiropas Pētniecības telpas Ietvara programmā, pamatojoties uz zinātnisko izcilību</i>	Palielināta sadarbība ar Eiropas pētniecības institūcijām	Nav pieaugusi dalība 7.ietvara programmā, tomēr ir nedaudz lielāks veiksmīgo pieteikumu rādītājs	Palielināta līdzdalība 7.Ietvara programmā	Palielināta līdzdalība 7.Ietvara programmā un dalība Melnās jūras ERA-NET projektā	Līdzdalība 7.Ietvara programmā	Līdzdalība 7.Ietvara programmā	Līdzdalība 7.Ietvara programmā	Lūgta asociācija ar Horizon 2020 programmu
Cilvēku savstarpējie kontakti								
Izglītība, apmācība, jaunatne								
<i>Reformēt un attīstīt izglītības un apmācības sistēmas Gruzijas plānu ietvaros, strādājot pie saplūšanas ar ES standartiem un praksi</i>	Jauna likumdošana; reformu ieviešanas process; stratēģijas izstrāde atbilstoši ES standartiem	Progress izglītības reformu procesā	Progress izglītības reformu procesā	Progress izglītības reformu procesā	Progress izglītības reformu procesā	Progress izglītības reformu procesā	Turpinās izglītības reformu process	Uzsākts izglītības sektora izvērtējums; rīcības plāna ieviešana turpinās
<i>Veicināt sadarbību izglītības, apmācību un jaunatnes jomā</i>	Dalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Aktīva līdzdalība mobilitātes programmās	Līdzdalība mobilitātes programmās
Kultūra								

<i>Veicināt sadarbību kultūras jomā</i>	UNESCO Konvencijas ratifikācija	Ratificēta UNESCO konvencija	Dalība ES finansētos kultūras sadarbības projektos	Dalība ES finansētos kultūras sadarbības projektos	Nav minēts	Pieaug sadarbība starp Gruziju un ES kultūras kā tūrisma resursa jomā	Pieaug sadarbība dažādu divpusējo un reģionāla līmeņa instrumentu ietvaros	Iesaiste 12 reģionālos projektos kultūras jomā
Sabiedrības veselība								
<i>Veselības sektora reforma</i>	Progress veselības reformā	Turpinās veselības sektora reforma	Turpinās veselības sektora reforma	Turpinās veselības sektora reforma	Turpinās veselības sektora reforma	Veselības stratēģijas ieviešana	Veselības reformu turpināšana	Pabeigta veselības stratēģija; turpinās veselības aprūpes infrastruktūras attīstīšana

Armēnijas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām

	2007 ³²²	2008 ³²³	2009 ³²⁴	2010 ³²⁵	2011 ³²⁶	2012 ³²⁷	2013 ³²⁸	2014 ³²⁹
	21 milj. EUR ³³⁰ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Laba pārvaldība un demokrātiska attīstība; • Regulējumu reformas; • Nabadzības mazināšanas stratēģija 	24 milj. EUR ³³¹ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Tieslietu sektora reforma 	24,7 milj. EUR ³³² ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Profesionālās izglītības un apmācība; • Tehniskā palīdzība un Twinning 	27,7 milj. EUR ³³³ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Daudzsektoru budžeta atbalsts Rīcības plāna ieviešanai; • Twinning darbības 	43,1 milj. EUR ³³⁴ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Ietvara programma ES-Armēnijas līgumiem; • Atbalsts Armēnijas valdībai rīcības plāna ieviešanai 	60 milj. EUR ³³⁵ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Tieslietu sektora reforma; • Atbalsts brīvās tirdzniecības zonas izveidei; • Ietvara programma ES-Armēnijas līgumiem 	41 milj. EUR ³³⁶ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Lauksaimniecības attīstība; • Lauku attīstība; • Ietvara programma ES-Armēnijas līgumiem 	34 milj. EUR ³³⁷ ; Prioritātes: <ul style="list-style-type: none"> • Privātā sektora attīstība; • Institūciju attīstīšana un kapacitātes veicināšana

³²² Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³²³ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³²⁴ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³²⁵ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³²⁶ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

³²⁷ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

³²⁸ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

³²⁹ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

³³⁰ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³³¹ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³³² European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³³³ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Armenia*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 04.05.2016

³³⁴ European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 13/07/2011 on the Annual Action Programme 2011 part I in favour of Armenia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union and Commission Implementing Decision of 28/11/2011 on the Annual Action Programme 2011 part II in favour of Armenia to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016

³³⁵ European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 27.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union*. on 04.05.2016

³³⁶ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 25.11.2013 modifying the Commission Implementing Decision C(2013) 5182 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Armenia to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 04.05.2016

³³⁷ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy. Statistics*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm. European Union External Action home page; viewed on 04.05.2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Politiskais dialogs un reformas ³³⁸								
Demokrātija, likuma vara, cilvēktiesības un pamatbrīvības								
<i>Demokrātisko institūciju stiprināšana</i>	<p>Uzsāktas likumdošanas reformas attiecībā uz varas dalīšanu, tiesu varas neatkarību, Tiesībsargu un preses brīvību; Uzsākts pašvaldību stiprināšanas process; Parlamenta vēlēšanas lielākoties atbilstoši EDSO standartiem; Izmaiņas vēlēšanu kodeksā; Politiskā plurālisma stiprināšana, ieviešot partiju finansēšanas monitoringu</p>	<p>Prezidenta vēlēšanas 2008. gada februārī un notikumi pēc tām palēnina likumdošanas labojumu pieņemšanas procesu; Politiskā krīze pēc vēlēšanām; Vēlēšanas atbilda vairumam EDSO standartu, bet vēlākie notikumi parādīja trūkumus - nepilnības balsu skaitīšanā, caurspīdīgumā un ticamībā; Sadursmes, kurās gāja bojā 10 cilvēki; Eiropas</p>	<p>Erevānas mēra vēlēšanas; Eiropas Padome secina, ka kopumā vēlēšanu organizatoriskais ietvars atbilst ES standartiem, tomēr nav ticis uzlabota vēlēšanu realizācija un patiesi demokrātiska kultūra; Vairāki soļi 2008.gada politiskās krīzes atrisināšanai - amnestijas pasludināšana, atbrīvojot virkni aizturēto, tomēr dažas personas joprojām atrodas aizturēšanā; Politiskā spriedze starp valdību un</p>	<p>Vēlēšanu kodeksa izmaiņu publiska apspriešana; Parlamenta papildvēlēšanu s vairāki trūkumi t.sk. Preses ietekmēšana; Joprojām vairāki 2008.gadā aizturētie atrodas apcietinājumā;</p>	<p>Izsludināta prezidenta amnestija visiem 2008. gadā protestu dēļ ieslodzītajiem; Labojumi vēlēšanu kodeksā sadarbībā ar EDSO; Drošības sektora reforma Nacionālās drošības stratēģijas ietvaros; Aizsardzības reforma sniedz lielāku caurspīdīgumu pastāvošajai vardarbības problēmai militārajos spēkos</p>	<p>Caurspīdīgas un sāncensīgas parlamenta vēlēšanas; pašvaldību vēlēšanas atzītas par vidēji apmierinošām</p>	<p>Neskatoties uz uzlabojumiem vēlēšanu procesā, joprojām saglabājas vairāki pārkāpumi, kā piemēram publiskās pārvaldes neitralitātes trūkums, administratīvo resursu izmantošana, spiediena izdarīšana uz vēlētājiem, kā arī nopietnas problēmas ar balsu skaitīšanu; prezidents izveidojis konsultatīvo padomi konstitucionālās reformas koncepta attīstīšanai</p>	<p>Nav uzsākta vēlēšanu kodeksa labošana; Publicēts konstitucionālo reformu koncepta dokuments</p>

³³⁸ EU/Armenia Action Plan (2006). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 30.04.2016

		Padomes rezolūcijas par demokrātijas funkcionēšanas problēmām Armēnijā, kuru rekomendācijas netika ieviestas pietiekamā apmērā;	opozīciju attiecībā uz 2008.gada notikumu izmeklēšanu					
<i>Reformēt tieslietu sistēmu</i>	Jauns tieslietu kodekss un administratīvo procedūru kodekss; Jaunas tieslietu sistēmas izveidošana; Prokuratūras reforma; Uzsākta bezmaksas juridiskās palīdzības ieviešana	Galveno jaunajā juridiskajā kodeksā iekļauto reformu ieviešana	Ar 2008.gada notikumiem saistīto tiesu prāvu trūkumi attiecībā uz tiesībām uz taisnīgu tiesu; turpinās reformas un jaunu likumu pieņemšana; Stratēģiskās rīcības plāns; Saglabājas bažas par tiesnešu neatkarību	EDSO ziņojums identificē vairākas problēmas, kas saistās ar taisnīgu tiesu un tiesībām uz brīvību saistībā ar 2008.gada apsūdzēto tiesas prāvām; Zināms progress tieslietu reformu procesā, uzlabojot caurspīdīgumu u.c. Jautājumus; Nav progressa tiesnešu neatkarības stiprināšanā	Neskatoties uz centieniem reformēt tiesu varu, sabiedrības uzticība saglabājas zema; Tiesnešus ļoti ietekmē prokurori un izpildvara	Parakstīta Stratēģiskā programma likuma un juridiskajām reformām, tomēr netiek pietiekami risināts tiesu varas neatkarības jautājums; Progress taisnīguma piekļuves jomā; Joprojām nav rezultātu 2008.gada protesta rezultātā bojā gājušo izmeklēšanā	Tiek ieviesta tiesu varas reforma, bet sabiedrības neuzticība sistēmai saglabājas augsta; Virkne piedāvātu likumprojektu; Joprojām nav rezultātu 2008.gada protesta rezultātā bojā gājušo izmeklēšanā	Tiek ieviesta tiesu varas reforma; likumdošanas labojumi; sabiedrības neuzticība sistēmai saglabājas augsta; Joprojām nav rezultātu 2008.gada protesta rezultātā bojā gājušo izmeklēšanā; Nav progressa tiesībās uz bezmaksas juridisko palīdzību; Nav nozīmīga progressa tiesībās uz taisnīgu tiesu

<p><i>Nodrošināt cieņu pret cilvēktiesībām un pamatbrīvībām</i></p>	<p>Tiesībsarga lomas stiprināšana; Izmaiņas radio un televīzijas likumā; Bažas par mediju neatkarību un brīvību; pirms 2008.gada prezidenta vēlēšanām vairākiem mediju pārraidītājiem tika piemērotas nodokļu inspekcijas, liekot domāt par apzinātu iebiedēšanu; Turpinās vardarbība pret žurnālistiem un iebiedēšana; Ierobežota pulcēšanās brīvība, aizliedzot vairākas opozīcijas demonstrācijas; Tiek ziņots par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos militārajās iestādēs, cietumā un policijā; Centieni uzlabot uzturēšanās apstākļus; Ratificēts</p>	<p>Neskatoties uz starptautiskajiem maicinājumiem atbrīvot politisku iemeslu dēļ aizturētos, tas nenotiek; Ārkārtas stāvokļa dēļ ieviesti vārda un pulcēšanās brīvības ierobežojumi; Nav pieņemts cilvēktiesību rīcības plāns; Tiesībsargs paplašina darbības lauku un neatkarību; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos aizturēšanas iestādēs; Turpinās labojumi vārda brīvības un mediju jomā; Samazinās pret žurnālistiem vērsto gadījumu skaits; Opozīcijas demonstrāciju aizliegšana; Izveidots Publiskā padome konsultācijām ar</p>	<p>Izveidots regulārs ES-Armēnijas cilvēktiesību dialogs; Darbs pie Nacionālā cilvēktiesību rīcības plāna izstrādes; Tiesībsarga neatkarības un lomas stiprināšana; Vairāku ANO konvenciju ieviešana; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos aizturēšanas iestādēs un tās netiek pietiekami izmeklētas; Nav progresa cietumu apstākļu uzlabošanā; Nedaudz uzlabojies vārda brīvības un pulcēšanās brīvības stāvoklis; Nav progresa reliģijas brīvības jomā; Nav progresa bērnu tiesību jomā; NVO likumprojekts; Joprojām nav pilnībā ieviesta sociālās</p>	<p>Turpinās darbs pie Nacionālā Cilvēktiesību Rīcības plāna; Tiesībsarga lomas pieaugums; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos aizturēšanas iestādēs un tās netiek pietiekami izmeklētas; Nav progresa cietumu apstākļu uzlabošanā; Nedaudz uzlabojies vārda brīvības un pulcēšanās brīvības stāvoklis; Nav progresa reliģijas brīvības jomā; Nav progresa bērnu tiesību jomā; NVO likumprojekts; Joprojām nav pilnībā ieviesta sociālās</p>	<p>Jauns ar pulcēšanās brīvību saistīts likums; tomēr daži punkti sniedz varas iestādēm neapstrīdamu rīcības brīvību atļaujot vai aizliedzot; Ziņots par sistemātisku kustības ierobežošanu opozīcijas demonstrāciju rīkošanas dienā; NVO likuma grozījumi sagādā bažas par pulcēšanās brīvību; Mediju brīvības jomā trūkst mediju neatkarības, ir TV pārraižu ierobežojumi un tiesas prāvas; Nav nozīmīga progresa reliģijas un ticības brīvībā; Alternatīva pilsoniskā dienesta likums neatrisina problēmas; Jauna dzimumu</p>	<p>Kopumā ievērota pulcēšanās brīvība; Saglabājas nepietiekama mediju neatkarība un zems plurālisms, nav sperti soļi likumdošanas uzlabošanai; Likumā ierakstīta Cilvēktiesību stratēģija; Tiesībsarga biroju attīstīšana; Spīdzināšanas kriminalizēšana neatbilst ANO spīdzināšanas definīcijai, izslēdzot publiskos ierēdņus; Turpinās bažas par nāves gadījumiem militārajos spēkos; nav progresa reliģijas brīvībā; Nav ratificētas EP konvencijas bērnu tiesību jomā; Nav pieņemta likumdošana lai kriminalizētu</p>	<p>Pieaug ziņojumu skaits par vardarbību pret pilsoniskajiem aktīvistiem un cilvēktiesību aizstāvjiem; lai arī medijos lielākoties valdības kritika tiek paciesta, daudzi jautājumi saglabājas tabu; Nepietiekama mediju brīvība un nav progresa plurālisma veicināšanai; parakstīta Darba tiesību konvencijas; Rīcības plāna ieviešana aizturēta kopš 2012.gada novembra; joprojām problēmas ar spīdzināšanas definīciju; Sagaidāma probācijas dienesta likumprojekta pieņemšana; Labots alternatīvā militārā dienesta</p>	<p>Pulcēšanās brīvības ievērošana; jauna likumprojekta izstrāde; Nav progresa vārda brīvības jomā; lai arī medijos lielākoties valdības kritika tiek paciesta, daudzi jautājumi saglabājas tabu; Starptautisko cilvēktiesību instrumentu un saistības saglabājās zemi valsts institūcijās; Apstiprināts nacionālais rīcības plāns; Saglabājas problēmas ar spīdzināšanas definīciju, izslēdzot noziegumus, ko veic publiskie ierēdņi; Nav progresa sliktas izturēšanās jomā policijā; Ierobežots progress saistībā ar cietumu sistēmas reformu; Joprojām nav</p>
---	--	--	--	--	--	---	---	--

	Konvencijas pret spīdzināšanu protokols; Tiek ieviests rīcības plāns sieviešu lomas uzlabošanai	neatkarības trūkums un neliels mediju plurālisms; Jaunas institūcijas izveide; Likumdošanas labojumi par demonstrācijām; Ziņojumi par vardarbību pret žurnālistiem; Pieaug NVO loma likumprojektu izstrādē; Progress sievieštiesību rīcības plāna ieviešanā; labojumi darba tiesībās	pilsonisko sabiedrību; Sievieštiesību stratēģijas ieviešana; darba tiesību likumu attīstīšana	aizsardzības likumdošana	vienlīdzības stratēģija; Uz dzimumu balstītas vardarbības likumprojekta izstrāde; Bērnu tiesību jomā stiprināts likumiskais ietvars; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanas iestādēs un tās netiek pietiekami izmeklētas	vardarbību mājās; Nav visaptverošas diskriminācijas likumdošanas; Progress cietuma apstākļu uzlabošanā	likums; Nav progresa reliģijas brīvības jomā; Pieņemts vienlīdzīgu tiesību likums, taču joprojām ir zema sieviešu politiskā pārstāvniecība un ir augsts vardarbības līmenis ģimenē; ANO secina par nepietiekamu bērnu tiesību likumu ieviešanu; Ieviesti daži ierobežojumi streiku rīkošanā un pievienošanai arodbiedrībām; Nav antidiskriminācijas likumdošanas	efektīvi ieviest vienlīdzīgu tiesību likums; Palielinās sievieštiesību aizstāvju pamanāmība; Trūkst visaptveroša diskriminācijas likumiskā ietvara; Minoritāšu valodu likumdošanas attīstīšana
<i>Publiskās pārvaldes reforma</i>	Centieni uzlabot publiskās pārvaldes funkcionēšanu	Jauns likums par pilsētas mēra netiešu ievēlšanu; savienību konsolidēšanas koncepts	Vecāko padomes ievēlšana proporcionālas sistēmas ceļā; starpministriju padomes izveide; Publiskās pārvaldes reformu darba grupa	Nav minēts	Jauns publiskās pārvaldes likums, kuram ir trūkumi saistībā ar Augsta ranga ierēdņu ētikas komisijas kapacitāti un varu	Nav minēts	Ierobežots progress administrācijas reformā; spēcīgs uzticības trūkums valsts institūcijām	Lēns publiskās pārvaldes reformu process; Uzlabojumi teritoriālajā un vietējā pašpārvaldē

<i>Cīņa pret korupciju</i>	Darbs pie jaunas stratēģijas izveides; likumdošanas izmaiņas	Pārskatīts kriminālkodekss, lai iekļautu starptautiskajiem standartiem atbilstošos pantus par korupciju; Vēl nav pieņemta jauna stratēģija	Nozīmīgi soļi antikoruācijas likumiskā ietvara uzlabošanā	Izmaiņas likumdošanā	Lai arī ir tikuši ieviesti dažādi instrumenti un pieņemti likumdošanas akti pret korupciju, tas nav veicinājis nekādas pozitīvas izmaiņas sabiedrības koruācijas uztverē efektīvas ieviešanas trūkuma dēļ	Ierobežotas darbības pret augsta līmeņa korupciju; Valsts institūciju apsūdzība koruācijā turpina mazināt sabiedrības uzticību	Nav pieņemta antikoruācijas stratēģija; Ierobežots progress augsta līmeņa koruācijas apkarošanā; Lai arī ieviests likumdošanas ietvars, cīņas ar koruāciju rezultāti ir nepārlicieošī	Koncepta dokumenta pieņemšana
Sadarbība ārpolitikas un drošības politikā, konfliktu novēršana un krīžu pārvaldība								
<i>Stiprināt politisko dialogu un sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jautājumos</i>	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas; Intensīvs politiskais dialogs ar Armēnijas valdību	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas; Intensīvs politiskais dialogs ar Armēnijas valdību	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas	Vairumā piedāvāto gadījumu Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas; Signalizēta vēlme piedalīties ES Kopējās drošības un aizsardzības politikas misijās	Armēnija atbalstījusi ES ārpolitikas deklarācijas
<i>Turpināt attīstīt sadarbību cīņā ar kopējiem draudiem, ieskaitot nelegālo</i>	Sperti soļi Armēnijas pievienošanai Otavas konvencijai; Nav	Nav ratificēti Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti	Nav ratificēti Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti	Nav ratificēti Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>ieroču tirdzniecību un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu</i>	ratificēti Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti							
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā ar terorismu</i>	Sadarbība ar ANO un NATO informācijas apmaiņā	Sadarbība ar ANO, Interpolu, NVS, NATO u.c. Institūcijām informācijas apmaiņā	Sadarbība ar ANO, Interpolu, NVS, NATO u.c. Institūcijām informācijas apmaiņā	Sadarbība ar ANO, Interpolu, NVS, NATO u.c. Institūcijām informācijas apmaiņā	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Reģionālā sadarbība								
Līdzdalība reģionālās sadarbības iniciatīvās	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Dienvidkaukāza anti-narkotiku programma; Kaukāza reģionālās vides centrs; Melnās jūras sinerģijas projekts u.c.	Armēnijas un Turcijas divpusējo diplomātisko attiecību nodibināšana; Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Dienvidkaukāza anti-narkotiku programma; Kaukāza reģionālās vides centrs; Melnās jūras sinerģijas projekts u.c.	Aizturēta diplomātisko attiecību protokolu ar Turciju ratificēšana; Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Kaukāza reģionālās vides centrs	Nav minēts	Nav progresa Armēnijas un Turcijas tuvināšanai	Nav progresa Armēnijas un Turcijas tuvināšanai	Nav minēts
Sniegt ieguldījumu Kalnu Karabaha								

konflikta mierīgā atrisinājumā								
<i>Atbalsīt ilgstošus centienus mierīgai Kalnu Karabaha konflikta atrisināšanai</i>	Neformāla abu valstu prezidentu tikšanās un delegāciju tikšanās	Dīvas tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; Parakstīta vienota deklarācija par situācijas uzlabošanu	Sešas divpusējās tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; Vairākas ārlietu ministra tikšanās	Trīs divpusējās tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; vienošanās par cietumnieku apmaiņu	Minskas grupas sarunas parāda nepieciešamību tālākiem centieniem progresa sasniegšanai; Pieaug spriedze konflikta zonā	Palēninās sarunu tempi; Retākas tikšanās; nestabila drošības situācija;	Turpinās konflikta risināšanas sastingums; Vēlēšanas abās valstīs negatīvi ietekmē procesu; Abu prezidentu tikšanās novembrī un ārlietu ministru tikšanās decembrī; situācijas pasliktināšanās	Vardarbības uzliesmojumi
Ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības mazināšana un ilgtspējīga attīstība								
<i>Turpināt attīstīt ekonomisko attīstību</i>	Uzturēts stabils makroekonomikas ietvars; turpinās ekonomiskā izaugsme	Ekonomiskās krīzes ietekmē samazinās izaugsmes temps; Stingrāka monetārā politika palīdz noturēt inflācijas tempus; Saglabājas	Globālās ekonomiskās krīzes negatīvā ietekme uz Armēniju; ātra pārvaldes institūciju reakcija efekta mazināšanai; Vienošanās ar SVF par 533 milj. EUR vienošanos	Ekonomiskā darbība atjaunojas no recesijas; Varas iestāžu centieni atvieglot monetāro politiku; fiskālās konsolidācijas īstenošana	Ievērojami uzlabojusies makroekonomiskā situācija; Saņemts SVF atbalsts un donoru palīdzība, t.sk. ES; politikas prioritātes ietver fiskālo konsolidāciju, kapitāla tirgus attīstībai un	Turpinās ekonomiskā izaugsme; Uzlabojas fiskālā pozīcija; SVF un donoru palīdzība	Fiskālās konsolidācijas uzlabošanās; Stingrā fiskālā politika uzlabo kredītreitingu; Paziņojums par pievienošanos Eirāzijas Muitas savienībai, nevis Brīvā tirgus zonai ar ES, kas ilgtermiņā var	Stabilu makroekonomisko politiku ieviešana

		fiskālā disciplīna			dolarizācijas līmeņa mazināšanai		samazināt Armēnijas izturību pret ekonomiskajiem šokiem un samazināt ārvalstu investīciju plūsmas	
<i>Turpināt progresu nabadzības mazināšanai</i>	Turpinās darbs pie nabadzības samazināšanas; pārskatīta nabadzības samazināšanas stratēģija; Turpinās sociālās iekļaušanas un aizsardzības Rīcības plāna ieviešana	Pieņemta nabadzības samazināšanas stratēģija; Sadarbībā ar donoriem tiek ieviestas Nodarbinātības dienesta kapacitātes celšanas programmas; notiek sociālā dialoga uzlabošana; Paceltas pensijas un parakstīta vienošanās par pensiju reformu	Krīzes dēļ apturēta nabadzības samazināšanas programmas ieviešana; parakstīta vienošanās ar sociālajiem partneriem par sociālo dialogu	Krīzes dēļ apturēta nabadzības samazināšanas programmas ieviešana; labojumi darba kodeksā un darba tiesībās; jauns likums par valsts pensijām	Krīzes dēļ apturēta nabadzības samazināšanas programmas ieviešana	Bezdarba līmeņa samazināšanās; Sociālās palīdzības integrētās stratēģijas apstiprināšana; Nodarbinātības stratēģijas un rīcības plāna pieņemšana	Likums par algu palielināšanu; Stājas spēkā pensiju reforma; turpinās sociālās palīdzības integrēšana; jauns nodarbinātības likums	Turpinās sociālās palīdzības reformu ieviešana
<i>Veicināt lauksaimniecības attīstību un ražošanu</i>	Vairāku donoru palīdzības programmas; Investīciju pieaugums; Nabadzības samazināšanās; Nacionālā programma	Lauksaimniecības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ieviešana	Lauksaimniecības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ieviešana	Nav minēts	Nav minēts	Uzsāktas sarunas par Ģeogrāfisko norādījumu aizsardzību ar ES	Turpinās stratēģijas ieviešana; Tiks saņemts ES atbalsts	Vidēja termiņa stratēģijas pārskatīšana; tiek attīstīta reģionālās attīstības stratēģija

<i>Uzlabot tirgus ekonomikas funkcionēšanu un stiprināt ekonomisko izaugsmi ar strukturālajām reformām</i>	Nav minēts	Tirdzniecības bilances izplešanās prasa paātrinātu strukturālo reformu tempu	Nav minēts	Pieņemti daži instrumenti ar mērķi stiprināt konkurenci un mazināt tirdzniecības barjeras	Politikas prioritātes iekļauj biznesa klimata un vietējās konkurences uzlabošanu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ilgtermiņīgās attīstības veicināšana</i>	2002.gadā izveidotā ilgtermiņīgās attīstības nacionālā padome nekad nav tikusi; Sperti daži soļi ilgtermiņīgās jautājumu virzīšanai	Atkārtoti tiekas Ilgtermiņīgās attīstības nacionālā padome; Rīcības plāna ieviešana	Iedarbināta Ilgtermiņīgās attīstības nacionālā padome: izstrādāts rīcības plāns	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Jaunas stratēģijas palaišana	Pieņemta ilgtermiņīgās attīstības programma
Ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un likumdošanas reformas								
Preču kustība								
<i>Uzlabot tirdzniecības attiecības un preču kustību</i>	Armēnija lūgusi tai piemērot GSP+ režīmu, kura ieviešanai jāratificē darba tiesību konvencija; Ierobežots progress tirdzniecības un investīciju	Armēnija kvalificējusies GSP+ režīmam; pabeigta brīvās tirdzniecības zonas iespējamības izpēte, secinot, ka Armēnija vēl nav gatava; Uzsākts	Uz pusi samazinās Armēnijas eksports uz ES; turpinās GSP+ priekšrocību izmantošana; Detalizēts novērtējums un rekomendācijas par Dziļu un	Eksporta uz ES pieaugums GSP+ priekšrocību izmantošana; rekomendāciju ieviešana par Dziļu un visaptverošu brīvās	Eksporta uz ES pieaugums GSP+ priekšrocību izmantošana; rekomendāciju ieviešana par Dziļu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu; saņemta	Samazinās divpusējās tirdzniecības plūsmas; ES pieņem lēmumu par sarunu uzsākšanu par Dziļu un visaptverošu brīvās tirdzniecības	Turpinās GSP+ priekšrocību izmantošanu, Neskatoties uz sarunu turpināšanu un dažādu reformu ieviešanu, Armēnija paziņo par pievienošanās Eirāzijas Muitas	Turpinās GSP+ priekšrocību izmantošana

	likumdošanas tuvināšanai ES	sagatavošanās process nepieciešamo apstākļu radīšanai	visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu	tirdzniecības zonu	palīdzība Austrumu partnerības visaptverošas institūciju veidošanas programmā 32 milj. EUR	zonu sasniegtā reformu progresa dēļ	Savienībai, kas nav savietojams ar Brīvās tirdzniecības zonu ar ES	
Attīstīt un uzlabot muitas darbību un pārvaldību un sadarbību	Nav nozīmīga progresa	Institucionālā reforma; Pieņemta muitas pārvaldes stratēģija; Izmaiņas likumdošanā	Stratēģijas attīstīšana; muitas brokeru tīkla nodibināšana; muitas darbības uzlabošana	Nodokļu un muitas sistēma alkohola produktiem neatbilst PTO prasībām; Uzlabota muitas dienesta kapacitāte	Palaista muitas un nodokļu sistēmas reformu programma; divpusējo līgumu noslēgšana ar vairākām ES valstīm	Izmaiņas likumdošanā	Starptautiskās konvencijas protokola ratifikācija; Pieņemta stratēģija	Labojumi Muitas kodeksā
Standarti, tehniskie regulējumi un atbilstības novērtēšanas procedūras (ES harmonizētās nozares)								
Tuvināties ES un starptautiskajai juridiskajai un administratīvajai praksei standartu, tehnisko regulējumu un atbilstības novērtējuma jomā	Progress pārņemot ES regulatīvo un standartu sistēmu; jaunu likumprojektu izstrāde	Progress pārņemot ES regulatīvo un standartu sistēmu; jaunu likumprojektu izstrāde	Izdiskutēti vairāki jauni likumprojekti un likumu grozījumi;	Kvalitātes infrastruktūras reformu stratēģijas apstiprināšana	Darbs pie likumprojektu izstrādes un Valdības programmas, lai tuvinātos ES likumdošanai	Jaunu likumu pieņemšana	Valdībai iesniegti likumprojekti; Izmaiņas likumdošanā; izstrādāti ieviešamo procedūru saraksti	Pagaidām nav fiksētas izmaiņas tehnisko barjeru ieviešanai Eirāzijas Ekonomiskās zonas dēļ

Sanitārie un fitosanitārie jautājumi								
<i>Palielināt pārtikas drošību un atvieglot tirdzniecību ar reformu un sanitāro un fitosanitāro sektoru modernizāciju</i>	Progress piemērojoties ES standartiem; likumu pieņemšana un sagatavošana	Progress piemērojoties ES standartiem; likumu pieņemšana un sagatavošana	Programmas un rīcības plāna izstrāde; likumdošanas labojumi	Programmas un rīcības plāna izstrāde; likumdošanas labojumi	Pieņemta stratēģija un rīcības plāns ar mērķi pakāpeniski tuvināties ES standartiem; Institūciju stiprināšana	Programmas pieņemšana tuvināšanai ar ES likumdošanu	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Pieņemtas vadlīnijas un attīstītas programmas dažādās pārtikas drošības nozarēs
Uzņēmējdarbības likums un dibināšanas tiesības								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas II Nodaļas prasību pilnīga ieviešana (Apstākļi, kas ietekmē uzņēmumu dibināšanu un darbību) un VI sadaļas 45 paragrāfu (investīciju veicināšana un aizsardzība)</i>	Sperti soļi, lai tuvinātu Armēnijas likumdošanu ES noteikumiem un praksei; Investīciju klimatu apgrūtina caurspīdīguma un paredzamības trūkums	Izstrādāta visaptveroša programma biznesa klimata uzlabošanai; izmaiņas likumdošanā	Lai arī ir spēkā nozīmīgi likumi, to ieviešana ir ļoti problemātiska	Jauna Rīcības plāna ieviešana likumdošanas labojumi	23 jaunu likumu pieņemšana	Biznesa vide turpina ciest no korupcijas un efektīvas konkurences trūkuma	Progress biznesa uzsākšanai un nodokļu jomā; Nepieciešami uzlabojumi vairākās biznesa klimata jomās, piemēram, korupcija, birokrātija un piekļuve finansējumam	Samazinās Ārvalstu investīciju plūsmu par 35%
Pakalpojumi								

<i>Pakāpeniska ierobežojumu atcelšana, lai atļautu pakalpojumu plūsmu noteiktos sektoros starp ES un Armēniju, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas III Nodaļu (Pārrobežu pakalpojumu nodrošināšana)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Finanšu pakalpojumi								
<i>Turpināt finanšu sektora reformu, pielāgojoties SVF rekomendācijām un ES standartiem</i>	Turpinās SVF rekomendāciju ieviešana; Finanšu sektora reforma; Izmaiņas likumdošanā	Turpinās regulatīvā ietvara reformu ieciešana; Banku regulējuma izmaiņas	Turpinās regulatīvā ietvara reformu ieviešana; Banku regulējuma izmaiņas	Turpinās regulatīvā ietvara reformu ieviešana	Turpinās finanšu pakalpojumu regulējošā ietvara tuvināšana	Attīstīt koncepts galveno rekomendāciju ieviešanai	Izmaiņas likumdošanā	Izmaiņas procedūrās
Kapitāla un kārtējo maksājumu kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma V sadaļas saistību piemērošanu (Kārtējie</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav nozīmīgu izmaiņu regulējumos	Nav nozīmīgu izmaiņu regulējumos	Nav minēts

<i>maksājumi un kapitāls)</i>								
Personu, t.sk. Darbaspēka kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 20 paragrāfa ieviešanu (Darba apstākļi)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Citas galvenās jomas								
<i>Nodokļu reformas ieviešana atbilstoši SVF un ES rekomendācijām</i>	Pieņemts valdības dekrēts par nodokļu sistēmas attīstību saskaņā ar SVF rekomendācijām; Vienkāršotu nodokļu likumprojekts; Nodokļu pārvaldes reforma	Visaptveroša nodokļu reforma, bet tai nepieciešams ieviest papildus elementus, lai atbilstu SVF un ES standartiem; Jaunu likumu un stratēģiju pieņemšana	Darbs pie konsolidēta nodokļu kodeksa; nodokļu pārvaldes stratēģijas ieviešana; ieviestas vai notiek sarunas par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem ar 13 ES valstīm	Izmaiņas likumdošanā; ieviestas vai notiek sarunas par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem ar 16 ES valstīm	Jauns PVN likums atvieglo nodokļu maksāšanu un piemērošanu;	Jaunas nodokļu stratēģijas pieņemšana; jaunu obligāto nodokļu ieviešana	Izmaiņas nodokļu sistēmā	Izmaiņas nodokļu sistēmā
<i>Reformēt konkurences politiku, ieviešot antitrestu un valsts atbalsta kontroles politiku, kā arī nodrošinātu piemērošanos ES</i>	Konkurences pārkāpumu izmeklēšana; likumdošanas labojumi	Relatīvi labs likumiskais ietvars, bet nav vēl pilnībā harmonizēts ar ES un trūkst inspekcijas varas un	Turpinās juridiskā un institucionālā ietvara stiprināšana; likumu grozījumu sagatavošana	Turpinās juridiskā un institucionālā ietvara stiprināšana; stratēģijas izstrāde	Likumdošanas izmaiņu sagatavošana, tomēr pilnībā neatbilst ES standartiem	Nav progresa	Nav progresa	Likuma labojumi iesniegti parlamentā

<i>principiem konkurences jomā, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma V sadaļas 43 paragrāfu</i>		noteikumu piemērošanas						
<i>Veikt uzlabojumus intelektuālā un ražošanas īpašuma tiesību jomā</i>	Likumdošanas grozījumi, pielāgojoties ES standartiem	Izmaiņas likumdošanā; Nav progresa starptautiskās konvencijas ratificēšanā	Pieņemts koncepta dokuments; Nav progresa starptautiskās konvencijas ratificēšanā	Jauni likumdošanas akti; Rīcības plāna izstrāde; Nav progresa starptautiskās konvencijas ratificēšanā	Stratēģijas un Rīcības plāna pieņemšana;	Jauna intelektuālā īpašumu tiesību piemērošanas institūcija; darbs pie regulējumu izstrādes	Informācijas centra izveide; likumdošanas grozījumu piedāvājumu sagatavošana	Pabeigts Twinning projekts
<i>Atīstīt apstākļus atvērtam un sāncensīgam publisko iepirkumu procesam</i>	Grūtības ar 2000.gada publisko iepirkumu likuma ieviešanu	Izmaiņas likumdošanā	Izmaiņas likumdošanā	Likumprojekta iesniegšana parlamentā; Pabeigtas sarunas ar PTO par uzņemšanu Valdības Iepirkumu līgumā	Apstiprināts Iepirkuma procedūra regulējošais dokuments iepirkuma likuma ieviešanai	Elektroniskā iepirkumu sistēma	Lēns reformu process - trūkst efektivitātes iepirkumu sistēmā un nav pabeigta elektroniskās sistēmas ieviešana	Ievērojams progress procedūru uzlabošanā
<i>Pieņemt pilnībā Eiropas standartiem atbilstošas statistikas metodes un modernizēt Armēnijas statistikas departamentu</i>	Darbs pie statistikas sistēmas uzlabošanas	Pabeigta gatavošanās globālajam statistikas novērtējumam	Pieņemta ekonomiskās aktivitātes klasifikācija	Pārskatīta pieņemtā klasifikācija	Pirmie soļi kvalitātes sistēmas ieviešanai	Tautas skaitīšanas sākotnējie rezultāti; Progress starptautiskās klasifikācijas ieviešanā	Lauksaimniecības skaitīšanas pilot pētījums	Ziņojums apliecina statistikas dienesta neatkarību un profesionālismu

Valsts iekšējo finanšu kontrole un ar to saistītie jautājumi								
<i>Stabila publisko finanšu pārvaldība un kontrole</i>	Nav minēts	Starptautisko finanšu atskaišu standartu pārņemšana bankās un citās finanšu institūcijās	Starptautisko finanšu atskaišu standartu pārņemšana bankās un citās finanšu institūcijās	Starptautisko finanšu atskaišu standartu pārņemšana bankās un citās finanšu institūcijās padarīta obligāta	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās reformu ieviešana	Nav minēts
<i>Publisko iekšējo finanšu kontrole</i>	Plāni ieviest iekšējā audita likumu	Darbs pie iekšējā audita likuma	Darbs pie iekšējā audita likuma	Pieņemts iekšējā audita likums	Audita likuma labošana, tuvinoties ES standartiem	Tiek ieviesta publisko finanšu pārvaldes reformu stratēģija	Twinning projekts	Twinning projekta sagatavošana
<i>Ārējais audits</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Uzsākta sadarbība ar Nīderlandi audita prakses pielāgošanai	Turpinās sadarbība ar ES ārējā audita attīstības plānošanai	Nav progresa	Nav progresa	Nav minēts
<i>Attīstīt un stiprināt mazus un mazus un vidējus uzņēmumus un to asociācijas atbilstoši Partnerības un Sadarbības līguma 62 paragrāfam</i>	Nav minēts	Darbs pie finansiālā atbalsta programmas	Turpinās MVU atbalsts ar ikgadējo programmu ieviešanu	Likumdošanas izmaiņas; Finanšu līdzekļu piešķiršana MVU Attīstības centram	MVU programmas apstiprināšana	Nav progresa	Neskatoties uz dažiem uzlabojumiem, nepieciešama spēcīga un ilgtspējīga stratēģija un efektīvi ieviešanas mehānismi	Uzsākta MVU stratēģijas izstrāde
Sadarbība Taisnīguma, brīvības un drošības jomā								

Sadarbība robežu pārvaldības jomā								
<i>Pastiprināt pārrobežu sadarbību starp Armēniju un ES valstīm, un kaimiņvalstīm</i>	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts	Pirmā ES-Armēnijas apakškomitejas tikšanās	Noslēgts sadarbības līgums ar Gruziju; Vienošanās ar FRONTEX	Uzsākti projekti robežpunktu modernizācijai; Vienošanās ar FRONTEX	Projekti robežpunktu modernizācijai ar nozīmīgu ES atbalstu	Nav minēts
Migrācijas jautājumi (legālā, nelegālā, atpakaļuzņemšana, vīzas, patvērumi)								
<i>Atīstīt sadarbību migrācijas jautājumos</i>	Sarunas ar vairākām ES valstīm par migrantu tiesību aizsardzību	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Noslēgta ES-Armēnijas mobilitātes partnerība	Nodibināta starpaģentūru komiteja ES-Armēnijas mobilitātes partnerības ieviešanai un monitoringam	ES-Armēnijas mobilitātes partnerības ieviešana	ES-Armēnijas mobilitātes partnerības ieviešana
<i>Veicināt dialogu par migrācijas jautājumiem, ieskaitot nelegālās migrācijas prevenciju un kontroli, savu pilsoņu atpakaļuzņemšanu, personām bez valsts piederības un trešo valstu pilsoņiem</i>	Atpakaļuzņemšanas līgumu noslēgšana ar vairākām ES valstīm		Nav minēts	Pieņemta Robežu drošības un visaptverošas robežu pārvaldes stratēģija	Pieņemts Rīcības plāns; Pieņemtas direktīvas par sarunām par vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līgumu	Jauns migrācijas rīcības plāns; ES atbalsts migrācijai un mobilitātei; noslēgtas sarunas par vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līgumu	Migrācijas Rīcības plāna ieviešana; Parakstīts ES-Armēnijas atpakaļuzņemšanas līgums; Ratificēts Vīzu atvieglojumu līgums	ES-Armēnijas atpakaļuzņemšanas un Vīzu atvieglojumu līguma ieviešana; Pilsonības likuma labojumi

Spert soļus, lai modernizētu valsts bēgļu sistēmu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un iekšēji pārvietoto personu aizsardzības sistēmu, kas ir pašpietiekama un sniedz integrācijas iespējas	Jauns likums par bēgļiem un patvēruma meklētājiem; palielina patvēruma kapacitāti	Pieņemts bēgļu un patvēruma meklētāju likums, tuvinoties starptautiskajiem un ES standartiem; Nav progresu datu bāzes izstrādē	Migrācijas dienests uzsāk darbu pie Nacionālā rīcības plāna migrācijai un patvērumam;	Nacionālā Rīcības plāna izstrāde	Nav minēts	Nav minēts	Likuma par bēgļiem un patvērumu labojumu izstrāde; nav pieejama bezmaksas juridiskā palīdzība	Likuma par bēgļiem un patvērumu labojumu iesniegšana parlamentā; Kvalitātes sistēmas aktivitātes ieviešana
Atvieglot personu kustību	Elektroniskās migrācijas datubāzes sistēmas darbība dažos robežpunktos; Vīzu uzlīmju drošības uzlabošana	Nav minēts	Sagatavots darbaspēka migrācijas likumprojekts; darbs pie biometrisku pasu ieviešanas	Dokumentu drošības uzlabošana	Pieņemta ar biometrisku pasu ieviešanu saistītā likumdošana	Uzsākta biometrisku pasu izsniegšana	Obligātu identifikācijas karšu ieviešana	Biometrisku pasu izsniegšana
Cīņa pret organizēto noziedzību, cilvēktirdzniecību, narkotikām un naudas atmazgāšanu								

<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret organizēto noziedzību</i>	Nav minēts	Nepieciešama ANO konvencijas protokola par pārrobežu organizēto noziedzību ratifikācija	Nepieciešama ANO konvencijas protokola par pārrobežu organizēto noziedzību ratifikācija un Eiropas Padomes konvencijas ratifikācija	Parakstīta Eiropas Konvencija par bērnu seksuālu izmantošanu; Nepieciešama ANO konvencijas protokola par pārrobežu organizēto noziedzību ratifikācija	Nacionālās stratēģijas pieņemšana	Nacionālās programmas pieņemšana	Nav minēts	Parakstīta vienošanās ar Čehiju; trenēšanās pasākumi ar ES atbalstu
<i>Pastiprināt cīņu pret cilvēktirdzniecību, īpaši sievietēm un bērniem (kā arī īstenot aktivitātes upuru integrēšanai) un nelegālo migrantu kontrabandu</i>	Ir ieviests cilvēktirdzniecības apkarošanas likums; anti cilvēktirdzniecības projekts rīcības plāna atbalstīšanai	Institucionālā reforma; izmaiņas likumdošanā; ANO konvencijas ratifikācija	Piešķirts finansējums anti-cilvēktirdzniecības darbību ieviešanai	Izmaiņas likumdošanā	Kriminālā kodeksa labojumi	Publicēts pirmais novērtējuma ziņojums, atzinīgi novērtējot centienus	Jaunas programmas pieņemšana	Nav minēts
<i>Turpināt stiprināt cīņu pret narkotiku kontrabandu, t.sk. Narkotiku izgatavošanai nepieciešamo ķīmisko vielu novēršana, un pret narkotiku lietošanu kopumā ar prevenciju un narkotiku</i>	Nepieciešams darbs pie visaptverošas anti-narkotiku stratēģijas izstrādes	Izmaiņas kriminālkodeksā; trūkst visaptverošas stratēģijas	Diskusijas par reģionālu centienu turpināšanu	Pieņemts laika grafiks;	ES-Armēnijas Narkotikas dialogs	Programmas ieviešana	Jaunas stratēģijas un rīcības plāna izstrāde	Stratēģijas un rīcības plāna ieviešana

<i>lietotāju rehabilitāciju</i>								
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret naudas atmazgāšanu</i>	Politiskā apņemšanās apkarot naudas atmazgāšanu	Ratificēta Eiropas Padomes konvencija; izmaiņas likumdošanā	Publicēts ziņojums-cilvēku un tehnisko resursu trūkums; korupcijas un terorisma finansēšanas problēmas	Jauna likuma pieņemšana	Likumdošanas grozījumi, lai atbalstītu starptautisko standartu ieviešanu	Jaunas stratēģijas pieņemšana	Obligātas Nacionālās identifikācijas kartes	Kopējas treniņaktivitātes
Policijas un tiesu varas sadarbība								
<i>Attīstīt starptautisku un reģionālu tiesu un likumu piemērošanas institūciju sadarbību</i>	Nepieciešama Eiropas Konvencijas par savstarpējo palīdzību protokola ratifikācija; Nav Ratificēta Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu	Parakstīts Eiropas Konvencijas protokols; Nav Ratificēta Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu	Ratificēts Eiropas Konvencijas protokols un divi citi ANO konvenciju protokoli; Divas nozīmīgas Hāgas konvencijas tiesu jomā joprojām nav parakstītas	Divas nozīmīgas Hāgas konvencijas tiesu jomā joprojām nav parakstītas; Nepieciešams ratificēt Eiropas konvencijas	Eiropas Padomes konvenciju ratificēšana	Austrumeiropu likumu piemērošanas institūciju pārstāvju tikšanās Erevānā	Trūkumi datu aizsardzības likumā apgrūtina iespēju policijas sadarbībai	Nav minēts
<i>Turpināt attīstīt sadarbību starp Armēnijas un ES tiesu un likuma piemērošanas institūcijām</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Parakstīta vienošanās ar Poliju par policijas un juridisko sadarbību	Hāgas konvencijas iesniegtas ratifikācijai	Nav minēts	Stājas spēkā Hāgas konvencija	Nav minēts
Sadarbība specifiskos sektoros: ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi								
Transports								

<i>Izvērst un ieviest nacionālo transporta stratēģiju, t.sk. Transporta infrastruktūras attīstību</i>	Pārskatīta nacionālā transporta politika	Institucionālā reforma	Pieņemta transporta sektora attīstības stratēģija	Transporta sektora attīstības stratēģijas ieviešana	Turpinās transporta stratēģijas ieviešana	Progress tuvināšanās ES un starptautiskā transporta noteikumiem	Transporta liberalizācijas koncepta pieņemšana	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas ceļu transporta sektorā</i>	Uzsākta ceļu drošības jautājumu risināšana	Uzsākta ceļu drošības stratēģijas izstrāde un rīcības plāns	Ceļa investīciju ieviešanas uzsākšana	Ceļu drošības stratēģijas ieviešana	Progress Digitālā tahogrāfa sistēmas ieviešanā, tomēr ceļu drošība saglabājās izaicinājums	Sperti soļi, lai pievienotos Eiropas Vienošanai par bīstamu produktu pārvadāšanu; labota likumdošana	Turpinās Ziemeļu-Dienvidu ceļu koridora būvniecība	Turpinās Ziemeļu-Dienvidu ceļu koridora būvniecība
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas sliežu transporta sektorā</i>	Likumdošanas pārskatīšana	Uzsākta dzelzceļa līniju atjaunošana; Uzsākta iespējas izpēte dzelzceļa līnijas attīstīšanai uz Irānu; Armēnijas dzelzceļa reorganizācija	Nav minēts	Nav minēts	Kļūst par Starptautisko sliežu pārvadātāju dalībvalsti;	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas aviācijas sektorā</i>	Pārskatīts aviācijas likums	Horizontālā gaisa transporta vienošanās ar Eiropas Savienību	Darba vienošanās parakstīšana ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru	Joprojām nav pilnībā atcelti visi ierobežojošie instrumenti	Joprojām nav pilnībā atcelti visi ierobežojošie instrumenti	Turpinās tuvināšanās ES aviācijas drošības standartiem	Izteikta vēlme pievienoties Vienotās Aviācijas Zonas līgumam ar ES; Parakstīta darba vienošanās	Institucionālā reorganizācija
<i>Reģionālā sadarbība transporta jomā</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Dzelzceļa jomā noslēgti vairāki sektora līgumi	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Enerģija								

<i>Enerģijas politikas piemērošana ES enerģijas politikas mērķiem</i>	Jauna enerģijas stratēģijas dokumenta un rīcības plāna pieņemšana;	Turpinās stratēģijas ieviešana	Turpinās stratēģijas ieviešana	Stiprināts ES un Armēnijas enerģijas dialogs;	Enerģijas stratēģijas atjaunošana	Enerģijas stratēģijas atjaunošana	Nav soļu enerģijas tirgus liberalizācijai	Nav minēts
<i>Pakāpeniska pielāgošanās ES iekšējā elektrības un gāzes tirgus principiem</i>	Nav minēts	Likumdošanas izmaiņas elektrības un gāzes sektoros;	Gāzes un elektrības tarifu celšana	Pieteikšanās Enerģijas Savienības līguma novērotājvalsts statusam; gāzes cenu celšana; likumdošanas pārskatīšana	Iegūst Enerģijas Savienības līguma novērotājvalsts statusu; gāzes cenu celšana; likumdošanas pārskatīšana	Aktīva darbība Enerģijas Savienības līguma novērotājvalsts statusā	Nav minēts	Nav minēts
<i>Enerģijas tīklu progress (īpaši elektrības un dabas gāzes)</i>	Jaunas elektroražošanas vienības būvniecība; Elektrības starpsavienojumu attīstīšana ar Gruziju un Irānu; jauns gāzes vads ar Irānu	Gāzes un elektrības infrastruktūras attīstīšanu; turpinās sarunas par pārrobežu elektrības savienojumiem ar Irānu un Gruziju; Pārtrauktas gāzes subsīdijas; uzsākta jauna gāzes vada būvniecības ar Irānu	Gāzes un elektrības infrastruktūras attīstīšana un atjaunošana; turpinās sarunas par pārrobežu elektrības savienojumiem ar Irānu un Gruziju; Vienošanās ar Turciju par elektrības eksportu; Darbu uzsāk Armēnijas-Irānas gāzes vads	Pabeigta izpēte par pazemes gāzes termināļa būvniecību; gāzes cauruļu būvniecība; turpinās sarunas par pārrobežu elektrības savienojumiem ar Irānu un Gruziju	Plāni Ziemeļu-Dienvidu elektrības tīkla attīstīšanai; Sadarbība ar Gruziju un Irānu; Pazemes gāzes termināļa atjaunošana; Gāzes vada būvniecības plānu uzsākšana ar Irānu	Plāni Ziemeļu-Dienvidu elektrības tīkla attīstīšanai; Sadarbība ar Gruziju un Irānu; Pazemes gāzes termināļa atjaunošana;	Nav minēts	Elektrības starpsavienojumu attīstīšana ar Gruziju un Armēniju;

<i>Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu</i>	Nacionālais plāns enerģijas saglabāšanai	Nav minēts	Nav minēts	Rīcības plāna gatavošana; Turpinās atjaunojamo resursu izmantošanas attīstīšana	Atjaunojamo energoresursu ceļa karte; atjaunojamo resursu, īpaši hidroenerģijas izmantošanas pieaugums	Nav minēts	Turpinās Enerģijas taupīšanas un energoefektivitātes ceļkartes ieviešana	Pievienošanās Austrumeiropas Energoefektivitātes un vides partnerībai
<i>Turpināt sadarbību kodoldrošības un radioaktīvo elementu drošības jomā</i>	ES turpina pieprasīt agrāku Medzamorā kodolstacijas slēgšanu; likumdošanas grozījumi jaunas kodolstacijas būvniecībai; uzlabota radioaktīvo materiālu kontrole	Armēnija ir gatava slēgt Medzamorā kodolstaciju pirms 2016.gada, ja būs pieejama alternatīva aizstājēja; Turpinās drošības stiprināšana; Radioaktīvās pārvaldes stratēģijas izstrāde	Likuma pieņemšana par jauna kodolreaktora būvniecību; Armēnija ir gatava slēgt Medzamorā kodolstaciju pirms 2016.gada, ja būs pieejama alternatīva aizstājēja; Turpinās drošības stiprināšana	Turpinās drošības stiprināšana; Vienošanās parakstīšana ar Krieviju par jauna reaktora būvniecību	ES turpina prasīt agrāku Medzamorā kodolstacijas slēgšanu, tā kā tā nespēj sasniegt starptautiski atzītus kodoldrošības standartus; Armēnija turpina drošības stiprināšanu; Nav detalizēta norakstīšanas plāna;	ES turpina prasīt agrāku Medzamorā kodolstacijas slēgšanu, tā kā tā nespēj sasniegt starptautiski atzītus kodoldrošības standartus; Armēnija turpina drošības stiprināšanu; Nav detalizēta norakstīšanas plāna;	Nav minēts	Nav minēts
<i>Reģionālā enerģijas sadarbība</i>	Atbalstīta līdzdalība Baku iniciatīvā (ES-Melnās jūras/Kaspijas enerģijas sadarbība)	Atbalstīta līdzdalība Baku iniciatīvā (ES-Melnās jūras/Kaspijas enerģijas sadarbība)	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Informācijas sabiedrība un mediji								

<i>Progress Informācijas Sabiedrības attīstībā</i>	Institucionālās izmaiņas; noteikumu ietvara attīstīšana un regulatora administratīvās kapacitātes celšana	Nacionālās rīcībpolitikas izstrāde; Nepieciešama Eiropas Padomes konvencijas ratificēšana	Darba grupas tikšanās; vietējo operatoru attīstīšana	Ierobežots progress	Ierobežots progress	Pakāpeniska elektronisko komunikāciju tirgus augšana; Nepietiekama Televīzijas un Radio nacionālās komisijas uzraudzības funkciju izpilde	E-komercijas ieviešanas programmas apstiprināšana; Pārraidē politikā neatbilst ES un EDSO standartiem un rekomendācijām	Progress komunikācijas tirgus uzlabošanā
<i>Reģionālās sadarbības attīstīšana</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav ratificēta Eiropas Konvencija par pārrobežu televīziju	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Vide								
<i>Spert soļus, lai nodrošinātu, ka labas vides pārvaldības apstākļi ir noteikti un uzsākta to ieviešana</i>	Tiek sagatavots siltumnīcas gāzu nacionālais komunikē; sagatavoti 12 projekti; darbs pie nacionālā vides rīcības plāna	Tiek sagatavots otrais siltumnīcas gāzu nacionālais komunikē; pieņemts nacionālais vides rīcības plāns; Turpinās Tīras attīstības mehānisma projektu sagatavošana	Tiek sagatavots otrais siltumnīcas gāzu nacionālais komunikē; Vides rīcības plāna ieviešana; Tīras attīstības mehānisma projektu ieviešana	Klimata pārmaiņu komunikē iesniegšanas ANO; turpinās Tīras Attīstības mehānisma attīstīšana; Vides rīcības plāna ieciešana; Nav progresā attiecībā uz vides novērtējuma ziņojumiem;	Pieņemts 5 gadu rīcības plāns ANO Konvencijas pieņemšanai; Nav jaunu Tīras attīstības mehānismu projektu reģistrētu ANO līmenī; jauns vides rīcības plāns; pieņemti vides ietekmes novērtējumu grozījumi	Paziņojums par brīvprātīgu siltumnīcas gāzu samazināšanu; Likumdošanas izstrāde	Nav progresā	Twinning projekta ieviešana;
<i>Veikt aktīvas darbības, lai novērstu vides un cilvēku veselības pasliktināšanos,</i>	Nav minēts	Upes novērtējuma veikšana;	Ziņojumu sagatavošana par ūdens resursiem; soļi ūdens	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Atkritumu pārvaldes stratēģija

<i>kā arī sasniegt racionālu dabas resursu izmantošanu</i>			resursu pārvaldībā					
<i>Veicināt sadarbību vides jautājumos</i>	Dalība ES Ūdens iniciatīvā	Nav minēts	Nav minēts	Ratificēta ANO konvencija; līdzdalība ES ūdens iniciatīvā un Kaukāza reģionālās vides centrā	Kaukāza reģionālās vides centrs	Kaukāza reģionālās vides centrs	Jauni ES finansēti klimata pārmaiņu projekti	ES finansēti klimata pārmaiņu projekti
Zinātne un tehnoloģijas, pētniecība un attīstība								
<i>Attīstīt Armēnijas pētniecības un tehnoloģiskās attīstības spējas ekonomikas un sabiedrības atbalstīšanai</i>	Joprojām zema pētnieciskā kapacitāte un investīcijas	Joprojām zema pētnieciskā kapacitāte un investīcijas	Joprojām zema pētnieciskā kapacitāte un investīcijas	Nav minēts	Joprojām zema pētnieciskā kapacitāte un investīcijas	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Sagatavot un iedrošināt Armēnijas integrāciju Eiropas Pētniecības telpas Ietvara programmā, pamatojoties uz zinātnisko izcilību</i>	Iesaiste 6.Ietvara programmā	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā, salīdzinot ar 6. Ietvaru	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā, salīdzinot ar 6. Ietvaru	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā; Dalība Starptautiskajā Zinātnes un tehnoloģijas sadarbības tīklā Austrumeiropa i un Centrālāzijas valstīm	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā	Pieaugusi dalība 7.ietvara programmā	Oficiāls lūgums kļūt par Asociēto valsti Horizon 2020 programmā

Cilvēku savstarpējie kontakti								
Izglītība, apmācība, jaunatne								
<i>Reformēt un attīstīt izglītības un apmācības sistēmas Armēnijas plānu ietvaros, strādājot pie saplūšanas ar ES standartiem un praksi</i>	Turpinās reformu process	Turpinās reformu process	Turpinās reformu process	Turpinās reformu process	Turpinās reformu process; izglītības attīstības stratēģija	Turpinās reformu process; izglītības attīstības stratēģijas ieviešana	Turpinās reformu process; izglītības attīstības stratēģijas ieviešana	Turpinās reformu process; izglītības attīstības stratēģijas ieviešana
<i>Veicināt sadarbību izglītības, apmācību un jaunatnes jomā</i>	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās	Dalība ES mobilitātes programmās
Sabiedrības veselība								
<i>Veselības sektora reforma</i>	Veselības reformu process	Veselības reformu process	Veselības reformu process	Veselības reformu process	Veselības reformu process	Veselības Ministrijai uzdota steidzama Rīcības plāna izstrāde kvalitātes uzlabošanai un korupcijas mazināšanai	Turpinās reformu ieviešana	Publiskās veselības stratēģijas izstrāde
Kultūra								
<i>Veicināt sadarbību kultūras jomā</i>	Pievienošanās UNESCO konvencijai par kultūras izteiksmi	Kultūras attīstības stratēģija	Kultūras attīstības stratēģijas ieviešana	Dalība kultūras projektos EKP ietvaros	Dalība kultūras projektos EKP ietvaros	Austrumu Partnerības kultūras programma	Austrumu Partnerības kultūras programmas	Nav minēts

							ietvaros tiek ieviesti 15 reģionāla līmeņa projekti	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Azerbaidžānas ieviestās reformas atbilstoši Rīcības plānā ietvertajām prasībām.

	2007 ³³⁹	2008 ³⁴⁰	2009 ³⁴¹	2010 ³⁴²	2011 ³⁴³	2012 ³⁴⁴	2013 ³⁴⁵	2014 ³⁴⁶
	19 milj. EUR, ³⁴⁷ Prioritātes: • Enerģētikas sektora reforma	22 milj. EUR, ³⁴⁸ Prioritātes: • Tieslietu sektora reforma; • Twinning aktivitātes	20 milj. EUR, ³⁴⁹ Prioritātes: • Sociālekonomiskā reforma; • labas pārvaldības un administrācijas reforma	7 milj. EUR, ³⁵⁰ Prioritātes: • Pārvaldība	31 milj. EUR, ³⁵¹ Prioritātes: • ES- Azerbaidžānas vienošanos atbalsts; • Reģionālās un lauku attīstības atbalsts	19,5 milj. EUR, ³⁵² Prioritātes: • ES- Azerbaidžānas vienošanos atbalsts	25 milj. EUR, ³⁵³ Prioritātes: • ES- Azerbaidžānas vienošanos atbalsts; • Reģionālās un lauku attīstības atbalsts	22 milj. EUR, ³⁵⁴ Prioritātes: • Izglītības atbalsta programma; • Atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai

³³⁹ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴⁰ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴¹ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴² European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴³ European Commission (2012) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2011 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016

³⁴⁴ European Commission (2013) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2012 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016

³⁴⁵ European Commission (2014) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2013 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016

³⁴⁶ European Commission (2015) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan. Progress in 2014 and recommendations for actions*. Available in: http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index_en.htm European Union External Action home page; viewed on 10.05.2016

³⁴⁷ Commission of the European Communities (2008) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴⁸ Commission of the European Communities (2009) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁴⁹ European Commission (2010) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁵⁰ European Commission (2011) *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2010 Progress Report Azerbaijan*. Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/>. EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

³⁵¹ European Commission (2011) *Commission Implementing Decision of 07/10/2011 on the Annual Action Programme 2011 in favour of Azerbaijan to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016

³⁵² European Commission (2012) *Commission Implementing Decision of 23.8.2012 on the Annual Action Programme 2012 – Part 1 - in favour of Azerbaijan to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016

³⁵³ European Commission (2013) *Commission Implementing Decision of 2.8.2013 on the Annual Action Programme 2013 in favour of Azerbaijan to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016

³⁵⁴ European Commission (2014) *Commission Implementing Decision of 3.9.2014 on the Annual Action Programme 2014 in favour of the Republic of Azerbaijan to be financed from the general budget of the European Union*. Available in: https://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications_en. European Commission home page; viewed on 10.05.2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Politisks dialogs un reformas ³⁵⁵								
Demokrātija, likuma vara, cilvēktiesības un pamatbrīvības								
<i>Demokrātisko institūciju stiprināšana</i>	Steidzami nepieciešams risināt jautājumu par vēlēšanu reformu atbilstoši EDSO un Eiropas Padomes rekomendācijām pirms 2008.gadā plānotajām vēlēšanām; Dažas iniciatīvas vietējās demokrātijas stiprināšanai, ieviešot jaunas institūcijas; Parakstīts likums par papildus varas piešķiršanu pašvaldībām	Prezidenta vēlēšanas rāda progresu EDSO prasību piemērošanā tehnisko vēlēšanu administrēšanas aspektu jomā, taču nesasniedz citus EDSO standartus, t.sk. Pulcēšanās brīvība, mediju brīvība, korekta balstu skaitīšana u.c.; Pirmsvēlēšanu procesu raksturo pasliktināta politiskā vide; Labojumi vēlēšanu kodeksā ņem vērā dažas EDSO un EP rekomendācijas, bet daudzas paliek ignorētas	Konstitūcijas grozījumi referendumā, kas atceļ un pagarina prezidenta termiņu un stiprina izpildvaru - solis prom no demokrātijas; Ļoti ierobežota publiskā debate medijos pirms referenduma; Referendums no tehniskā progresā puses guva labu vērtējumu, taču trūkumi balsošanā un zemāks reālais balsotāju skaits kā pasludinātais; Pašvaldību vēlēšanas norit mierīgi un ir labi novadītas, taču zema līdzdalība, trūkumi pirmsvēlēšanu	Parlamenta vēlēšanu norise nav pietiekama, lai būtu uzskatāma par nozīmīgu progresu demokrātijas attīstībā; Augsts opozīcijas kandidātu reģistrācijas atteikumu skaits, ierobežota kampaņu vide, opozīcijas iebiedēšana; Vēlēšanu kodeksa grozījumi ierobežo vienlīdzīgas iespējas visiem kandidātiem; Normatīvo tiesību aktu likums	Nav ieviesta neviens no EDSO rekomendācijām saistībā ar 2010.gada vēlēšanu trūkumiem; Jauns likumprojekts par politiskajām partijām	Labojumi Vēlēšanu kodeksā, bet vairums EDSO rekomendācijas joprojām nav ieviestas; Divu augsta līmeņu opozīcijas līderu arests	Nav veiktas izmaiņas vēlēšanu kodeksā; Pirmsvēlēšanu klimatu raksturo politisko brīvību sašaurināšana gandrīz visās jomās; Laba Vēlēšanu Komisijas tehniskā sagatavošanās vēlēšanām; Pēcvēlēšanu fāzi raksturo neatkarīgās NVO priekšsēdētāja arests; Problemātiska demokrātiskā kontrole pār bruņotajiem un drošības spēkiem, pieaugot nāves gadījumu skaitam	Ievērojami pasliktinājusies demokrātiskā un cilvēktiesību vide; Prezidents paraksta dekrētu par amnestiju vairākiem ieslodzītajiem; Nav ticis grozīts vēlēšanu kodekss; Vietējo pašvaldību pilsoņu iesaistes kapacitātes celšanas pasākumi

³⁵⁵ EU/Azerbaijan Action Plan (2006). Available in: <http://www.enpi-info.eu/library/> . EU Neighbourhood Library; viewed on 10.05.2016

			procesā, trūkst īstu politisko kampaņu un nevienlīdzīgs mediju laiks; Pieaug sieviešu vietu skaits				bez kaujas apstākļos	
<i>Nodrošināt cieņu pret cilvēktiesībām un pamatbrīvībām</i>	Pieņemts cilvēktiesību aizsardzības plāns; Cilvēktiesību juridiskā ietvara precizēšana; Aizturēšanas iestāžu apstākļu uzlabojumi; Sūdzības par pirmstiesas aizturēšanu - ierobežojumiem tikt pie advokāta un spīdzināšana; Ratificētas visas pamata konvencijas par darba tiesībām, bet vāja to ieviešana; Ierobežojosa pulcēšanās brīvības likumdošana; Nopietnas problēmas ar vārda un mediju brīvību; Trūkst ietvara minoritāšu	Pasliktinās cilvēktiesību situācija; Vairāki aizturētie par politiskajiem uzskatiem un darbībām; Cilvēktiesību aizstāvju aizskaršana; Neliela pozitīva attīstība cietumu apstākļu jomā; Tiesībsarga aktīvā loma sociālajos jautājumos u.c.; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos; Joprojām problēmas ar mediju un vārda brīvību- ziņojumi par opozīcijas žurnālistu aizskaršanu un iebiedēšanu, spiediens un opozīcijas	Progress, ratificējot ANO konvenciju par personām ar invaliditāti un konvenciju pret spīdzināšanu; Tiesībsarga loma mehānismu ieviešanā; Nav progresa ANO speciālo procedūru pastāvīga uzaicinājuma izdošanā; Pieņemts Amnestijas akts 9000 ieslodzīto atbrīvošanai; turpinās sūdzības par spīdzināšanu; Mediju atbalsta fonda izveide; Darbs pie apmelošanas dekriminalizēšanas ; Tomēr mediju brīvība pasliktinās; Ārvalstu radio staciju aizliegums; Jauns plašsaziņas līdzekļu likums;	Nav progresa mediju brīvībā un novērojama situācijas pasliktināšanās; Noraidīts plāns izveidot Ziņu un informācijas tiesībsarga institūciju; Nav progresa apmelošanas dekriminalizēšanā; Progress cietumu infrastruktūras uzlabošanā; Nav progresa pulcēšanās brīvībā - ne tikai ierobežotas demonstrācijas, bet arī ziņots par reliģisku vai nepolitisku demonstrāciju izkliešanu; Reliģisko grupu aizskaršana; Pieņemts likums	Opozīcijas un pilsoniskās sabiedrības rīkotās demonstrācijas noveda pie simtiem aktīvistu aresta; vairāki apsūdzētie uz apšaubāmu apsūdzību pamata; Pakāpeniski tiek pastiprināta kontrole pār printētajiem un pārraides medijiem; Ziņots par spiedienu uz žurnālistiem un to aizskaršanu; Jaunu cietumu būvniecība un atjaunošana; izmaiņas likumdošanā vēl vairāk apgrūtina noteikumu reliģisko sabiedrību	Labojumi likumos ierobežo pulcēšanās brīvību; Protestu apturēšana; Problemātiska vārda brīvība; vairāku žurnālistu aizturēšana; Tiesībsargs nav spējis nodrošināt efektīvu cilvēktiesību veicināšanu; EDSO secina, ka reliģiskās brīvības likums ietver ierobežojošos noteikumus, kas neatbilst starptautiskajiem standartiem; Trūks ieviešanas mehānismu sieviešu tiesību ieviešanai; Prezidenta dekrēts bērnu tiesību jomā; Jauns likums	Vairāku nesankcionētu protestu un nemiru apspiešana; Vairāku opozīcijas līderu, aktīvistu un reliģisko sabiedrību pārstāvju aizturēšana un sodīšana; Nozīmīgi šķēršļi pasākumu rīkošanā, t.sk. ES finansēto; ANO pārskats par cilvēktiesībām- Azerbaidžāna Azerbaidžāna publicē atbildi, piekrītot 158/162 rekomendācijām; Virkne cilvēktiesību rīcības plānā iekļauto nosacījumu ir saglabājusies tikai "uz papīra"; Ierobežota izteiksmes	NVO saskārās ar administratīvām un juridiskām grūtībām; Likumdošanas grozījumi, kas saskaņā ar EP atzinumu vēl vairāk ierobežo NVO darbību; Vairāku cilvēktiesību NVO pārstāvju apcietināšana; ES Rezolūcija un 17 Paziņojumi par Azerbaidžānas nepieciešamību sekot starptautiskajām saistībām; Dažās jomās ieviests cilvēktiesību rīcības plāns, kā piemēram attiecībā uz iekšēji pārvietotām personām un uzņēmējiem; Atjaunota

	<p>aizsardzībai; tiek sagatavots likumprojekts pret vardarbību ģimenē</p>	<p>mediju kanāliem; Plurālisma plašāka ierobežošana internetam un televīzijai nonākot Valsts kontrolē; Starptautiskajiem standartiem atbilstoši labojumi pulcēšanās brīvības likumdošanā, bet interpretācija un ieviešana ir ierobežojīga; Nepietiekama minoritāšu likumdošana; Nodrošināta reliģijas brīvība; divi sieviešu krīzes centri darbojas; sieviešu tiesību likumi un rīcības plāns gaida apstiprināšanu; Ratificētas visas pamata konvencijas par darba tiesībām, bet vāja to ieviešana;</p>	<p>Gadījumi par politisko aktīvistu aizskaršanu; Centieni uzlabot informācijas pieejamības likumu; NVO pieaugums, taču pieņemti ierobežojoši likumi attiecībā uz NVO dibināšanu un finansēšanu; Soļi dzimumu vienlīdzības jomā; Labojumi darba tiesību likumos</p>	<p>par vardarbību ģimenē</p>	<p>veidošanai; NVO reģistrācija saglabājas apgrūtinātas; Tiek ziņots par īpašumu tiesību pārkāpšanu, piespiedu evakuācijas un ēku nojaukšanas dēļ; Uzlabots dzimumu vienlīdzības stāvoklis, palielinot minimālo precību vecumu sievietēm; finansiāls atbalsts iekšēji pārvietotajām personām</p>	<p>sociālo dienestu jomā; trīspusējas padomes izveide darba veselības un drošības jomā; Īpašuma tiesību pārkāpumi; Nakčivas autonomās republikas pamattiesību un pamatbrīvību stāvoklis problemātisks; Prezidenta administrācija sāk dialogu ar pilsonisko sabiedrību</p>	<p>brīvība; Sadarbība ar Venēcijas komisiju apmelošanas likumprojekta izstrādei; Nav progresa žurnālistu aizskaršanas izmeklēšanā; Pulcēšanās brīvību ierobežo jaunas prasības; Jauni NVO likumi, kas palielina sodus nepareizu finanšu atskaišu gadījumā; Jauna likumdošana reliģiskās brīvības jomā; Nav ņemts vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums par nepieciešamību mainīt nacionālo likumdošanu; Tiesībsargs nespēj realizēt savu potenciālu; Nakčivanas autonomas republikas cilvēktiesību</p>	<p>Cilvēktiesību darba grupa; Ierobežota vārda brīvība visos medijos, izņemot internetu; Sociālie tīkli pievienoti apmelošanas sodāmības sarakstam; Jauni ierobežojumi reliģiju brīvības jomā; Turpinās Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu ignorēšana; Turpinās ziņojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos pirmstiesas aizturēšanā; Parakstīta vienošanās pret bērnu darbaspēka izmantošanu; Tiesībsarga birojs palielina savu darbības lauku</p>
--	---	--	--	---	--	--	---	--

							stāvoklis ir problemātisks; Likumu izmaiņas bērnu tiesībās	
<i>Reformēt tieslietu sistēmu</i>	Progress tieslietu reformu jomā, sadarbībā ar starptautiskajām organizācijām; Ziņojumi par apšaubāmi motivētām notiesāšanām un neproporcionāliem sodiem	Progress tiesnešu iecelšanas un apmācības jomā; Tiesnešu neatkarība, korupcija un politiskā iejaukšanās saglabājas problemātiska	Progress tiesnešu iecelšanas procedūrās, apmācību jomā un cilvēkresursu uzlabošanā; tomēr trūkst tiesnešu neatkarības-prokuratūras likuma grozījumi, atceļot termiņu ierobežojumus	Neatkarības, caurspīdīguma un efektivitātes trūkums, kā arī korupcija saglabājas milzīga problēma; Likumdošanas grozījumi par tiesām un advokātiem	Tiek ieviesta ambicioza tieslietu sektora reformu programma; tomēr tiesnešu neatkarība un tiesu sektora politizēšana saglabājas problēma; apgrūtinātas tiesības uz godīgu tiesu politiski jūtīgās lietās	Turpinās reformu ieviešana; Izmaiņas likumdošanā; tomēr tiesu sektora neatkarība un tiesības uz godīgu tiesu saglabājas problemātiski	Nav progresa tiesu neatkarības stiprināšanā; Pirmstiesas izmeklēšanā un aizturēšanā pārkāpta virkne principu;	Nav progresa tiesu neatkarības stiprināšanā; Tiesu prāvās parādās ievērojami procedurāli un juridiski trūkumi, kas apdraud tiesības uz taisnīgu tiesu
<i>Publiskās pārvaldes reforma un administratīvās kapacitātes celšana</i>	Mazi soļi publiskās pārvaldes likumā - pieņemts publisko ierēdņu kodeksa likums	Nav progresa	Jauna likumdošana; vietējās pašpārvaldes uzlabošana, samazinot pašvaldību skaitu	Nav progresa pašvaldību likuma piemērošanā konstitūcijas labojumiem; nav progresa publiskās pārvaldes reformā	Nav progresa	Izveidota Publisko pakalpojumu un sociālo inovāciju valsts aģentūra	Vienas pieturas principa ieviešana Baku un reģionos	E-pakalpojumu ieviešana un e-pārvaldības ieviešana valsts pārvaldes iestādēs

<i>Nodrošināt efektivitāti cīņā pret korupciju</i>	Likumdošanas soļi, taču korupcija joprojām ir ievērojamā līmenī, t.sk. Augsta līmeņa	Saglabājas plaša līmeņa korupcija visos sabiedrības līmeņos; Ir spēkā antikoruācijas likumdošana, kapacitātes celšana u.c. Soļi, bet nepieciešami nopietni centieni uzlabot ieviešanu un piemērošanu	Valsts institūcijas ievieš vairākus instrumentus dažādās nozarēs; centieni stiprināt kapacitāti; Konstitucionālie grozījumi attiecībā uz vietējām pašvaldībām ir kritizēti no ES un starptautisko organizāciju puses	Nevienmērīgs progress: Vairāku starptautisko rekomendāciju ieviešana; Valstu grupa pret korupciju (GRECO) secina, ka pastāv vairāki būtiski trūkumi likumdošanā un tās piemērošanā	Ambiciozas antikoruācijas kampaņas īstenošana; Izveidotas iekšējā monitoringa grupas tieslietu institūcijās; Stiprināta institūciju kapacitāte	Publicēts video par Parlamenta locekļa mēģinājumu iegūt vietu apmaiņā pret kukuli; Pabeigta antikoruācijas stratēģija; Pieņemts Rīcības plāns	Cīņa ar korupciju netiek izmantoti proporcionāli atbilstoši instrumenti problēmas apmēriem; Trūkumi likumdošanas ieviešanā; Pievienošanās starptautiskajai konvencijai; Pieņemti rīcības plāni	Ierobežots progress, jo trūkst pastāvības ieviešanas procesā
Sadarbība ārpolitikas un drošības politikā, konfliktu novēršana un krīžu pārvaldība								
<i>Stiprināt politisko dialogu un sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jautājumos</i>	Atbalstīta vairāk nekā puse no ES ārlietu deklarācijām	Atbalsts ES ārlietu deklarācijām, bet mazāk nekā puse	Sadarbība ar ANO; Islama konferences organizāciju; GUAM; NATO u.c. Institūcijām attiecībā uz informācijas apmaiņu; Atbalsts ES ārlietu deklarācijām, Labs politiskais dialogs	Atbalsts ES ārlietu deklarācijām, Labs politiskais dialogs	Atbalsts ES ārlietu deklarācijām, Intensīvs politiskais dialogs	Atbalsts ES ārlietu deklarācijām, tomēr tai ir zemākais atbalsta skaits no visiem Austrumu partneriem;	Atbalsts ES ārlietu deklarācijām	Nav atbalstīta neviena ES ārpolitikas deklarācija; No maija līdz novembrim ieņem Eiropas Padomes vadību

<i>Turpināt attīstīt sadarbību cīņā ar kopējiem draudiem, ieskaitot nelegālo ieroču tirdzniecību un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu</i>	Nav progresa Romas Statūtu pieņemšanā; Nav progresa Otavas konvencijas pieņemšanā	Nav progresa Romas Statūtu pieņemšanā; Nav progresa Otavas konvencijas pieņemšanā	Nav progresa Romas Statūtu pieņemšanā;	Nav progresa Romas Statūtu pieņemšanā;	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās konstruktīvas diskusijas Sagatavošanās komitejā Kodolneizplatīšanas konferencei; Nav pievienojusies vairākām konvencijām par ieročiem un mīnām, un munīciju	Finansiālas palīdzības novirzīšana caur Azerbaidžānas Starptautisko attīstības aģentūru, sniedzot donoru palīdzību globālu draudu apkarošanai
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā ar terorismu</i>	Nav minēts	Nav minēts	Dalība ANO anti-terorisma komitejā	Pieņemts likums par dalību miera uzturēšanās operācijās	Apsveicami centieni sadarbībā ar starptautiskajiem partneriem cīņā ar terorismu	Ziņots par Azerbaidžānas sekmēm teroristu grupu izjaukšanā	Turpinās pretterorisma pasākumu ieviešana un stiprināšana	Aktīvas darbības cīņa ar radikalizāciju un kaujinieku rekrutēšanu
Reģionālā sadarbība								
Līdzdalība reģionālās sadarbības iniciatīvās	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Kaukāza reģionālās vides centrs; dalība valsts galvu sanāsmē ar Gruziju, Ukrainu, Lietuvu un Poliju	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Kaukāza reģionālās vides centrs; Dienvidkaukāza anti-arkotiku programma; Melnās jūras sinerģijas reģionālās sadarbības iniciatīva	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Kaukāza reģionālās vides centrs	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Kaukāza reģionālās vides centrs; Dienvidkaukāza anti-arkotiku programma	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Līdzdalība Kaspijas samitā

Sniegt ieguldījumu Kalnu Karabaha konflikta mierīgā atrisinājumā								
<i>Atbalsīt ilgstošus centienus mierīgai Kalnu Karabaha konflikta atrisināšanai</i>	Neformāla abu valstu prezidentu tikšanās un delegāciju tikšanās	Divas tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; Parakstīta vienota deklarācija par situācijas uzlabošanu	Sešas divpusējās tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; Vairākas ārlietu ministra tikšanās	Trīs divpusējās tikšanās starp Armēnijas un Azerbaidžānas prezidentiem; vienošanās par cietumnieku apmaiņu	Minskas grupas sarunas parāda nepieciešamību tālākiem centieniem progresa sasniegšanai; Pieaug spriedze konflikta zonā	Palēninās sarunu tempi; Retākas tikšanās; nestabila drošības situācija;	Turpinās konflikta risināšanas sastingums; Vēlēšanas abās valstīs negatīvi ietekmē procesu; Abu prezidentu tikšanās novembrī un ārlietu ministru tikšanās decembrī; situācijas pasliktināšanās	Vardarbības uzliesmojumi; Turpinās centieni mierīgam situācijas atrisinājumam
Sadarbība Taisnīguma, brīvības un drošības jomā								
Sadarbība robežu pārvaldības jomā								
<i>Attīstīt efektīvu un visaptverošu robežu pārvaldības sistēmu</i>	Attīstīta visaptveroša nacionālo robežu stratēģija	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības programmas ieviešana	Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības programmas ieviešana	Nav minēts	Trūkst visaptverošas Robežu pārvaldības stratēģijas	Nav minēts	Aprīkojuma modernizēšana	Nav minēts

<i>Pastiprināt pārrobežu sadarbību starp Azerbaidžānu un ES valstīm, un kaimiņvalstīm</i>	<i>Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Cieša sadarbība ar kaimiņu valstu robežsardzi; Robežu demarkācijas sarunas ar Gruziju un Krieviju</i>	<i>Dienvidkaukāza reģionālo robežu pārvaldības projekts; Robežu demarkācijas sarunas ar Gruziju un Krieviju</i>	<i>Turpinās robežsardzes un patruļspēku apmācības un semināri sadarbībā ar EDSO</i>	<i>Nav minēts</i>	<i>Sarunas par robežu demarkāciju ar Krieviju; Sarunas ar ES Robežu pārvaldības aģentūru (FRONTEX)</i>	<i>Sadarbība ar FRONTEX un darba vienošanās pārrunas; Vienošanās par Robežu sadarbību ar Gruziju</i>	<i>Dalība Integrētas robežu pārvaldības iniciatīvā; Darba vienošanās ar FRONTEX; Robežu demarkācijas sarunas ar Krieviju</i>	<i>Nav minēts</i>
<i>Migrācijas jautājumi (legālā, nelegālā, atpakaļuzņemšana, vīzas, patvērumi)</i>								
<i>Attīstīt sadarbību migrācijas jautājumos</i>	<i>Nav minēts</i>	<i>Pilnībā funkcionējošs migrācijas dienests</i>	<i>Pilnībā funkcionējošs migrācijas dienests, kuram garantētas likuma piemērošanas funkcijas</i>	<i>Pirmā ES-Azerbaidžānas apakškomitejas tikšanās</i>	<i>Migrācijas kodeksa sagatavošana un iesniegšana Ministru kabinetā</i>	<i>Mobilitātes partnerības izveides uzsākšana;</i>	<i>Nav minēts</i>	<i>Parakstīta Vienošanās par Mobilitātes partnerības izveidi</i>

<i>Veicināt dialogu par migrācijas jautājumiem, ieskaitot nelegālās migrācijas prevenciju un kontroli, savu pilsoņu atpakaļuzņemšanu, personām bez valsts piederības un trešo valstu pilsoņiem</i>	Nav minēts	Izmaiņas likumdošanā; Atpakaļuzņemšanas stratēģijas projekts iesniegts Valdībai	Atpakaļuzņemšanas stratēģijas caurlūkošana Ministru Kabinētā	Padarīta sarežģītāka vīzu piešķiršanas procedūra, kas atšķiras no ES prakses	ES migrācijas misija Azerbaidžānā; ES pieņem direktīvas, lai uzsāktu sarunas par vīzu atvieglojumiem un atpakaļuzņemšanas vienošanos ar Azerbaidžānu	Sarunas par vīzu atvieglojumiem un atpakaļuzņemšanas vienošanos ar Azerbaidžānu; Migrācijas kodeksa un Atpakaļuzņemšanas stratēģijas izstrāde	Noslēgtas sarunas par vīzu atvieglojumiem un atpakaļuzņemšanas vienošanos ar Azerbaidžānu; Stājas spēkā jaunais Migrācijas kodekss; labojumi likumdošanā	Stājas spēkā vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas līgumi; Labojumi migrācijas kodeksā
<i>Atvieglot personu kustību</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt modernizētu valsts bēgļu sistēmu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un iekšēji pārvietoto personu aizsardzības sistēmu, kas ir pašpietiekama un sniedz integrācijas iespējas</i>	Bēgļiem netiek garantēts bēgļu statuss un tiem nav atļauts strādāt, bet tie saņem minimālu palīdzību un tiek apmierinātas viņu pamatvajadzības	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Kļūst par patvēruma sistēmas kvalitātes iniciatīvas Austrumeiropā un Dienvidkaukāzā dalībvalsti	Nav minēts
Cīņa pret organizēto noziedzību, cilvēktirdzniecību, narkotikām un								

naudas atmazgāšanu								
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret organizēto noziedzību</i>	Aktīva sadarbības ar Interpolu u.c. Starptautiskajām organizācijām, lai ieviestu ANO konvenciju par starptautisko organizēto noziedzību; noslēgti starpvaldību līgumi ar vairākām valstīm	Turpinās sadarbība ar NVS valstīm, Irānu, Turciju, Bulgāriju un starptautiskajām organizācijām	Apstiprināta Kodolterorisma Konvencija; Sadarbības līgums ar Rumāniju	Ratificēta Eiropas Padomes konvencija par kibernoziegumiem; Joprojām nav ratificēta 2008.gadā parakstītā konvencija par bērnu seksuālu izmantošanu	Joprojām nav ratificēta 2008.gadā parakstītā konvencija par bērnu seksuālu izmantošanu	Turpinās sadarbība ar INTERPOLU un NVS	Turpinās sadarbība ar starptautiskajām institūcijām	Līdzdalība divpusējā darba grupā ar Čehu policijas akadēmiju organizētās noziedzības apkarošanai; līdzdalība Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas forumā
<i>Pastiprināt cīņu pret cilvēktirdzniecību, īpaši sievietēm un bērniem (kā arī īstenot aktivitātes upuru integrēšanai) un nelegālo migrantu kontrabandu</i>	Izveidoti speciāli rehabilitācijas centri; Tomēr nepieciešama EDSO rekomendāciju ieviešana un adekvātu resursu novirzīšana	Informatīvi semināri, apmācības programmas; nacionālās aizsardzības mehānismi; atbalsta centra izveide	Izmaiņas likumdošanā; pieņemti svarīgākie mehānismi	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Pieņemts Rīcības plāns
<i>Turpināt stiprināt cīņu pret narkotiku kontrabandu, t.sk. Narkotiku izgatavošanai nepieciešamo</i>	Jauna stratēģija un rīcības plāns; Izmaiņas likumdošanā	Stratēģijas ieviešana	Nav minēts	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Pirmais ES-Azerbaidžānas narkotiku dialogs	Turpinās Rīcības plāna ieviešana	Jauna programma	Jauna narkotiku apkarošanas programma

<i>ķīmisko vielu novēršana, un pret narkotiku lietošanu kopumā ar prevenciju un narkotiku lietotāju rehabilitāciju</i>								
<i>Stiprināt centienus un sadarbību cīņā pret naudas atmazgāšanu</i>	Cieša sadarbība ar Eiropas Padomi; jauna likumdošana; labojumi kriminālkodeksā	Trūkst adekvāta likumdošanas ietvara; Piedāvāts likumprojekts, bet Eiropas Padome to atzina par standartiem neatbilstošu;	Izmaiņas likumdošanā	Eiropas Padomes rekomendāciju ieviešana	Pievienšanās Egmont grupai	Progress, ko pierāda Eiropas Padomes formālās atskaites režīma atcelšana pret Azerbaidžānu	Darbs pie Eiropas Padomes rekomendāciju ieviešanas	Nav minēts
Policijas un tiesu varas sadarbība								
<i>Attīstīt starptautisku un reģionālu tiesu un likumu piemērošanas institūciju sadarbību</i>	Nav pievienojusies Hāgas konvencijām un Eiropas Padomes konvencijai	Nav pievienojusies Hāgas konvencijām un Eiropas Padomes konvencijai	Nav progresa	Nav pievienojusies Hāgas konvencijām un Eiropas Padomes konvencijas protokoliem	Nav progresa	Nav progresa	Nav progresa	Nav minēts
<i>Turpināt attīstīt sadarbību starp Azerbaidžānas un ES tiesu un likuma piemērošanas institūcijām</i>	Nav progresa	Nav progresa	Nav progresa	Parakstīta vienošanās ar Nīderlandes ministriju par sadarbību krimināllietās	Nav progresa	Nav progresa	Nav progresa	Nav minēts

Ekonomiskās un sociālās reformas, nabadzības mazināšana un ilgtspējīga attīstība								
<i>Turpināt attīstīt piesardzīgu makroekonomisko politiku sadarbībā ar SVF</i>	Valīgāka fiskālā politika palielina konkurenci un investīcijas	Ekspansīva fiskālā politika rada 21% inflāciju; Monetārās politikas stiprināšana rada pozitīvu efektu, taču monopolistiski importētāji negatīvi ietekmē cenu kritumu	Centrālās bankas ievērojami centieni atvieglot monetāro politiku un likviditāti	Centrālā banka palielina refinansēšanās procentus, lai uzlabotu inflācijas tempus; budžets saskaņā ar Rīcības plānu nepalielina izdevumus, lai noturētu fiskālo ilgtspēju	Ieviestā politika nav raksturota	Paļaušanās uz ogļūdeņražu sektoru vājina budžeta pamatus un apdraud ilgtermiņa stabilitāti; Kapitāla bāzes stabilizēšana	Centrālā banka samazina refinansēšanās rādītāju, izmantojot zemo inflācijas vidi; Vāja monetārā politika; Paļaušanās uz ogļūdeņražu sektoru vājina budžeta pamatus un apdraud ilgtermiņa stabilitāti	Nav minēts
<i>Spert nozīmīgus soļus nabadzības līmeņa mazināšanai</i>	Ieviesti vairāki instrumenti ar mērķi palielināt nodarbinātību; Vēl nav pieņemta nabadzības mazināšanas stratēģija;	Pieņemta stratēģija nabadzības mazināšanai un ilgtspējīgai attīstībai; nodarbinātības stratēģijas ieviešana	Darbspēka migrācijas kvotu pieņemšana; Uzņēmējdarbības atbalsta fonds palielina aizdevumus; pieņemta valsts sociālekonomiskās attīstības programma	Izmaiņas likumdošanā; palielinās pabalsti iekšēji pārvietotām personām un citām zemu ienākumu grupām	Pieņemts Rīcības plāns; Izveidots darba inspekcijas dienests	Pieaug vidējā alga; Palielinās darba līgumu kontrole	Turpinās sociālekonomiskās attīstības stratēģijas ieviešana; turpinās atbalsts uzņēmumiem, radot jaunas darba vietas	Situāciju traucē neformālā nodarbinātība
<i>Sociālās apdrošināšanas pensiju sistēma</i>	Ieviesti vairāki instrumenti attiecībā uz sociālo aizsardzību	Turpina sadarbību ar Pasaules Banku; Labots mērķtiecīgas	Valsts apdrošināšanas un pensiju sistēmas programmas pieņemšana;	Jauni pensiju sistēmas noteikumi	Nav minēts	Sociālās palīdzības administrēšana saglabājas izaicinājums	Izmaiņas likumdošanā	Apstiprinātas pensiju reformas

		sociālās palīdzības likums	pensiju likuma grozījumi					
<i>Veicināt lauksaimniecības attīstību un ražošanu</i>	Sagaidāms, ka lauksaimniecība būs nozīmīgs elements nabadzības stratēģijā; Nav progresa Lauksaimniecības bankas attīstīšanā	Nav minēts	Organiskās zemkopības likums; Plašs atbalsts lauksaimniecības sektoram	Nav progresa	Nav minēts	Nav minēts	Turpinās sadarbība ar starptautiskajiem partneriem lauku attīstības jomā	Reformu stratēģija
<i>Uzlabot tirgus ekonomikas funkcionēšanu un stiprināt ekonomisko izaugsmi ar strukturālajām reformām</i>	Nav minēts	Neveiksmīgi mēģinājumi diversificēt ekonomiku - joprojām lielākoties atkarīga no ogļūdeņražu industrijas un ar to saistītajām nozarēm	Nav minēts	Centieni uzlabot uzņēmējdarbības vidi un palielināt konkurenci	Rosinātas tālākas ekonomiskās reformas ekonomikas diversifikācijai; Centrālā banka trupina konsolidēt pārraudzības ietvaru	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ilgspējīgas attīstības veicināšana</i>	Nav minēts	Pieņemta stratēģija nabadzības mazināšanai un ilgtspējīgai attīstībai	Nav minēts		Nav minēts	Nav minēts	Attīstības projekta izstrādāšana	Nav minēts
Ar tirdzniecību saistīti jautājumi, tirgus un likumdošanas reformas								
Preču kustība								

<i>Uzlabot tirdzniecības attiecības un preču kustību</i>	Eksporta pieaugumus, dalība GSP shēmā, bet netiek pietiekami izmantotas priekšrocības; Progress uzņemšanai PTO; Ierobežots progress noteikumu saplūšanai ar ES tirdzniecības likumdošanu	Pieaug divpusējā tirdzniecība; dalība GSP shēmā, bet netiek pietiekami izmantotas priekšrocības; Ierobežots progress sarunās par pievienošanos PTO;	Sarūk divpusējā tirdzniecība; dalība GSP+ shēmā, bet netiek pietiekami izmantotas priekšrocības; Ierobežots progress sarunās par pievienošanos PTO;	Palielinās divpusējā tirdzniecība; Ierobežots progress pievienošanai PTO	Palielinās divpusējā tirdzniecība; Ierobežots progress pievienošanai PTO; Iespēja gūt priekšrocības no GSP+ sistēmas, taču nepieciešami papildus līdzekļi efektīvai GSP konvenciju ieviešanai	Samazinās divpusējā tirdzniecība; Ierobežots progress pievienošanai PTO;	Samazinās divpusējā tirdzniecība; Nav progressa pievienošanai PTO; Tā kā Azerbaidžāna ir vidēji augstu ienākumu valsts, tā vairs nekvalificējas GSP priekšrocībā,	Progress pievienošanai PTO, noturot sarunas un pievienojoties PTO Informācijas tehnoloģiju līgumam
<i>Attīstīt un uzlabot muitas darbību un pārvaldību un sadarbību</i>	Nav nozīmīga progressa	Pārskatīts muitas kodekss ar mērķi harmonizēt likumdošanu ar ES un starptautiskajiem standartiem	Jauni muitas vērtības noteikumi atbilstoši PTO noteikumiem; muitas darbības reformu ieviešana	Nav nozīmīga progressa	Muitas kodeksa sagatavošana ar ES atbalstu	Stājas spēkā Jaunais muitas kodekss	Turpinās neformāli slietiski informācijas nodrošināšanai; Problēma ar korupciju; Jaunu normatīvo aktu izdošana	Mainīti mašīnu importa noteikumi, kas rada negatīvu ietekmi ES eksportam; Jaunā Muitas kodeksa ieviešana
Standarti, tehniskie regulējumi un atbilstības novērtēšanas procedūras (ES harmonizētās nozares)								

<i>Tuvināties ES un starptautiskajai juridiskajai un administratīvajai i praksei standartu, tehnisko regulējumu un atbilstības novērtējuma jomā</i>	Jauns tehnisko regulējumu likums, sadarbojoties ar PTO;	Izmaiņas likumdošanā	Jaunu standartu pieņemšana; jaunas institūcijas izveide	Kļūst par Eiropas Standartizācijas komitejas novērotājvalsti	Turpinās standartu pieņemšana	Atbildīgajās institūcijās ieviesta virkne pakalpojumu	Institucionālā restrukturizācija	Ar <i>Twinning</i> projekta palīdzību attīstīta modernizēta standartizācijas un tehnisko regulējumu sistēma
Sanitārie un fitosanitārie jautājumi								
<i>Palielināt pārtikas drošību un atvieglot tirdzniecību ar reformu un sanitāro un fitosanitāro sektoru modernizāciju</i>	Izmaiņas likumdošanā; kontroles uzsākšana zivju produktiem uz ES	<i>Twinning</i> projekts; pakāpeniska tuvināšanās ES noteikumiem	Turpinās prasību ieviešana, gatavojoties pievienošanai PTO	Turpinās prasību ieviešana, gatavojoties pievienošanai PTO	Turpinās darbs harmonizācijai ar PTO un ES noteikumiem	Turpinās darbs harmonizācijai ar PTO un ES noteikumiem	Lēns progress	Institucionālās reformas
Uzņēmējdarbības likums un dibināšanas tiesības								
<i>Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas II Nodaļas prasību pilnīga ieviešana (Apstākļi, kas ietekmē uzņēmumu dibināšanu un</i>	Turpinās ārvalstu investīciju piesaiste, galvenokārt enerģētikas projektiem; jauna likumdošana uzņēmējdarbības jomā	Turpinās uzņēmumu reģistrēšanas vienkāršošana	Nav minēts	Nav minēts	Nav uzlabojies uzņēmējdarbības klimats	Atvieglota īpašuma reģistrācija, taču kritums uzņēmējdarbības īstenošanas rangā	Progress uzņēmējdarbības vides uzlabošanā	Kļūst par vienu no TOP20 valstīm Pasaules Bankas uzņēmējdarbības veikšanas viegluma rangā

<i>darbību) un VI sadaļas 48 paragrāfu (investīciju veicināšana un aizsardzība)</i>								
Pakalpojumi								
<i>Pakāpeniska ierobežojumu atcelšana, lai atļautu pakalpojumu plūsmu noteiktos sektoros starp ES un Azerbaidžānu, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma IV sadaļas III Nodaļu (Pārrobežu pakalpojumu nodrošināšana)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Finanšu pakalpojumi								
<i>Turpināt finanšu sektora reformu, pielāgojoties SVF rekomendācijām un ES standartiem</i>	Ievērojamas izmaiņas finanšu pakalpojuma sektora un turpinās SVF rekomendāciju ieviešana	Turpinās instrumentu ieviešana banku pārraudzības uzlabošanai	Centrālā banka stiprināja regulējumu prasības bankām un atbalstīja likviditātes pasākumus	Centrālā banka stiprināja atbalstīja likviditātes pasākumus un uzticības celšanu banku sektoram; turpinās centieni konsolidēt banku sistēma;	Turpinās banku sistēmas konsolidācija	Palielinās minimālās kapitāla prasības; jaunas atskaišu prasības	Institūciju funkciju pārņemšana; likumdošanas tuvināšanās	Nav minēts

				Izmaiņas likumdošanā				
Kapitāla un kārtējo maksājumu kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma V sadaļas saistību piemērošanu (Kārtējie maksājumi un kapitāls)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav progresa	Nav progresa	Nav minēts
Personu, t.sk. Darbaspēka kustība								
<i>Nodrošināt pilnīgu Partnerības un sadarbības līguma 20 paragrāfa ieviešanu (Darba apstākļi)</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts		Profesionālu starptautisko darbinieku pieplūdums Dienvidu gāzes koridora būvniecības dēļ
Citas galvenās jomas								

Nodokļu reformas ieviešana atbilstoši ES un starptautiskajiem standartiem	Labs progress, līgumu parakstīšana ar ES dalībvalstīm par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem; labojumi nodokļu likmēs un likumdošanā	Automatizētas nodokļu informācijas sistēmas ieviešana; jaunu procedūru ieviešana	Automatizētas nodokļu informācijas sistēmas ieviešana; jaunu procedūru ieviešana; Nodokļu kodeksa grozījumi	Jauns nodokļu apstrīdēšanas likums; turpinās sarunas par līgumiem ar ES valstīm par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem	Uzlabojumi saistībā ar nodokļu maksātāju reģistrāciju un elektroniskajiem pakalpojumiem	Labojumi nodokļu kodeksā; procedūru modernizēšana; Sarunas par izvairīšanos no dubultajiem nodokļiem ar Slovēģiju, Portugāli un Maltu	Uzlabota nodokļu ievākšana	Nodokļu ienākumi saglabājas zemi priekš starptautiskajiem standartiem; Simulēti bezskaidras naudas norēķini
Valsts īpašumā esošā īpašuma pārvaldība un privatizācija	Divu banku privatizācijas process kritizēts par caurspīdīguma trūkumu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Reformēt konkurences politiku, piemērojot ES principiem konkurences jomā, saskaņā ar Partnerības un Sadarbības līguma V sadaļas 43 paragrāfu un uzlabojot antitrustu un valsts atbalsta kontroles darbību	Izveidota jauna pārraudzības institūcija un pieņemti jauni likumi	Reorganizēts Valsts antimonopola dienests, jo bija uztraukums par korupciju dienestā	Labojumu likumprojekts; jauna institūcija	Parlaments diskutē par likumprojekta grozījumiem	Turpinās likumu labojumu diskutēšana parlamentā	Joprojām nav pieņemts Konkurences kodekss	Joprojām nav pieņemts Konkurences kodekss	Parlamentā izskatīts konkurences likumprojekts

<i>Veikt uzlabojumus intelektuālā īpašuma tiesību jomā un pielāgot to ES likumdošanai, ieviest tās praksē un uzlabot to pārvaldību, kā arī stiprināt to piemērošanu praksē</i>	Neliels progress, lai piemērotos Partnerības un Sadarbības līguma prasībām, lai pievienotos PTO	Ministru Kabinetam iesniegta ilgtermiņa stratēģija; Pieņemtas likumdošanas izmaiņas	Izmaiņas likumdošanā	Stājas spēkā Ženēvas Akts	Jauna stratēģija; izmaiņas likumdošanā	Likumdošanas izmaiņas	Izveidots Intelektuālā īpašumu tiesību centrs; palielināti sodi; stājas spēkā likumdošana	Nav minēts
<i>Atīstīt apstākļus atvērtam un sāncensīgam publisko iepirkumu procesam</i>	Darbs pie elektroniskās iepirkumu sistēmas ieviešanas atbilstošas ES standartiem	Tupinās e-komercijas likuma ieviešana	Nav progresa	Nepieciešama sistēmas modernizācija	Turpinās publisko iepirkumu sistēmas stiprināšana	Ārējais publiskā iepirkumu procedūras izvērtējums ar rekomendācijām	Nav progresa	Nav minēts
<i>Pieņemt pilnībā Eiropas standartiem atbilstošas statistikas metodes un modernizēt Azerbaidžānas statistikas komiteju</i>	Labā statistikas komitejas funkcionēšana	Notiek <i>Twinning</i> programmas sagatavošana	Jauni regulējumi; palaists <i>twinning</i> projekts	Notiek statistikas sistēmas izvērtējums; uzsākts Rīcības plāns	Turpinās statistikas sistēmas stiprināšana	Ievērojams progress klasifikācijas piemērošanai ES standartiem	Turpinās progress harmonizēšanai ar ES standartiem	Organizatoriskās struktūras modernizācija
Valsts iekšējo finanšu kontrole un ar to saistītie jautājumi								
<i>Stabila publisko finanšu</i>	Jauns inspekcijas likums	Obligāta starptautisko finanšu atskaišu	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>pārvaldība un kontrole</i>		standartu lietošana						
<i>Publisko iekšējo finanšu kontrole</i>	Turpinās darbs pie programmas izstrādes	Turpinās darbs pie programmas ieviešanas; jaunu standartu pieņemšana	Analīze un Rīcībpolitikas dokumenta projekts ar PB atbalstu, taču Finanšu ministrija nolemj, ka nav nepieciešams ārzemju atbalsts reformu ieviešanai šajā jomā, neskatoties uz to steidzamību	Nav progresa	Nav progresa	Rīcības plāna ieviešana	Lielākoties pabeigta Rīcības plāna ieviešana; nav risināti caurspīdīguma un uzticamības jautājumi	Nav minēts
<i>Ārējais audits</i>	Jauni starptautiskie standarti tiek piemēroti	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Stratēģiskās attīstības plāns	Nav minēts	Nav minēts
<i>Attīstīt un stiprināt mazus un mazus un vidējus uzņēmumus un to asociācijas atbilstoši Partnerības un Sadarbības līguma 62 paragrāfam</i>	Ierobežots progress, pieņemti daži instrumenti uzņēmējdarbības attīstībai	Jaunas programmas pieņemšana	Nav minēts	Turpinās programmas ieviešana	Nav minēts	Nav progresa	Konferences rīkošana; Vienošanās ar Eiropas Investīciju banku	Prezidenta dekrēts Mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai
Sadarbība specifiskos sektoros: ieskaitot transportu, enerģētiku, vidi								
Transports								

<i>Izvērst un ieviest nacionālo transporta stratēģiju, t.sk. Transporta infrastruktūras attīstību</i>	Notiek transporta politikas formulēšanas process	Nacionālās transporta politikas projekts gaida apstiprinājumu; nozīmīga finansējuma novirzīšana	Nav minēts	Palielina investīcijas un turpina uzlabot infrastruktūru	Turpinās infrastruktūras atjaunošana	Nav minēts	Nav minēts	Neliels progress
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas ceļu transporta sektorā</i>	Tiek atjaunoti galvenie ceļu koridori	Turpinās ceļu atjaunošana	Nav minēts	Ceļu infrastruktūras attīstīšana; Izmaiņas likumdošanā	Izveidota ceļu pārvaldes aģentūra	Sektora modernizācija un tahogrāfu ieviešana	Nav minēts	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas sliežu transporta sektorā</i>	Notiek atjaunošanas darbi	Notiek sarunas par pievienošanos Starptautisko Sliežu pārvadātāju konvencijai; stratēģijas izstrāde par sektora reformu	Vienošanās par aizdevumu ar Pasaules banku par Dzelzceļa tirdzniecības un transporta atvieglošanas projektu	Modernizē infrastruktūru un sistēmu; Attīstības stratēģijas pieņemšana;	Pirmie soļi, lai pievienotos Starptautisko Sliežu pārvadātāju konvencijai	Turpinās modernizācija; kļūst par Starptautisko Sliežu pārvadātāju konvencijas līgumvalsti	Infrastruktūras attīstīšana	Nav minēts
<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas aviācijas sektorā</i>	Nepieciešams steidzami parakstīt horizontālo gaisa transporta vienošanos ar Eiropas komisiju; Pieteikšanās dalībai Eurocontrol; Izveidota pārraudzības institūcija	Nepieciešams steidzami parakstīt horizontālo gaisa transporta vienošanos ar Eiropas Komisiju; Nepieciešama Civilās aviācijas pārvaldes stiprināšana	Parakstīta horizontālā gaisa transporta vienošanās, parakstīta darba vienošanās par Eiropas Aviācijas drošības aģentūru par tuvināšanos Eiropas standartiem	Sagatavošanās sarunām par aviācijas līgumu ar ES	Plāni sasniegt augstāku integrāciju ar ES visaptveroša gaisa pakalpojumu līguma noslēgšanai	Palaistas sarunas par Vienotu Aviācijas zonas līgumu	Sarunas par Vienotu Aviācijas zonas līgumu	Azerbaidžānas civilās aviācijas aģentūra paziņo, ka Azerbaidžāna nav gatava turpināt harmonizāciju ES Vienotās Aviācijas zonā

<i>Ieviest izvēlētos instrumentus un reformas jūras transporta sektorā</i>	Administrācijas izveide	Stiprināta administrācija	Ostas kompleksa būvniecība	Turpinās investīcijas; jaunas kuģubūves celtniecība	ES sāk atzīt Azerbaidžānas jūrniekus	Ar ES <i>Twinning</i> projektu ieviesti ES un starptautiskie drošības standarti	Jūras drošības stratēģija	Jūras ostu likums
<i>Reģionālā sadarbība transporta jomā</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
Enerģija								
<i>Enerģijas politikas saplūšana</i>	Ievērojami palielināta enerģijas sadarbība, parakstot Saprašanās memorandu; turpinās Baku iniciatīvas dialogus	Turpinās sadarbība, balstoties uz Saprašanās memorandu; turpinās Baku iniciatīvas dialogs	Turpinās sadarbība, balstoties uz Saprašanās memorandu; Atkārtots apliecinājums par apņemšanos spēlēt nozīmīgu lomu ES enerģijas drošībā; Turpinās enerģijas sektora politikas ieviešana	Atkārtoti apliecinā, ka, lai arī notiek eksporta diversifikācija, ES saglabājas kā prioritārais mērķis energoeksporta m; Parakstīta kopīga deklarācija par gāzes piegādi Eiropai	Sadarbības palielināšana, īpaši Dienvidu koridora attīstības jomā; Sarunas par Transkaspijas gāzes cauruļvadu sistēmu no Turkmenistānas	Turpinās dinamiska sadarbība ar ES Dienvidu gāzes koridora attīstīšanā	Parakstīta vienošanās par ilgtermiņa gāzes piegādei Eiropai	ES un Azerbaidžānas vienošanās par Saprašanās memoranda enerģijas sadarbības vienošanās pārskatīšanu
<i>Strukturālas enerģētikas sektora reformas, nodrošinot pakāpenisku pielāgošanos ES iekšējā elektrības un gāzes tirgus principiem</i>	Nav minēts	Palielina gāzes un naftas cauruļvadu drošību; pielāgoti elektrības tarifi un tiek sagatavota jauna metodoloģija to noteikšanai	Turpinās Dienvidu gāzes koridora attīstīšana; Dalība ES pētījumā par Kaspijas Attīstības korporāciju; Plāni par sašķidrinātās gāzes eksportu uz Rumāniju	Enerģētikas sektora politikas ieviešana	Apstiprināta apņemšanās Ieguves industriju caurspīdīguma iniciatīvas realizēšanai, palielinot ienākumu caurspīdīgumu	Nav minēts	Trešā tikšanās Saprašanās memoranda ietvaros ar ES; Eiropas Komisija iesniedz rīcības plānu tā ieviešanai; jaunu gāzes un elektrības likumu izstrāde	Enerģijas ministrijas restrukturizācija
<i>Enerģijas tīklu progress</i>	Uzlabota naftas un gāzes ienākumu	Ievērojama infrastruktūras uzlabošana; Plāni	Turpinās infrastruktūras atjaunošana un	Vienošanās ar Turciju par gāzes cenām un	Turpinās Melnās jūras Enerģijas	Gāzes cauruļvada attīstīšana starp	Nav minēts	Oficiāli palaists Dienvidu gāzes koridors

	caurspīdība; turpinās elektroenerģijas koridora attīstīšana ar Gruziju un Turciju	attīstīt elektrības starpsavienojumus ar Gruziju un Turciju	attīstīšana; plāni par elektrības starpsavienojumu attīstīšanu ar Gruziju un Turciju, un Irānu	tranzītu caur Turciju; Vienošanās ar Gruziju, Rumāniju un Ungāriju par projektu šķidrīnātās gāzes eksportam; naftas vadu projektu attīstīšana	transmisijas līnijas attīstīšana	Turciju un Azerbaidžānu		
<i>Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu</i>	Valsts programmas ieviešana	Turpinās stratēģijas ieviešana	Augsta politiskā līmeņa apliecinājums par apņemšanos vairāk attīstīt Atjaunojamos energoresursus; Prezidenta dekrēta izdošana; valsts aģentūras nodibināšana	Turpina apņemšanos par lielāku atjaunojamās enerģijas izmantošanu	Atjaunojamās enerģijas stratēģijas izstrāde; Likumdošanas ietvara attīstīšana	Ar ES atbalstu tiek attīstīta atjaunojamo resursu izmantošana	Institūciju atjaunošana	Energoefektivitātes fonds un Rīcības plāns; saules enerģijas staciju izveide
<i>Tehniskā sadarbība un ekspertīzes apmaiņa</i>	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts
<i>Sadarbība kodoldrošības un radioaktīvo elementu drošības jomā</i>	Nav minēts	Paziņots par interesi būvēt kodolizpētes reaktoru; Starptautiskā atomenerģijas aģentūra veic iespējamības izpēti	Turpinās kodolekspertu apmācības; Stiprināta Atomu un Radioloģiskās aktivitātes kontroles aģentūra	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts	ES <i>Twinning</i> projekts par radiācijas drošību	Izveidots nacionālais kodolizpētes centrs

<i>Reģionālā enerģijas sadarbība</i>	Nav minēts	Nav minēts	Dažādu sadarbības projektu attīstīšana	Nav minēts	Līgums ar Turciju par gāzes tranzītu un tirdzniecību; Vienošanās ar Ukrainu par sašķidrinātās gāzes piegādēm	Turpinās gāzes piegādes kaimiņvalstīm; Sarunas ar Kazahstānu; Izpēte par sašķidrināto gāzes piegādi ar Gruziju un Rumāniju un Ukrainu	Ratificēts starpvaldību līgums ar Turciju; Sarunas ar Turkmenistānu par cauruļvada būvniecību	Turpinās atbalsts Tanskaspijas gāzes cauruļvada būvniecībai
Vide								
<i>Spert soļus, lai nodrošinātu, ka labas vides pārvaldības apstākļi ir noteikti un uzsākta to ieviešana</i>	Tiek izstrādāti nacionālie komunikē par siltumnīcas gāzēm un 17 Tīras attīstības mehānisma projekti; esošo stratēģiju ieviešana	Tiek izstrādāti nacionālie komunikē par siltumnīcas gāzēm un 21 Tīras attīstības mehānisma projekti; esošo stratēģiju ieviešana; Tiek ieviesta vides programma	Tiek izstrādāti nacionālie komunikē par siltumnīcas gāzēm Tīras attīstības mehānisma projekti; esošo stratēģiju ieviešana; Tiek ieviesta vides programma	Tiek izstrādāti nacionālie komunikē par siltumnīcas gāzēm Tīras attīstības mehānisma projekti; 2010 pasludināts par vides aizsardzības gadu; Darbs pie nacionālā vides rīcības plāna	Nacionālā komunikē un tīras attīstības mehānisma projekta iesniegšana ANO;	Parakstīta Pekinas grozījumiem Monreālas protokolam; Ieviesti Euro-3 standarti transporta gāzu emisijai; Jauns likums vides ietekmes novērtēšanai	Jauni klimata pārmaiņu reģionālie projekti	Joprojām nav visaptverošas programmas klimata pārmaiņu novēršanai; ierobežots progress vides un vides pārvaldības
<i>Veikt darbības, lai novērstu vides un cilvēku veselības pasliktināšanos, kā arī sasniegt racionālu dabas resursu izmantošanu saskaņā ar Johannesburgas samīta saistībām</i>	Nav minēts	Nav minēts	Soļi atkritumu pārvaldes uzlabošanai un ūdens pārvaldes uzlabošanai; hidrometeoroloģis kāš un ekoloģiskās izpētes centrs	Izveidota valsts komisija integrētai ūdens pārvaldībai	Ūdens pārvaldes iestādes regulējuma izstrāde; Notekūdeņu sistēmas uzlabošana	Nav minēts	Tīrs ūdens tiek padarīts par prioritāti Vides ministrijai;	Nav minēts

<i>Vecināt sadarbību vides jautājumos</i>	Dalība ES Ūdens iniciatīvā; Ratificēti svarīgās reģionālās konvencijas un protokoli	Nav progresa UNECE konvencijas protokolu parakstīšanā; Nekvalitatīvi ieviestas vairākas jau ratificētās konvencijas	Nav publicēti vides stāvokļa ziņojumi kopš 2002.gada; Daži soļi UNECE konvenciju pieņemšanai par vides ietekmes novērtējumu; Nav progresa citu konvenciju pieņemšanas jomā; Sadarbība ar Eiropas Komisiju informācijas apmaiņas jomā	Nav progresa konvenciju pieņemšanas jomā un jau parakstīto ieviešanā; Dalība ES programmās un Kaukāza reģionālajā vides programmā	Dalība Kaukāza reģionālās vides centrā	Dalība Kaukāza reģionālās vides centrā	Nav minēts	Nav minēts
Informācijas sabiedrība un mediji								
<i>Progress Informācijas Sabiedrības attīstībā</i>	Stratēģijas programmas ieviešana	Nav izveidota neatkarīga elektronisko komunikāciju iestāde; tarifu pielāgošana	Licences garantēšana 3G operatoriem	Pieņemta Valsts attīstības programma; progress digitalizācijas jomā	Regulatīvā ietvara reformu progress; Infrastruktūras attīstīšana	Palielinās interneta pakalpojumu aptvere; jauni IT standarti	Turpinās Informācijas komunikāciju tehnoloģiju tirgus attīstība	Informācijas sabiedrības attīstības stratēģija
Zinātne un tehnoloģijas, pētniecība un attīstība								
<i>Attīstīt Azerbaidžānas pētniecības un tehnoloģiskās attīstības spējas ekonomikas un sabiedrības atbalstīšanai</i>	Nav pieņemta stratēģija kapacitātes celšanai	Nav pieņemta nacionālā stratēģija; Izveidota Valsts komisija zinātnes reformām	Zems investīciju un kapacitātes līmenis	Zems investīciju un kapacitātes līmenis	Zems investīciju un kapacitātes līmenis	Nav minēts	Nav minēts	Nav minēts

<i>Sagatavot un iedrošināt Azerbaidžānas integrāciju Eiropas Pētniecības telpas Ietvara programmā, pamatojoties uz zinātnisko izcilību</i>		Pieaugusi dalība 7.Ietvara programmā	Pieaugusi dalība 7.Ietvara programmā;	Pieaugusi dalība 7.Ietvara programmā; Dalība Austrumeiropas un Centrālāzijas sadarbības tīklā	Pieaugusi dalība 7.Ietvara programmā	Jaunu projektu apstiprināšana 7. Ietvara programmā	Jaunu projektu apstiprināšana 7. Ietvara programmā; Interese par dalību Horizon 2020 programmā	Nav minēts
Cilvēku savstarpējie kontakti								
Izglītība, apmācība, jaunatne								
<i>Reformēt un modernizēt izglītības un apmācības sistēmas Azerbaidžānas reformu programmas ietvaros</i>	Notiek reformu ieviešanas process	Izglītības modernizācija	Jauns izglītības likums; vāja Boloņas procesa ieviešana, reformējot izglītības sistēmu	Tiek pārskatīts likumdošanas ietvars Turpinās izglītības reforma	Turpinās izglītības sistēmas reformas	Turpinās izglītības sistēmas reformas	Turpinās izglītības sistēmas reformas	Pieņemts Rīcības plāns izglītības attīstībai
Sabiedrības veselība								
<i>Veselības sektora reforma</i>	Veselības sektora reforma	Veselības sektora reforma	Veselības sektora reforma	Veselības sektora reforma	Veselības sektora reforma	Veselības sektora reforma	Jauni noteikumi ārstu rekrutēšanai	Nacionālā stratēģija
Kultūra								
<i>Veicināt sadarbību kultūras jomā</i>	Soļi UNESCO konvencijas ratificēšanai	Kultūras politikas izstrāde tūrisma attīstībai	Ratificēta UNESCO konvencija; Turpinās darbs pie kultūras koncepta izstrādes	Dalība EKP Kultūras programmas projektā	Rīcības plāns UNESCO konvencijas ieviešanai	Kultūras apmaiņas ar ES dalībvalstīm	Turpinās dalība starpkultūru dialogā	Pieņemts kultūras koncepts

Maģistra darbs „Eiropas Savienības ekonomisko rīku izmantošana pret Austrumu partnerības valstīm” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu un zemspītras atsauces) ir 223 387 rakstu zīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: ..... Elza Arkle

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

(atbilstošo pasvītrot)

Vadītājs: Asoc. Prof. Dr. sc. pol. Toms Rostoks _____ .05.2016

(personiskais paraksts)

Recenzents: docents Dr. sc. pol. Didzis Kļaviņš _____

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā __.05.2016

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.06.2016. prot. Nr. _____

Komisijas sekretārs: _____ *(personiskais paraksts)*